TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR VAKFI PANEL DİZİSİ 7

Türkiye'de Siyasal Gelişmeler ve Sosyalistler

Cenan Bıçakçı, İhsan Çaralan,
Sıtkı Coşkun, M. Bedri Gültekin,
Mehmet Kuzulugil, Oğuzhan Müftüoğlu

alan yayıncılık

TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR
KÜLTÜR ve SANAT
için
VAKIF

Panel Dizisi: 7
Türkiye'de Siyasal Gelişmeler ve Sosyalistler

Katılanlar:
İhsan Çaralan
Cenan Bıçakçı
Oğuzhan Müftüoğlu
M. Bedri Gültekin
Mehmet Kuzulugil
Sıtkı Coşkun

ALAN YAYINCILIK: 162
Tartışma Dizisi: 4

TÜRKİYE'DE SİYASAL GELİŞMELER VE SOSYALİSTLER

İhsan Çaralan, Cenan Bıçakçı, Oğuzhan Müftüoğlu,
M. Bedri Gültekin, Mehmet Kuzulugil, Sıtkı Coşkun

Birinci Baskı: Aralık 1995
Kapak Düzeni: Arslan Kahraman
Baskı: Mart Matbaacılık ve Sanatları
(0 212) 212 03 39 - 212 03 40

ISBN 975 - 7414 - 51 - 4

alan yayıncılık

Çatalçeşme Sok. Torun Han No. 40 K. 3 Cağaloğlu - İST.
Tel: (0 212) 511 26 00 • Fax: (0 212) 528 00 69

ÖNSÖZ

"Yeni Dünya Düzeni"nin gündeme getirildiği dönem, küreselleşmenin de yoğun olarak tartışılmaya başlandığı dönemdir.

Siyasi bir kavram olan Yeni Dünya Düzeni esas olarak Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile ilgilidir.

Ekonomik bir süreç olan küreselleşme ise, sermaye hareketlerinde ve ticari ilişkilerde serbestleşmeyi, emek açısından kısıtlamaları ifade etmektedir. Ancak, yaşadığımız dönemin diğer bir gerçeği de bloklaşmadır. Bu da ticari serbetleşmenin tam anlamıyla gerçekleşemeyeceğinin bir göstergesidir.

Böyle bir ortamda, özelleştirmelerle elindeki iktisadi müdahale araçlarını yitiren, sosyal niteliklerinden hızla arındırılan devlet'in görevi emeği denetlemeye, baskı altında tutmaya indirgenmiştir.

Türkiye bu gelişmelerin dışında değildir. YDD'ne uyum sağlama adına uygulanan politikalar, ülkemizi sözkonusu gelişmelerin olumsuz etkilerine bütünüyle açmıştır.

Ülkemiz açısından diğer bir önemli nokta ise, Cumhuriyetin "Tek Ulusluluk", "Devlet Laikliği" gibi temel dayanaklarının çatırdamaya başlaması bu dayanakların toplumsal çimento olma özelliklerinin hızla aşınmasıdır. Toplumdaki bu çözülme süreci hızla yaşanırken, sermaye kesimleri kendi egemenliklerini daha da artıracak, yaşanan sorunları sistem

içinde "çözmeyi" hedefleyen bir toplumsal ve siyasal yeniden yapılanmayı oluşturmaya girişmişlerdir.

Böyle bir kaos ortamında emek dünyası yakın geçmişin özelliklerini dahi koruyamamakta, daha da daralan sınırlar içerisine sıkışmaktadır. Ülkemizde birçok sosyalist parti ve hareket olmasına rağmen bu durum değişmemekte. Sol'un siyasi sahnede olmamasından yararlanan Refah Partisi, kendisine düzen dışı görüntü vererek emekçi kitleleri etkilemekte. Kürt sorununu askeri yöntemlerle çözme anlayışının inatla sürdürülmesi, ırkçı-şoven duyguları geliştirmekte, buna bağlı olarak da MHP güçlenmektedir. Vakıf Ankara Şubesi olarak sosyalistlerle dünyayı ve ülkemizi tartışmak istedik. Bu amaçla "Türkiye'de Siyasal Süreç ve Sosyalistler" başlıklı 6 haftalık bir seminer dizisi başlattık. Bu seminerlere İhsan Çaralan, Cenan Bıçakçı, Mehmet Kuzulugil, Oğuzhan Müftüoğlu, M. Bedri Gültekin ve Sıtkı Coşkun konuşmacı olarak katıldı. Bu vesile ile konuşmacılardan şu anda aramızda olmayan Cenan Bıçakçı'yı da bir kez daha saygıyla anıyoruz.

Haydar İlker

Cenan Bıçakçı

(Başı anlaşılamadı) Düzen, kendi çirkin yüzünü göstermek durumunda kaldı, çünkü, çirkin yüzünü gizlemeye mecali kalmadı. Kuşkusuz bu, toplumlar için bilinç bulma anlamını taşımaz ve kuşkusuz tepkilerden, umutsuzluklardan öte insanlara toplumlara yeni şeyler vermez. Üstelik, öyle geç bir biçimde algılandı ki, meseleler. Yani, iç sömürü, dış sömürünün olanca kahredici ve aşağılayıcı etkilerini, acımasız sömürüler uğruna insani değerlerin alınıp götürülüşünü yaşıyor insanlarımız, emekçilerimiz, işçilerimiz.

Bir bölümü bunu farkederek yaşamıyor tabii. Bir bölümü birşeylerin eksilmekte olduğunu (hani insan vücudunda herhangi bir organ eksilir ya, onu hepimiz hissederiz eksilmeden de), bir boşluk olduğunu yaşamında hissediyor. İnsan ilişkilerinin, insanların birbirlerine gülümsemelerinin, bakışlarının filan değiştiğini hissediyor. Ve insanlar işçilerin, emekçilerin sınıf farklılıklarını gizlemek üzere birbirlerine ırk ayrımı, birbirlerine çeşitli etnik ayrımlar ortaya koyarak yeni düşmanlar yaratıldığını çok farketmiyorlar. Meselâ, sırf sınıf gerçeğini gözardı etmek için bir Kürt-Türk meselesi çıkarıldığını pek farketmiyorlar ama, bunca milyar liralık masraflar edildiğini, bunca milyar liralık yatırımları savaş uğruna harcadıklarını görüyorlar. Sadece gördükleri bü değil, yaşadıkları yıllara dayalı deneylerden böyle kanla, kurşunla bunun çözülemeyeceğini biliyorlar.

Rakamlara dayalı bazı şeyleri zaman zaman kendi yaşamımıza yansımıyormuş gibi izleriz. Ben, hep dikkat ederim; Verem Haftası yapılır, Kanser Haftası filan yapılır. Okuruz, yurdumuzda şu kadar kanserli var. Okur geçeriz. O milyonlarla mı ifade ediliyor, neyse, okur geçeriz. Ama yanımızda bir kanserlinin sızılarını duyarsak, neler olur? Ya insanın kendi karakterine göre yaşama çok sarılır, ya yaşamdan nefret eder. Bir kanserli bize bir sürü şeyler verir. Ama orada, "ülkemizde şu kadar kanserli vardır" yazısındaki milyonlar bize hiçbirşey ifade etmez.

Her yıl 5 milyar Dolar dolayında dış borç ödemek zorunda kalıyoruz, 15 milyar Dolar dış ticaret açığımız var, 350-400 milyon civarı, şu kadar trilyon civarında kamu harcamaları açığımız var. Son bir yılda, 1.5 milyon işsiz yaratılmış. Bunlar sanki bize hiçbir şey ifade etmiyormuş gibi, ama hiç de öyle değil. Bu rakamların insanların yaşamına yansıyan bir yanı var ki, işte yıllarca bırakın şu düzen partilerini, sermaye partilerini derken kendimize anlatamadığımız, kendisine anlatamadığımız insan, bu rakamların kendi yaşamına yansımasıyla bazı şeyleri elde ediyor ve bir uyanış içine giriyor. Yani, düzenin doğasından gelen başarısızlığı, çıkmazları, bizim bütün uğraşlarımızın üstüne çıkarak insanı kendi kendine getirmeye bir açıdan yeterli olmuyor. Bu düzenin kendi çıkmazları sadece ekonomik açıdan değil kuşkusuz. Biliyorsunuz, her korkak adam, sık sık cesaretten bahseder. Namussuz adam, sık sık namustan bahseder. Bizim, burjuva devletimiz de sık sık itibardan bahseder. Yani, parlamentonun itibarını zedelemeyelim, devletin itibarı kırılmasın, falan gibi şeyler. Bugün Devlet, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde, hatta zorunlu kalıp, yönetimi bir acz içinde askerlere devrettikleri dönemlerde bile bu kadar itibarsız olmadı. Düşünebiliyor musunuz, Anayasa Mahkemesi Başkanı kalkıp, "Bu anayasa anti-demokratiktir" diyor. Yani, bir ülkenin tüm düzeninin dayandırıldığı şey anti-demokratik, temel berbat, temel çürük diyor. Şimdi bununla, -hani burnundan kıl aldırmayacak biçimde itibarına düşkün ya-, devlet itibarını yanyana getirin. Sadece bu değil; parlamenterler, içinde bulundukları parlamentonun tıkandığını, işe yaramaz ve işlemez hale

Bugün Devlet, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde, hatta zorunlu kalıp, yönetimi bir acz içinde askerlere devrettikleri dönemlerde bile bu kadar itibarsız olmadı. Anayasa Mahkemesi Başkanı kalkıp, "Bu anayasa anti-demokratiktir" diyor.

geldiğini söylüyor. Bu kadarla kalmıyor. Yargıç çıkıyor, diyor ki, "Bu yasalarla ve adalet sisteminin altyapısıyla bizim gerçekten adaleti tecelli ettirmemiz mümkün değildir". Biliyorsunuz, savcı kalkıyor, "Ne münasebet, ben savcı filan değilim, ben olsa olsa bir devlet memuruyum", diyor. Şimdi düşünün arkadaşlar, öyle miydi?

Kapitalizm Türkiye'de acze düştü

İnsanlar yavaş yavaş bazı şeylere alışıyor. Ama, alışmayalım, şöyle biraz eskisine bakalım. Devlet büyüktür, Parlamento saygındır. Yasama, yürütme ve yargı ayrı güçlerdir, kuvvetler ayrılığı içinde yer almıştır, filan gibi herşeyin tastamam işlediği, özgürlüğün, demokrasinin tastamam yürütüldüğü bir ülkede yaşadığımızı sık sık bize söylerlerdi. Şimdi artık öyle söylemiyorlar. Anayasa Mahkemesi diyor ki, "Anayasanın formu terstir, çürüktür, yanlıştır". Bu çok açık bir biçimde, Anayasa her zaman herkes tarafından ihlâl edilir demek hukuk felsefesine göre. Yani, bütün yanlışlıkları itirazsız biçimde ilan edilmiş, çağdışı olduğu ilan edilmiş, anti-demokratik olduğu ilan edilmiş bir şeyin, hukukun şekil şartı uygulansın diye sağlığı bir yana bırakılamaz. Dünyanın her yerinde, bu anayasaya bütün parlamenterler, bütün parti başkanları ve uygulayacıları "yanlıştır" diyorsa, eşitsizliktir diyorsa, dünyada hangi düzenin hukuk anlayışı içinde olursa olsun, hangi düzenin... Çünkü, en despotik düzenler bile kendi hukuklarını hak kurallarına dayanmış olarak lanse ederler. Öyle gösterirler. Hayır, bizimkiler artık öyle gösterecek mecali bulamıyorlar.

Bu, tarihsel anlamda bizim ülkemizde kapitalizmin artık acze düştüğünü gösterir. Ben yükselen sosyalizm, gerileyen kapitalizm sloganı ile yetişmiş bir devrimci değilim. O kadar abartılı umutlarla bakan biri değilim. Ama, bu noktada bana öyle geliyor ki, gerçekten de bu dönemde, özellikle tarihsel anlamda bizim ülkede kapitalizm acze düşmüş durumdadır. Böyle durumlarda da yeni seçenekler aranır.

Tabii seçenek, düzene karşı seçenektir, partilerarası aynı düzeni savunan partiler arasındaki seçeneklerden sözetmiyorum. Ama ne ya-

zık ki, Türkiye'de yeni seçenek oluşturacak organize halinde bir sosyalist birikim yok. Bölük pörçüğüz, darmadağınığız.Oysa, yaşayan şu sosyalist kuşaklar dünyanın hiçbir döneminde bu kadar şanslı dokümanlara sahip olmadılar. Biz büyük şanssızlıklar yaşadığımız halde, bizim yaşam süremiz içinde dünyada o kadar önemli şeyler gelişti ki, bizi şanslı kıldı. Stalin'in ölümünü, sonrasını gördük. Mao'nun ölümünü, sonrasını gördük. Enver Hoca'nın ölümünü, sonrasını gördük. Çöktü dendi, gördük, yıkıldı duvarlar dendi, gördük. Bakın bunlar, çok önemli deneylerdir. Sosyal bilimler laboratuara girmez. Ama halen yaşamakta olan bizim kuşaklar için sosyal bilim adeta laboratuara girmiş kadar somutluklar kazandı. Ama, ne gariptir ki, biz o bilimsel veri haline gelmiş olan tarihsel olgulardan hareketle aynı yerlere varamıyoruz. Yani, hem bir yandan harcıalem söylev haline gelen "Aklın yolu birdir" olacak, "Bilimın yolu birdir" olacak, bir yandan da, böyle biz ayrı ayrı yollarda kalacağız.

Hemen şunu söyleyelim ki, bu deneylerden en azından şu ortaklığı yakalamamız lazımdı. Her üretim biçimi ve toplumsal proje kendine özgü bir örgüt modeli yaratır. Ama bakıyoruz, dünya hızla gerileyen bir sürü fotoğraflar veriyor bize. Niye? Kapitalizm kriz yaşıyor. Böyle şey olur mu? Bakın işçi sınıfı, emekçiler demiyorum. Hareketi. Birbirine düşman iki sınıf aynı anda kriz yaşıyor ya da yükseliyorsa bir anormallik vardır. Hareket olarak, mücadele olarak, yaşam ortaklığı demiyorum, yani şunu demiyorum. Eğer bir fabrika kazanmıyorsa, işçisi de fazla para alamıyor, o nedenle ortak yaşarlar krizi. Tabii bağımsız oluncaya kadar bu böyledir. Ama şimdi, hem kapitalizm hareket olarak, hem işçi sınıfı mücadelesi emekçiler olarak kriz yaşıyor. Bu garipliğin nedeni bana göre şudur; tarih boyunca sermayenin, emekçilere karşı egemenliğini kurup pekiştirmek üzere seçtiği örgüt modelini, merkeziyetçi, yukarıdan aşağıya, buyrukçu örgüt modelini, emekçiler kendi mücadeleleri için seçtiler. Modeli değiştirmediler. Demin söylediğim şey doğruysa, her örgüt, her üretim ilişkisi ve toplumsal proje kendine özgür bir örgüt modeli yaratırdı. Hayır, yarat-

mamış. Aynı modeli kullanmışız. Bakın, Komünist Manifesto'da Marks ne diyor: "Burjuvazi, üretim araçlarının, mülkiyetin ve insan gücünün dağınıklığını, gittikçe ortadan kaldırmaktadır. O, nüfusu merkezlere toplamış, üretim araçlarını merkezileştirmiş ve mülkiyeti az sayıda ellere geçirmiştir. Bu değişmelerin zorunlu sonucu, politik merkezileşme olmuştur" diyor. Yani, burjuvazinin kendini yaşatmak için kaçınılmaz olarak gittiği bir merkezileşme, iki şeyi vardı: Bir, yoğunlaşma, iki merkezileşme. Bu, hem sınıfı kolay sömürmesi, hem de kendine rakip olamayacak kadar aşağı sermaye birikimi olan birtakım parasal güçleri küçültüp ortadan kaldırması için zorunluydu.

Aynı örgüt modelini almışız

Biz, aynı şeyi yapmışız. Yani, bütün dünyada sosyalist organizasyonumuz böyle bir durumla karşı karşıya gelmiş. Kapitalist toplum böylece bir para oligarşisi yaratmış. Bu, sadece para oligarşisi olarak kalsa bizi ilgilendirecek birşey değil, zaten düşmanımızı tanıyan insanlarız, tanıyan gruplarız, tanıyan sınıfız. Ama, bunu sosyalist mücadeleler içine aldığımız zaman başka bir yönetim oligarşisi yaratılmaya başlanmış. Şimdi böyle bir durum karşısında sosyalistlerin önce bir örgüt biçimi çevresinde anlaşması lazım. "Bu üretim ilişkisi ve toplumsal projeye uygun gelecek ne olabilir?" diye bunu düşünmesi lazım. Sosyalistlerin birleşmesi üstüne, 1980'den sonra özellikle, çokça tartışmalar yapıldı. Ve hiç bu konular üzerinde durulmadı. Oysa burjuvazi, hayatiyetini devam ettirmek için kurduğu örgüt makinası içinde bürokrasi üretmek zorunda. Çünkü, yönetim, yöneten-yönetilen ilişkilerini böyle bürokrasinin temellendirdiği bir örgüt sistemi içine yerleştirmek zorunda.

Ben çok alıntı sevmem ama, Marks bunu o kadar güzel ifade etmiş ki, o nedenle bir alıntı olarak sunmak istiyorum: Bu, Hegel'in Devlet ve Hukuk Felsefesi'nin eleştirisinde var bürokrasi ile ilgili olarak. Şöyle diyor: "Bürokrasi, kendi gözünde devletin en son amacıdır.

Bürokrasiyi bu biçimsel amaçları kendi öz içeriği olarak kabul ettiğinden, her yerde gerçek amaçlarla çelişkiye düşüyor. Şu halde bürokrasi, biçimseli içerik olarak, içeriği de biçimsel olarak sunmak zorundadır. Devletin amaçları, bürokrasinin amaçlarına dönüşür. Bürokrasinin amaçları, devletin amaçlarına. Bürokrasi, hiç kimsenin kaçamayacağı bir çevre oluşturur. Bu bir bilgi hiyerarşisidir. Öyle bir bilgi hiyerarşisi ki, baş ayrıntıların idrakini alt çevrelere bırakır. Alt çevreler de, başın geneli idrak ettiğini sanırlar. Böylece, karşılıklı birbirlerini aldatırlar. Bürokrasi, gerçek devletin yanında hayal devlettir. Devletin spiritüalizmidir. Demek ki, herşeyin biri gerçek, öteki bürokratik olmak üzere iki belirtisi, iki anlamı vardır. Ama gerçek varlık, bürokratik varlığına, gerçekdışı, dinsel, spiritüel varlığına göre ele alınmaktadır. Bürokrasi, devletin varlığını, toplumun spiritüel varlığını elinde tutar. Bunlar, onun özel mülkiyetidir. Bürokrasinin genel esprisi, gizdir, sırdır. Kendi içinde gizliliği hiyerarşi sağlar. Dışa doğru da gizliliği kapalı bir korporasyon oluşundadır. Bundan dolayı devletin herkesçe bilimesi, özünün anlaşılması gibi, bürokrasinin sırrının açıklanması gibi bir şey olarak görünür. Böylece, otorite, nüfus ve hakimiyet, bürokrasinin bilgi ve becerisinin temel ilkesidir. Otoriteye sapmada, en köklü duygusudur. Ama bürokrasinin içinde spiritüalizm iğrenç, bayağı bir materyalizme dönüşür. Yani, pasif itaatin maddeciliğine. Otorite inancına, statik biçimsel faaliyet mekanizmasına, statik geleneklere, kural, görüş ve ilkelere dönüşür. Devlet artık çeşitli bürokratik kural biçimlerinde varlığını sürdürür ki, bu durumda biricik ilişki, üst-ast ilişkisi ve fasit itaattir. Gerçek bilim boş görünür. Tıpkı gerçek yaşamın ölü göründüğü gibi. Çünkü bu hayali bilim ile hayali yaşam varlığın yerine geçer."

Emekçilerin iktidarı nerede?

Bürokrasinin bu özdeşleştiği devlet, herhangi bir devlet değil, burjuva devleti ve Marks'ın söylediği burjuva devletinin yıkılması, milita-

rizmi ile bürokrasisi ile topyekûn yıkılması demektir. Ama dünya pratiğinde böyle mi oldu? Hayır. Dünya pratiğinde kendini sınıf yerine koyan, sınıfı temsil ettiğini iddia eden birtakım çevreler, kendilerini yönetici olarak ilan ettiler ve işçi sınıfı, emekçileri bir yana bıraktılar. Dünyada sosyalizm çöktü diye adlandırılan olaylar, hiçbir zaman sosyalizmin uygulandığı yerler değildi bildiğiniz gibi. Hepimizin birilerine birşey sormamız lâzım. Halâ mı sosyalistsiniz? Sosyalistlik dünyada çöktü diyenlere çok açık birşey söylememiz lazım. Biz, işçilerin ve emekçilerin iktidarı diyoruz. Siz bize bir tane devlet gösterin ki, bir yönetim gösterin ki, o yıkıldığı zaman işçiler ve emekçiler iktidarda olsunlar. İşte verilecek cevap bu ve buna cevap vermeyen insanlara muhatap olmamak gerektiğini düşünüyorum.

Böyle bir merkezi tepeden inme örgütlenme, o sistemin adı ne olursa olsun, ancak burjuva ilişkisi üretir. Öyleyse, bu tepeden inme, anti-demokratik, buyuran-buyurulan ilişkilerin varolduğu örgütler ister legal olsunlar, ister illegal olsunlar, düzen içi örgütlerdir. Yani, eğer Marks'ın da dediği gibi, bu burjuva ilişkisi üretiyorsa, o örgüt burjuva ilişkisi üreten örgüt illegal de olsa, legal de olsa, burjuva düzeni içindedir. O nedenle demin söylediğim gibi, emekçilerin en güçlü silahı olan örgüt meselesinde sosyalistlerin mutlaka anlaşması lazımdır. Peki acaba, yıllarca süren sosyalistlerin birliği meselesi başarılmış olsaydı ne olurdu? Hiçbirşey olmazdı gene arkadaşlar. Hepimiz, o kadar yanlış örgütlülükler içinde olduk ki, hepimiz bir araya gelsek hiçbir şey oluşmazdı . Yani şöyle bir düşünün: Türkiye'de bütün sosyalist örgütler biraraya gelse, işçi ve emekçilerin niceliksel ve niteliksel varlığı o örgüt bütünlüğü içinde ne kadar olur? Hiçbir şey olmaz. Yani sosyalizmin malzemesi işçi sınıfı ise, sosyalistlerin birleşmelerinden doğacak olan sonuç da, işçi sınıfının bir yere oturtulduğu sonucunun yaratılması lâzım. Hayır, birleşmek şimdilik bana göre o kadar büyük birşey sağlamayacak.

Kuşkusuz, birleşmek genel gelecek günlere hazırlık için. Böyle düşünen insanlar, özellikle örgüt meselesinde anlaşan insanlar, yani

örgütün bağımsızlığı, demokratikliği ve aşağıdan yukarılığı üstüne anlaşmış olan sosyalistlerin birleşmeleri gelecek günlerde makinanın içine doğru malzemeyi yerleştirmek bakımından gerçekten yararlı oldu. Birinci anlaşma bu. İkinci anlaşma,sosyalistler ne yapmalı? Herhalde, sosyalizme bakışımızı yüzeysel olmaktan kurtarmak lazım. Eğer mücadelemiz, ekonomide de politikada dış güçlere karşı bağımsızlıksa, eğer mücadelemiz ekonomik büyümeyi sağlamaksa, dış ticaret dengesini tutturmak, yani dış açık vermeyi ortadan kaldırmaksa, enflasyonu işsizliği ortadan kaldırmaksa ve özel mülkiyeti ortak mülkiyet haline getirip, bununla da kalmayıp, bölüşümü eşit bir biçimde gerçekleştirmekse, tek başına bunun adı sosyalizm değildir. Kuşkusuz, bu bize ekonomik olarak kalkınmış bir toplum kazandırır. Üstelik, kalkınmış bir toplumun insanları da önündeki bazı engelleri de aşmış olurlar. Gelişmiş toplum olur. İnsanların gelişmesi için ortaya konan ekonomik engeller ve çeşitli eşitsizlikleri ortadan kaldırması bakımından, yani hadi startını al, harekete başla, önünde hiçbir engel kalmadı demek bakımından doğru ve gereklidir. Bunlar yapılacaktır. Amaç, insan. Yani, sosyalizm bir ekonomik büyümeden ve eşit bölüşmeden ibaretse, insan nerede kaldı?

Özgür, bağımsız düşünmek

Bakın çeşitli ülkelerde ve ülkemizde ne yoksulluktan, ne pahalılıktan, ne enflasyondan hiç şikâyet etmeyen, hayatları boyunca parasız, giyimsiz, yemeksiz kalmayan, istediği herşeyi elde edebilen birçok aile var. Ama o aile üyelerine bakın. Hangisi gelişmiş insan olmaya yeterli. Gelişmiş insan olmak başka birşeydir. Bir kez özgür bir beyine kavuşmak. Bu da arkadaşlar bir sistem meselesi, bir yöntem meselesi, bir düzen meselesinin içinde sistem ve yöntem meselesidir. Özgür, bağımsız bir beyine kavuşmak. O toplumda insan sanat, bilim, spor, neyse yeteneği, onu alabildiğine geliştirmek için olanaklarını buluyorsa, işte gelişmiş bir toplumun içinde o toplumla diyaloğu kuran ve gelişmeye uygun bir insan, hazır bir insan tipiyle karşı karşıya gel-

miş oluruz. Ancak, böyle toplumlarda insanlar görev ve sorumluluklarını kavramış olurlar. Ancak böyle topluluklar içerisinde insanlar paylaşım, sevgi, duygularını birarada yaşayıp ve ortak sorumlulukları yaşamaya uyumlu insan tipleri haline gelirler. Ancak, böyle toplumlarda insanlar hayata bağlı ve coşkuludurlar. Ve biz onun için sosyalistiz, insan için sosyalistiz. Biz, bir makinayı kurmak için sosyalist değiliz. Bu bina özel sektörde mi, devlet sektöründe mi, bize ne. Ama bu fabrika, bu bina, özel sektörün elinde kaldıkça, o demin söylediğim yeteneklerimizi geliştirmek için bir ekonomik toplumsal fırsat bulamayacağız. O sebeple, onun özel sektörün elinde kalmaması lazım. Yani o bir araçtır. O bir çözüm biçimidir. Yoksa onu al, kamulaştır, kalsın öyle. Hayır, sosyalizm bu değildir demek istiyorum.

Emekçilerin yönetiminde örgüt

Peki bu tepeden inme, yukarıdan aşağı olmayan, bürokratik olmayan, örgüt makinası nedir? Hepinizin de bildiği gibi, bir defa bu emekçilerin örgütü, yani emekçilerin düzenini sağlayacak bir örgüt. Bu örgüt devleti ele geçirmeye yarıyor. Devleti ele geçirmek için en büyük silah. Ha, devleti ele geçirmek silahla mı olacak, oyla mı olacak falan, hemen benim içimdekini söyleyeyim size. Bir bakmışsınız ki bütün fabrikalar durmuş. Bütün araçlar durmuş, her taraf karanlık. Aydınlığa böyle çıkacak işte diye düşünelim, işçiler, emekçiler. Yani devrimi böyle yapsınlar isterim. Meselâ İran'daki CIA'ya karşı, şaha karşı, televizyonlarda hep görürdük, çocuklarını taşıyan kadınlar yürüyorlar sokakta. Erkekler yürüyorlar sokakta. Hiçbirinin elinde silah yok. Ama gözleri gerçekten çakmak çakmak ve azimli, kararlı, yürüyorlar. Karşılarında CIA'nın silahlı güçleri. Ve CIA ne dedi? "Bu kadar güçlü olduklarını bilmiyordum." İşte arkadaşlar, "halkın önünde kimse duramaz"ın ifadesi budur. Yani, ister silahlı olsun, ister oyla olsun halksız devrim olmaz. Hele hele bu gelişen teknoloji karşısında hiç olmaz. Çünkü teknolojinin nabzını ve damarlarını bizden daha fazla ellerinde tutuyorlar.

Bu meseleye şunun için girdim: Bir kez, örgüt emekçileri iktidara getirecek örgütse, direksiyonda emekçiler olacak. Düşünebiliyor musunuz? Emekçiler iktidara gelecek diyoruz ama iktidara getireceği aracın yönetimi, emekçi olmayanların elinde. Şimdi ben olsam; yönetimi elimde tutmuşum. Bunca mihnetini çekmişim muhalefetteyken, iktidarı alınca "buyur beyefendi, hanımefendi otur" diyeceğim işçiye emekliye. Bir defa insan doğası itibariyle diyebileceğimi zannetmiyorum. Namusuma güveniyorum ama insan doğasına güvenmiyorum. İkincisi, mücadelede pişmemiş, yönetimi hiç öğrenmemiş ve en büyük problemlerin çözüm noktasında hiç deneyi olmayan insanları işçi ve emekçidir diye, onların da istidadıdır diye birden getirip oraya yerleştiriyorsun. Hayır. Kendi elimizle harcamış oluruz. Ha, başka yolu var. Emekçiler devleti yönetmeden önce kendi partilerini yönetecekler ve kendi partilerinin yönetiminde burjuvazi ile mücadeleyi bizzat yürütecekler. Diğer aydın ve emekçilerle birlikte ve böylece yönetime hazırlanacaklar daha muhalefetteyken. O zaman yönetimi deneyli ve kendi öz malının sahibi olarak teslim almış olacak. Öyleyse, örgüt anlayışı içinde birincisi emekçiler mutlaka, yönetimde ağırlıkta olacak. Yani diyelim ki, yarıdan bir fazla olacak veya üçte iki olacak, ama yönetim aydın okumuş sosyalistlerle emekçiler tarafından yürütülecek ama, ağırlıkla emekçiler olacak.

Emekçiler devleti yönetmeden önce kendi partilerini yönetecekler ve kendi partilerinin yönetiminde burjuvazi ile mücadeleyi bizzat yürütecekler. Diğer aydın ve emekçilerle birlikte ve böylece yönetime hazırlanacaklar daha muhalefetteyken.

Üçüncüsü, militan tanımımızı değiştireceğiz. Sosyalist militan şimdiye kadar alıştığımız biçimiyle şöyle: Yukarıdan yöneticiler tarafından alınan bütün kararları, verilen bütün emirleri harfiyen uygular,

deniyor. Bunu değiştireceğiz arkadaşlar. Gerçek bir sosyalist örgüt düşünüyorsak, militanın, düşünmesini bilen ve beynini yöneticilere teslim etmeyen, verilen görevleri olduğu gibi yapıp ama hemen arkasından gerektiği zaman sorular soran ve hesap vermeye zorlayan bir insan ilişkisi biçimde almalıyız militan-yönetim ilişkisini. Ve yönetimin bazı konularda karar verme yetkisine eş olarak, örneğin en az 6 ayda bir tabanın bütün üyeleri, (bu parti, legal parti olur, illegal partide mümkün olmaz) toplanmalı ve yukarıya öneriler ve eleştirileri götürmelidir. O öneri ve eleştiriler eğer yerine getirilmezse, kongreye onlar götürülmelidir ve mutlaka o izlenmelidir. Bunlar, örgütün geleneği, tüzüğü neyse ona hayatiyet veren şey, onun içinde olmalıdır. Aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya ilişkiler bire-bir, yüzyüze olmadığı zaman birtakım ara kadrolar, yöneticiler durumuna gelirler. Parti memurluğu, yani bir dönemde aparatçik dedikleri şeyler doğar ve bürokratik bir yapılanma olur.

Katılımcılık dediğimiz şeyi de böyle çok anlamlandırdığımızı düşünmüyorum. Mesela, öyle şeyler oluyor ki, bir bakıyorsunuz, iki tane liste çıkıyor, partilerde, derneklerde, sendikalarda. İki listenin birisi yüzde 45 oy alıyor, birisi yüzde 55 oy alıyor. Yüzde 55 oy alan yüzde 100'ünü alıyor yönetimin. Yüzde 100'ünü. Yüzde 45 alan hiçbirşey almıyor. Sonra bakın çok da ahlâklı davramıyoruz. Bu burjuva parlamentosundan o kadar umutlu olmadığımız halde, sosyalistler olarak herbirimize sorsalar, deseler ki, Türkiye'de en fazla oyu alan bütün partiyi alsın, bütün milletvekillerini alsın. Hemen, hayır olmaz öyle şey deriz, değil mi? Yani, temsili sistem falan bilmem ne deriz. Ama kendi örgütlerimizde hiç böyle birşey düşünmeyiz. Kendi örgütlerimizde bu temsili sistem, işinize gelmiyor. Bu dürüstlük değil arkadaşlar, şu konuda yalan söylediğimizin farkında değiliz. Burjuva parlamentosundan bekliyoruz, burada birşey yapmıyoruz. Hayır, hiyerarşi içinde, ne kadar kademe varsa, o örgütte muhalefet oy aldığı oranda temsil edilir. Genel Merkezi'nde de, ilçesinde, yöresinde ne kadar oy

aldıysa o oranda temsil edilmelidir. Bir defa demokrasiyi, işçi sınıfını kendi içeriğine kavuşturmadıkça, biz birey olarak kendi içeriğimize kavuşamayız.

Demokrasiyi emekçiler koruyacak

Artık öyle bir duruma geldi ki, demokrasiyi ve devrimi yapacak güçler aynı. Bir dönemde, biliyorsunuz, demokrasiden yararlanan çeşitli ayrı sınıf ve katmanlar da olurdu. Yani ekonominin ve teknolojinin bu noktaya gelişine kadar, ki daha önceki dönemlerde böyle ittifaklar kurulurdu. Şimdi, hem elde edilecek demokrasinin niteliği değişti, hem elde edecek insanlar aynı insanlar, yani niçin mücadele verilecekse onlar orada. Laiklik deniyor, değil mi? Onu koruyacak sınıf ve katman da aynı, demokrasiyi koruyacak, getirecek insan ve katman aynı, devrimi yapacak insan ve katman aynı. Demokrasi, artık eskisi gibi yasalarla filan elde edilecek şey değili, kâğıt üstünde demokrasi dönemi geçti. Bakın, bir örnek: SHP'nin çok övündüğü CMUK denilen Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu hiçbir şey değil. En fazla, neydi o CMUK'taki hikmet? Birtakım insanların işkenceden uzaklaştırılması için avukatlarının yanında ifade verme hakkını tanımak.

Yeraltında devletin olanaklarını kullanarak kendilerine özgü hukuk sistemini uygulayan bir oluşum var, MİT'iyle, Kontrgerillasıyla. Bunlar varken, siz istediğiniz kadar kâğıt üstünde bilmem ne özgürlüğü, bilmem ne hakkı deyin. Kuşkusuz, göreceli olarak bunlar uygulanmıyor değil, uygulanıyor. Ancak, bir yere kadar uygulanır ve seçerler. Ha şuna uygulanmasın. Niye? Onun mücadelesi ve sınıfsal ilişkisi açısından, bunu sen gece kaldır. Öbürünü sokak ortasından al. Bunlar uygulanıyor.

Türkiye'de demokrasiyi getirecek olan da, koruyacak olan da, uygulayacak olan da işçi sınıfının demokratik öncülüğü içinde hareket edecek olan emekçilerdir. Onlar getirip koruyacaklardır. Bugün sokaktan adam alınıyor. Bağırıyor alınan adam, kimse onu korumuyor. Ve anlatıyorlar, "bas bas bağırdım, hiçkimse bakmadı bile. Aldırmı-

yor, gidiyorlar" diyor. Şimdi, öyle kurumlaşmış bir illegal devlet örgütü varken, demokrasi için mücadeleyi de çok içerikli ve temelli oturaklı yapmak zorundayız, başka çaremiz yok. Ve uzun bir iş arkadaşlar, kolay bir iş de değil. Emekçi, demokrasinin kendisiyle ilgisinin farkında değil. İnsan hakları dediğin zaman bu okumuş yazmış adam meselesidir zannediyor ama arkadaşlar, durumumuz budur diye ciklet çiğneyerek karın doyurma yanlışına girmememiz lâzım. Bugün bir zaman ayrımı meselesi ve bu işe kendini verecek sınıf, katman ayrımı meselesi içinde değiliz. Ne yazık ki yük, hep işçi ve emekçilerin sırtındadır ve ne yapılacaksa onlar yapılacaktır. Tek güç onlar da onun için. Yoksa aman ne güzelim, işçi ve emekçileri çok seviyorum, o sebeple bunu söylüyorum, değil. Pratiği yok başka.

Soru: *Konuşmanızda genelde bir, sosyalizm; iki, örgüt anlayışınızı ortaya koydunuz. Ekonomik kalkınmayla birlikte gelişmiş insanın, yani tabiri caizse yeni bir insan psikolojisinin, sosyalist insan tipinin oluşması gereğini vurguladınız. İkinci olarak da, örgüt anlayışınızı ortaya koydunuz. Biliyoruz ki, 20. yüzyıldaki sosyalist hareketlere esas olarak Üçüncü Enternasyonal'in kuralları egemendir. Gerek sosyalist uygulamalarda, gerek sosyalist olmayan ülkelerdeki sosyalist oluşumlarda Üçüncü Enternasyonal egemendir. Bu örgüt anlayışının tartışılmasıyla birlikte, şunu da söyleyebiliyor musunuz? Üçüncü Enternasyona'li alıp, ıcığını cıcığını çıkartıp tartışmamız lâzım. Dünyadaki sosyalist uygulamaları alıp, -yani siz onu sosyalist uygulama olarak da addetmediniz ama, reel olarak baktığımız anda dünyadaki sosyalist uygulamalardır- bunları alıp, çok ciddi bir şekilde, sosyalistlerin eleştirmesi lâzım, tartışması lâzım. Öyle gözüküyor.*

Soru: *Üçüncü Enternasyonal'in ilk başlangıçtaki durumunu ve konumunu, fonksiyonunu yitirmiş olmasının -ki öyle zannediyorum herkes kabul ediyor yitirmiş olduğunu- en önemli nedeni, yöneticiler Enternasyonali olmasıdır. Bugün dünyada hiçbir yerde işçi sınıfının,*

emekçilerin enternasyonalist dayanışması olmadan hiçbirşey yapılamaz. Şimdi, hiçbir Enternasyonal yok, bir Dördüncü Enternasyonal var. Ve yani bence, fonksiyonel bir Enternasyonal değil. Sermayenin enternasyonelleştiği, adına globalleşme, bilmem filan dediği bir dönemde, hiçbir emekçi enternasyonalizmi olmaması hiç aklınıza uygun geliyor mu acaba? Ha, bir tek koşul var. Çünkü emekçiler kendi örgütlerinde iktidarda değiller ki. Emekçiler ister sendikalarında olsun, ister kooperatiflerinde olsun, demin söylediğim nedenleri kabul etmiş olmalarından dolayı, yani yasalara göre kurulmuşlar ya, yasalar zaten böyle dikeyine bir hiyerarşiyi getiriyor. Zaten yönetici sultasını getiriyor yasalar. Bu örgüt modeli, ayrı ayrı yerlerde, yani, tabanın söz ve karar sahibi esasına dayalı örgüt modeli yerleştiği zaman, çeşitli ülkelerde, o ülkelerin emekçileri ister iktidarda olsunlar, ister muhalefette olsunlar, eşit ve gerçekten ülkümüze uygun ve o güzelim uluslararası dayanışmayı gerçekleştirecek organizasyonlar çıkacaktır. Onun olmaması bile, enternasyonalizmin örgüt yapısına bağlı birşeydir.

Soru: *Herkesin söylediği birşey vardır: Karşılıklı iki şeyden birisi yükselirken, birisinin düşmesi lâzımdır. Diyalektikte karşılıklı etkileşim vardır. Şimdi, dünyada kapitalizm bir kriz, belirsizlik yaşıyor, diye bir tespit var, tabii, Türkiye'de aynı şey var. Türkiye'deki yönetenin yönetmemesi, Sol'un ve ekonomik krizin çok derinleşmesinden kaynaklanan bir şey değil. Kendi kendisini üretememesinden kaynaklanan birşey olduğunu sanmıyorum. Bunun kaynağı farklı bir yerdir. Yani Türkiye'de bir savaş yaşanıyor ve bu savaşın faturası çok ağır. Siz sözlerinizin başında da şey dediniz, herhangi bir yerde sınıf mücadelesi tehlikeyse onun yerine başka bir şey koyarlar. Yani, hedefi saptırmak için, işte meselâ Türkiye'de de Kürt meselesi çıkartıldı. Bir de kapitalizmin krizi derinleşiyor, sizin dediğiniz sınıf çatışması yoğunlaşmıyor, yükselmiyor, ivme daha düşmüş. Ama kapitalizmin ülkeyi yönetememesinin sebebi de, Doğu'daki savaş olarak gösteriliyor. Yani bu ulusal sorunlar hep birisi niyetlendiği için mi bu noktaya getiriliyor?*

Peki Kürt meselesi, hadi diyelim ki, sınıflar arası rotayı şaşırtmak için yaratıldı ama Avrupa'da da aynı şeyi yaşayanı var, Afrika'da da. İkinci bir sorum da, örgütlenme anlayışı. Örgütlenme anlayışınızın demokratik olması gerektiğine herkes katılıyor. Ama ben şunu biliyorum ki, yıllardır hem ASİS'in, hem de Sosyalist Devrim Partisi'nin Başkanısınız. Şimdi tabii problem var. Yani anlayışımız bu olmalı ama, peki biz istediğimiz düzeyde, yani bu anlayışımıza uygun malzeme mi bulamıyoruz ki böyle bir durum ortaya çıkıyor. Sizin özel bir niyetiniz olduğunu kabul etmiyorum, yani demokratik anlayışınızı da, davranışlarınızı da biliyorum. Ama nedense, bu hep böyle sürüyor. Peki bunu değiştirmek için neler yapılmalıdır? Bundan sonrası için siz ne yapacaksınız?

Cenan Bıçakçı: Arkadaşım, benim böyle zaman zaman övünmek isteyip de, fırsat bulamadığım şeylere fırsat verdi. Bir defa beni uzun yıllar Sosyalist Devrim Partisi'nin Genel Başkanı ve (ASİS)in Genel Başkanı olarak görmüş olması, rakamlara dayandığı zaman, öyle değil. Bakın, ASİS sendikasının tüzüğünde bir yönetici iki dönemden başka aday olamaz, diye yazar. Fakat, hiç yok öyle. Dünyada yok. 1973 yılında Alpaslan Işıklı ile Yıldırım Koç (biri doçent biri öğrenciydi) oturup konuştuk. Türkiye de, dünyada var mı böyle bir örnek diye, öneri benim, tüzüğümüze koyacağız, böyle bir öneri var mı? Yok, bulamadık. Ve, uygulama şu: "Hiçbir yöneticinin ücreti, işçi ücretinden fazla olamaz." İki, demin söylediğim gibi, "Hiçbir yönetici, iki dönem üstüste sürekli görev yaptıktan sonra, üçüncü dönem adaylığını koyamaz." O nedenle ben, üçüncü dönem adaylığımı koymadım, daha evvel (ASİS) Sendikası Başkanlığım 1979'da bitti. O tüzük hükmünden dolayı isteseydim de koyamazdım adaylığımı. İkincisi, ben bununla çok övünüyorum, benim maaşım hiçbir zaman işçi ücretinden daha fazla olmadı. Sendikacıyken, maaşım işçi ücretinden hiçbir zaman fazla olmadı. Üçüncü dönem, kalımlı bir yöneticiliğe karşıydım. Partide de öyle arkadaşlar. Benim sendikam ASİS, SDP'den

önce kuruldu. ASİS'de önce bu uygulandı ve tüzüğe yerleştirildi. Bir yıl sonra SDP kuruldu, SDP'ye de bu hükümü koyduk. İki dönem üstüsteden fazla Genel Başkan, adaylığını koyamadı. Ben adaylığımı koydum. Ama arkadaşım haklı, 8 aylık genel başkanken SDP'de, 12 Eylül partileri kapattı. Ben 14 yıl Genel Başkan kaldım. Şimdi geçici Genel Başkanız. Ondan öyle kalmıştır. Ama, doğrusu, yani o söylediğiniz şey de önemli. Yani, bazı şeyler var ki, çok inandığımız halde ilkeleri kendi elimizle yozlaştırıyoruz. Çünkü, insan malzemesi ilke yürümüyor. Yalnız bu değil, bazı başka konular var. Meselâ, taban karar oluşturacak, diyorsunuz. E yok o taban. Yani, öyle bir karar oluşturacak taban yok. Böyle romantik bir demokrasi filan yaşıyorsunuz. Öyle şeyler de oluyor ne yazık ki. Ama, bugün böyledir diye lütfen bu olmaz gibi bakmayalım.

Enternasyonalizm ve Kürt meselesi ile ilgili olarak birleştirerek birşey söylemek istiyorum. Bir defa, bu Enternasyonalist anlayış meselesindeki doğruların gerçekleşememesi, bizim Kürt meselesindeki sorunumuzun çıkmazlarını ortaya koyuyor. Bakın, dünya ulusal kurtuluş savaşları dönemini geçti. Geçmeseydi, belki Kürt hareketi kendine ulusal kurtuluşu izleyen birtakım ülkelerin insanları arasında bazı dayanışmalar kurabilirdi. Dünyada emekçi dayanışma da şu sıra, hiç yok. Ne yapıyor Kürt arkadaşlarımız. Geçende beni Özgür Üniversite'ye çağırdılar bir konuşma için. Orada da bunları açık açık söyledim. Nereye gidiyorlar arkadaşlar Enternasyonalist dayanışma için. Resmi yönlere gidiyorlar arkadaşlar. Kürt hareketi içinde ne yazık ki, Alman ekolü dayanışmacılar vardır, Fransız ekolü dayanışmacılar vardır, Amerikan ekolü dayanışmacılar vardır ve bugün, oraların lobilerinde dolaşıyorlar. Niye? Enternasyonalist ilişki bulmak için. Nerede bulsun? Demin dediğim gibi, uluslararası dayanışma kalkmış ortadan, ulusal mücadele için enternasyonalist bir olanak yok. Emekçiler bir yerlerde enternasyonalist dayanışmaya hazır organizasyonlar içinde değiller. Böyle yerlere gidiyor ve böyle yanlışlıklar yapılıyor. Çaresiz peki ne yapsın? Ha şimdi, ben olsam yapar mıyım? Yani böyle bir iliş-

ki yoksa, onu yapar mıyım? Hayır, ben yapmam. Ama, doğrusunu isterseniz, benim yapıp yapmayacağım başkalarına da ölçü olmaz.

Dünyada kapitalizm bunalıma gidiyor. Kriz mi, bunalım mı gibi böyle teknik bazı tartışmalara girmeden söylüyorum, dünyada tüketim azalıyor. Yani tüketim gücü azalıyor ve krizlere giriyor. Meselâ, herkes şimdi özelleştirme olsun mu olmasın mı diye tartışıyor. Şimdi ben size söylüyorum arkadaşlar. Bu özelleştirme yasaları çıkacak sizin de bildiğiniz gibi ama bunlar özelleştirme falan yapamayacak. Yani, bekledikleri parayı bulamayacaklar. Ne Türkiye'deki sermaye birikimi buna müsaittir, ne dünya sermayesi artık kendini bir maceraya atacak kadar sermayesini dışa ihraç etmeye hazırdır. Üstelik, Türkiye hiçbir zaman, hele son yıllarda, politik bir istikrar göstermiyor. En fazla oy alan partinin karşısında yüzde 75-80 halk muhalefeti var. Böyle bir ülke, politik istikrar içinde bir ülke olarak görülmez. Ama sermaye her zaman politik istikrar arar. O nedenle, yabancı sermaye buraya gelip şunu bunu aldı, diye değerlendirmeyeceksiniz. Fakat doğruca ranta çevirebileceği şeyler varsa, onu alacak. Bu, özelleştirmeden ne ideolojik olarak ne de parasal bakımdan beklediklerini bulacaklar demek değildir. Ama bu bizim başarımız değil, böyle konjonktürel bir durumdur. Şimdi bu savaşın her yıl aşağı yukarı 6 milyar Dolara falan varan masraflar etmesi, yani onlar da çok iyi biliyorlar çözüm bu değil. Halk de biliyor çözüm bu değil. Ama bütün bunlarla başka bir bunalımı örtüyorlar. Şimdi soruyorum size, eğer bu olay olmasaydı, yani bu ülkedeki savaş olmasaydı, memurlara verilen bu zam ancak bu kadar mı tepki görürdü? Hayır. İnsanların dikkatinin başka yere dağılmasının somut örneği budur. Memurlara 220 bin lira para verdiler. 220 bin lira paraya memurun susmasının en büyük nedenlerinden biri odur arkadaşlar. "Ne yapalım kardeşim, Doğu'ya yatırım yapılamıyor, tahrip ediyorlar, savaşa masraf yetmiyor. E, ne yapsınlar tabii, bölsünler mi memleketimizi", diyen çoğunluk var arkadaşlar.

Soru: *Biz sendikalıyız. Bu örgütün de bir iç işleyişi var. Demokra-*

tik merkeziyetçilik, doğrudan demokrasi ve seçimle ilgili söylediklerini-niz var, yani ancak emekçilerin temsil ettiği bir sistemden bahsediliyor. ASİS'teyken yaptığınız uygulamaları özetleyebilir misiniz?

Cenan Bıçakçı: Doğrudan demokrasi her zaman uygulanabilecek şey değil, onun makinasını kurmak, yani bir Atina demokrasisi gibi işlerlik kazandırmak o kadar kolay değil. Ama pratik bazı kolaylıkları var. Arkadaşımızın bahsettiği işçi konseyleri, işyeri konseyleri, mahalle konseyleri, bunun bir örneğidir. Bir toplum içinde, bu odada veya bilmem bir dernekte, bir sendikada her insan kendi varlığını hissetmedikçe, oradan soğur. Kendi varlığını hissetmek için bir insanın, ciddiye alınması lâzım. Ciddiye alınmak her söylediğinin kabul edilmesi demek değil; söylediği herşeyin tartışılmasıdır; tartışılır, reddedilir. Doğru makul birşey getirilir ve reddedilir. Ama ciddiye alınmanın ölçüsü de yerine getirilmiş olur. Şimdi, örgüt içi demokraside organizasyon şu biçimde olmalıdır. Meselâ, bir partinin, bir sendikanın, bir derneğin üyesiyle, tanımadığınız biriyle bir otobüste yolculuk yapıyorsunuz, konuştunuz, falan sendikanın üyesi olduğunu öğrendiniz. Sendikadaki görevin ne, diye soru sorduğunuzda, en azından falan numaralı konsey üyesiyim diyebilmelidir. Yani, her sendika ya da örgüt üyesinin bir doğal kaçınılmaz görevi olmalıdır. En az görev, konsey üyesi olmaktır. Şimdi, bunlar bir çekirdekten temsil meselesi değil, iki türlü çalışıyor. Yani ASİS sendikasında iki türlü çalışıyor. Birisi, oturuyor, gerçekten her biri oy vererek bölgede, işyerinde, bölgede toplanıyor oylar. Veya

Bir toplum içinde, bu odada veya bir dernekte, bir sendikada her insan kendi varlığını hissetmedikçe, oradan soğur. Kendi varlığını hissetmek için bir insanın, ciddiye alınması lâzım.

konseyin bir temsilcisi oluyor, onlar da toplanıyorlar, şube veya bölge. Bu, örgütün önemli bulduğu konular için doğrudan çalıştırılıyor. Yani doğrudan demokrasi dediğimiz her birinin referandum gibi, oylamasıyla elde ediliyor. Ama, geçici bazı işler için oylama yapıldığı zaman bazen temsili, ama mümkün olduğu kadar da temsili aza indirerek, on kişiye yahut beş kişiye bir kişi gibi, bir uygulama yapılıyor. Bu, çok iyi çalıştı, bir defa, bir sendikanın neyle ilgilenmesi gerekiyorsa, konseyler o işlerle ilgilendi. Yani konusu neyse, diyelim ki, hangi partiyi desteklemelidir bu seçimlerde. Genel yönetim karar versin, yok, hiçbir zaman öyle olmaz. Veya bugün örgütlenme politikamızı nereye oturtmalıyız? Bütün üyelere soruldu. DİSK'le çatışmamızı nereye kadar götürmeliyiz. Nasıl yapmalıyız? Hep bunlar soruldu ve böylece taban iradesi elde edildi. Yani çalışıyor, çalışılabilir. Üstelik birşey söyleyeyim, eğer sendikacı aptal değilse, en kolay sendika yönetimi budur. Hiçbirşeyiniz yok, sorumluluğunuz yok ama ille de bir kariyer meselesi varsa, eğer kapıdan aşağıya inip, "arkadaşlar işverenle yaptığımız büyük mücadeleden sonra önce 12 maddede muhalefet ederken, kabul etmezken, birden 8'e düşürdük, sonra işte onun hepsini kabul ettirdik", deyip, çat toplu sözleşme imzalayan kahraman başkan olmak isteniyorsa, veya para yemeyi düşünmüyorsa en kolay yönetim budur. Hiçbir zaman benim sendikacılığımda başım ağrımadı.

ASİS örneği

ASİS sendikası hiçbir zaman toplu sözleşmelerini işçi temsilcileriyle ya da yönetimle falan yapmadı. Dikkat edin, o fabrikada çalışan bütün işçilerle yaptı. İnanılacak gibi değil, dünyada yok örneği. Ama ben hayatımda başka türlü sözleşme yapmadım ASİS sendikasıyla. Kocaman salonda fabrikanın bütün işçileri toplanıyor, bine kadar bütün işçiler, bini geçtiği zaman bin kişi temsil edecek o yeri. Bakın inanılacak gibi değil. Bütün işçiler burada, sendika yöneticileri olarak biz burada bir masadayız, yanımızda avukatlar falan, öbür tarafta işveren,

yanında uzmanları, avukatları, ekonomisti falan, böyle bir şey. Fabrika işçileri kendileri hazırlıyorlar taslağı. Kendileri önceden hazırlanıyor, önceden işverene veriyor. Sonra toplanıyoruz ve okunuyor, madde 1: İşveren diyor ki, şu yanlış, istemem, yapmam, etmem, filan gibi neyse itiraz ediyor. İşçi, parmak kaldırıyor, gezen mikrofon oraya gidiyor. Müzakereler, çatışmalar, sendika, işçi, işveren ve işçiler oylamaya. Kabul mü, değil mi? Sendikacılardan hiçbiri, örneğin ben hiç oy sahibi olmadım ASİS sendikasının toplu sözleşmesinde. Ancak hem sendikacı, hem işyerinde çalışıyorsa, yani o toplu sözleşme onu da ilgilendiriyorsa oy veriyordu. Eğer orada kabul ediliyorsa "tamam, kabul edilmiştir bay patron" diyorduk. Bütün sözleşmelerimizi böyle yaptık.

Bir tek yerde -eskiler duymuştur onu- EVKA fabrikasında 8.5 aylık bir grev yaptık. Neden biliyor musunuz? İşveren dedi ki, "işçilerin hazırladığı taslağı olduğu gibi benimsiyorum ama, benim karşıma işçileri çıkarmayın. Siz hep öyle yapıyormuşsunuz, benim karşıma çıkarmayın". Biz işçileri topladık. 850 işçi. İşçilerde bir galeyan. Dediler ki, "bizim sendikamızın ilkesi bütün işçilerle toplu sözleşme yapmak değil mi, bunlar bizi adam yerine koymuyor mu? Hayır, biz ille böyle çıkacağız". İşveren reddetti ve 8.5 ay grev yaptık. Bunu dergiler yazdı, gazeteler yazdı. İşçilere grev süresinde üç defa sorduk, "ne diyorsunuz arkadaşlar, devam mı, tamam mı?" "Devam" dediler, 8.5 ay. Ve arkadaşlar sendikanın 8.5 ay onları besleyecek parası da yok. 1 Mayıs diye bir gazete çıkardı, o grev sırasında çok fazla bastırdık ve işçiler onları satarlardı. Resim sergisi açtık, Devrimci Sanatçılar Resim Sergileri açtırdık. Ve zaten benim böyle bir zaafım vardır, ben sendika başkanı olduğum sürece her grevde mutlaka bir resim sergisi açtım.

Şimdi, bunlar bürokrasiyi ortadan kaldırırken, başka birşeyi de getiriyor. Bilelim ki, bir devrimci örgütün, bu mesleki örgüt olur, politik örgüt olur, ön işi sınıfa güven vermektir, yani sınıfa özgüven vermektir. Her işçi, emekçi kendine güven duymalıdır. O dönemin bütün oku-

muş yazmışlarına da açıktı toplu sözleşmelerimizin görüşmesi. Salonda yer ayırıyorduk izlemek istiyor diye. Şimdi profesör olan birçok insan, gelip izlemiştir. Ve işçiler salona ilk toplu sözleşmeye girerken başka girerlerdi. Aynı toplantının çıkışında elini arkasına kor, başka çıkardı. İnanın, aynı adamı gözleyin, montajcı Hasan girerken böyle girer, çıkarken şöyle çıkardı, aynı toplantıdan. Çünkü doğrunun gücünü görüyordu orada. Karşısında her türlü uzman, işveren temsilcileri var. Meselâ çoğunlukla Kubilay Atasayar girerdi, İşveren Sendikası Genel Sekreteri. Ama haksızı korumak savunmak o kadar kolay değil. İşçi haklıyı savunuyor, kolay geliyor ona, "yendim onu" diye düşünüyor. Ve çıkarken başı dik çıkıyor.

İhsan Çaralan

Türkiye'deki siyasal süreç ve sosyalistler dendiğinde, gerçekten de eski dünyanın yerine yeni bir dünya kurmak isteyenlerin konuşması anlamına geliyor. Bu nedenle de Türkiye'deki politik süreç ya da siyasal süreç ya da bu süreçte sosyalistlerin yeri dendiğinde ben bazı tanımlamalardan kalkmak ve bazı sınırlamalar yapmak gerektiğini düşünüyorum. Örneğin, siyaset nedir, dendiği zaman, hemen en genel yanıt olarak şu yanıtı veririz ve doğrudur: Bir ülkeyi yönetmek sanatıdır. İster muhalefette olsun, ister iktidarda olsun, siyaset yapan herkes ya ülke yönetmektedir ya da ona taliptir. Yani, önceki yönetenleri beğenmemektedir. Onu yönetmek istediğini söylemektedir yığınlara. Bu tanımı, bir burjuva politikacısı da, bir sosyalist de aynı biçimde benimser sanıyorum.

Siyasal süreç dendiğinde ise, ülkedeki çeşitli sınıfların ve bu sınıfların politik alandaki temsilcileri arasındaki çatışmaların görünüşteki ifadesidir. Yani, bir ülkede çıkarları karşıt olan sınıflar bu sınıfları temsil eden siyasi partiler vardır ve bunlar arasında bir mücadele sürmektedir. Mücadele bazen çok sert olabilir ve iş silahlı mücadeleye kadar varabilir. Bazen de son derece yumuşak bir görünüm altında sergileniyor olabilir. İş pratik yaşamı tanımlamaya geldiğinde, sözlük tanımının yetersiz olduğunu görürüz çünkü, dünyada, hele bizim gibi büyük ülkelerin politikalarıyla doğrudan karşı karşıya olan gelen ve onlardan etkilenen ülkelerde, sorunu sadece o ülkedeki sınıfların veya o ülkedeki partilerin siyasal tutumlarının ifadesiyle tanımlamanın yetersiz kaldığını görürsünüz. Örneğin, özelleştirme Türkiye'deki politik hayatın son birkaç yıl içindeki en belirleyici kavramıdır. Hatta, hükümetler neredeyse düşmek üzeredir, kalkmak üzeredir, bu yüzden yeni koalisyonların kurulması istenir. Egemen sınıflar bir tarafa çeker, işçiler başka bir tarafa çeker ama özelleştirme asla bir yerli yapım değildir. Bu, uluslararası sermayenin Türkiye'ye ihraç ettiği politikaların Türkiye'deki uzantısıdır. O zaman, sebep? Bugünkü Kürt sorunu. Sa-

olabilecek durumdadır. Birtakım farklılıklar olsa da, onu geç, işte emperyalistler arasında çelişmeler azalmıştır" Onu da geç, "Uluslararası adalet gerçekleşecektir, sosyalizm ortadan kalkmıştır, bu nedenle çalışmak için neden kalmamıştır. Zaten sorun da onlardan çıkıyordu. Bunlar kalktığına göre demek ki yeryüzünde böyle bir dünya kurabiliriz" propagandasına hız verildi ve bu propaganda öyle bir noktadan başladı ki gerçekten de belki birkaç yıl önce sosyalizmden yana görünen çevreler bile buna inandı. Örneğin, Sovyetler Birliği'nde Perestroyka'nın ilk lideri olan Gorbaçov, bu propagandanın asıl başını çekenlerden oldu ve bunun etkisi bütün revizyonist dünyada yani Doğu Avrupa ülkelerinde bir çöküşü ve bütün sosyalizmin eski kalıntılarının da tasfiyesini gündeme getiren büyük bir çöküşü birlikte getirdi. Bu kuşkusuz ki, kapitalizm için büyük bir cesaret ve moral kaynağı oldu ve daha yüksek bir düzende bunu söylemeye başladı ama gerçekten dünya onların dediği gibi bir dünya değildi. Tersine, ezenle ezilenin dünden çok daha fazla birbiriyle karşılaştığı bir dünya olduğunu çok kısa bir zaman geçmeden öğrendik. Küçük ülkelerin işgali, Körfez Savaşı ve pek çok ülkede yeniden görülen 1960'lar 70'lerdekine benzeyen darbelere kadar varan birtakım gelişmeler... Amerika'nın tek yanlı üstünlüğü vardı, bir patron gibi davranabiliyordu ama Almanya, Japonya, Fransa ve İngiltere'nin de hiç boş durmadığı görüldü. Bu, BM şemsiyesi altında bir biçime sokulmaya çalışıldıysa da bu sefer ezilen halklardan, dünyanın geri ülkelerinden, işte Somali gibi gerçekten bir çözülmeye varmış bir toplumdan bile tepki alan bir biçime dönüştü.

Gerçekten dünya, kapitalistlerin dediği gibi bir dünya değildi. Tersine, ezenle ezilenin dünden çok daha fazla birbiriyle karşılaştığı bir dünya olduğunu çok kısa bir zaman geçmeden öğrendik.

da dünyada Sosyalist Blok olarak bilinen Sovyetler Birliği'nin çökmesinden sonra ise, en azından sorunun yarısı gene acılı bir biçimde belki, gene gerçekten sosyalizmi savunanlara büyük zararlar veren, sosyalizmi hırpalanmış olarak bırakan bir biçimde de olsa, çatışmaların yarısı çözümlenmiş oldu. Ancak, gene de,şu salonda bulunan arkadaşlarım arasında belki her biri ötekini sosyalist sayan ve saymayanları vardır.

Bugün sosyalist hareketten sözedeceksek, hatta devrimci bir mücadeleden söz edeceksek daha genel anlamda, öncelikle sosyalizm ya da devrim mücadelesinin ancak bu mücadele içinde yer alarak anlaşılacağını söylemek gerekiyor. Kendisine sosyalist diyen bir grubu, bir partiyi, eğer işçi sınıfının sorunlarını birleştirmişse, eğer o sorunları çözmek için bir çaba içindeyse sosyalist veya devrimci bir mücadele çapında görmemiz gerekir. Aksi halde, eskiden böyle görülüyordu diye birtakım kişilerden, gruplardan veya partilerden kalkarak sosyalistlerin siyasal süreçlerde rolünü belirlemek ya da sosyalistlerin kamuoyu gözündeki itibarlarını ölçmek doğru olmaz kanısındayım. Dünyada bugün sosyalizme karşı yürütülen kampanya gerçekten bugüne kadar görülenlerin en kapsamlısı, en vahşisi, en zalimcesi belki ama, o zaman da onun karşısında olanlar her gün o sıfatı yeniden haketmenin peşinde olmak durumunda. Bu nedenle de ben, sosyalistler dendiğinde daha çok veya daha çok demeyeyim, bütünüyle gerçekten işçi sınıfı hareketi, emekçi sınıfı hareketi içinde yer alan, onun sorunlarıyla bütünleşmiş ve onun sorunlarını kendi sorunu yapmış ve onun dışında sorun tanımayanları tanımlamak istiyorum.

Yine de söylediğimin anlaşılması için bir iki nitelik saymak istiyorum. Birincisi, sosyalizm dendiği zaman herhangi bir sosyalizm yorumunu değil, Marksist sosyalizmi benimseyen, yani sınıflar arasındaki mücadeleyi, bu sınıflar arasındaki mücadele ve işçi sınıfı ve burjuva sınıfı arasındaki mücadelenin belirleyici öneme sahip olduğunu ve bu mücadelenin kaçınılmaz olarak işçi sınıfı iktidarına yol vermek durumunda olduğunu benimseyen, pratik sınıf mücadelesinde bu perspek-

tifte üstüne düşeni yerine getirme gayreti içinde olan, yani bütün hayatını böyle birşeye yöneltmiş ve örgütsel planda da işçi mücadelesinin önünü açmak ve onun ihtiyaçlarına göre politika üreten bir hareket, parti ya da kişiler sosyalist olmayı hakeder diye düşünüyorum.

İkincisi, bir ek yapmak istiyorum burada. Sosyalizm, herşeyden önce enternasyonalist bir dünya görüşüdür ve her sosyalist de herşeyden önce enternasyonalisttir. Dolayısıyla da sosyalizmin programı, uluslararası bir programdır. Ulusal değildir. Ulusal olanı, uluslararası programdan türemiştir. Uluslararası bir ideolojik platformun herhangi bir ülkede, herhangi o ülkenin koşullarına özgüleştirilmiş ifadesi olarak platformu açma cesareti ve coşkusunu gösteren de ancak gerçekten işçi sınıfına, sosyalizme layık bir parti olabilir diye düşünüyorum.

Nasıl bir dünyada yaşıyoruz?

Şimdi, bu yüzden de, yani sosyalizm enternasyonalist ise ve enternasyonal görevlerini herhangi bir ülkede, ulusal sınırları kendi iradesi olmadan, önceden çizilmiş belirli bir yerde gerçekleştirmek istiyorsa, bu görevleri yerine getirmek yani "nasıl bir dünyada yaşıyoruz?" sorusuna öncelikle cevap vermek durumundadır. Bu soru aslında, insan düşüncesinin teorik düzeye yükseldiğini ilk düşünen Tales'den bu yana sorulan ve her dönemde bu soruya yanıt vermeden başka birşeyin yapılamadığı bir soru. Nasıl bir dünyada yaşıyoruz ve nereden gelip, nereye gidiyoruz? Bu yüzden de, bugün nereden gelip, nereye gidiyoruz sorusu önem taşıyor. 1925'de bu soru hiçbir önem taşımıyordu, çünkü sorunun yanıtı aşağı yukarı o dönemin sosyalistlerinin yüzde 99'u tarafından verilmişti. 1960'da belki yüzde 20'si için taşımaya başlamıştı. 1970'de yüzde 40'a çıktı. Nereden geliyoruz, nereye gidiyoruz sorusuna yanıt arayanlar. 1980'lerin sonunda bugün yüzde 100'dür aşağı yukarı. Bu nereden geliyoruz sorusunun yanıtını arayanlar, genel olarak uluslararası planda Marksist sosyalizmin yükselişi ve yükselişten sonra yeniden iyi anlamda Marksist Sosyalizmin hırpalanıp itibardan düşürülmesinin de bir grafiğidir. Yeniden bu itibarı kazana-

caksa, bunun için önce dünyayı yeni baştan tahlil etmek ve bugün varolan çelişmeleri yeniden ortaya koymak, çelişmeleri yeniden yorumlamak durumundadır.

Burjuvazinin tezleri

Bunun için de önce karşıtlarımızın ne yapmak istediğine bakmak gerekiyor çünkü her sınıf, kendisinin dünyayı bütünleştirecek bir ideoloji ve politikaya sahip olduğunu savunur. Burjuvazi, ancak kendisinin dünyayı tek bir dünya yapabileceğini, dünyayı çelişmelerden çatışmalardan arınacağını söyledi. Ama 1980'lerde, yani sosyalist olarak bilinen Sovyetler Birliği'nin de çökmesiyle birlikte ortaya şunu attı: "Ben ebedi barışı kuruyorum. Ben sınıfları ortadan kaldırmıyorum ama sınıfların olduğu bir dünyada, kapitalizmin yaşadığı, yani patron ve işçinin olduğu bir dünyada barış içinde bir dünya kuracağım. Bu dünya globalleşecek, tek bir dünya olacak. Uluslararası adalet gerçekleşecek. Uluslar varolmaya devam edecek ama bunlar arasına öyle bir adalet koyacağım ki bunlar savaşmayacak ve evrensel bir barış dünyası gerçekleşecek". Bu, sosyalizmin, hatta sosyalizmden de önce bütün eşitlik, bütün insanlık adına ortaya çıkıp insanların gönlünü fethetmek isteyen her siyasi görüşün, her ideolojinin hatta dinin başlıca iddiası olmuştur. Demiştir ki, "Eğer benim peşimden gelirseniz, size böyle bir dünya vaad ediyorum. Savaşsız, barış içinde, herkesin refah içinde olduğu bir dünya". Kapitalistler bunu sosyalizm karşısında vaad edemiyorlardı çünkü bunu sosyalistler çok açık ve inandırıcı şekilde vaad etmişlerdi ama sosyalizm yenilgiye uğradığında kapitalistler ona karşı kendi silahını kullanmaya yöneldiler: "Hayır, sosyalizm bunu gerçekleştiremedi ama biz gerçekleştirelim". "Nasıl gerçekleştirirsiniz? Niye dün gerçekleştirmediniz?" "Çünkü diyordu, dün ne vardı; işte, proleteryada burjuvazi ayrımı vardı, bugün bunu kaldırdık" Üretilenler zaten 1960'lardan beri üretiliyordu. Dediler ki "Artık işçi sınıfı eskisi gibi değildir. Beyaz yakalı olmuştur, teknisyenler düzeyine yükselmiştir. Dolayısıyla eski çalışmalar kalmamıştır, hafiflemiştir. Barış içinde

dece Türk egemen burjuvazisi ile Kürtler arasında bir özgürlük mücadelesi olarak ele aldığımızda, sorun asla anlaşılamaz. Amerika'nın Kürtlere sevgisi, yakınlığı ya da Almanya'nın bazen yakınlığı, bazen düşmanlığı anlaşılamaz olur. Eğer emperyalizmin Ortadoğu politikalarında Kürtlerin, yeri anlaşılmazsa, o zaman Türkiye'nin siyasal konjonktürü içinde Kürt sorunu asla anlaşılamaz hale gelir.

Dolayısıyla, siyasal süreçten sözettiğimizde, dünyadaki bir siyasal çatışmanın Türkiye'ye yansımalarının da bir rolü vardır. Örneğin, Amerikan siyasi hayatında çok az etkilidir Türkiye'deki bir siyasal çalkantı ama Amerika'daki bir siyasal yön değişikliği Türkiye gibi ülkeler için son derece önemli olur. Bu nedenle de Türkiye'deki siyasal süreci anlamak, siyasal süreçte sosyalistlerin yerini anlamak için önce dünyadaki olup bitenlerin bir panoramasını ve bu panorama içinde Türkiye'nin yerini saptamak gerekiyor. Ancak, buraya geçmeden önce, sosyalistler sorununa da kısaca değinmek gerekiyor. Çünkü, sosyalizm sorunu da oldukça karmaışık olarak, yani kırk elli yıldır son derece karmaşık bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. Özellikle 1980'lerden sonra daha da karmaşıklaşmış durumda.

Sosyalizmin farklı yorumları

1960'lı yıllarda sosyalist dediğimiz zaman herkes kendi kafasındaki eşitlik, özgürlük, barış gibi ne kadar iyi duyguları varsa, bunlara sosyalizm adını veriyordu ve herkes için de bu kabul edilir görülüyordu. Sonra, bildiğimiz gibi birtakım ayrışmalar ortaya çıktı. Yani dünyadaki değişik sosyalizm yorumlarının yansımaları olarak sorunlar ortaya çıktı ve bunlar birbirini reddeder biçimlere büründü. Genelde bakıldığında, çok olumsuz bir gelişme gibi görünen şey, aslında bir ilerlemeydi. Çoğu ilerleme gibi acılıydı. Sosyalist güçleri bölücü bir rol oynuyordu ama ileride toparlanmak üzere bir bölücü rolü oynuyordu. Bu ileri, belki istenildiğinden çok uzun yaşandı. Araya kesintiler girdi ama sonuçta, bugün de bir biçimiyle halen bu çatışmalar yaşanmakla birlikte bir maceraya doğru gittiği görülüyor. Özellikle 1980'li yıllar-

Teknoloji sayesinde işçi sınıfını ortadan kaldırıyoruz tezi, bilgisayarın üretime katılması, robotların üretime katılmasıyla artık eski üretim ilişkileri açısından işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki ilişkinin değiştiği, dolayısıyla burjuva ekonomisinin artık bunalıma girmeyeceği tezi de şu bunalan dünya içinde birkaç yıldır çok çabuk bir biçimde iflas etti. Dolayısıyla da bugün, uluslararası burjuvazi açısından dikkat edersek, sorunları çözmede eskisinden çok daha fazla şiddet eğilimi ortaya çıkmaktadır. Bu Somali'de müdahale, Yugoslavya'da olup bitenler, Ortadoğu'da olup bitenler, en son Haiti'deki darbe olarak kendini gösteriyor. Daha dün Körfez'de, Irak'ın kendisine çizilmiş sınırlar dışına çıkma faaliyeti olmadan, Saddam Hüseyin saldıracak diye bir kampanya başladı, yetmiş bin Amerikan askeri ve savaş gemilerinin Körfez'e gönderilmesi, Türkiye açısından bakarsak bütün Ortadoğu politikasının bir anda çökertilmesi sadece Pentagon'dan çıkarılan bir yalan haber ile gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla emperyalizm, bırakalım dünyada ebedi barışın sağlanmasını, 1970'li ve 80'li yıllarda Sovyetler Birliği rekabet ettiği dönemdekinden farklı olarak her yere silahla çözüm götürmek ihtiyacındadır. Reagan gibi savaş yanlısı olduğunu açıkça söyleyen bir lider değil, örneğin Clinton gibi, Türkiye'den bile eski sosyalistlerin mektup yazıp başarı dilediği bir adamın yönettiği bir ülke tarafından gerçekleşiyorsa, burada artık şu ya da bu politikaların değil de, onun doğasından gelen, bugünün ihtiyaçlarından kaynaklanan nedenlere bakmak gerekir.

Bugün dünya, 1950'lerden yani bir tarafta sosyalizm, bir tarafta kapitalist olarak bölünmüş bir dünya değil. O gün, örneğin 1940'ların sonunda Stalin, dünyada bütün öteki çelişmeleri belirleyen başlıca dört çelişkisi olduğunu söylüyordu: Burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişme, sosyalist kampla kapitalist kamp arasındaki çelişme, ezilen halklarla emperyalistler arasındaki çelişme ve son olarak da ülkelerin kendi aralarındaki çelişme.

Şimdi bir etken tarafından bu çelişmelerin niteliği de belirleniyor. Bu sosyalist kampla kapitalist kamp arasındaki çelişme. Yani, en

önemli dört çelişkiden belki de birçok şeyi öteki çelişkileri de anlamlandıran şeyler var. Örneğin halklarla emperyalizm arasındaki çelişki. Emperyalistler arası çelişme de yine, sosyalist kampın varlığı sayesinde zaman zaman çözümlenmeyen ama savaşa varmayan çelişmeler olarak kalıyordu. Yani Sovyetler Birliği 1950'deki gibi olsa, ABD kalkıp bugün Haiti'ye müdahale edemezdi, Ortadoğu'ya müdahale edemezdi.

Çelişmeler üçe indi

Bugün dünyaya baktığımızda sosyalist kamp ile kapitalist kamp arasında bir çelişme yoktur. Yani Stalin'in tanımladığı dört çelişme en azından şu an üçe inmiş. Dolayısıyla diğer üç çelişmenin niteliği de bir hayli farklılaşmış oldu. Örneğin burjuva-proleter çelişmesini ele alırsak, 1950'li ve 60'lı yıllara baktığımızda bütün Avrupa'daki eğilimler hep işçilere, emekçilere yeni haklar tanımak, işsizlik sigortası, sosyal sigortanın genelleşmesi, genel eğitim, genel sağlık politikalarının bütün halk kesimlerine yayılması, iş güvencesi vb. gibi, yani sosyalizmde varolup da kapitalist ülkelerde geçmişte olmayan ama o ülke halklarının sosyalizme yönelmesini engellemek için verilmiş tavizler vardır. Ne yapıyordu bu? Burjuva-proleter çelişmesini bu ülkelerde nisbeten yumuşatıcı bir rol oynuyordu. Benzer biçimde yine dünyada böyle bir şeyin etkisi gözüküyordu. Şimdi bu kalkmış durumda. Dikkat edersek, bütün Batı Avrupa'da, son üç dört yıl içinde, kazanılmış haklar denilen (Türkiye'de nihayet toplu sözleşmelerin uygulanmamasına kadar geldi bu iş) ve on yıl önce kimsenin el uzatmaya cesaret edemeyeceği kazanımlar ortadan kaldırıldı. Herkes işsizlik sigortasından yararlanamaz hale getirildi. Diğer sosyal haklar kısıldı. Genel eğitim vb. faaliyetlerde yüzde 50'lere varan kısıtlamalar yapıldı ve eğilime dikkat edersek, sonuçta 1900'lerin başındaki gibi bir proleteryanın Avrupa'da olması için belki şu yaşanan krizin belki biraz daha derinleşmesi ya da önümüzdeki on yılın gözlenmesi gerekecektir. Diğer emekçi sınıflar için de çok farklı olmayacağı gözüküyor. Çünkü dik-

kat edersek uluslararası burjuvazinin en çok yüklendiği nokta budur. Devletin küçültülmesi adı altında aslında devlet aracılığıyla emekçi sınıflara aktarılan artık değerin aktarılmaması, bunun, büyük sermayenin, tekellerin hizmetine verilmesi. Devletin küçültülmesi ve ekonominin bütünüyle özel sektöre devredilmesinin ifadesi, masum görünüşlü ifadenin arkasında yatan budur. Yoksa zaten diğer açıdan tekeller bütün ekonomiyi yönlendiriyorlar. Asıl yönlendiremedikleri tek nokta, 1940'lar, 50'lerden sonra kazanılmış olan bu emekçilere yönelen haklardır Dolayısıyla bütün ülkelerde bugün belki bu bir çatışmaya dönüşmüş değildir ya da karşı da etkenler vardır.

Sendikasızlaştırma politikaları en gelişmiş ülkelerde bile çok etkili yürütülmektedir. Bunun sonucu olarak işçi ve emekçi sınıflardan henüz saldırıya uygun bir tepki ortaya çıkmamıştır ama nesnel ölçüler açısından baktığımızda bugün, en gelişmiş ülkeler, örneğin, Japonya, Almanya, Amerika gibi ülkelerde burjuvazi ile proleterya arasındaki çelişki, gerçekten belki de 1940'lardan bu yana ezilen halklarla emperyalizm arasındaki çelişki, biraz önce sözünü ettiğimiz gibi artık bu ülkeleri ikna etmek, işte bu ülkeler içindeki çeşitli kliklere oynamaktan da öte, doğrudan BM şemsiyesi altında büyük emperyalist kuvvetlerin müdahaleleri ile çözülür bir biçim alıyor.

Emperyalistlerin kendi aralarındaki çelişmeye bakarsak, önümüzdeki on yılın gerçekten de önemli ölçüde hesaplaşmalara yol açacağının belirtileri var. Öte yandan, bütün bu gelişmişlik ifadelerine karşı dünyada oluşan ve bugüne kadar en gelişmiş aşamasına gelmiş olan üretici güçlerin, özellikle Doğu blokunun çökmesiyle beşte birinin tahrip edilmiş olması sözkonusu. Bunu biraz açmak istiyorum. Çünkü bu, şöyle anlaşılıyor. İşte, Doğu bloku çöktü, o zaman kapitalist pazar genişledi. Dolayısıyla emperyalistler "bunalımları bir miktar daha erteleme imkânı var" diye düşünüyordu. Ama öyle olmadı, tersine bu çöküşle birlikte öbür tarafta bunalım da başgösterdi. Bunu nasıl açıklayabiliriz? Eğer gerçekten yeni pazar açılmış olsaydı, ne olacaktı? Amerika'nın, Almanya'nın, Japonya'nın ihracatı artacaktı değil mi?.

Ekonomilerinde rahatlama olacaktı. İşsizlik azalacaktı vs. Ama tam tersi oldu çöküşle birlikte. Çünkü, şöyle birşey vardı. Bu ülkeler zaten çoktan beridir emperyalizmin pazar alanı içindedirler. Dolayısıyla da sınırların yıkılması, duvarların yıkılması, yeni pazar alanları açmadı, tersine, çöküş çözülme ile birleşince üretici güçlerin tahribine varan bir süreç gelişti. Yani uluslararası planda Sovyetler Birliği gibi gerçekten dünyanın ikinci gelişmiş ülkesinin ve Doğu Avrupa'nın orta gelişmişlik düzeyindeki çeşitli ülkelerinin üretici güçleri önemli ölçüde atıl kaldı. Nitekim, Kızıl Çin'e falan giden insanlar var bugün. Geldiklerinde söylüyorlar, koskoca fabrikalar boş yatıyor. Yani çürüyor artık, yeniden kullanılamaz hale geliyor. Dolayısıyla büyük bir israfla da karşı karşıya. Demek ki, kapitalizm sadece iddia edildiği gibi üretici güçleri geliştirmiyor, tersine büyük oranda tahrip ediyor. İkinci Dünya Savaşı'nda bile bu kadar fazla üretici güç tahrip edilmemişti. Bu kadar çok makina, insan emeğinin ifadesi olan makina üretim dışında kalmamıştı. Dolayısıyla da bugünkü buhran, gerçekten 1929 Ekonomik buhranından sonraki en büyük buhrandır.

İkinci Dünya Savaşı'nda bile bu kadar fazla üretici güç tahrip edilmemişti. Bu kadar çok makina, insan emeğinin ifadesi olan makina üretim dışında kalmamıştı. Dolayısıyla da bugünkü buhran, gerçekten 1929 Ekonomik buhranından sonraki en büyük buhrandır.

Böyle bir dünyada, yani bir yandan çatışmaların hızla yaygınlaştığı, varolan çelişmelerin, yani eskiden beri süregelen çelişmelerin oldukça keskinleştiği bir dünyanın politikaları Türkiye'ye nasıl yansıyor sorusuna gelebiliriz artık. Çoğu zaman ağzımızı açtığımızda deriz ki, 12 Eylül oldu da böyle oldu. Eğer 12 Eylül olmasaydı gene böyle olacaktı ama belki zayiatımız biraz az olacaktı. Çünkü, bugün Türkiye'deki sorun 12 Eylül'le ilgili bir sorun değil. Biraz önce sözünü etti-

ğimiz dünyanın Türkiye'ye yansıması. 12 Eylül bunun üstüne tuzbiber ekti. İnsanların sosyalizmden, Sol'dan, devrimcilikten uzaklaşmasına eski kuşaktan insanların belki bir etkisi olmuştur ama bunu gerçekten de çok abartmamak gerekir. Çünkü başka ülkelerde 12 Eylül olmadan da aynı sonuçların yaşandığını görüyoruz. Dünyada yürüyen anti-sosyalist kampanyadan gene 12 Eylül biraz daha katlamalı olarak bunu yapmıştır. Buna silah güçlerini katmıştır ama asıl tahribat, etrafımızdaki insanlara bakarsak, onların korkularından çok ideolojiktir. Dolayısıyla da bugün başlıca sorunlarımızdan birisi, nasıl bir dünyada yaşadığımızı herkesin kafasında açmasıdır. Bu dünyada bunu ilerleten güçler nedir, geriye çeken güçler nedir, bu güçler arasındaki ilişki nedir ve burada Türkiye'deki işçi sınıfının, emekçilerin rolü nedir sorularına açık bir yanıt Türkiye'deki sosyalistlerin bugün başlıca görevi olarak önlerinde duruyor.

Türkiye'nin siyasal dinamikleri

Şöyle bir baktığımızda, politik yelpaze içinde çok sayıda parti var. MHP'den başlayıp, sosyalist diyen partilere kadar uzanan geniş bir yelpaze var ve bu yelpaze içinde Refah Partisi -MHP ve DSP'nin son zamandaki atağını bir yana bırakırsak- dökülmenin, sürekli bir çözülmenin bu partilerin hergün yeniden ayrışmasını görüyoruz. Bu iktidar içinse çok daha çarpıcı durumlar sözkonusu. Örneğin bir yıldır, hiç başka bir hükümet kuramayacakları için süren bir hükümet yönetiyor kriz içindeki bu ülkeyi. Yani, Kürt sorunundan ekonomiye kadar, sayısız sorunlarla çalkalanan bir ülkede, eğer bir SHP/DYP koalisyonu varsa, yerine başka birşey bulunamadığı içindir. Güya her gece kuruluyor, sabah yıkıldı deniyor, akşam gene kurulduğu öğreniliyor. Böyle bir siyasal görünüm var partiler açısından. Öte yandan, bu siyasal zemindeki bu istikrarsızlığa temel olan ekonomi ise, artık skandallar boyutuna varan bir şeyle kendini ifade ediyor. İşten çıkarmalar, toplu halde işçi kıyımı, fabrikaların kapanması, üretimde had safhada düşüşlerin yanısıra, devletin en üst bürokrasisinin, hatta Cumhurbaşkanı'nın Başbakanın, Bakanların da içine karıştığı skandallar içinde bir türden

Rus Devrimi öncesinde ya da Fransız devrimi öncesinde tanımlanan o Kral ailesi, yüksek bürokrasi ve burjuvazinin üst katları bugün gerçekten halkın karşısında onun öfkesini had safhaya getirecek bir aymazlık içinde kendi sınıfsal konumlarını ifade ediyor. Bir anlamda bütün bunları kanımca gecikmiş bir devrimin belirtileri olarak almak gerekir diye düşünüyorum. Çünkü, gerçekten de süpürülmesi gereken iyice çürümüş ama süpürücüsü olmayan bir görüntü olarak düşünmek gerektiği kanısındayım. Yani ekonomik koşullar ya da kapitalist ekonominin gerekleri olarak değil ama belki kapitalist ekonominin kendi açmazları içinde bunalıp artık o açmazlardan çıkamamasının bir ifadesi. Yani sınırsız bir çözümsüzlüğün ifadesi olarak görmek gerektiği kanısındayım. Çünkü, belki mitolojiye meraklı olanlar da bilir, Sodom ve Gomore'den bu yana aslında bütün bu tür skandalların yoğunlaştığı dönemler, hep ya bir devrimle ya alt-üst oluşla ya da iki tarafın da çöküşüyle, yani hem ezilenlerin hem ezenlerin çöküşüyle sonuçlanan toplumsal çözülmelere yol açmışlardır. Şimdi böyle bir çözülmenin belirtileri vardır Türkiye'de. Eğer bir devrim olmayacaksa, Türkiye'nin kaçınılmaz olarak Yugoslavya'da ya da Avrupa ülkelerinde gördüğümüz çözülmelere, iç kargaşalıklara, sadece bir Kürt/Türk kargaşalığına değil de, bütün öteki katmanlar arasındaki karmaşıklıklara da gebe olduğunu da düşünmek gerekir.

Bütün bu kaos içinde Refah, MHP ve DSP gibi üç parti, sanki yeni bir dinamit gibi ortaya çıkıyor. Oysa, bu klasik burjuva sistemleri içinde özellikle böyle dönemlerde, yani çözülme, çözümsüzlüğün egemen olduğu ve burjuva politikasının çözümsüz olduğu koşullarda politika uçlara kayar kaçınılmaz olarak. Yani sağa ve sola doğru yayılır. Sol bunu henüz karşılayacak durumda olmadığı için de aslında üç sağcı parti yükseliyor. DSP'yi artık solcu bir parti olarak saymak çok doğru gözükmüyor bana şu koşullarda. SHP'yi de saymak doğru gözükmüyor, sosyal demokrasiyi artık sol görmekten vazgeçmek gerekiyor. Çünkü sosyal demokrasi ile ANAP'ın ya da DYP'nin programları arasındaki fark kalkmış durumda. Bu Avrupa'da da böyle, Türkiye'de

de. Biraz önce sözünü ettiğimiz, dünyadaki önemli değişikliklerden birisi, çelişmelerle ilgili söylenecek şeylerden birisi de buydu. Sosyal demokrasi aslında eski ara çözüm olma şansını veya tampon bir politik mihrak olma şansını en azından resmen teorik bakımdan yitirmiş bulunuyor. Pratik bakımdan bu misyonu belki bir süre daha sürdürebilir. DSP, MHP ve RP gibi söylemleri birbirine -kendi tarihsel olarak bizde bıraktığı imajı bir yana bırakırsak- çok yakın olan üç partinin, az çok kendi durumlarını koruyan ya da güç toplayan bir pozisyon bulduğunu gösteriyor. Ama genel olarak baktığımızda yığınların burjuvaziden, partilerden uzaklaştığını, bugün MHP, DSP ve RP'ye oy veren insanların küçük militan kesimler dışındakilerinin bütünüyle çözümsüzlük ve başka partilere destek vermek ya da "ne yapalım, bir de bunları deneyelim" gibi yargılardan, ya da genel olarak basında ve diğer kamuoyu oluşturan araçlar tarafından yönlendirilen kampanyalardan etkilendiğini söylemek gerekiyor.

Bu koşullar, kuşkusuz burjuva alanındaki bu açmazlar, işçi sınıfı ve onun politik görüşü olacak olan sosyalist parti veya sosyalist çevreler dediğimiz çevrelerin aslında olumlu karşılaması gereken, bu durumda onların yükselmesi gereken bir pozisyon yaratmıştır. Genel olarak bakıldığında, eğer düşman tarafı sıkıntıdaysa, onun düşmanı olan taraf rahat biçimde olmak, daha yükselen taraf olmak durumundadır. Eğer, bugün çeşitli siyasi gruplar -bu benim çok kişisel bir düşüncem belki-, krizdeyse, bu onların düzenle bağlantılarının ifadesidir. Bu, fikri bağlantı olabilir. Bu ekonomik bağlantı olabilir veya başka türden bir bağlantı olabilir. Ama burjuvazinin böyle krizde olduğu bir dönemde eğer devrimci gruplar, devrimci partiler krizde ise, onların da demek ki bu düzenle bir bağlantıları olduğuna hükmetmek gerekir. Bence, bu durumda yükselen, devrimci olan gerçekten yükselen olacaktır. Değilse, ötesi yani hem burjuva krizi hem proleterya krizi gibi bir durum en azından modern toplumda olmaz. Belki kölelik toplumunda olurdu, çünkü orada ilerletici sınıf yoktu, yani ikisinin de çökmesi gerekiyordu ilerleme için. Burada ise birinin çökmesi yetiyor. Bu

durumda geleceği temsil edenin, devrimci olanın yükselmesi gerekir ve bugün Türkiye'de böyle bir şeyin de ölçüsü bence buradadır.

İşçi sınıfı açısından baktığımızda, beş yılı gözönüne aldığımızda dünyada işçi sınıfı hareketinin en dibe vurduğu dönemdir bu. Türkiye'ye işçi sınıfı hareketi açısından baktığımızda bu gerçekten bir istisnalık gösterir. Talepler ekonomiktir belki. Belki bazen çok geri eylem biçimleriyle egemen olmuştur. 1989 bahar eylemlerinde olduğu gibi, işte ceket yırtmalar, bıyığının yarısını kesmeler, eşini boşamalar falan gibi ama asıl olarak genel olarak eyleme katılanları gözönüne aldığınızda, bu kadar çok işçinin eyleme katıldığı, bu kadar çok emekçinin sokağa döküldüğü, bu kadar çok işgününün işçi ve emekçi eylemleri tarafından bir yanda el konulduğu başka bir beş yıl yoktur. Dolayısıyla da, yani bugün Türkiyeli Marksistlerin, sosyalistlerin "işçi sınıfımızın hareketinin düzeyi düşük, onun için problemlerle karşı karşıyayız" demesi bana çok anlamlı gelmiyor.

Bir noktada anlamlı geliyor sadece, belki örneğin sosyalist hareketin yeniden arınması için henüz yetersizdir hareket. Ekonomik kökenlidir, bu anlamda ekonomist özellikler taşır işçi hareketi. Bu ne yapıyor? Arınma için henüz yetersizdir ama bugün bir yükseliş için bütün olanakları vardır. Sadece örneğin, bir Zonguldak eylemi, sadece bir 1992-93 yıllarında olan işçi eylemleri, on binlerce memurun iş bırakmaya kadar varan eylemleri gözönüne alındığında Türkiye gerçekten de devrimciler için belki dünyanın en avantajlı, belki değil, en avantajlı ülkesidir ve bu anlamda da bir devrimci yükselişte bütün dünyada önemli bir rol oynama şansına sahiptir. Sadece Türkiye'de değil.

Biraz önce sözünü ettiğimiz gibi sosyalizm asıl olarak uluslararası niteliktedir ve hangi ülkede olursa olsun ciddi bir yükseliş bütün diğer ülkeleri etkiler. Bu Almanya'da olursa çok daha fazla etkiler, Türkiye'de olursa epeyce etkiler. Ama Afganistan'da olursa örneğin, çok fazla etkilemez belki.

Sosyalistlerin görevi

Bugün Türkiye'deki sosyalistlerin asıl görevini ikiye indirebiliriz. Birincisi, dünyada yaşanan çelişmelerin açıklamasını yapmak. Nedir bugünkü dünyadaki çelişmelerin açıklaması? Anlamı nedir? Bugün emperyalizmin ve uluslararası sermayenin ve onun karşısında uluslararası proletaryanın halkların konumları nedir, sorusuna açık yanıt vermek. Bunu her ülke kendisine özgüleştirebilir. Bu çok problem değildir. İkincisi, her ülkedeki partinin, her ülkedeki sosyalistlerin kendi problemleri değil, işçi sınıfının ve emekçi sınıflar mücadelesinin problemlerini kendi problemleri edinmiş ve uluslararası plandan yansıyan bir ideolojik politik platforma sahip olmalarıdır. Bunu çözdüğümüz her yerde işçi sınıfı, diğer emekçi sınıfı mücadelesinin, özellikle Türkiye'de gerçekten de birleşmek için önünde bir engel kalmamıştır. 1970'lerdeki gibi, artık kemikleşmiş bir revizyonizm, Sovyetler Birliği ve benzeri kaynaklı bir engel yoktur. Tersine bugün işçi sınıfının en ileri unsurları, sosyalizmle birleşmek için çok daha heveslidir o günkünden. Belki o günkü kadar yüksek sesle söylenmiyor bu ama gidin her yerde sosyalistlerin propagandalarını dinleyecek, onlara yanıt verecek, onlarla birleşecek insanlar bulacaksınız. Ama, bu bugün henüz yeterince Türkiye'de seslendirilmiş değildir. Böyle bir problemle karşı karşıyayız diye düşünüyorum.

Demokratik dese bile kendine, başka türden yorumluyor. Yani, Sosyal demokrasiyi bir uzlaşmacılık işte veya burjuvazinin koltuk değneği olarak değil de, diyor ki, işte sosyal demokrasi emekten yana olmak biçiminde algılayarak şey yapıyor. Yani ben böyle hâlâ SHP içinde ve bütün çevrelerin hatta kişilerin olduğunu ben de biliyorum. Ama ben kastederken bunları kastetmedim. Yani, sosyal demokrasi programının artık günümüzde böyle bir pozisyona geldiğini SHP'de şey açısından örnek verdim gerçekten, hem sosyal demokrasi olarak öne çıkmış, hem de işte iktidara gelmiş bir parti, onun içindeki şeyin ne denir erozyonun çok daha fazla kendini hissettirmesi açısından bir örnek verdim. Yoksa tabii ki, bugün SHP'nin içinde kendi değişik çev-

reler olduğuna ben de inanıyorum. Ama şimdi ne kadar orada kalacaklar? Meselâ şey şansını nasıl görüyorlar? Ben pek görmüyorum SHP'nin yeniden işte bu devrimci ilerici kesimlerin etkisine girebileceğini. Bir emek partisi olma şansını pek kendi adıma göremiyorum. Ama bu arkadaşlar öyle inanıyorum ki, bir süre sonra herhalde daha şey yani, emekten yana oluşumlar içerisinde yer alacaklardır diye düşünüyorum kendi adıma.

Soru: *Eğer Sovyetler Birliği'ne daha önce de emperyalizm girmişse, Gorbaçov düşürülünceye kadar aralarındaki çelişki neydi? İkincisi, varılan durumun bir miktar 1900'lere benzediğini, işçi sınıfının eğilimlerinin .... doğru gittiğini söylediniz. Eğer öyleyse, bugün devrimcilerin, sosyalistlerin bu tablodaki yerleri nelerdir? Üçüncüsü, sendikalar yaşanan durum karşısında hiçbir tavır gösteremiyorlar. Yani şu andaki sendikalar zaten ekonomik mücadeleyi beceremediği gibi, varolan durumu korumakta bile yetersizler. Bütün bunlar esas tıkanıklığın ekonomik, demokratik alanda değil siyasi alanda yaşandığını gösteriyor. Bütün bunlar hepimize farklı görevler yüklüyor. Siz burada çıkış yolu olarak ne düşünüyorsunuz? Tek tek kurumla ilgili değil sorunlar. Bunların çözümü olarak sizin önerileriniz nelerdir?*

İhsan Çaralan: Sovyetler Birliği'nde zaten, 1980'de yıkıldı Gorbaçov sonrasında da. Daha önceden kapitalizmin zaten burada pazarı haline gelmiştir, dememe arkadaş itiraz ediyor. Ben şunu kastediyorum bundan. Yani Sovyetler Birliği 1950'lerin sonunda veya 1960'lı yıllar içinde zaten dünya ekonomisi ile bir anlamda entegre olmuştu. Örneğin, IMF, Dünya Bankası ile olan ilişkileri olsun, gerekse diğer ülkelerle ilişkileri olsun, öyle bir noktaya gelmiş ki, zaten çöküntüden sonraki durum da bunu gösterdi. Yani çöktükten sonra ne Doğu Bloku ülkelerinde ne de Sovyetler Birliği'ndeki durum yeni bir pazar olarak karşımıza çıkmadı kapitalistler için. Bu çelişme nedir meselesine gelince, 1930'lu yıllarda Almanya ile İngiltere'nin çelişmesi neyse, Fran-

sa ile Amerika'nın çelişmesi neyse böyledir. Sovyetler Birliği de dünyada bir pazar paylaşımı peşindeydi ve burada Amerika ile, İngiltere ile, Fransa ile yarışma peşindeydi ve çatışma buradan çıkıyordu haklı olarak.

Soru: *Burada Arnavutluk'u ne yapıyorsunuz? Aynı özellikleri taşıyordu.*

İhsan Çaralan: Görünüşe baktığımız zaman Arnavutluk'ta da benzer şeyler gerçekleşti ama Arnavutluk'un örneğin 1980'li yıllarda emperyalistlerle herhangi bir alışverişi, vesairi yoktu. Tersine, bir anlamda abluka edilmiş bir ülkeydi. Ekonomik bakımdan bütün ithalatı ve ihracatı kesilmiş durumdaydı ve bunun sonucu olarak çöktü Arnavutluk. Yani klering sistemiyle alışveriş yapıyordu. Doğu Bloku ülkeleriyle yapıyordu. Bu ülkelerde çöküş gerçekleşince, onlar da Dolar sistemine dönünce, Arnavutluk çöktü. Yani dışarıyla ticari bağı kalmadı. Sovyetler Birliği'nin öyle değil. Sovyetler Birliği Dolarla da yapıyordu, Doğu Avrupa ülkeleriyle eski usül, yani sosyalizm döneminden kalmış olan klering sistemiyle de ticaret yapıyordu. Sovyetler Birliği dünyanın en büyük altıda bir yüzölçümüne sahip, büyük yeraltı olanaklarına sahip, nüfus ve teknolojik gelişim açısından aslında yani tecrit edilmiş bile olsa dünyada yaşayabilecek bir ülkedir. Nitekim, 1920'li yıllardaki tecrit zincirini kırabilme yeteneğini göstermişti. Tabii bu daha geniş bir tartışma konusu olabilir. Yani ne zamandan beri kapitalizme geçtiği sorun ama benim kanım 1960'lı yıllarda başlayan sürecin, 1980'lerde tamamlandığıdır. Yani bu bir anda işte geçti, şu saati geçti, şu saatten sonra böyle oldu demem çok mümkün değil ama, .. emperyalizmle gerileyen ekonomik ilişkiler, politik, diplomatik birlikler, zaman zaman yapılan ittifaklar, zaman zaman yapılan karşılıklı olarak darbeleşmeler. Örneğin Afrika ülkelerinde birinde biri yaparsa, öbüründe öbürü yapıyordu. Bu gelişmelerin sonucu, zaten dünya pazarının bir parçası olmuştu, oraların açılması dünya kapitalist sistemine

yeni bir pazar eklemedi. Nedeni şu veya bu olabilir, o ayrı bir tartışma konusudur ama eklemediği ortadadır. Bugünkü durum da budur, yani kaos. Dünya ekonomisindeki tartışmamız gereken şey de, kapitalizmin üretici güçleri geliştirme iddiasını bence tersine kanıtlayan olgulardan bir tanesidir. Yani, iddia edildiği gibi, kapitalizm üretici güçleri devasa geliştirme potansiyelini hala taşıyor deniyor ama böyle değildir. Belki üretim artmaktadır. Belki yeni teknolojiler yer yer gündeme sokulmaktadır ama acaba bu teknolojiler, bugünkü dünyadaki bilgi birikimi gerçekten başka bir sistemde, örneğin sosyalizmde olsa, bugünkü dünyadaki bilgi birikimi, acaba gelişmenin boyutları ne olurdu, sorusu ile birlikte ele alınması gerekir. Yoksa dünya her koşulda ne yaparsanız yapın kendiliğinden bir gelişme içindedir. Yani sistem ne kadar tıkanık olursa olsun, bilimsel gelişme, teknolojik gelişme yavaş yavaş da olsa yolunu açar. Politik tutumun, ya da devrimlerin burada oynadığı rol nedir? Bütün bu şeyin zincirlerini boşaltmaktadır. Yani örneğin işte tekel ve devletin çıkarları, egemen sınıfın üretimin gelişmesi yönündeki çıkarları ile sosyalizmin tüm bunları ortadan kaldırması arasındaki bir çelişmedir sözünü ettiğimiz.

İşçi sınıfı sorununa gelince, ben sizin söylediğinizden farklı birşey söylemiyorum. Tabii ki, bugün asıl işçi sınıfının ihtiyacı ekonomik bazı haklarını yeniden almak sorunu değildir. Asıl sorun, gerçekten de, işçi sınıfının bugün bir politik güç olarak siyasal arenada kendisini ortaya koyma meselesidir. Bunu da kendi partisiyle koyması sorunudur asıl olarak. Yoksa, şu veya bu partinin bir baskı grubu olarak değil, kendi partisiyle eğer ortaya koyabilirse eğer işçi sınıfı, burjuvaziyle savaşmak için eşit olanaklara sahip olacaktır. Aksi halde bütün öteki yol ve yöntemler belki bazı küçük zaferler kazandırabilir ama bu eninde sonunda kaybedilecek büyük bir savaşın küçük zaferleridir.

Soru: (anlaşılamadı)

İhsan Çaralan: Bence becermememiz için hiçbir engel yok aslın-

da ve becermek zorundayız da. Şundan becermek zorundayız gerçekten. Ortam çok açık ve öbür tarafın da çok fazla bir şansı yok. Ama, biz biraraya gelemezsek, o kör-topal götürecektir. Yani hiçbir düzen kendi kendine yıkılmamış. Onun için bence şunu zorlamamak gerekiyor. Yani, herkesi, sosyalist gördüklerini aynı parti çatısı altında birleştirmek gibi bir zorunluluk yok tabii ki. Örneğin ben Marksist, sosyalist dediğim zaman farklı birşey anlıyorum, bir başkası farklı anlıyor. O zaman bunların ayrı partiler olması gerekir. Görüşlerimizde ideolojik yönde bir uzlaştırma, sosyalizm anlayışlarımızda yumuşatma yaparak yapılacak birliklerin uzun vadeli olmayacağı kanısındayım. Ayrı partiler içinde örgütlenmiş olmanın, ayrı siyasi çevrede olmanın da mücadeleye zarar vermeyeceği kanısındayım aynı zamanda. Eğer bunlar doğru ve yerine oturuyorsa, aynı parti çatısı olmaktansa, ayrı partilerin ortak bir ittifakı, örneğin herkesin üstünde anlaşabileceği daha geniş bir yasa programı etrafında birleşmenin devrimci hareketin genel gidişatı açısından çok önemli bir şeyi olduğunu düşünüyorum.

Görüşlerimizde ideolojik yönde bir uzlaştırma, sosyalizm anlayışlarımızda yumuşatma yaparak yapılacak birliklerin uzun vadeli olmayacağı kanısındayım. Ayrı partiler içinde örgütlenmiş olmanın, ayrı siyasi çevrede olmanın da mücadeleye zarar vermeyeceği kanısındayım aynı zamanda.

Ancak şöyle bir noktada itirazım var. Örneğin, Sosyalistlerin Birliği ya da genel olarak diyelim ki ortak cephe dendiğinde değişik grupların gücü akla geliyor. Benim kanımca, 1970'li yıllar bir gruplar dönemiydi. Yani, onlarca grubun, kendisini şöyle veya böyle adlandırıp, biraraya gelmesinin bir anlamı vardı. Çünkü az çok bir teselli vardır. Şimdi bu kitlesellik kapandı. Yani, kanımca onlarca grup yoktur. Vardır, belki ondan da fazla, yirmiden de fazla, ama, bunların biraraya gelip

oturduğu zaman CHP-SHP birleşmesi gibi, yani ikisi birleşirse oyların düşmesi gibi daha az bir kitleyi temsil etme problemi vardır. Asıl olan, yığınlarla iletişimi olan, yığınlar adına yani hareketi temsil eden, ya da en azından yığınlar içinde etkisi olan. Şimdi, A hareketi belki sosyalizmin çeşitli normları açısından daha uzak olabilir ama, yığınlar içinde bir etkisi varsa, bana çok yakın normlara sahip olana göre çok daha önemlidir birleşme açısından, diye düşünüyorum. Yani, burada belirleyici olan emekçi sınıfların birleştirmesidir. Birtakım siyasi hareketlerin birliğinin amacı nedir? Yığınları birleştirmektir. Yoksa, grupları değil. Grupların kaprislerini ortadan kaldıracak, onların gerçekten geri tepici etkilerini ortadan kaldıracak budur. Ve dikkat edersek, bir grup ne kadar büyük olursa, o kadar çok kaprisi olmaz. Yani ne kadar az yığınların denetiminde olduğu anlamına geliyor çünkü değişik grupların eğilimlerini veya onların kötü yanlarını yığınlara ters düşen eğilimlerini frenleyecek şey, yığınların denetimidir. Ancak yığınlarla iletişimi varsa böyle bir denetime sahip olabilir. Bu nedenle de asıl olan gerçekten de yığınlar içinde az çok etkisi olan, kimimizin sosyalist dediği, kimimizin devrimci dediği grupların demokrasi için, emekçi sınıfların örgütlenme özgürlüğü için vesaire dediğimiz çok basit, üstünde anlaşabileceğimiz şeyler için birleşmesidir. Bence böyle bir programın çıkması için şartlar vardır. Belki şurada problemler vardır. Yani bu grup meselesinin sosyalistlerin birliği olarak görülmesi gibi bir mesele vardır. İnsanlar birlikten sözettiği zaman hep herkesin aynı parti altında birleşmesini akılediyorlar ve bu mümkün olmuyor.

Soru: *İş yığınlarla iletişim kurmak, onlarla karşılıklı etkileşim içinde olmak, ya da geniş yığınları örgütlemek. Sosyalistlerin görevi sadece işçileri örgütlemekle sınırlı kalmamalı diye düşünüyorum. Bu kitlenin mağdurları olan bütün toplum kesimlerini örgütlemek gerek diye düşünüyorum. Üreticiler, işsizler, emekliler, işçiler, kamu emekçileri, imalat işçileri gibi, daha ara kategorileri filan da olmakla birlikte, bu sistemin mağdurları diye genel bir tanımı doğru buluyorum.*

Bunu becerebilmek de, sosyalistlerin sadece durdukları yerde, tek tek işçilerle iletişim kurarak, onlara sosyalistlik idealini anlatarak bugünkü siyaset sahnesinde olmaları, varolan durumu aşmak için son derece yetersiz bence. Sosyalistler geniş kitlelerle ilişki kurmanın bir amaç ve politikasını yapmalıdırlar diye düşünüyorum. Böyle birşey gerekiyor mu? Bütün bu sistemin mağdur kesimleri kucaklar gibi, onların taleplerini doğrudan da içeren, aynı zamanda sosyalistlerin taleplerini de içeren bir devrimci kitle partisi önerisi de yapılıyor bir taraftan. Böyle bir devrimci kitle partisinin örgütlenmesini nasıl karşılıyorsunuz?

İhsan Çaralan: Tabii ki, bugün devrimci, demokrat, sosyalist dediğimiz kesimlerin emekçi sınıflarla birleşme, ya da emekçi sınıflar içinde güç olma, onların ileri kesimleri ile birleşme problemleri en azından önemli ölçüde çözülmüş değil. Geçmişte belki bir siyasi grubun etrafında bir miting yaptığı zaman 10 bin tane veya 20 bin tane asker gibi adam getirebiliyordu. Ama bu aslında gelip geçici bir şeydir. Yani dönemsel olarak gelişip, sonra tekrar eski seyrine dönmüştür. Ama şimdi, örneğin kamu çalışanları ile devrimci grupların ilişkileri derinlemesine vardır. Bu 1980 öncesinde yoktu. İşçi sınıfı hareketiyle vardır, sendikalarla vardır. Yani bugün varolan sendikaların içinde geçmiştekinden daha çok Marksist sosyalizmin ya da devrimci grupların etkisi vardır. Benim kanım o. Yani ben 1970'leri de biliyorum. O zaman belki daha çok sosyalistim diyen sendikalar vardı ama, onların sosyalistlerinin nasıl olduğunu daha sonra gördük. Şimdi ise, daha devrimci bir uyanış vardır ve üstelik sınıfın uyanan kesimleri gerçekten bu çevrelere doğru gelmektedir. Nitekim, 1 Mayıs'da filan sınıfın ileri kesimlerinin nasıl bir tutum içinde olduğunu görüyoruz.Şimdi ileri kesimlerle geri kesimler arasında problemler de vardır. Sadece bugün devrimcilerin işçi sınıfı ve emekçilerle birleşme sorunu değil, burada da problemler vardır ama, bunların aşılabilir bir noktaya doğru geldiği kanısındayım.

İkinci soruya gelince, bu açıdan mantıksal olarak böyle bir durum çıkıyor ama mesela şöyle bir şeyin çok gerçekleşebilir olduğunu düşünmüyorum. Yani bir kitle partisini şöyle düşünürsek; bütün bu gruplar içindeki siyasi grupların da ortak bir partisi, yani bir cephe partisi gibi düşünsem, bunu çok en azından yakın vadede olanaklı görmüyorum. Ama değişik türden partilerin ortak bir cephesini olanaklı görüyorum. Yani, birkaç tane açık parti olabilir. Kitle partisi iddiasında ve bunların gerçekten kıymeti harbiyesi olan birkaç tanesi varsa, bunların ortak bir cephesini mümkün görüyorum ama, şu anda işte iki tane üç tane grubun biraraya gelerek böyle bir emekçi partisi kuramayacağı kanısındayım. Bu nedenle, bunlardan biri biraz eşitlerin üstü olacaktır. En azından örneğin birinin otorite olması gerekir böyle birşeyin sağlanması için. On tane grup varsa, bu on gruptan birinin öteki on grup tarafından da az çok bir otorite olarak görüldüğü koşullarda ancak böyle birşeyin mümkün olduğu görülür diğer ülkelerde de. Aksi halde birleşme, post kavgasını birlikte getiriyor. Çok grupçu eğilimleri kışkırtan, hele hele neticede henüz tarihsel bakımdan geçmiş bir mirasa da sahip olmazsa olumlu anlamda, bu kaçınılmaz olarak orada daha kötü ayrılmaların da zeminini getirir diye düşünüyorum. Türkiye'de de gerçekten varolan devrimci hareketlerden birisi, diğerlerinin gözünde, "ha bunlar bu işi çözüyor, götürüyor" intibaını uyandırdığı noktadan itibaren böyle birşey mümkün olabilir kanısındayım. Öbürü iyi niyet olur.

M. Bedri Gültekin

Bugünkü durum nedir ve bu durumun sosyalistlerin önüne koyduğu görevler nelerdir? Bundan yedi sekiz yıl önce Türkiye'nin nereye gideceği konusunda şöyle bir tartışma vardı: Birinci görüş; "Türkiye istikrara doğru gidiyor, önünde iyi bir gelecek var. Avrupa ile ilişkiler gelişiyor. Türkiye'nin kendi içinde de ekonomik göstergeler iyi. 12 Eylül'den de çıkış yönünde bir gelişme var. Velhasıl siyasal haklar bakımından, ekonomik durum açısından gelecek çok da kötü değil. Ve bir istikrar dönemi var Türkiye'nin önünde" diyordu.

Bizim kendi içimizde çoğunluğun görüşü ise , Türkiye'nin bir krize doğru gittiği şeklinde idi. Bunu söylerken çeşitli açılardan, Kürt sorunu, ekonomik durum, Türkiye'nin komşularıyla ilişkileri, çeşitli toplumsal kesimlerin kendi iç ilişkileri, işçi hareketi açısından bir tahlil yapıyorduk. Ve "Türkiye'nin şu andaki göstergeleri, önümüzdeki dönemin bir istikrar dönemi olacağını değil bir kriz dönemi olacağını gösteriyor" diyorduk. Bu tartışma 88-89 yıllarında oluyordu. Aradan altı yedi yıl kadar bir zaman geçti ve bugün bu sorunun cevabı yaşanan toplumsal pratik tarafından çok net bir şekilde verilmiştir. Bugün artık Türkiye'de hiç kimse Türkiye'nin bir istikrara doğru gittiğinden bahsetmiyor. Bu konuda bir fikir birliği var. Düzenin sahipleri de bu konuda, üç aşağı beş yukarı aynı fikri paylaşmaktadır. Hatta bugün bir krizin ötesine geçen tahliller yapmak mümkün. Yani kriz, Türkiye'de kaosa dönüşmektedir. Kaosun tahlil edilmesi şu bakımdan önemlidir: Devrimci siyasal hareket, devrimci parti; politikasını somut şartlara göre yapmak durumundadır. Sosyalistler somut duruma göre hareket etmek, ona göre politika belirlemek durumundadır. Eğer kriz kaosa dönüşüyorsa, Türkiye'nin önünde bir kaos dönemi varsa; belirlenecek politikalar buna uygun olmak zorundadır. Çünkü devrimci dönüşümler, büyük toplumsal atılımlar, tarih içerisinde de görüldüğü üzere genellikle büyük kriz, hatta kaos dönemlerinin arkasından gelmiştir.

Eğer devrimci öncü bu durumun yeterince bilincinde olursa ve buna uygun bir konumlanış içine girerse, buna uygun politikalar geliştirirse, kaos -ki yoksul kitleler açısından aynı zamanda bir felaket anlamına gelen kaos- bir şansa dönüşebilir. Bir Rus atasözü vardır; "Kargaşa dönemlerinde Tanrı fakirlerden yanadır". Tabii her kargaşa döneminde Tanrı fakirlerden yana olmaz. Kargaşa dönemlerinin altında fakirlerin kaldığı çok görülmüş bir olgudur. Eğer kargaşa dönemlerinde yoksulların bir partisi varsa, o zaman Tanrının yoksullardan yana olacağını söylemek mümkündür.

Konuşmamda ilk olarak yaşadığımız kaosu tahlil edeceğim. Kaostan çıkış konusunda değişik toplumsal kesimler tarafından önerilen çözüm yollarının neler olduğunu anlatacağım. Ve sosyalistlerin durumu üzerinde duracağım. Özel olarak bugün durumları nedir, zaafları, eksiklikleri nelerdir bizim bakış açımıza göre; bunu tartışacağız. Ve partimizin, İşçi Partisi'nin tahlilini ve kaostan çıkış yoluna ilişkin olarak önerisinin ne olduğuna değineceğim.

Bugün kaosa dönüşmekte olan krizin unsurları nelerdir? Tek tek bunları inceleyelim. Esas unsur şudur; Türkiye bir sömürgeleşme süreci yaşıyor. Daha genel bir tanımlamayla ifade edecek olursak, dünya şöyle bir gelişme yaşadı 1917 Ekim devriminden sonra; Ekim devrimi işçi sınıfı önderliğinde bir atılımdı. Bunun arkasından Türkiye Kurtuluş Savaşı ile başlayan ezilen dünyada bir Kurtuluş Savaşları süreci başladı ve onun ardından 1970'lerin ortalarına kadar olan süreç, emperyalizme karşı dünyanın her tarafında gerek emekçilerin bir sosyalist devrim başararak emperyalizmi alt etmesi, gerekse eski sömürgelerin bağımsızlığını elde etmesi şeklinde ifade edebileceğimiz bir süreç yaşandı. Bu süreçle birlikte emperyalizm büyük darbeler yedi. 1970'lerin ortası bu dalganın doruğuydu. Yani emperyalizmden kurtulma, emperyalizmden uzaklaşma, dünya ölçeğinde emperyalizmin sınırlanması, geriletilmesi şeklinde 1917 yılında başlayan dalganın doruğu 1975 yılıydı. 1975 yılında, veya 70'lerin ortaları diye ifade edelim; bu yıllarda şu olaylar yaşandı: Birincisi Hindiçini halkları; Vi-

etnam, Kamboçya ve Laos sosyalist devrimler yaptı ve bu ülkelerde sosyalizm gerçekleşti. İkincisi; Afrika kıtasındaki son sömürgeler bağımsızlıklarını elde ettiler, Portekiz'in sömürgeleriydi onlar. Angola, Mozambik ve Gine Bissau, yine yanılmıyorsam 1974-75 yıllarıydı, bu yıllarda bağımsızlıklarını elde ettiler. Ve esas olarak 1900'lerin sömürgeler ve sömürgeciler şeklinde ikiye bölünmüş olan dünyanın manzarası böylece 1970'lerin ortalarına gelindiğinde tamamen değişmiş oldu. 1975'ten sonra ise bir tersi süreç yaşandı bütün dünyada. Emperyalizm yeniden bir atağa geçti, kendisini toparladı. İlk önce ideolojik bakımdan bir hakimiyet sağladı, ardından bu ideolojik hakimiyete bağlı olarak bir saldırı gerçekleşmeye başladı dünyanın her tarafında. Sovyetler Birliği'nde bizim görüşümüze göre 1950'lerden sonra yaşanan geri dönüş, halklar cephesinde görülen ilk geri çekilmeydi, ama 1970'lerin ortalarından sonra sonra ulusal kurtuluş savaşlarının esas olarak başarıya ulaşması, eski sömürgelerin hemen hepsinin bağımsızlıklarını kazanmasıyla birlikte doruk noktasından bir bütün olarak geriye çekiliş süreci başladı. 75 yılından bu yana geçen 20 yıla yakın süre; esas olarak emperyalizmin dünya çapında ilerlediği, halk güçlerinin, halkların ise bir gerileme süreci yaşadığı bir dönemdir. Yakın dönemde yaşadıklarımız tarihi gelişmeye uygundur.

Tarihi gelişme düz bir çizgi şeklinde sürekli ileriye doğru olmaz. Tarihi gelişme bir ileriye doğru atılım, ardından bir duraklama hatta bazen gerileme, sonra yeniden halkların kuvvet toplayarak yeniden ileriye doğru atılması şeklinde olmuştur. Beş bin yıllık insanlık tarihi bunun böyle olduğunu göstermiştir. Bundan sonra da böyle olacaktır. Şimdi bir geriş dönüş, geri çekiliş dönemi yaşanıyor. 1990 yılı geri çekiliş döneminin doruğuydu, Sovyetler Birliği'nde klasik kapitalizmin bütün çıplaklığıyla kendisini restore etmesi bunun doruğuydu. Bizim tahlilimiz, 90-91 yılından bu yana dünya ölçeğinde yeniden halkların kendini toparlamaya başladığı ve yeniden bir ileriye doğru yürüyüşün başladığı doğrultusundadır.

Türkiye 1920'lerde bir Ulusal Kurtuluş savaşı verdi. Siyasi ba-

ğımsızlığa sahip Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Bunun sonrasında emperyalizmden görece bağımsız, o dönemin sosyalist ülkesi Sovyetler Birliği ile yakın ilişkiler içerisinde olan bir Cumhuriyet kuruldu. Emperyalizmin 1970'lerden sonra yeniden atağa geçmesiyle birlikte Türkiye'de de emperyalizmin kaybetmiş olduğu mevzileri yeniden ele geçirme çabalarının yoğunlaştığını görüyoruz. 12 Eylül darbesi, emperyalizmin Türkiye'de kaybetmiş olduğu mevzileri yeniden ele geçirme doğrultusunda yaptığı atağın çok önemli bir merhalesidir. Aynı şekilde daha sonra Turgut Özal, onu takip eden iktidarlar, bugün Tansu Çiller'le birlikte devam eden iktidar, emperyalizmin Türkiye'ye yönelik saldırısının Türkiye ayağını temsil etmektedir. Böylece o siyasi bağımsızlığına sahip, görece iç pazara yönelik bir ekonominin inşa edilmiş olduğu ve oldukça radikal bir laikliğin gerçekleşmiş olduğu düzen, bugün emperyalist saldırıyla yıkılma tehdidiyle yüz yüzedir, daha doğrusu o düzenden geriye kalan birtakım kalıntılar da bugün tamamen yokedilmek istenmektedir ve dolayısıyla bugün yaşanmakta olan krizin, kaosun esas nedeni Türkiye'ye yönelik emperyalist saldırıdır. Bugün Türkiye'ye ilişkin politika belirlemek bakımından çok önemlidir bu tespiti yapmak. Çünkü Lenin'in 1917'ye varmadan önce yapmış olduğu tahlile göre, yani "Dünyamız ezen ve ezilen milletler olmak üzere ikiye bölünmüştür. Bu, çağımızın esas gerçeğidir. Bütün tahlillerimizin en başında bu temel gerçek yer almaktadır"; Lenin, Komünist Enternasyonal Toplantısı'nda, 1920 yılında yaptığı toplantıda sözlerine böyle başlar, bunu söyler. Bu gerçek bugün de değişmemiştir. Bugün de ülkemizdeki gelişmeleri anlamanın püf noktası, birinci noktası, ülkemize yönelik bu emperyalist tehdidi görmekten geçmektedir.

Emperyalist saldırı tehdidi sonuç olarak nasıl yansıyor, ben başlıklar halinde buna değinmek istiyorum. Birincisi; 1920'lerde ulusal kurtuluş savaşıyla Türkiye, bir siyasi bağımsızlık elde etti. Bu siyasi bağımsızlığın bugün neredeyse sadece adının kaldığını görüyoruz ve emperyalizme bağımlılığın çok önemli boyutlara vardığını, siyasi bağımsızlık adına elde çok az şeyin kaldığını görüyoruz. İkincisi;

1920'lerde Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte ekonomik alanda ithal ikameci bir politika izlendi. Sosyalist Sovyetler Birliği'nin yardımıyla ulusal sanayiin inşa edilmesi, gümrük duvarlarıyla iç pazarın korunması, milli burjuvazinin yaratılması ve bu şekilde emperyalist dünya sisteminden görece bağımsız, iç pazarına yönelen bir burjuvazinin devlet eliyle yetiştirilmesi; ulusal ekonominin bu şekilde inşa edilmesi. Bu, cumhuriyetin ekonomik politikasıydı, 1920-30-40'ların ekonomik politikasıydı. Bu politika; tabii 1950'lerden sonra adım adım terk edildi, ama esas terk ediş 1980'lerden sonra gerçekleşti. İthal ikameci politikanın yerini, gümrük duvarlarının kaldırılması, Türkiye'nin emperyalist dünya sistemiyle ekonomik anlamda tam anlamıyla entegre edilmesi politikası aldı. Önümüzdeki yıl gerçekleşecek olan Avrupa ile Gümrük Birliği de bunun yeni bir aşamasıdır. Hedef esas olarak başını Amerika'nın çektiği dünya emperyalist sistemi ile tam bir entegrasyonun gerçekleşmesidir. Yani 1920-30'ların, cumhuriyetin ithal ikameci ulusal ekonomisinin tamamen tasfiye edilmesidir. Bu politikanın son uygulaması nedir? Son uygulaması özelleştirme politikasıyla birlikte Türkiye'nin can damarını oluşturan KİT'lerin satılığa çıkarılması veya kapatılmasıdır.

Laiklik konusunda gelinen noktayı biliyorsunuz. Bunun üzerinde biraz sonra daha geniş olarak duracağım. Ama 1920'lerde cumhuriyetin temeli olarak belirlenen esaslardan biri laiklikti ve onun da bugün kalmadığını görüyoruz. Yine Türkiye'nin bütün komşularıyla bugün başının belada olduğunu görüyoruz. Mustafa Kemal tarafından belirlenen dış politika bugün tamamen terk edilmiştir. 1984 yılında o zamanki MİT Müsteşarı Fuat Doğu şöyle demişti; "Türkiye eski "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" politikasını bırakmalıdır, aktif bir dış politika benimsemelidir. Bölgeye yönelik, bölgesel sorunlara müdahale etmeye yönelik bir dış politika benimsemelidir" diye ifade etmişti görüşlerini. Birkaç ay önce de bizzat o zamanın Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş, Türkiye'nin yeni dış politikasının bölgesel krizlere aktif müdahale olması gerektiğini söylemişti. Bütün bu sözleri bizim dilimize tercüme

edersek bu görüşler, şu anlama geliyor: "Amerika'nın hesabına taşaronluk yapalım, Amerika'nın hesabına bölgede olabilecek krizlere müdahale edelim. Türkiye'nin yeni dış politikasının esası bu olmalıdır." Bu politika en yetkili ağızlar tarafından bu şekilde ifade edilmiştir.

Üniter devlet, Cumhuriyetin üzerinde yükseldiği esaslardan bir başkasıydı. Türkiye'de, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan herkes Türk sayılmıştı. Bu esas da, yükselen mücadeleyle birlikte esas olarak iflas etti ve bu politikayla, üniter devlet politikasıyla gidilmeyeceği de açığa çıktı.

Tartıştığımız konu açısından tekrar vurgulamak bakımından şunu söylüyorum; laikliğin ortadan kalkması, şeriatçılık tehlikesinin daha artarak, güçlenerek gündeme gelmesi, Türkiye'nin önüne mezhep çatışmaları tehlikesini getirmiştir ve koymuştur. İki mezhepten halk arasında bağlar kopmaktadır. Bu anlamda bir tehlike giderek büyümektedir. Sivas katliamını geçen sene yaşadık. Sivas katliamı bir alarmdır, bir işarettir, ilk işarettir. Şeriatçı yayın organlarını izleyen arkadaşlarımız varsa, dikkatlerini mutlaka çekmiştir. Özellikle militan olanlarında çok yoğun bir şekilde silahlı ayaklanmaya hazırlık, örneğin tıbbi malzemelerin depolanması, savaş için hazırlıkların yapılması yönünde çağrılar yapılmakta, bunlar konuşulmakta, tartışılmaktadır. Bugün militan şeriatçı kesimdeki ruh hali budur. Bunun karşısında bir halk barikatı dikilmediği zaman, ki yakın bir gelecekte sadece Alevi ve Sünni halkın geleneksel olarak beraber yaşadığı yerlerde değil, Türkiye'nin her yerinin bir mezhep çatışmasına sahne olacağını söylemek kehanet değildir.

Düzen, kendi yasalarını uygulamıyor

Krizin unsurları arasında sayabileceğimiz bir diğer unsur şudur arkadaşlar: Her sistem belli bir hukuk üzerinde şekillenir. Yani beğenin beğenmeyin, karşı olun veya olmayın; her düzenin bir hukuku vardır. Bu hukuku uygulamakla görevli mahkemeleri vardır, polisi vardır, jandarması vardır, ordusu, hapishanesi vardır. Düzen normal kuralla-

rıyla işlediği zaman bunlar devrededir. Düzen krize girdiği zaman, çıkmaza girdiği zaman bütün bunların yavaş yavaş devreden çıktığını görüyoruz. Mahkeme mahkeme olma işlevini kaybeder; polis, polis olma işlevini kaybeder;jandarma jandarma olma işlevini kaybeder, hukuk işlemez hale gelir. Bunun yerine herkesin gücü oranında borusunu öttürdüğü yeni bir sistem gelir. Bu tabii bir geçiş dönemidir, hiçbir toplum böyle bir sistemi uzun süre sineye çekmez. Uzun süre bunu götüremez. İşte bu dönemler kaos dönemleridir, kriz dönemleridir. Türkiye'de bugün arkadaşlar, en son yaşanan Engin Civan olayının gösterdiği üzere normal hukuk sistemi devreden çıkmıştır. Cumhurbaşkanının ailesi bir sorununu halletmek için mafyaya başvuruyor. Görülmektedir ki Türkiye'de belli başlı bütün burjuva gruplarının aynı zamanda bir mafya grubu vardır. Alaattin Çakıcı'nın sırtını dayadığı veya Dündar Kılıç'ın sırtını dayadığı belli burjuva kesimler vardır. Yani Turgut Özal, Ahmet Özal sorunlarını halletmek için ya da Ahmet Özal'ın muhalifi olan diğer burjuva grubu kendi meselesini halletmek için mahkemeye gitmiyor veya polise gitmiyor veya neyse düzenin kolluk kuvveti, yargı kuvveti bunlara gitmiyor. Ne yapıyor? Mafyaya gidiyor ve kendi bildiği yöntemlerle çözmeye çalışıyor. Söylediklerimden şu anlaşılmasın; Polis bir yanda normal bir şekilde dururken öte yanda bir mafya kuvveti ortaya çıktı ve düzeni onlar kendi kurallarına göre götürmeye çalışıyorlar demek istemiyorum. Polis de bir yandan mafyalaşıyor, yani kendi hukukunu, kendi kanununu bir yana bırakıyor, mafyanın kanununu, mafyanın hukukunu bunun yeri-

Düzen krize girdiği zaman, çıkmaza girdiği zaman bütün bunların yavaş yavaş devreden çıktığını görüyoruz. Mahkeme mahkeme olma işlevini kaybeder; polis, polis olma işlevini kaybeder;jandarma jandarma olma işlevini kaybeder, hukuk işlemez hale gelir.

ne ikame etmeye başlıyor. Bugünün çok önemli bir gerçeği de budur. Bu tabii devrimci kuvvetler açısından da belirlenmesi gereken bir gerçekliktir. Bugünün Türkiyesi'nde her siyasal kuvvet gücü oranında söz sahibidir. Bu önemli bir gerçektir, daha doğrusu evrensel bir gerçektir ve her zaman için geçerlidir, ama kimi zamanlar bu biraz örtülüdür, biraz cilalıdır, başka birtakım şeyler tarafından gizlenir ve daha geri planlarında durmaktadır, gerçeğin daha geri planlarında durmaktadır ve herkes tarafından çok net bir şekilde görülmemektedir.

Krizin unsurlarına ilişkin olarak söyleyeceklerim özet olarak bunlardı. Peki, Türkiye böyle çok fazla gidebilir mi? Türkiye böyle çok uzun bir dönem gidemez. Hiçbir toplum böyle bir duruma çok uzun süre tahammül edemez, yani her toplumun bir tahammül gücü vardır, bir dayanma sınırı vardır. Kaos ve kriz ortamlarına belli bir süre tahammül edilir, dayanılır. Ondan sonra toplum şu veya bu şekilde bir çıkış yolunu bulur ve oraya yönelir ve kuvvetini o çıkış yolunun arkasına koyar ve böylece o kaos dönemini sona erdirir. Eğer toplumun zinde kuvvetleri varsa, sağlam kuvvetleri varsa, çıkışa önderlik edebilecek, diyelim ki devrimci bir örgütü varsa, o zaman onun arkasına toplanacaktır emekçi kitleler. Ama eğer böyle bir kuvvet yoksa veya böyle bir kuvvet kendisini net bir şekilde toplumun önüne koyamıyorsa, bir seçenek olduğunu toplumun çeşitli kesimlerine hissettiremiyorsa, toplumun içerisinden başka bir kuvvet çıkar, der ki, "Sizi bu kaostan ben kurtaracağım" ve kitleler "ne olursa olsun yeter ki bu kaostan çıkalım" diye düşünür ve kendi kuvvetini götürür onun arkasına koyar.

Kaosla İlgili Hakim Sınıf Çözümleri

Türkiye'nin bugünkü koşulları içinde şekillenen seçenekler hangileridir? Bunlara kısaca değinmek istiyorum. Birincisi arkadaşlar, kendisini İkinci Cumhuriyetçi olarak tanımlayan kesimleri saymak gerekiyor. İkinci Cumhuriyetçilerin siyasal plandaki çıplak temsilcileri Cem Boyner ve Aydın Menderes gibileridir ama bunların çok fazla

bir siyasal kuvveti yok. İkinci Cumhuriyetçilerin, bugün siyasal arenada boy gösterenler içerisinde esas temsilcilerinin Tansu Çiller olduğunu söylemek yanlış olmaz. Tabii Tansu Çiller'in diğer burjuva kesimlerle de çok fazla bağlantıları olduğu için Cem Boyner kadar kendisini açık olarak ifade etmiyor. Zaman zaman İkinci Cumhuriyet olarak ifade edilen programın bazı unsurlarını çekingen bir şekilde ifade ediyor. Sonra gelen tepkiler üzerine geri adım atıyor. Ama bütün bunlara rağmen İkinci Cumhuriyet akımının esas temsilcisinin Tansu Çiller olduğunu görmek gerekir.

Kriz ortamında, İkinci Cumhuriyetçilerin programı niçin insanlara hoş geliyor? Cem Boyner niye bugün aktif desteğe dönüşmese de küçümsenemeyecek bir çevre tarafından sempatiyle karşılanabiliyor? Çünkü var olandan farklı şeyler söylemektedir, olağanüstü şeyler söylemektedir. Ne demektedir? Kürt meselesinde Amerika'nın Kürt çözümünü olduğu gibi benimsemiştir. Cem Boyner, Türkiye'nin himayesinde bir Kürt bölgesi demektedir. Yine ekonomi konusunda ne demektedir? Özelleştirmeyle ifade edilen programı en çıplak ve en cesur biçimiyle Cem Boyner savunmaktadır. Türkiye ekonomisinin 1920'lerde, 30'larda belirlenen esaslarının tamamen bir kenara itilmesini ve Türkiye ekonomisinin bir bütün olarak emperyalist sisteme entegre edilmesini savunmaktadır. Gümrük duvarlarının tasfiye edilmesi ve ulusal ekonomi adına ne varsa bunun tamamen kaldırılması bir başka çözümüdür. Dış politikada Doğan Güreş tarafından ifade edilen politikayı benimsemektedir. Amerika'nın hesabına Ortadoğu'da, Balkanlar'da ve Kafkaslar'da taşeronluk üstlenilmesini istemektedir. Laiklik konusundaki programı ise "Ilımlı İslam"ın benimsenmesidir. Cem Boyner'in konuşmaları dikkatinizi belki çekmiştir. Hatta devletin dininin İslam olduğunun Anayasa'da dile getirilmesi bile Cem Boyner'in programının içerisinde vardır. Bu program, Amerika'nın programıdır. Yani Türkiye'deki herhangi bir kesimin programı değildir. Komprador burjuvazinin programıdır ama komprador burjuvazi Türkiye'de ayakları olan bir toplumsal kesim olmadığı için dolayısıyla bu program,

emperyalizmin programıdır, esas olarak da Amerika'nın programıdır ve dolayısıyla olağanüstü bir çözümdür.

Komprador burjuvazi ile ilgili bir not eklemek istiyorum söylediklerime. Komprador burjuvaziden ne anlıyoruz? Ülke toprağında dayandığı bir temeli olmayan, varlık sebebi emperyalizmin acentalığı olmak olan burjuva kesimine komprador burjuvazi denir. Yani Türkiye'de bir fabrikası yok veya kendi bir öz sermayesi yok, bütün kuvveti, diyelim ki Amerika'nın ITT şirketinin Türkiye mümessili olmaktan gelmektedir. Komprador burjuvazi her zaman vardı Türkiye'de ama 1960-70'lere kadar oldukça zayıftı. 1900'lerin başlarında ise çok güçlüydü. O zamanlar komprador burjuvazi genellikle azınlıklardan oluşuyordu. Rum, Ermeni ve Yahudi, azınlıklara mensuptu komprador burjuvalar. Cumhuriyet devrimiyle birlikte bunların varlığı sona erdi, çok ufak bir kesim olarak ve siyasal hayatta da çok fazla etkili olmayan bir kesim olarak varlığını sürdürdüler. 1970'lerden sonra, özellikle 12 Eylül darbesinden sonra komprador burjuvazinin hızla büyüdüğünü, çok önemli bir toplumsal kuvvet haline geldiğini görüyoruz. İhlas Holding'i sözünü ettiğim bu burjuva kesimine örnek olarak ele alabiliriz. İhlas Holding neyin nesidir? Japonya ve Güney Kore tekellerinin Türkiye temsilcisi. Kimdir Cem Uzan? Bunlar 1980' öncesinde yoktu. 1980 sonrası ortaya çıkan ve bugün Türkiye burjuvazisi içerisinde çok önemli bir yer işgal eden burjuva kesimleridir. Kimdir Cem Uzan? Var mıdır Türkiye'de bir varlığı, yani bir fabrikası veya Türkiye ekonomisi içerisinde, Türkiye'de elde edilen toplam hasılaya katkısı? Bu anlamda varlığı olan bir burjuva mıdır Cem Uzan? Değildir. Kimdir? Emperyalist tekellerin Türkiye temsilcisidir. Kimlerdir yine komprador burjuvazinin temsilcisi olarak ele alabileceğimiz diğerleri? Ahmet Özal olabilir mesela. Bu liste uzatılabilir. Bunlar 1980 sonrası askeri yönetim döneminde Türkiye üzerinde artan emperyalist denetime bağlı olarak ortaya çıkan, palazlanan ve güçlenen burjuva kesimleridir bunlar. İşte bu komprador burjuvazi, emperyalizm adına Türkiye'de politika yapan burjuva kesimidir ve bu burju-

vazinin bugün siyasal programının adı İkinci Cumhuriyet'tir. İkinci Cumhuriyet projesi, 1920'lerden bu yana gelen sistemin toptan değiştirilmesini ve onun yerine yeni esaslar üzerine kurulu yeni bir sistemin kurulmasını önermektedir. Bu bakımdan olağanüstü bir çözümdür ve ilgi toplamaktadır.

İkinci çözümün sahibi MHP'dir. MHP, Türkiye'de faşizmin esas temsilcisi durumunda olan siyasal kuvvettir. Bu siyasal kuvvet son iki yıl içerisinde özellikle palazlandı. İki yıl önce kamuoyu yoklamalarına göre Türkiye'de MHP'nin kamuoyu desteği yüzde 1.5-2 dolaylarındaydı. Bugün en son yapılan kamuoyu yoklamaları yüzde 10-12 civarında bir kamuoyu desteğinin oluştuğunu gösteriyor. 1980 öncesi Alevi-Sünni çatışmasının yarattığı ortamdan yararlanarak Alevi ve Sünni halkın beraber yaşadığı yerlerde vardı bir kuvvet olarak, onun dışında Türkiye'nin başka yerlerinde yoktu. Bugün ise Türkiye'nin her tarafında vardır. Kürt meselesinden dolayı MHP "Türkiyelileşmiştir" deyim yerindeyse. Kaosa dönüşen kriz, MHP'nin kendi programına; kitleler içerisinde taraflar bulmasına yol açmıştır. MHP, Kürt meselesinden dolayı hayat bulmaktadır. Programı da özet olarak şudur: Türkeş geçen seçim öncesinde açıklamıştı programını. "Altı ay hazırlık, altı ay temizlik" diye. Kürt meselesi ağırlaştıkça, kangrenleştikçe ve iki tarafta da milliyetçilik yükseldikçe, Türk milliyetçiliğinin en militan ve şoven temsilcisi, faşizm biçimindeki temsilcisi, daha geniş kitleye şirin gelebilmektedir ve insanlar onun arkasına kuvvet koyabilmektedir.

Bir başka olağanüstü çözüm şeriatçı çözümdür. Refah'ın güçlenmesi olayı üzerinde bütün sosyalistlerin önemle durması gerekmektedir. Benim burada dikkatinizi çekmek istediğim bir nokta var: Refah nerelerde kuvvet topladı? Büyük şehirlerde ve özellikle gecekondu mahallelerinde. 1970'lerde, hatta 1970'leri bırakın 1989 seçimlerinde buralar siyasal bakımdan nasıldı? Sosyal demokrat solun oy depoları durumundaydı ve sosyalist solun da kuvvetlerinin esas olarak bulunduğu yerlerdi.

Sosyalist solun kuvvetlerinin esas olarak bulunduğu yerler bugün

Refah'ın oy depoları haline geldi. Eğer bizim sosyal tabanımız olan kesimler bugün şeriatçılığa kuvvet veriyorsa, burada bir terslik vardır. Burada bizim izlediğimiz politikalar açısından üzerinde durmamız gereken çok önemli bir yanlışlık vardır. 27 Mart seçimlerinin gösterdiği tablo bu anlama gelmektedir.

Refah Partisi düzen dışı bir kuvvet değildir. Refah Partisi düzenin kuvvetidir, düzenin has kuvvetlerinden birisidir. Erbakan'ın Amerika'ya gitmesi, her palazlanan kuvvetin Amerika'ya gidip kendisini takdim etmesi ve Amerikanın olurunu alması geleneğine uygundur ama Refah Partisi kitleler içerisinde yürüttüğü propagandada düzen dışı ve emperyalizm karşıtı bir söylem kullanmaktadır. Ve bu düzen dışı anti-emperyalist söylem gerçekte Refahçı olmayan ama bugünkü düzenden ağzı yanmış bulunan ve temel hareket dürtüsü, "şu düzenden nasiplenenlerin avantaları bir kesilsin de kim keserse kessin" olan geniş kitlelere hoş gelebilmektedir.

Emekçi Çözümü

Bir diğer olağanüstü çözüm ise emekçi çözümüdür. Bizim savunduğumuz çözümdür. Sosyalistlerin varolan düzeni tamamen değiştirmek, emperyalist dünya sisteminden kopmak, emekçilerin iktidar olması, özelleştirmeye karşı kamulaştırma programı, Kürt sorununda eşitlik, özgürlük temelinde kardeşçe birlik şeklindeki çözüm politikası vb. bütün bunlar olağanüstü çözümlerdir. Sosyalistlerin şunu bilmesi gerekir; bu dönemlerde kitlelerin kulağı bize açıktır. Sosyalistlerin; kendi önerdikleri çözümün arkasına, onu inanılır kılabilecek bir kuvvet koydukları ölçüde; kitlelerin büyük yığınlar halinde o çözümün arkasına toplanabileceklerini gözden uzak tutmamaları gerekir. Bu çok önemli bir noktadır. Söylediklerimi şöyle bir tarihi örnekle somutlamak istiyorum:Bolşevik Partisi'nin 1917 Şubatında 13 bin üyesi vardı. Yani bizim İşçi Partisi'nin şu anda sahip olduğu üye kadar üyesi vardı 1917 Şubatında Bolşevik Partisi'nin. Aynı Parti'nin 1917 Kasımında ise, yani Ekim devrimi sırasında ise 300 bin üyesi vardı ve bu parti

bildiğiniz gibi Sovyetler'de çoğunluğu ele geçirdi ve devrim yaptı. Şubat'ta,mart'ta Sovyetler'de azınlık durumundaydı, az sayıda temsilcisi vardı. Dokuz ay sonra çoğunluğu ele geçirdi, yüzbinlerce üyeye ulaştı ve devrime gitti. Bu nasıl mümkün oldu? Çünkü Şubat'tan sonraki dönem Rusya'da olağanüstü bir dönem, bir kaos dönemiydi. Bolşevik Partisi net politikaları, net çözümleri ve sağlam örgütsel yapısıyla kitlelere, bu krizden ve kaostan onları çıkaracağı, çıkışa önderlik edebileceği konusunda güven verdi. Kısacası kriz döneminin dokuz ayı, 13 binlik bir partiyi bir devrim partisi haline dönüştürebildi ve Sovyet halkı oradan devrimle çıkabildi.

Türkiye şimdi tarihi fırsatlar dönemine girmiştir. Bu bir fırsat dönemidir. Fırsat dönemlerini devrimciler doğru politikalar ve doğru örgütle karşılarlarsa bu süreci devrimle sonuçlandırırlar. Ama eğer devrimciler bu fırsat dönemini doğru politikalar ve doğru örgütle karşılamazlarsa, fırsatı kaçırırlar. Tarih " Devrimciler biraz daha kendilerini olgunlaştırsınlar, yanlışlarını düzeltsinler ve örgütlerini biraz daha güçlendirsinler, ben de o zamana kadar bekleyeyim" demez.

Bu fırsat dönemi, bir tarihi andır. O tarihi ana devrimci hazırsa, o tarihi anda devrim yapar. Yoksa bir başka tarihi anın -deyim yerindeyse bir başka baharın- gelmesini bekler.

Faşizm Tırmanıyor

Bugünün Türkiyesi'nde belirlenmesi gereken çok önemli gerçek, faşizmin tırmanmakta olduğudur. Bunun göstergeleri nedir? MHP'nin ve Refah Partisi'nin kuvvet toplamasını bunun göstergeleri arasında sayabiliriz. Yeri gelmişken şunu da söyleyeyim; Türkiye'de gerçekleşecek bir faşizmin, bir ayağı MHP, bir ayağı şeriatçılık olacaktır. Zaten MHP'de şeriatçılıktan çok uzak olan bir kuvvet değil veya Refah'ın bugün tabanında şekillenmekte olan kuvvetleri gözönüne alırsak, bunlar da MHP'nin tabanından çok fazla farklı değil. Türkiye'ye özgü faşizm, yani bu sefer Türkiye'de gerçekleşecek olan faşizm, bir ayağı islamcılık olan, bir ayağı ise ırkçılık olan faşizm olmaktadır ve

böyle şekillenmektedir. Faşizmin tırmanış halinde olduğunu tespit etmek gerekiyor. Ekonomik çöküntü, Kürt meselesinin uluslararasılaşması ve kangrenleşmesi, çözümsüzlüğe itilmesi, Türkiye'nin uluslararası planda aşağılanması, giderek sömürge koşulları içerisine doğru itilmesi; bütün bunlar kitlelerin büyük bir arayış içine girmesine yolaçmıştır. Şeriatçılar veya MHP Türkiye'nin bugün yaşamakta olduğu sürecin sorumlularıdır ama şunu da görmek gerekir; hakim sınıflar tarihten gelen tecrübelerinin sonucu olan ustalıklarıyla kendilerinin sorumlu olduğu süreci kendi lehlerine bir silah haline dönüştürmeye çalışmaktadırlar ve MHP ile RP örneklerinde gördüğümüz gibi yer yer bu çabalarında başarılı da olabilmektedir. Sonuç olarak faşist ve şeriatçı mihraklar devlet desteğiyle olsun, uluslararası dayanaklarının kendilerine sunduğu imkanlardan dolayı olsun önemli bir kuvvet yaratmış durumdadır ve o radikal programlarıyla, yani birisi "altı ay hazırlık, altı ay temizlik" programıyla, diğeri "Asrı Saadet'i getireceğim" programıyla geniş kitlelere, ' Bizi bugünkü kaostan çıkarabilecek kuvvetler bunlardır" mesajını verebilmektedir.

Faşist tırmanışı tespit etmek bugün, izlenecek politikaları belirlemek bakımından önemlidir. Türkiye'nin önünde iki ciddi tehlike vardır. Birincisi, milletlerarası çatışma tehlikesi, yani Türk-Kürt savaşı, yani halklararası iç savaş anlamında bir çatışma tehlikesi vardır. Bunun partisi olarak, milletlerarası çatışmanın partisi olarak MHP'nin şekillenmeye başladığını görüyoruz. Türkiye burjuvazisi, milletlerarası çatışmanın partisi olarak MHP'yi beslemekte, büyütmekte ve böyle durumlarda kullanabileceği bir ihtiyat kuvveti olarak elinin altında tutmaktadır.

Bugün Hangi Politikaları Benimsemek Gerekiyor?

Buna karşılık ne yapmak gerekiyor? En önemli tedbir, içinde yaşanan döneme ilişkin tahlildir ve bu tahlilden çıkacak politikalardır. En önemli nokta budur. İkincisi, durum tahlilinin ve bu tahlilden çıkacak politikanın, bir devrimci parti tarafından benimsenmesi ve hayata

geçirilmesi gerekmektedir. Ben önce bugün izlenmesi gereken temel politikaların ne olması gerektiği konusunda partimizin görüşlerini açıklayacağım. Daha sonra çözüm konusunda, yani somut, atılması gereken adım bugün nedir; bu konuda önerilerimizin ne olduğuna geçip tamamlayacağım söyleyeceklerimi.

Birincisi, bugün halk hareketinin stratejik olarak bir savunma döneminde olduğunu tespit etmek gerekiyor. Yani bugün ileriye atılım yapmak, yeni mevziler kazanmak durumunda değiliz. Türkiye'de demokratik halk devrimi mücadelesi savunma dönemindedir. Bugün saldırı durumunda olan karşı taraftır. Yani somutlarsak MHP'dir, Refah Partisi'dir, kontrgerilladır, emperyalizm ve emperyalizmin işbirlikçileridir. İnisiyatif onların elindedir, bunu görmek gerekiyor.

Bu tabloyu tersine çevirmek herşeyden önce bunu görmekle mümkündür. Eğer bu durumun tersi bir belirleme yapılırsa, bu ne anlama gelecektir? Varolan kuvvetler heder edilecek, çar-çur edilecek, harcanacaktır veya bir başka şekilde söyleyecek olursak; böyle bir politikayı benimsemek; bir yenilgi olacaksa o yenilginin boyutlarının çok daha büyük boyutlarda gerçekleşmesi anlamına gelecektir.

Bugün izlenmesi gereken ikinci politika; esas vuruşu emperyalizme ve emperyalizme en bağımlı güçlerle vurmak gerekir. Yani Türkiye'de 1980 sonrasında Kenan Evren, Turgut Özal ve bugün Tansu Çiller tarafından temsil edilen kesim, Türkiye burjuvazisinin emperyalizme en yakın kesimidir. MHP ise bu kesimin dayanağı, çok önemli bir ayağı durumundadır. Yani emperyalizm ve emperyalizmin en yakın işbirlikçilerini bugün Tansu Çiller-MHP ortaklığı temsil ediyor. Dolayısıyla bugün esas hedef alınması gereken kuvvetler bunlardır. Burada şeriatçı örgütlenmeyi unutmamak gerekiyor. Şeriatçı kuvvetleri de hedef alınması gereken kesimler içine koymak gerekir. Ortaçağın temsilcisi olarak bu kuvvetler, çağımızda emperyalizmle stratejik bir işbirliği içindedirler.

Üçüncüsü, Türkiye'deki emekçi halk kitlelerinin büyük çoğunluğu bugün hakim sınıf partilerinin peşinden gitmektedir. Bu bir gerçeklik-

tir. Hatta emekçiler arasında geleneksel hakim sınıf partilerinden kopmak ve Refah gibi, MHP gibi daha saldırgan partilerin peşine takılma, oraya yönelme gibi bir eğilim sözkonusudur. Devrimci parti bu gerçeği tespit etmeli, buna uygun politikalar belirlemeli, yani halkı, emekçi kitleleri düzen partilerinden ve bugün sahte söylemlerle kitleleri kendi peşine takmaya çalışan gerici kuvvetlerden kurtarmayı önemli bir politika olarak benimsemelidir.

Dördüncüsü, Türk-Kürt kutuplaşmasına karşı mücadele, Alevi-Sünni kutuplaşmasına karşı mücadele, bugün kavranması gereken çok önemli bir başka politikadır. Bizim bayraklaştırmamız gereken sloganlar bugün Türk-Kürt birliği, Alevi-Sünni birliğidir çünkü şunu görmek gerekir arkadaşlar; eğer bu memleket Türk-Kürt çatışmasına veya Alevi-Sünni çatışmasına sürüklenirse bunun altında kalacak olanların başında biz geliriz. Çünkü, neyi savunuyoruz biz? Enternasyonalizm, barış, birlik, kardeşlik vb; bunları savunuyoruz. Bu kavramlar; milletlerarası kavganın olduğu bir coğrafyada veya mezheplerarası çatışmanın olduğu bir coğrafyada kendilerine hayat sahası bulamaz.

Bir çarpıcı örnek vermek istiyorum; 1989 yılında Yugoslavya'da bir nüfus sayımı yapıldı. Yugoslavya'nın nüfusu o zaman 13-14 milyondu yanılmıyorsam. Bu sayımda iki milyon kişi kendisini Yugoslav olarak yazdırdı. Yani Türklerle-Kürtlerin içiçe geçmesi gibi, hatta Türklerle Kürtlerin içiçe geçmesinden daha fazla içiçe geçmişlik sözkonusu eski Yugoslavya topraklarında yaşayan halklar arasında. İki milyon kişi kendisini Boşnak, Hırvat veya Sloven veya Sırp veya Karadağlı veya Makedon olarak nitelemedi. İki milyon kişi kendisini Yugoslav olarak nitelendirdi, yani hiç bir millete ait olarak kendisini görmüyordu. Üstelik o zaman Yugoslavya'da iyi-kötü, beğenirsiniz veya beğenmezsiniz; ama milletler arasında az çok bir eşitliğin yaşandığı durum da vardı. Yani Yugoslavya'da Türklerle Kürtler arasındaki ilişkiyle kıyaslanmayacak ölçüde eşit olan, adil olan bir ilişki vardı milletler arasında ve işte bu koşullarda iki milyon insan kendisini Yugoslav olarak adlandırıyor. Ayrıca o günün Yugoslavyası'nda çok sa-

yıda sosyalist de vardı-ki bu sosyalistlerin sayısı hiç şüpheniz olmasın bizden çok daha fazlaydı. Alman emperyalizmi doğuya doğru ilerleyerek "geleneksel hayat sahası"nı ele geçirmek amacıyla Yugoslavya'ya el attı. Slovenya ve Hırvatistan bu şekilde koptu. Ondan sonra Türkiye ile ABD emperyalizminin burnunu bu ülkeye sokmasıyla birlikte milletler birbirine düşürüldü. Bu milletler kavgasında biraz önce sözünü ettiğim iki milyon Yugoslavın ve bilmem ne kadar sosyalistin en ufak bir hükmü kalmadı. Hiçbir şey yapamadılar orada, çünkü Sırp Hırvat'ı, Hırvat Sırp'ı; veya Boşnak Sırp'ı Sırp Bosnak'ı boğazlamaya başlayınca herkes can derdine düştü ve herkes kendi canını nerede kurtarabiliyorsa, oraya sığındı. Türkiye'de eğer şimdiki olumsuz gelişme Türk-Kürt kavgasına veya Alevi-Sünni kavgasına giderse, artık insanlar açısından; bizim için önem taşıyan enternasyonalizm, barış, birlik vb bunlar önemini yitirir. Bizlerin yapacağımız çok fazla bir şey kalmaz. Bizler ya kaçarız bu topraklardan veyahut da bir avuç insan olarak kendi sloganlarımızı haykırırız ve ölürüz - büyük ihtimal de öyle yaparız- öyle bir coğrafyada, öyle bir siyasi ortam içerisinde yapacağımız fazla bir şey kalmaz. Onun için bugün devrimcilerin yapması gereken şey, bu iki tehlikeye karşı güçleri neyse, ağırlıkları neyse kendi ağırlıklarını bu iki tehlikenin karşısına koymalarıdır. Milletlerarası kavganın karşısına koymaları, mezheplerarası kavgaların karşısına kendi ağırlıklarını koymalarıdır.

Bugün devrimcilerin yapması gereken şey, bu iki tehlikeye karşı güçleri neyse, ağırlıkları neyse kendi ağırlıklarını bu iki tehlikenin karşısına koymalarıdır. Milletlerarası kavganın karşısına koymaları, mezheplerarası kavgaların karşısına kendi ağırlıklarını koymalarıdır.

Bu ağırlık ancak bir emekçi kardeşliğini savunarak konabilir. Yani sosyalistler dışında bu tehlikenin karşısına kuvvet koyacak toplum

kesimleri yoktur ne yazık ki ama sosyalistler; etkin ve inandırıcı bir kuvvet olarak kendilerini ifade ettikleri zaman, toplumun içerisinde çok çeşitli güçlerin kendilerinin etrafında toplandıklarını görecekler. Bu da bir gerçektir, bunu da hatırda tutmakta yarar vardır.

Bugün izlenmesi gereken beşinci politika, anti-emperyalist ve demokratik değerleri faşistlere ve şeriatçılara bırakmamaktadır. Bu, Türkiye solunun en büyük hatalarından biridir. Türkiye solu kendi geçmişine küfür eder. Türkiye solu ulusal Kurtuluş Savaşı'na burun büker. Türkiye solu, İstiklal Marşı bir yerde söylendiği zaman arkasını döner, ıslık çalar veya yuhalar. Halbuki, her millet tarih içerisinde olumlu anlamda yarattığı değerleri benimser, onları yüceltir, önem verir. Eğer bir ülkede; sosyalistler ulusal marşı faşistlere bırakmışlarsa veya ulusal kurtuluş savaşının önderini faşistlere bayrak olsun diye hediye etmişlerse, orada sosyalistler kesin olarak kaybedecekler demektir. İki kere ikinin dört ettiği gibi bir gerçektir bu. Ben, 60'ların sonunda devrimci oldum ve üniversite öğrencisiydim o zamanlar. Üniversitelerde durum şuydu, O zamanki durumla şimdiki durumu kıyaslamak bakımından söylüyorum; Ben ODTÜ öğrencisiydim, on bine yakın öğrenci vardı, bunun dokuz bini kendisine sosyalist derdi. Beşyüz altıyüz kadar öğrenci de kendisini sosyal demokrat olarak adlandırırdı. Çok az şeriatçı ve faşist öğrenci vardı ve on bin kişi içerisinde toplansa kırk elli kişiyi geçmezdi bunların sayısı. Devrimcilerin bütün eylemlerinde Mustafa Kemal vardı. İstiklal Marşı'na saygısızlık yoktu, veya diğer ulusal değerler, halkın tarih içerisinde olumlu anlamda yaratmış olduğu değerler devrimcilerin de bayrağıydı o zamanlar. Bu tavır doğru bir tavırdı. İşte bu tavırlar sayesinde faşistlerin, ikiyüzlüce bunları kullanması engellenmiş oluyordu. Milliyetçilik noktasına varmadan, halkın tarih içerisinde kazanmış olduğu değerleri kendi değerimiz olarak benimsemek, halkla birleşmenin olmazsa olmaz şartlarından biridir.

İzlenmesi gereken altıncı politika; faşist teröre karşı halkın en geniş güçlerinin birliğini gerçekleştirecek bir cephe politikasını savun-

maktır. Bir devrimci parti içerisinde, diyelim ki kendimizi örnek olarak verecek olursam; İşçi Partisi içerisinde halkın çok çeşitli kesimlerini birleştirmek mümkün değildir. Program olarak, dünya görüşü olarak, insanlar oldukça farklı yerlerde durmaktadırlar ama Türkiye'nin sömürgeleşmesinden rahatsızlık duyan oldukça geniş çevrelerin varlığı gerçektir. Türkiye'de laikliğin ortadan kalkmasından rahatsızlık duymaktadır insanlar. Türkiye'nin mezhep ve millet çatışmasına sürüklenmesinden rahatsızlık duymaktadır çok çeşitli kesimler. İşte bütün bu rahatsızlık duyan insanları bir güçbirliği programı içerisinde toplamak önemli bir başka politikadır.

Türkiye Sosyalistlerinin Zaafları

Türkiye sosyalistleri bu durumu tam olarak görüp buna uygun politikalar izliyorlar mı, izlemiyorlar mı? Bunu da net olarak belirlemek gerekir. Ben bunu söylerken İşçi Partisi açısından söylemiyorum, İşçi Partisi dışındaki sosyalistleri de düşünerek ve bütün olarak sosyalistler açısından söylüyorum.

Türkiye sosyalistleri içerisinde partisiz devrimcilik diye dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen acaip bir alışkanlık vardır. Sosyalist, partiyle beraber sosyalisttir. Sosyalist örgütle beraber sosyalisttir. Eğer örgütlü değilse, eğer partili değilse sosyalist, sosyalist değildir. Sosyalizme yakınlık duyuyordur, sosyalizandır, ama sosyalist değildir. Türkiye'de 1969'lardan sonra ortaya yeni bir gelenek, 1960'ların sonlarındaki bölünmeyle birlikte, Türkiye İşçi Partisi'nin varolan birikimi kendi içerisinde tutamaması ve ondan sonra başlayan parçalanmayla birlikte bir nevi partisiz sosyalistlik geleneği ortaya çıktı. Türkiye sosyalistlerinin aşması gereken birinci zaaf budur.

İkinci zaaf, Türkiye sosyalistlerinin bölünme hastalığıdır. 1980 öncesinde Türkiye'de 64 tane, bu şekilde ortaya çıkmış örgüt vardı. Bu, en azından bilinçlerde aşılması gereken çok önemli bir hastalıktır. Türkiye sosyalistlerinin şunu görmesi gerekir: Parti içerisinde yer alan bütün üyeler baştan sona kadar aynı fikirleri savunmaz, savunamaz.

Esasta birleşir, programda birleşir, hatta programa bile muhalefet ettikleri noktalar olabilir, ama partinin disiplinine uyuyorsa ve diyelim ki kitleye karşı, dışarıya karşı parti programını savunuyorsa partinin üyesi olur ama partinin içerisinde, organlarda kendi görüşlerini savunur, bunun mücadelesini verir.

Üçüncüsü, Türkiye'de dar grup çıkarlarını, kendi örgüt çıkarlarını, halkın çıkarlarının önünde tutma hastalığı vardır. Halbuki şu temel bir sosyalist ilkedir; partinin çıkarıyla, örgütün çıkarıyla halkın çıkarı karşı karşıya geldiği zaman, sosyalist halkın yanında yeralır. Hiçbir zaman kendi partisinin ve kendi örgütünün yanında yer almaz. Öyle durumda kendi örgütüne karşı çıkar. Örgütten ayrılır anlamında söylemiyorum, örgütüne karşı ve söz konusu politikaya karşı örgütün içinde muhalefet eder ama Türkiye'de ise genellikle hakim gelenek şudur; her yerde tamamen böyle oldu demiyorum ama, örgütün çıkarıyla halkın çıkarı çatıştığı zaman, örgüt ve halk karşı karşıya geldiği zaman Türkiye'de devrimci; örgütünü tercih eder; bu yanlıştır.

Dördüncü bir zaaf arkadaşlar; biraz evvel kısaca değindim ona, halka ve halkın değerlerine, ulusun anti-emperyalist değerlerine yabancı bir sol vardır Türkiye'de. Solun, halka ve halkın değerlerine sahip olması gerekir.

İşçi Partisi'nin Önerisi

Peki çıkış yolu nedir? Bizim bütün Türkiye sosyalistlerine söylediğimiz şudur; İşçi Partisi'nde örgütlenin. Çıkış yolu İşçi Partisi'nde örgütlenmektedir. Tabii bunu söylerken birtakım argümanlarımız var, dayandığımız birtakım gerekçelerimiz var. Varolan diğer alternatiflerle kıyasladığımız zaman şunu söylüyoruz: Bir; 1960'ların kitle mücadeleleri içerisinden gelmiş, 30 yılın mücadelesinden geçmiş, denenmiş ve sınanmış bir önderliğimiz var. İki; yine 1960'lardan, 70'lerden ve 80'lerden, en son 90'ların kitle mücadelesi içerisinden çıkmış yine denenmiş ve sınanmış önemli bir kadro birikimimiz var. Yani bine yakın, İşçi Partisi'nin üye sayısı 10 bin civarındadır, ama bin civarında

kitle mücadelesi içerisinde denenmiş, sınanmış ve kitle önderi niteliğinde bin civarında kadrosu vardır. Son yılların büyük sınıf mücadeleleri içinde İşçi Partisi, emekçi önderlerinin kayda değer bir bölümüyle birleşmiştir. Üçüncüsü, bu partinin 30 yıldır savunduğu tezler sınanmıştır ve doğrulanmıştır. Dünya sosyalist hareketinin tartıştığı konulara ilişkin olarak aldığımız tavır doğrulanmıştır. Dünya sosyalist hareketinin bugün üzerinde yeniden şekillenmekte olduğu teorik temeli yıllardır savunuyoruz.

Hemen hemen her konuda programımız ve çözüm önerilerimiz var. Genel şeyler söyleyen bir parti değiliz. Aşağı yukarı aklınıza gelebilecek her konuda; eğitim, sağlık, dış politika, ekonomi vb. diğer konularda ayrıntılı; yani, bu parti iktidara geldiği zaman ne yapacaktır, ayrıntılarına varana kadar belirlenmiş bir programımız vardır ve bu bakımdan da düzen partilerinin karşısına koyabileceğimiz, onların her konuda söylediklerinin karşısına koyabileceğimiz bir çözüm önerilerimiz vardır.

Ülkenin her tarafında örgütlüyüz. Yine Türkiye sosyalistlerinin değerlendirmesine sunacağımız çok önemli bir başka nokta da budur. Yani Van'da da bu partinin üyeleri ve örgütü vardır, Edirne'de de vardır, Ardahan'da da vardır, Muğla'da da vardır. Bu önemlidir. İki milliyetten ve mezhepten halkı birleştiren, bunu kendi örgütü içerisinde temsil ettiren, bu avantaja sahip bir partiyiz.

Bu birincisi arkadaşlar. Yani ne yapılması gerektiğine ilişkin birinci nokta. Sosyalistlerin yönelmesi gereken adres İşçi Partisi'dir.

İkinci nokta ise şudur: Tabii bizim arzu ettiğimiz, gönlümüzün arzu ettiği şey; bütün sosyalistlerin bir tek örgüt içerisinde, bir tek parti içerisinde birleşmesidir. Ama öte yandan, bugünden yarına böyle bir şeyin gerçekleşmeyeceğini de biliyoruz. Yani bu bir süreç işidir, bir zaman işidir. Oysa Türkiye'nin önündeki sorunlar, Türkiye tahlilini yaparken ortaya koyduğum sorunlar, bütün bunlar da çok fazla beklenmeye tahammül olmadığını göstermektedir. O halde ne yapmak gerekir? Biz İşçi Partisi'ni seçenek olarak öne sürmenin yanısıra şunu

söylüyoruz, diyoruz ki; bugün en azından asgari müştereklerde birleşebilen bütün toplumsal kuvvetler, başta çeşitli sosyalist akımlar, örgütler olmak üzere toplumsal kuvvetler; bir emek ve kardeşlik cephesinde, bir sol güçbirliği içinde birleşmelidir. Bunu da acil ve ertelenemez bir görev olarak, önümüze koyuyoruz.

Bu Sol Güçbirliği'nin bir programı olmalıdır. Bu program beraberce belirlenebilir. Sol Güçbirliği'nin organları olmalıdır. Basın toplantısı yapmak için veyahut da bir önemli gelişme olduğu zaman biraraya gelip işte dostlar alışverişte görsün kabilinden birtakım işlerin yapıldığı bir öneri değildir Sol Güçbirliği önerimiz. Organları olan, disiplini olan, programı olan bir örgütlenmedir Sol Güçbirliği. Bu program, tabii ki bizim önerimizdir. Yedi maddelik bir program önerimiz var. Önerimizi çeşitli örgütlerin, akımların, kişilerin değerlendirmesine sunduk. Aşağı yukarı hemen hemen her kesimle de görüştük ama önerinin esası; Güçbirliği'nin programı olmalıdır, örgütlenmesi olmalıdır ve disiplini olmalıdır. Elbette bir parti disiplini değil ama bir disiplini olmalıdır mutlaka. Güçbirliğinin programı konusundaki önerilerimiz ise şudur: Bu güçbirliği, bir; bağımsızlığı savunmalıdır, iki; özgürlüğü savunmalıdır, üç; eşitlik; milletler, ve mezhepler arasında tam hak eşitliğini savunmalıdır, dört; enternasyonalizm anlamında kardeşliği savunmalıdır, ezilen dünya halklarıyla birliği savunmalıdır, beş; laikliği savunmalıdır, altı; emeği savunmalıdır, yedi; barışı ve birliği savunmalıdır.

Bu program, sosyaldemokratların bile kabul edebileceği bir programdır, sosyalist bir program değildir. Bizim kendi önümüze şöyle bir görevi koymamız gerekiyor; Türkiye'de sosyalistlerden sosyal demokratlara kadar uzanan geniş bir yelpazenin birliği gerçekleştirilmeden, bugün halkımızın ve ülkemizin yüz yüze olduğu sorunların üstesinden gelebilmeye imkan yoktur.

***Soru:** Konuşmada, bir bütünselliğin varolduğunu görmemek elde değil fakat ben bu sistematiğin içinde iki şeye takıldım. Birincisi; kriz*

olayı ile ilgili mücadele yöntemleri ve çalışma tarzına takıldım, savunmayı önermekte. Krizden bir alternatif, yeni bir şey çıkacaksa, ki kaos buysa, burada neden böyle bir geri adım atmak, savunmaya yönelmek çıkıyor? Bu, insanların bulunmuş olduğu noktalar ne olursa olsun, kendi güçlerini tam anlamıyla organize edip, biraraya getirip kendi alternatiflerini topluma sunma noktasında yetersiz olduğunu gösteriyor bana göre. Onun için de bu noktada politika biraz savunmaya yöneliyor. Tam kriz esasında, hele de kaosa gittiği bir ortamda dönüşümü sağlayacak bir ortam varken, bu noktada bir hamle geriliği sözkonusu. Burada bir çelişik durum var.

İkinci bir nokta da; şimdiye kadarki sürecin içinde belirtmiş olduğu temel argümanlarda, yani özellikle Kürt sorunu, laiklik, uluslararası emperyalist güçlerin Türkiye'ye ilişkin bakışları; üç aşağı beş yukarı bazı farklı bakışlar getirsek de ana temalarda birleşmek mümkün. Bu noktada uluslararası hale gelen Kürt sorunu ve tüm sorunlar kendi başına acaba Türkiye ekseninde nasıl çözülecek? Yani bütün sorunlarımız uluslararası hale gelmiştir ve emperyalizm tarafından yeni dünya düzeni teranesiyle belirlenmektedir ve bu belirlenmenin içinde de Türkiye'ye belli roller verilmektedir. Kimisi taşeronluk, kimisi kuvvet sıçraması, kimisi yeniden düzenlemeyle entegrasyon. Mesela bütün bunlara baktığımızda, bu yeni düzenin içinde Türkiye'ye de belli bir rol verilmekte ve bu rol belirleme dinamikleri Türkiye'nin iç dinamiklerinden çıkmış, dış dinamikler tarafından belirlenmekte. Bu noktada, tabii ki enternasyonalizmden biraz bahsediliyor şu ya da bu şekilde de, acaba Türkiye'nin bu sorunlarını tek başına bu sistemden koparması mümkün müdür? İkinci soru o.

Üçüncüsü, önümüzdeki sürece ilişkin önermiş oldukları cephe programı var. Yani cephe programıyla birlikte bir de çağrı noktası ve de herkesi İşçi Partisi'ne çağırmak. Şimdi biraz mütevazi olsalardı ve herkesi İşçi Partisi'ne çağırma yerine, "biz zaten bir cephe oluşturduk belli noktalarda, gelin bu cephenin içinde birbirimize biraz yakınlaşalım, birbirimizi biraz anlamaya çalışalım da belki bundan sonraki sü-

recin içinde herkes doğruya doğru biraz daha yakınlaşsın" olayını getiremezler miydi diye bir soruyu da yöneltmiş oluyorum.

M. Bedri Gültekin: Cevaplamaya üçüncü sorudan başlayayım. Benim sosyalistleri; İşçi Partisi'nin Genel Başkan Yardımcısı ve Genel Sekreteri olarak insanları, sosyalistleri İşçi Partisi'ne çağırmamdan daha doğal bir şey olamaz. Benim tutumum kendi partimin programına, yaptığı tahlillere, bugünkü duruma ilişkin olarak yaptığı öneriye, çıkış yoluna olan inancımdan kaynaklanıyor. Sizin cephe çağrısını sıcak karşılamanıza sevindim. Ben bütün sosyalistlerin tek bir parti içerisinde birleşmesini isterim, bunun İşçi Partisi olmasını da isterim. Birleşmeye "evet" diyen arkadaşlar gelirler, onlar da kendi önerilerini koyarlar ve bunu tartışırız. Ama bu birlik süreci içinde, bu işin nasıl olacağına ilişkin olarak bizim önerimiz, bu birliğin İşçi Partisi içinde ve İşçi Partisi'nin programı etrafında gerçekleşmesidir.

Bütün sosyalistlerin tek bir sosyalist örgüt içerisinde birleşmesi zaman işidir, bir süreç işidir ama bir cephe içerisinde birleşmek, eğer bu da benzer ölçüde bir zaman işiyse bu tamamen sosyalistlerin hatasından kaynaklanıyor demektir. Biz bir program önerdik. Geçen sene, bundan yaklaşık 15 ay kadar önce formüle etmiştik bu programı. Ondan sonra aşağı yukarı bütün sendikalara, siyasal akımlara yazılı olarak da çağrıda bulunduk, doğrudan gittik kendileriyle görüştük. Altı ay süren bir görüşmeler serisi oldu.

Altı ayın sonunda şunu gördük; biz vardık ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi vardı, böyle bir program temelinde bir cephe içerisinde birleşmeyi kabul eden. Ayrıca bazı sendikalar vardı. Görüldü ki Türkiye'nin varolan sosyalist birikiminin en azından anlamlı bir bölümünü kucaklamaktan henüz uzağız. "Biz cepheyi kurduk gelen gelsin bundan sonra" demek yerine, "biraz daha erteleyelim bunun oluşumunu, ilanını biraz daha erteleyelim ve Türkiye'nin sosyalistlerine, değişik örgütlerine, kitle örgütlerine bu anlamda yeniden gidelim, yeniden söyleyelim ve böyle bir cephenin inşası ertelenemez bir görevdir, bu-

nu kavratmaya çalışalım" dedik. İşçi partisi şimdi de böyle bir çalışma içerisindedir.

İkincisi; sorunlar kendi başına Türkiye içinde çözülebilir mi meselesi. Biz dünyanın halen emperyalizm ve proleterya devrimleri çağında, yani esasları Lenin tarafından belirlenmiş olan emperyalizm ve proleter devrimler çağında yaşadığını düşünüyoruz. Bu çağın devrim stratejisi, tartıştığımız konuyla ilgili olarak değinirsek şöyledir: "Emperyalist cephe zincirinin en zayıf halkada kırılması"; günümüzde işçi sınıfı önderliğinde başarılacak devrimin tanımıdır. Emperyalizme karşı mücadelede dünya halklarının birliği, bu anlamda enternasyonal dayanışma, bunlar evet doğru, olmalı ve bunun için çalışılmalı. Ama emperyalizme karşı mücadelenin zafere ulaşması sonuç olarak şu veya bu ülkede, emperyalist cephe zincirinin en zayıf olduğu halkada kırılması şeklinde olacaktır. Devrim bu şekilde olacaktır. Bizim devrim perspektifimiz böyle olduğu için kendi ülkemize ilişkin olarak da yürüttüğümüz mücadele nihai olarak bu amaca yöneliktir. Yani emperyalist cephe zincirini Türkiye'de kırmak ve Türkiye'de devrim yapmaktır. Tabii başta Ortadoğu halkları olmak üzere, yani Türkiye halklarıyla aynı kaderi paylaşan Ortadoğu halkları başta olmak üzere dünyanın bütün ezilenleriyle, dünyanın bütün işçi sınıfıyla dayanışma, birlikte olma, Türkiye devrim sürecinin ayrılmaz bir parçası olacaktır. Ayrıca Türkiye'de bunu en fazla yapan da biziz. Dünya ölçeğinde 50'ye yakın komünist partiyle ilişkimiz var, sürekli görüşmelerimiz de oluyor. İki yıl önce Kore'nin başkenti Pyongyang'da 70 küsur kadar partiyle beraber,

Başta Ortadoğu halkları olmak üzere, yani Türkiye halklarıyla aynı kaderi paylaşan Ortadoğu halkları başta olmak üzere dünyanın bütün ezilenleriyle, dünyanın bütün işçi sınıfıyla dayanışma, birlikte olma, Türkiye devrim sürecinin ayrılmaz bir parçası olacaktır.

emperyalizme karşı ortak mücadele deklarasyonunu imzalamış bir partidir İşçi Partisi. Bunlar yeterli midir? Bana sorarsanız yeterli değildir ve kesinlikle daha güçlü bir enternasyonal dayanışmanın ve birliğin oluşturulması gerekir çünkü bugün dünyada geçmişten farklı olarak emperyalist cephe; çok daha büyük birlikler gerçekleştirmiş durumdadır. Bundan 130 yıl önce ilk enternasyonali kurmuş olan komünistlerin bugünkü durumu ise bu açıdan hiç içaçıcı değildir. Deyim yerindeyse, tırnak içinde söylemek gerekirse biraz "milliyetçi" olmuştur komünistler. Herkes kendi ülkesinin sınırları içerisine kendisini hapsetmiş durumdadır ve dünyada olup biten şeylere biraz kulaklarını ve gözlerini kapamış durumdadır. Bunun aşılması gerekiyor.

Kürt sorununun uluslararasılaşması derken kastettiğim, enternasyonal dayanışma değil, büyük emperyalist ülkelerin kendi çıkarları açısından meseleye doğrudan el atar bir konuma gelmeleridir. Bugün bütün büyük emperyalist ülkelerin hepsinin bir "Kürt programı" vardır. Hepsinin Ortadoğu'ya yönelik planlarının içinde Kürt sorununun yerleştirildiği bir yer vardır. Bu anlamda sorunun "Kürtlerin sorunu" olmaktan çıktığını söylüyoruz. Bu noktaya gelinmesinin birinci sebebi, Türk devletinin bugüne kadar izlediği inkar ve şiddet politikasıdır. İkinci sebebi ise PKK'nin Körfez Savaşı'ndan sonra sorunu uluslararası bir sorun haline getirmeye yönelik stratejisidir. Büyük devletlerin Kürt programları içinde kendilerine bir yer bulmaya çalışmak, bugün Kürtler adına politika yaptıklarını iddia edenlerin çabalarının esasını oluşturmaktadır ve bu, olumlu bir durum değildir.

Birinci sorunuza cevabım ise şudur: şimdi saldırı mı yoksa savunma durumunda mı olacağız? Devrimci bir parti herhangi bir dönemde saldırı ve savunmayı esas olarak halk hareketinin durumuna göre belirler. Halkın geri çekildiği dönemde veya esas olarak karşı tarafın ilerlemekte olduğu bir dönemde devrimci parti saldırıdan bahsederse, halktan kopar ve ezilir. Türkiye'de halk hareketi bugün mevzi kaybetmektedir, bunu tespit etmekte yarar var. Bugün mevzi kazanan biz değil, mevzi kazanan MHP'dir. Mevzi kazanan Refah Partisi'dir.

Kontrgerilla bugün mevzi kazanıyor. Devrimci Parti, halk hareketinin bu durumununa uygun politikalar belirlemek zorundadır. Kuvvetinizi muhafaza etmek, büyütmek ve yeni bir yükseliş için mümkün olduğu kadar çok kuvveti elde tutabilmek için böyle bir politika izlemek zorundasınız.

Bu tahlili yapıyoruz biz ama şunu da söyleyeyim; biz parti olarak geleceğe ilişkin olarak karamsar da değiliz. Örneğin bugün Zonguldak'ta çok sağlıklı bir işçi hareketi gelişiyor. Devrimcilerin oldukça etkin olduğu ve önder roller üstlendiği bir işçi hareketi gelişiyor. Emperyalizmin işbirlikçilerinin Türkiye'ye yönelik olarak sürdürdükleri bir özelleştirme saldırısı var. Özelleştirme dolayısıyla sokağa atılma tehdidiyle yüzyüze yüzbinlerce işçi var. Dolayısıyla Zonguldak'ta başlayan mücadele sağlıklı bir şekilde yürüdüğü ve bazı başarılar elde ettiği zaman, oradan yeni bir emekçi dalgasının tekrar bütün yurda yayılması ve yoksulların MHP ve Refah'ın peşine takılmaktan vageçip bir emekçi seçeneğine yönelmeleri ihtimali de güçlü olarak gündeme gelecektir.

Kaosun olması bir fırsatlar dönemine girdiğimizi gösteriyor. Kendi açımızdan biz şunu belirliyoruz; Parti sağlam durmalı, parti örgütünü sağlamlaştırmalı, parti kuvvetlerini doğru yerleştirmeli, iyi mevzilere koymalı. Yani gelecekte büyük hesaplaşmaların olacağı yerlere parti kendi kuvvetlerini mevzilendirmelidir. İlelebet insanlar Refah'ın peşinde gitmeyecek veyahut da MHP'nin peşinde gitmeyecektir. Bu partilerden vazgeçişin başladığı yerde, eğer emekçi seçeneği kendisini ortaya koyarsa, bu kaos; o yeni arayış içerisine giren emekçiyi devrime götürecektir. Söylediğimiz budur.

***Soru:** 1980 öncesinde tam tersi bir durum vardı Türkiye'de bana göre. Kitle mücadelesi yükseliyordu, halk sosyalizme sempati duyuyordu. Klasik tanımıyla Edirne'den Ardahan'a kadar her yerde sosyalistler, örgütlülükler, faşizme karşı mücadele vardı ve yine hep beraber kriz tahlillerini de yapıyorduk. Bu dönemde işçi sınıfının partisi olarak daha farklı bir sıçrayışı yapamamanın gerekçesi ne?*

M. Bedri Gültekin: 80 öncesi ile ilgili olarak sizden farklı olarak değerlendirdiğim şöyle bir nokta var: Bize göre 1980 öncesinde kitle hareketinin doruğu 1977 yılı 1 Mayıs'ıydı. Bundan sonrası bir gerileme dönemi oldu. Bu tahlil bizim -o zaman Türkiye İşçi-Köylü Partisi olarak örgütlüydük- geleneğin solun diğer kesimlerinden farklı olarak yaptığı bir tahlildi. Solun diğer kesimleri ise, 78-79-80 yılları boyunca halk hareketinin yükseldiğini ve devrime doğru gidildiğini söylüyorlardı. Bu yanlıştı. 77 sonrasının bir gerileme dönemi olduğunun en büyük göstergesi şuydu; 1979 yılında bir ara seçim oldu ve ara seçimde sol yüzde otuzunun altına düştü. 1979 ara seçimlerinde Adalet Partisi, beş milletvekilinin beşini de almıştı. Solun kalesi olarak bilinen Edirne'de bile milletvekilliğini almıştı. Sağa kayışla birlikte halk kitlelerinde düzen değişikliğine yönelik talep zayıfladı. Daha ileriye doğru hamle etmek yerine can güvenliğini sağlama talebi güçlendi. Özellikle 1979 sonrasında bir darbe, faşist bir darbe tezgahlanmaya başlanmıştı. Halk kitleleri içerisinde barış özlemi güçlenmişti, barış özlemine cuntacılar sahip çıktı. Oysa devrimci partinin bu talebe sahip çıkması, buna uygun politikalar geliştirmesi gerekiyordu. Peki biz niye o dönem içerisinde çok fazla etkili olmadık? Söylediğim gibi, solun diğer kesimlerinden daha farklı tahliller yapıyorduk ama bizim de başka hatalarımız vardı o zaman. Biz de yanlış bir dış çelişme tespiti yaptık, ona uygun yanlış bir konumlanış içerisine, sağ bir konumlanış içerisine girdik. Yani o dönem gelen tehlikeyi etkili bir şekilde karşılamak bakımından yaptığımız dünya tahlili yanlıştı ve bu yanlış, bizi günün görevlerinin gerektirdiği mücadaleyi yeterince yapabilmeden alıkoydu.

Biz de yanlış bir dış çelişme tespiti yaptık, ona uygun yanlış bir konumlanış içerisine, sağ bir konumlanış içerisine girdik. Yani o dönem gelen tehlikeyi etkili bir şekilde karşılamak bakımından yaptığımız dünya tahlili yanlıştı.

Sol, 1980 öncesinde bugünle kıyaslanmayacak ölçüde öz kuvvet bakımından daha güçlüydü. Bu büyük öz kuvvete rağmen kitlelerin solun arkasından gelmemesinin sebebi şuydu; birincisi büyük bir parçalanmışlık vardı, bu parçalanmışlığın kitleye güven vermesine imkan yoktu. 64 grup vardı, 49 Türkiye solu, 15 de Kürt solu grubu vardı; 64 grup vardı ve bunların 15-20 tanesi önemli gruplardı. Bugün bir grup bin-iki bin sattı mı dergisini; önemli bir grup olarak görünüyor. Oysa, 1980 öncesi onbinlerce taraftarı olan 15-20 kadar grup vardı. Bu, bir açıdan bakarsanız, sosyalist insanların çokluğu bakımından iyi bir şeydi, ama öte yandan diyelim ki sosyalizme yönelinecek sıradan insan açısından büyük bir parçalanmışlık; üstelik çatışmalarla beraber olan bir parçalanmışlık; sosyalizme yakınlaşmanın değil, sosyalizmden uzaklaşmanın vesilesi oluyordu.

Soru: *Önerilerinizin içinde, sizin dışınızda sosyalistlerin anlamlı bir birliği olduğunda, konumunuzu ve durumunuzu yeniden değerlendireceğinizi söylediniz. Tabii önemli bir durum. İkinci bir olay da, 1980 sonrası dönemde dünya sosyalistleri açısından da genel bir durum var. Yani sosyalist sistemler veya elde edilmiş olan kazanımlar açısından bir çöküş süreci yaşandı. Bazı model deneyimleri olmuştu. Bu model deneyimlerinin sonuçları var ve herkes dünyada birtakım şeyleri tartışıyor. Bu tartışmanın içinde bir yeni halka da işte özgürleşme, bilgiyi işleyen insan, yeni teknolojiye uyum sağlayacak, yeni üretim ilişkilerinin örgütlendirilmesi gibi kavramlar geliyor. Bu konuya ilişkin de birtakım şeyler ifade edebilirsiniz.*

M. Bedri Gültekin: Tabii bu çok geniş bir konu. Ben birkaç cümleyle şöyle söylemek istiyorum; 1990 yılıyla birlikte noktalanan süreç bize göre Mao Zedung'un sosyalizme, sosyalist sürecin gelişmesine ilişkin teorisini doğrulamıştır. Olay bundan ibarettir. Dünya sosyalist hareketi 1956 sonrasında bir geniş kapsamlı iki çizgi mücadelesi yaşadı. Özü şuydu; sosyalizm tarihi döneminde sınıf mücadelesi devam

eder mi, etmez mi? Sosyalizm tarihi döneminde geri dönüş tehlikesi var mıdır, yok mudur? Sosyalizm tarihi döneminde proleterya diktatörlüğü altında kitlelerin iktidarı tekrar tekrar fethetmeleri gibi bir mücadele stratejisi doğru mudur, değil midir? Dünya sosyalist hareketi içerisinde 1960 sonrasında iki kamp ortaya çıktı bu sorulara verilen farklı cevaplardan dolayı.

Başını Sovyetler Birliği'nin çektiği kamp; "sosyalizmle birlikte sınıf mücadelesi esas olmaktan çıkar, geri dönüş artık olmaz. Üretim araçları mülkiyetinde kollektif dönüşüm gerçekleştirildikten sonra ve proleterya diktatörlüğü altında devrimin sürdürülmesi bir gereklilik olmaktan çıkar" diyordu. Mao ise, "sosyalizm çok uzun bir tarihi dönemi kapsar. Bu tarihi dönem boyunca geri dönüşler olur. Geri dönüş tehlikesi de parti ve devlet içerisinde yuvalanmış burjuva yolculardan kaynaklanır. Ve bunlara karşı sosyalizmi inşa etmenin tek güvencesi, parti ve devlet yönetiminin kitleler tarafından tekrar tekrar fethedilmesidir. Bunun yolu da defalarca olacak kültür devrimleridir" diyordu. Bu teori "Proleterya Diktatörlüğü Altında Devrimin Sürdürülmesi Teorisi"dir.

Bize göre 1990 yılında bu tartışma noktalandı ve Mao'nun görüşleri artık üzerinde tartışma kabul etmez biçimde ispatlandı. Şimdi, bundan sonra olacak sosyalizm, ancak Mao'nun söylediklerini uygulayarak olacak anlamında söylemiyorum bunu. Mao bir döneme kadar yaşadı. Bir döneme kadar yaşanan pratiğin teorisini yaptı. Şimdi Mao'nun ölümünden bu yana yirmi yıl geçti. Bu şu demektir; Dünya yirmi yılı daha yaşadı. Dünya; teoriye yirmi yılın pratiğinin sonuçlarını eklemek zorundadır.

Bugün dünyanın her tarafında sosyalistler Mao'nun bıraktığı yerden teoriye yeni şeyler katmak zorundadırlar. Sovyetler Birliği'nde klasik kapitalizmin geriye dönüşünün ortaya çıkardığı dersleri teorilerine eklemek zorundadırlar. Bu anlamda sosyalist teoriyi daha da zenginleştirmek zorundadırlar ama biz şunu görüyoruz; Marks'la beraber oluşturulan, Lenin ve Stalin'le beraber geliştirilen teori, Mao ile zen-

ginleşmiştir ve yeni teori Mao'nun bıraktığı yerden daha ileriye doğru giderek olacaktır.

Soru: *Bir cümleye ilişkin itirazım vardı. "Halk hareketinin yükseldiği dönemde saldırı durumuna geçer devrimciler. Buna karşılık halk hareketinin gerilediği dönemde de savunma" demiştiniz. Ben anlayamadım, Halkla bu devrimciler ayrı şeyler mi, sosyalistler ayrı şeyler mi? O zaman ayrı bir kavram mı kullanacağız burada? Tam tersine ben şöyle düşünüyorum: Yükselen bir dalga varsa ki, işte Refah, işte milliyetçilik, buna karşı sadece savunmada kalacak bir tarzın yeteri kadar çekim merkezi olacağına inanmıyorum. Tabii ki savunmayı, gelen saldırılara karşı savunmayı gözetecektir, ancak bunun, farklı alternatif bir proje de getiren, daha ileriye taşınması noktasında devindiren bir tarzın gerektiğine inanıyorum. Benim itirazım sadece bu iki cümledeydi.*

M. Bedri Gültekin: Kısaca cevap vereyim. Halk ve devrimciler ayrı şeylerdir. Halk hareketiyle devrimciler de ayrı şeylerdir. Halk hareketi objektif bir olaydır. Devrimcilerin, sizin ve benim irademden bağımsız bir olaydır. Halk hareketi biz istedik diye olmaz. Halk hareketi, iç ve dış objektif koşulların olgunlaşmasıyla birlikte olan objektif bir süreçtir. Bu tamamen devrimcilerin dışında olan bir şey. Devrimciler faaliyetleriyle, çalışmalarıyla buna belli ölçülerde katkılarda bulunabilirler ama kitle hareketinin geri çekilmesi veya kitle hareketinin ileriye doğru gitmesi, bu tamamen objektif bir olay. Dünya ölçeğinde baktığınızda da bu böyledir, ülke ölçeğinde baktığınızda da. Daha doğrusu şöyle bir örnek vereyim: Geçen yüzyıl sonunda emperyalizm dünyayı tamamen sömürgeleştirmek üzereydi. 1900'lerin başları Birinci Dünya Savaşı bunun doruğuydu. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Rusya'da Ekim devriminin olması ve Türkiye Kurtuluş Savaşı'yla birlikte başlayan ulusal kurtuluş savaşları dünya çapında bir halk hareketiydi: Dünya ölçüsündeki bu halk hareketi, Lenin istedi diye veya

Mustafa Kemal istedi diye olmadı. Rusya' da ve Türkiye'de de olan, Lenin'in ve Mustafa Kemal'in iradesi dışında gelişen olayların durumu olgunlaştırması ve öncünün, olgunlaşan duruma müdahale ederek devrim yapması olayıdır. Ama ondan sonra dünya bir 70 yıllık bir ileriye doğru gitme dalgası yaşadı. Bu objektif bir olaydır, birisi çıksaydı, "şu süreci bir geri çevireyim" deseydi yapamazdı bunu. İnsanlığın beş bin yıllık tarihini gözönüne aldığınızda sürekli ileriye doğru bir gidişin olduğunu görürsünüz. Bu objektif bir olaydır, bunu kimse geriye doğru çeviremez. Kimse insanlığı feodalizm sınırları içerisinde tutamaz.

Feodalizmden kapitalizme geçmek bir kanundur. Feodalizmden kapitalizme geçmek halk hareketiyle olan bir şeydir, bu da bir kanundur. Devrimci; bu kanunları bildiği ölçüde etkili olabilir ve tarihe müdahale edebilir. 1973 ile 77 arasında halk hareketi gelişti. Bu da objektif bir olaydır. Yani 1973'ten sonra birileri çıkıp halka "haydi yürüyün" dediği için halk yürümedi. 77'ye kadar, 12 Mart'ın cenderesinden sıkılan halkın ona karşı başkaldırması, ekonomik, demokratik ve çeşitli haklar için harekete geçmesi sözkonusuydu. 1977 bunun doruğuydu. Ondan sonra bir gerileme sözkonusu oldu çünkü halk hareketi yeterli bir önderliğe kavuşamadı, daha ileriye götürecek bir önderlik oluşmadı o yıllar içerisinde. Çeşitli zaaflar, karşı saldırılar, yeniden başlayan gerilemenin koşullarını olgunlaştırdı. Sosyal demokrasi o zaman halk hareketine bağlı olarak güçlendi. Sosyal demokrasinin iktidarı, halk hareketinin aynı zamanda zaafıydı ve geri çekilmesinin temel nedeniydi. Bu gerileme üzerine 12 Eylül yönetimi geldi. Daha sonra 83-84'ten sonra yeniden kıpırdanmalar başladı.

Soru: *Sağcı partiler de bölünmüş durumda, yani bölünme olayından çok fazla korkmamak gerektiğini düşünüyorum. İkincisi, siz "Bizim önderlerimiz şurada denendi, burada denendi" falan dediniz. Sizin önderliğinizin denenmek konusunda çok başarılı sınavlar verdiğini söyleyemeyiz, sadece sizinle ilgili değil bu, genelleştirilebilir. Ama*

diğer hareketler bu sınavların sonucunda sizin gibi yeniden bir hareket olarak, "biz burada oturuyoruz, biz bunu kuruyoruz" demediler. Siz farklı bir noktada yeni bir çıkış yaptınız, aynı çizginizi devam ettiren bir şekilde bir parti kurdunuz, İşçi Partisi olarak örgütlendiniz. Ve arkadan da değişik siyasi hareketlerden buraya insanlar geliyor falan demekle bir partinin doğru teori yaptığı ya da doğru pratik yaptığı falan söylenemez. Bu başka bir şey. Peki bu noktadan sonra, teorik olarak söylediklerinizfalan gerçekleşti falan oldu da, pratik olarak niye bu varolan parçalanmanın, bölünmenin önüne geçemediniz? Türkiye'nin politikasını yönlendirme, buna benzer birtakım pratik şeyler yapma gerektiğini söylemek demektir. Ve bu noktada ben başarılı görmüyorum. Önder kadronun değişik zamanlarda yanlışlar yaparak veya yenilgilerde sorumluluklar olmasına rağmen özeleştiri yaparak yeniden aynı şeyleri sürdürme noktasında bir yanlış olay var. Bu da bir bölünmedir bence, birincisi. Yani bir de birlik falan denen şey, masa başında öyle Kuruçeşme toplantılarıyla veya şurdaki yaptığınız toplantılarla falan olacak bir olay değildir. İnsanlar parti kurabilirler, elli tane yüz tane de parti olabilir, bundan da çok fazla sıkıntı duymak gerekmez ama birlikte iş yapma konusunda somut adım atmaktır önemli olan. Buradaki tartışmanın temel amacı da bence odur. Aşılma dediğimiz olay daha çok pratikle çözülebilir. Birlikte adım atmakla çözülebilecek bir olay. Bu konudaki düşüncelerinizi almak istiyorum.

İkincisi de bir yolsuzluk olayı var. Trilyonlarca lira para gidiyor oraya, gitmiştir, bu konuda ne demokratik kitle örgütü, ne partiler, ne sendikalar; birşeyler yapmıyorlar ve bu halk da o kadar kötü bir halk mıdır ki bu kadar olumsuzluklara karşı halk hareketi niye yapmıyor veya niye yapamıyorlar? Bunların nedenlerini bilmek durumundayız, bunları da sormak istiyorum.

M. Bedri Gültekin: Daha önce de belirtmiştim. Birliğin mücadele içerisinde gerçekleşeceği konusunda hemfikiriz. Hatta şöyle bir örnekle bu konudaki tutumumuzun ne olduğunu anlatayım. Biz 86 yılın-

da, o zaman TİİKP olarak örgütlüydük daha. Koşulların, yeni bir yasal partiye elverişli olduğunu düşündük Bu konuda bir girişime başlamayı kararlaştırdık. Ama yeni bir partiye girişirken de bunu eski TİİKP'liler olarak değil de birleşebileceğimiz herkesle birleşelim ve o eski bölünmüşlüğü bir ölçüde aşarak kuralım istedik. İki yıl süren bir tartışma dönemi oldu, Ankara'da, İstanbul'da paneller, biraraya gelmeler, açık oturumlar falan, mümkün olduğu kadar geniş bir çevreyle de birleşmeye çalıştık. Sonra 88 yılına geldik. Yasal bir partiye ikna olan arkadaşlar oldu. Sonra gördük ki, istediğimiz ölçüde anlamlı bir birliği gerçekleştirmek bu tartışmalarla mümkün değil.Öte yandan halk hareketi de yeni yeni kıpırdamaya başlamış ve gelişiyor. Bizi beklemiyor halk hareketi. Dedik ki, bu halk hareketinin bir partiye ihtiyacı var. Bir adres göstermemiz lazım halka ve koşullar yasal bir parti için uygun olduğu için yasal bir parti olarak çıkmak gerekiyor halkın karşısına. Diğer birleşmek istediğimiz arkadaşlara dedik ki, biz partiyi kuruyoruz. Siz istiyorsanız tartışmalarınıza devam edin, mücadele içerisinde toplanılması gereken adresin burası olduğunu size ispatlayacağız ve mücadele içerisinde birleşeceğiz sizinle dedik. Önemli olan emekçi halkın önderlerini bağrında toplayacak bir oluşumun ortaya çıkmasıdır. Sonra biz partimizi kurduk. Kendi gücümüz ölçüsünde, kendi çapımız ölçüsünde bir mücadelenin içerisinde girdik, Kürt sorununda olsun, işçi hareketinde olsun, diğer meselelerde olsun bir şeyler yapmaya çalıştık ve bu mücadele içerisinde gerçekten kitle önderlerinin anlamlı bir bölümü ile birleştik.

"Dönüp geriye bakmıyorsunuz, insanlar niye gelmiyor diye bunun üzerinde düşünmüyorsunuz?" diye sordu arkadaş. Bu soruyu bize sormak bir haksızlık. Bu sorunun ifade ettiği anlamın yükünü biz taşıyoruz. Çünkü biz bir parti kurmuşuz, bütün burjuva partileriyle bir yarış içerisindeyiz, bir boy ölçüşme içerisindeyiz. Bütün halk hareketlerinde, içerisinde ve başında olmak gibi bir yükümlülüğü, diyelim ki örgütsüz bir sosyaliste göre bin kat daha fazla duyuyoruz. Ve dolayısıyla insanlarla birleşmek, başkalarıyla birleşmek veya başkalarıyla bir-

leşmenin önünde bizden kaynaklanan bir zaaf, bir yanlış var mı bunun üzerinde düşünmek, en fazla sorumluluğunu duyduğumuz bir olaydır. Biz kendi çapımız ve yeteneğimiz ölçüsünde bunu yapmaya çalıştık.

Söylediklerinizi içinde yanlış olduğunuz çok önemli bir nokta vardı. Dediniz ki, bölünme o kadar da kötü değil. İşte sağcılar da bölünmüş, şeriatçılar da bölünmüş. Şeriatçılar bölünür ve bunun çok da fazla zararını görmez, sağcılar da bölünür ve çok da bir zararını görmezler. Biz bölünürsek faturası çok ağır olur, bunu görmek gerekir. Çünkü şeriatçının ve sağcının arkasında emperyalizm var, devlet var, arkalarında koskocaman sermayeleri var. Bölünme lüksünü şeriatçı ve sağcı kaldırabilir ama birlik olmak dışında bir avantajı olmayan, tek çıkış yolu birleşerek kuvvet olmak olan emekçiler açısından bölünmenin anlamı farklıdır ve bu olumlu bir durum değildir. Nitekim, bunun felaket getirdiğini gördük. Bakın, 1960'lar sonrasında halk hareketi yükseldi ve çok güçlü bir sosyalist birikim ortaya çıktı. 1970'lerde sosyalist yayın organlarının toplam tirajı o zaman 500 bindi. Şimdi ne kadar? Toplam tirajı 50 bin değildir arkadaşlar. Toplam tirajı 20 bin civarındadır, bütün sosyalist yayınların. İşte bu bölünme olayından dolayıdır. Onun için bölünmeyi aşmak tayin edicidir.

Bölünme lüksünü şeriatçı ve sağcı kaldırabilir ama birlik olmak dışında bir avantajı olmayan, tek çıkış yolu birleşerek kuvvet olmak olan emekçiler açısından bölünmenin anlamı farklıdır ve bu olumlu bir durum değildir. Nitekim, bunun felaket getirdiğini gördük.

Arkadaş, benim; önderliğimizin geçmişte sınandığı, denendiği ve iyi bir imtihan verdiği ile ilgili söylediklerimden hareketle "Ama siz de bu bakımdan pek iyi durumda değilsiniz, sizin de hatalarınız olduğunu görüyoruz" dedi. Bunlar birbirini tamamlayan şeylerdir. Bizim hiçbir zaafımız yoktur, muazzam insanlarız ve her şeyi doğru söyledik

ve doğru gördük diye bir şey söylemedim hiçbir zaman. Tam tersine, her mücadele eden insan ve her mücadele eden siyasi akım gibi biz de hata yaptık. Mücadele eden hata yapar. Bu, iki kere ikinin dört ettiği gibi bir gerçekliktir. Önemli olan burada şudur: Devrimci parti şunun bilincinde olmalıdır: Mutlak doğru yoktur. Her yapılanda ve söylenende, mutlaka bir hata ve eksiklik vardır. Yarın, bugünde hata bulacaktır. Doğru görelidir ve insan doğruya hergün biraz daha yaklaşır. Bir siyasal akım yaptıklarına böyle bir bilinçle yaklaşırsa, hem daha az hata yapacaktır, hem de ilerde yaptığı hataları görme ve düzeltme şansını elde etmiş olacaktır. Biz şu anda bir mücadele yürütüyoruz, birtakım programlar üretiyoruz Bugün yürüttüğümüz mücadelede ve yaptığımız önerilerde bir hata payı vardır, bunu biliyoruz. Böyle bir bilinçle baktığımız için bize yönelen eleştirilere öğrenici bir gözle bakıyoruz. Bu gelen eleştirilerde doğruluk payı var mı, benim düzeltmem gereken bir şey var mı diye bakıyoruz. Devrimci parti hatasını gördüğü zaman hiçbir art niyet beslemeden, hiçbir komplekse kapılmadan, "Ben yaptım ve şu hataydı" diyebilmelidir. Bunu yapabilen bir parti bir şeyler yapabilmeye aday olan bir partidir. Biz kendi açımızdan baktığımız zaman bu konuda alnımızın açık olduğunu düşünüyoruz. Hata yaptık, ama hatamızı kavradığımız zaman hiçbir komplekse kapılmadan "biz şunu yaptık ve hatalıydık "dedik.

Soru: *Türkiye'nin sol hareketi kendi durumuna bakarak bundan sonra çözümleyeceği şeylerin neler olduğunu mütevazi bir biçimde tartışmalıdır. Yani dünya sosyalistleri yanlış yaptılar, yanlış yaptıklarını söylediler ve onun üzerine tartışmaya girdilerse, Türkiye'de de solcumuz kendi yanlışını ortaya koymalıdır. Mesela siz bir şey ifade ettiniz; 1985 yılına kadar Türkiye'de dinamikler neyse önce onu koyacaksınız. Türkiye'de halk hareketi geriliyor ve buna bağlı olarak sosyalistler de çok iddialı değiller. Yani kendilerini korumaya çalışıyorlar, kaldı ki korumalarına da pek gerek yok, çünkü çok fazla bir şey yapmadıkları için kendi kendilerini ne için korusunlar ki? Yani kendi-*

niz bir şey yaparsanız size karşı bir yönelim olur, o zaman kendinizi savunmak veya saldırı olursa o zaman kendinizi korumak zorunda kalırsınız.

Türkiye'nin yarısı savaş halinde, bu bir somut olaydır. 1985 yılına kadar bu ulusal bir hareketti dediniz. Aynı zamanda Türkiye'nin de devletin veya sağ güçlerin mevzilenmesini de anlattınız. RP ile MHP yükseliyor dediniz. Ayrıca biraz önce de Türkiye'deki değerleri savunma açısından ifade ederken devrimciler açısından, "Biz devrimciler bütün değerlerimizi reddettik ve halkı karşımıza alıyoruz" dediniz. O zaman Atatürk'ü de, İstiklal Marşı'nı da hepsini de savunalım dediniz. Şimdi bakınız Refah yükseliyorsa kendi başına değil, MHP de yükseliyorsa kendi başına değil, kontrgerilla da güçleniyorsa kendi başına değil. Bunlar belli merkezde yükselen, belli organik ilişkiler içerisinde yani devletin birer uzantıları gibi çalışan birer gruplar. Ve sonra şey dediniz; Kürt ulusal hareketi şimdi de emperyalizmin kucağına oturmuş.. Amerika da açıklama yapıyor. Bunu şunun için söyledim. Yani hemen gidip Rusya'da bir açıklama yapıyor dediniz. Türkiye'deki dinamikleri, güçleri, mevzilenmeyi tespit ederken kendi yerinizi de belirleyeceksiniz. Refah'a karşı olacaksınız, MHP'ye karşı olacaksınız o doğrudur. Devletin bu mekanizmasına ve yapısına karşı olmayacak mısınız? Atatürk'ün devleti diye, yahut da Kürtlere dönüp de diyebilecek misiniz, "Biz İstiklal Marşı'nı şunun için söylüyoruz". Yani bunların aşılması lazım ki, hani o birlikteliği Türk solu kendi içerisinde yaparken kendisine yakın güçlerle veya beraber olabilecek güçlerle yanyana gelip bunu tartışabilecek noktaya götürebilsin.

Şimdi tabii bunun biraz geniş bağlamda, tartışılmasında yarar var, ama mütevazi biçimde. Birilerini götürüp bir yerlere mahkum etmeden, birilerini hemen birilerinin yanına itmeden olanca, somut durumuyla ortaya koyarak, biraz daha mütevazi bir biçimde tartışılması gerektiğine inanıyorum.

M. Bedri Gültekin: Konuşmanızda bana mütevazi olmamı söyle-

diniz ama sizin değerlendirmenizin mütevazilikle hiçbir ilgisinin olmadığını görüyorum. Yaklaşımınız, Türkiye halk hareketini, Türkiye işçi sınıfı hareketini, Türkiye devrimci hareketini hiçe saymaktır ve bu doğru bir şey değil. Kürt kökenli bazı arkadaşlarda böyle bir eğilim var, ama bu eğilim tarihi gerçeklere uygun değil, bugünkü duruma da uygun değil. Bakın bizim payımız ne kadardır, bunu tartışmıyorum. Ama İstanbul'da Özgür Ülke Gazetesi çıkıyor değil mi? Ve Özgür Ülke Gazetesi Kürt ulusal hareketinin bir anlamda günlük sözcülüğünü yapıyor. İstanbul'da böyle bir gazetenin çıkıyor olmasında Türkiye işçi sınıfının merkezinde çıkıyor olmasında, Türkiye işçi sınıfının ve Türkiye devrimcilerinin hiçbir payı yok mudur? Ayrıca dünyaya şöyle bir bakalım. Dünyada çok çeşitli ulusal hareketler var, İRA var değil mi, İngiltere'ye karşı mücadele yürütüyor. Londra'da böyle bir yayın çıkarabilir mi İRA? Filipinler'de Yeni Halk Ordusu var yıllardır, mücadele yürütüyor, kurtarılmış bölgeleri var üstelik. Ama Manila da Yeni Halk Ordusu'nun mücadelesini savunan gazete çıkamıyor. Peru'da Aydınlık Yol böyle bir gazete çıkarmaya çalıştı, hükümet hemen kapattı. Yunanistan'da 17 Kasım örgütünün bir bildirisini yayınladı iki tane dergi, hemen kapatıldılar arkasından. Türkiye'de Kürt ulusal kurtuluş hareketinin kendisini ifade edebildiği çeşitli yayınlar eğer büyük şehirlerde yayınlanıyorsa, Türkiye işçi sınıfının bunda hiç payı yok mudur? Türkiye sosyalistleri hiçbir şey yapmadıkları için mi orada çıkıyor o gazete? Yani böbürlenmeyelim, kibirlenmeyelim ama herkesin hakkını verelim.

Kürtler sadece Türkiye'de yok, değil mi? Kürtler Irak'ta da var, İran'da da var. Ama Türkiye'deki ulusal hareket; bütün zaaflarına, eksiklerine rağmen Irak ve İran'daki hareketle kıyaslanmayacak boyutlarda. Bunda Türkiye işçi sınıfının, Türkiye sosyalist hareketin hiçbir payı yok mudur? Öcalan 1990 yılında söylüyordu bunu, bugün söylemiyor ama.

İkincisi, ulusal değerleri savunmak. Bizim parti olarak tutumumuz şudur; biz her iki halkın da ulusal değerlerini savunuyoruz, Kürt-

ler'in de, Türkler'in de. "İstiklal Marşı"nı da savunuruz, "Ey Rakip"i de savunuruz. Kürtlerin ulusal şahsiyet olarak ön plana çıkardığı kim varsa, diyelim ki, Seyit Rıza, Şeyh Mahmut Berzenci, Simko, Barzani; -Barzani bu şahsiyetler arasında emperyalizme karşı duruşu açısından biraz olumsuz bir konumdadır- bunları savunuruz. Ama Türklerin de ulusal değerlerini savunmak gibi bir tavrımız var. Bir halk topluluğunun feodalizmden kapitalizme doğru ilerleyişi içerisinde ortaya çıkmış simgeleridir bunlar ve bir halkın tarihi çabasının ürünü oldukları için halk tarafından saygıyla karşılanan simgelerdir. Devrimcilerin de bu değerlere saygı duyması gerekir.

Türk bayrağı altında Kürtler eziliyor ve Mustafa Kemal Kürtlere karşı katliam uyguladı. Bunlara karşı bir eleştirimiz elbette var. Kürtlere yönelik olarak geçmişte olmuş ve bugün devam eden ulusal baskıya karşı kararlı olarak mücadele ettik ve mücadele ediyoruz. Ayrıca Kürtlerin ulusal değerlerini savunduğumuz zaman, Türklerin ulusal değerlerinin yanına Kürtlerin ulusal değerlerini koyduğumuz zaman, bu aynı zamanda Türk hakim sınıflarından Kürtlere yönelik ulusal baskıyı tasvip etmediğimizi, onun karşısında olduğumuzu gösterir.

İki halk birbirinin ulusal değerlerine saygıyı öğrenmeden beraber bir gelecek yaratamaz, bu çok önemlidir. Birlik bu şekilde olur.

Mehmet Kuzulugil

Başlığı "Siyasal süreçler ve sosyalist hareket" olarak düzelteceğim. Bu, örgütlü olmayan sosyalistleri sosyalist hareketin dışında bıraktığım için değil. Sosyalist hareket derken, bir bütün olarak sosyalist hareketi kastediyorum ama daha önce şahit olduğum tartışmalarda "sosyalistler ne yapıyor?" sorusu tartışılmaya başlandığında, çoğu zaman akla örgütlü ya da örgütsüz, ama siyasi müdahale araçlarından yoksun olan sosyalistler geldi. Bunun örgütlülükle, örgütsüzlükle falan da bir ilgisi yok. Ne yapabilirler? Açıkçası akıntıya kapılıp gidebilirler. Ama siyasi müdahale araçlarını kurmaya çalışan, belli siyasi müdahale araçları geliştirmeye çalışan özneler, bir sosyalist hareket adı altında yer almalı, adlandırılmalı ve Türkiye'deki siyasal süreçlere yönelik müdahalesi de, siyasi müdahale araçlarına sahip olan bir hareket olarak değerlendirilmeli.

Türkiye'de siyasi süreçler, siyasi süreç ve sosyalist hareket dediğimizde birkaç tanım yapıyoruz sonuçta. Türkiye'de sosyalist hareket dediğimizde hareket eden, yani bir şekilde tarihi nedenlerle bir araya gelip bir sosyalist hareketi oluşturmuş olan insanlar topluluğundan öte bir şeyi, bir sosyalist programı anlamak zorundayız. Şu ya da bu sosyalizm programını, şu ya da bu partinin programını kastetmiyorum, ama sonuçta sosyalistler siyasi süreçlere müdahale edeceklerse, birbirlerinden farklı olabilir ama "biz bu siyasi süreçlere istediğimiz yönü nasıl verebiliriz?" diye yaklaşmak zorundadırlar. Bunun özellikle altını çiziyorum. Eskiden komünist partilerin başında yer almış kişiler bugün, örneğin bir Cem Boyner Hareketi içinde yer alıyorlarsa, bunun temel nedeni "Türkiye'de siyaset yapılıyor, biz de bir şeyler yapalım"dır. Bir panelde Zülfü Dicleli'nin bunu açıkça söylediğine şahit olmuştum. Kendisine "komünistim hala" diyen birisinin -bu benim tartışacağım bir şey değil- bunu söylemesi beni çok ürkütmüştü. "Demirel, Türkeş, Ecevit siyaset yapıyorlar, biz de yapmalıyız" demişti.

Sorun bu değil herhalde, yani bizim o siyaseti yapmak gibi bir niyetimiz yok. Dolayısıyla, biz kendi programımızın siyasetini yapacağız.

Türkiye'de siyasal süreçler dediğimizde ne anlayacağız? Türkiye'de siyasal süreçler dediğimizde de, burjuva siyasetçilerinin sürekli yönlendirdiği, pompaladığı yapay, sahte sahte gündemleri anlamayacağız. Sonuçta sosyalist hareket için, bu sözünü ettiğimiz program açısından, devrimci dönüşümler açısından değerlendirilebilecek olan, üzerine oturulabilecek olan, yönlendirilebilecek olan dinamikleri anlayacağız, düzenin kendi çatlaklarını anlayacağız, yani bu düzeni yıkıma götüren, bu düzende devrimci bir dönüşümün asgarî koşulu olan şeyleri anlayacağız. Yani bu düzeni devrimci bir şekile dönüştürmek istiyorsak, bu düzenin bir de yıkılması gerekiyor. Yıkılması için de iç çatlakları olması gerekiyor. İşte bu iç çatlakları anlayacağız, yani çelişkilerini anlayacağız.

Sonuçta sosyalist siyaset bu dinamiklerin, bu çatlakların sosyalist program doğrultusunda yönlendirilmesidir. Sosyalist siyaset bana kalırsa, bir kitle hareketi değildir, yani kitlelerin taleplerine indirgenemez bir şeydir. Program kitlelerin kendi içinden fışkıran bir şey değildir, sosyalist hareketin tarihsel kazanımlarından oluşur. Kitlelere değil belki ama onların içinde ama ayrı bir kol olan sosyalistlerin üzerine oturur. Bu anlamda sosyalist siyaset dediğimizde, kitlelerin harekettlenmesi, kitlelerin siyasetini değil, kitlelere yön verecek olan sosyalist siyaseti anlayacağız ve bunun da bu dinamikleri yakalamasını anlayacağız. Şimdi bu açıdan bakıldığında ben Türkiye'nin genel bir panoramasını çizmeye çalışacağım.

Türkiye'de sosyalist hareketin kanalları

Türkiye'deki sosyalist hareketin üzerine basacağı, Türkiye'de sosyalist hareketin yönlendirmesi gereken, öncülük etmesi gereken dinamikler dediğimizde bunun bir sınıf kanalı var, işçi sınıfı kanalı var. İşçi sınıfına genel bir bakış getirmemiz gerekiyor. İşçi sınıfı bugün büyük ölçüde parçalanmış,kanunî düzenlemelerle, devlet düzenlemele-

riyle yaratılan memur-işçi ayrımından tutun da, sendikalı işçi-sendikasız işçi ayrımına, sendikalar içindeki ayrımlara, sendikaların, politikalarıyla besledikleri ayrımlara kadar yüzlerce ayrımla parça parça bölünmüş. Bir de yine bu işçi sınıfının parçası olan -en önemli ayrımlardan birisi belki bu- işsizler var. Türkiye'de işçi sınıfının bu eşitsiz yapısını görmemiz gerekiyor, birincisi bu. Bu haliyle de baktığımızda da ; işçi sınıfı içinde burjuvazinin tek tek işçi sınıfı kesimlerini ezerken, yok ederken, bastırırken bu eşitsizlikleri kullandığını görmemiz gerekiyor. Sınıf dayanışmasının eksikliği bu eşitsizliklerle ilgilidir. Sınıf dayanışması denilen şeyin yokluğu, birkaç satılmış sendikacı ya da sosyalist hareketin bir türlü üzerine düşenleri yapamamasının ötesinde böyle bir nesnel temele de oturmaktadır. Bu temele mahkum değiliz ama görmemiz gerekiyor.

Bütün bunlardan sonra bir başka kanal, işçi sınıfının bu eşitsizliği içinde kamu çalışanları hareketi var. Bugün Türkiye'de işçi sınıfı hareketinde sendikal yapıların, sendikaların ve sonuç olarak bir sendikal hareket diyebileceğimiz şeyin kendisinin bir çözülmenin eşiğinde olduğunu görmemiz gerekiyor. Yani kendisinin en somut örneği, yakın dönemde Türk-İş. Devlet ve Türk-İş birlikte, toplu sözleşme yapma, toplu iş akdi yapma hakkını işçi sınıfı sendikalarının elinden aldı. Sendikaların çözülmesi diye bir sorun arıyorsak işte buradan çözülüyor. Yani, sendikaların en temel silahı olan grev hakkına da bir anlamda temel oluşturan silahı, üstelik burjuvaziyle mücadele içinde elde edilmiş olan bu kazanımı, doğrudan sendika üst yönetimleri tarafından satılıyorsa, burjuvaziye hediye ediliyorsa, burada sermayenin sendikaları çözme politikasıyla ilgili bir şey görmek gerekiyor.

Şimdi bu genel çözülme, bu eşitsiz çözülmenin ürünleri nelerdir denilirse, bence birincisi; Türkiye'de bir taraftan sınıf dayanışmasının, toplu, kitlesel bir işçi sınıfının çıkış yapması konusunda çok ciddi zaaflar varken, yani genel eylem, genel grev gibi çağrılar, derli-toplu, bütünlüklü karşılıklar alamazken, çok radikal, yani gerçekten gemilerini yakmış tekil işçi direnişleri yaşanıyor. Bu cepheyi görmemiz ge-

rekiyor. Ve bu tekil işçi direnişleri, işçi sınıfının bütününden bir dayanışma, bir destek görme anlamında pek az bir karşılık görürken, kendisi işçi sınıfına ders verme anlamında çok önemli adımlar atıyor, çok önemli kazanımlar sağlıyor. Aras Kargo'nun yaptıklarını böyle değerlendirmek gerekir, Kağıthane'de işçilerin, türlü manevralar yapmayı dahi göze alarak uzunca bir dönem direnmelerini böyle görmek gerek.

Tekil direnişlerin yanısıra bu çerçevede yine ortaya çıkan bir eşitsizlik de şu: Türkiye'de işçi sınıfı hareketinin belli bölmeleri sendikalaşmaya çok uzak dururken, tekstil, küçük atölyeler, sendikasızlaştırmanın hem bir politika olarak uygulandığı, hem de işçi sınıfının sendikal birikiminin böylece zayıf olduğu ya da zayıflatılmış olduğu alanlara bakın. Bu alanlarda sendikal birikim çok zayıfken, ciddi bir siyasi potansiyel var (işçi sınıfı çizgisi anlamında). Şu veya bu partiye kan vermeyi de kastetmiyorum. Yani "işçi sınıfının kazanımları, hakları düzenin değiştirilmesiyle gerçekleşecektir, devrimci bir çıkışla gerçekleşecektir, bu işin çözücü noktası siyasettir" diyen ileri işçi kesimleri, yaygın öncü işçi tanımına da çok fazla oturtamıyoruz. Çünkü genel olarak öncü işçi, bir sendikal hareket içinde tanımlanıyor. Bu kesimse bir sendikal hareket olmaktan çok, sendika aranışları olan, işçi dernekleri, alternatif sendikalar, komiteler kuran, ama özünde siyasi çıkış arayan kesimleri oluşturuyor. Böylesi bir kesit, yine işin garibi, işçi sınıfının, birilerinin yapmaya çok meraklı olduğu bir klasik proleter tanımına en uzak görünen -görünen diyorum - kesimini oluşturuyor. Buna işaret etmek gerekiyor.

İşsizliğin kendisi, işçi sınıfının çeşitli kesimlerini susturan, bastıran bir silah olarak kullanıldığı kadar, biraz önce andığım tekil direnişlerde örneğin, işçi sınıfının gözünü karartan faktörler olarak işliyor. Tekstilde üç ayda bir işçi değiştirirler; neredeye bunun bir yasa olduğu sektörlerde tek tek işçiler için işsizlik tehdidi bir yönüyle de artık geçersizleşiyor ve bir yönüyle de işsizliğe yönelik bir tepki, işsizliğe karşı bir çıkış da sendikalaşmanın da bir temelini oluşturuyor. İş güvencesi arayışı, buradaki siyasi ağırlığı, siyasi dozu çok yüksek olan sendikal hareketin temelini oluşturuyor.

Kamu çalışanlarını değerlendirirsek bir şeyi görmemiz gerektiğine inanıyorum. Türkiye'de kamu çalışanları hareketinin yükselişi, gelişimi, Türkiye gündemine çok fazlasıyla girmesi, Türkiye'de burjuva siyasi süreçlerinin tıkanmasıyla çok fazla paralel olmuştur. Burjuvazinin türlü araçlarla tıkanıklık yokmuş gibi yaptığı, ama aslında tıkanıklığının daniskasının ortaya çıktığı dönemlerde, kamu çalışanları sokağa dökülerek tepki verdiler. Yani, ortada bence bir sendikalaşma hareketi var, doğru; bir sendikal hareket var doğru, ama iradesini, gücünü, asıl bu radikal eylem potansiyelini Türkiye'de burjuva siyasetinin, burjuva devletinin itibar yitirmesi, belli bir bunalıma, krize, tıkanıklığa girmesiyle birlikte gösteriyor kamu çalışanları hareketi. Bu yönüyle de, en azından Türkiye'deki siyasi süreçlere paralel olarak gelişen bir sendikal hareket olma boyutunu önemsemek gerekiyor.

Bütün bunlardan çıkan bir ara sonucu söyleyeyim; demek ki Türkiye'de sendikal hareket olsun, ekonomik kazanımlar olsun, toplumsal hareket olsun, halk hareketi denilen şey, bütün bunlar için siyasal süreçler, siyasi iktidara kastetme düşüncesinin kendisi çok büyük bir önem taşıyor. Sosyalist İktidar Partisi'nin kendisi bir kuruluş deklarasyonuyla ortaya çıkarken, "Türkiye'de sendikal hareketin tıkanıklığı da, kitle hareketinin tıkanıklığı da, siyasi öncünün çıkışıyla, sosyalist hareketin ayrı bir kanal olarak çıkışıyla çözülebilecek bir şeydir" derken tam da bunu kastediyordu ve bütün gücünü Türkiye'de işçi sınıfı ve emekçi halk içindeki eşitsiz gelişmeden alıyordu.

Türkiye'de siyasal düzeyde tanımlanabilecek belli dinamikler var. Laiklik, sol Kemalizm türü bir başlığın oluşturduğu bir alan var örneğin. Bu alanın kendisi, Türkiye'deki burjuva düzenin, burjuva siyasetinin kriz bileşenlerinden birisini oluşturuyor, gerici hareketle birlikte tabiî. Türkiye'de 80 sonrasındaki birlik-beraberlik edebiyatıyla, çağ atlayan Türkiye, omuz omuza vererek çağlar atlayan Türkiye imajını alt-üst eden bir çıkış oldu gerici hareketin çıkışı. Pek çok başka şeyi de alt-üst etti ama, Kuran kurslarında kız çocukları dövülürken, Sivas'ta oteller yakılırken, "bu milli birlik işini biz pek anlamadık türü

bir düzenden kopuş dinamiğini besleyen bir çıkış oldu gerici hareketin çıkışı aynı zamanda. Bunu sosyal demokratların yaptığı türden, tam da çözülmüş, artık bitip tükenmek üzereydik ki, bu gericiler imdadımıza yetişti anlamında söylemiyorum. Yani, sonunda, milletimizdeki laiklik ve Atatürkçülük duygularını ortaya çıkartan bir düşman ortaya çıktı ve biz de geleneksel olarak hep tarihimiz boyunca yaptığımız gibi bir düşman karşısında yekvücut olma fırsatını ele geçirdik anlamında bir şey olarak söylemiyorum. Bu ciddi bir tehlikedir. Yani gerici hareketin Türkiye'de başka kriz dinamiklerine karşı bir koz olarak kullanılması bir tehlikedir. Türkiye'de gerici hareketin ilerici, devrimci hareketlere karşı bir koz olarak kullanıldığı, örneğin Kürt hareketine karşı bir propaganda aracı olarak, Kürt hareketiyle birleştirilerek kullanıldığı çok görülmüş bir şey. Şimdi burada bir yan yola girdik, genişlettik ama laiklik, sol Kemalizm gibi bir başlık, Türkiye'deki siyasal kriz dinamiklerinin bir alt başlığını oluşturuyor.

Türkiye'de solculuk diye bir şey var. Türkiye'de solculuğu, 1960-1980 arasında sosyalist hareketin, sosyalist ilericilerin, bunun bütün kanallarını, bütün fraksiyonlarını sosyalistlerin ihya ettiğini söyleyebiliriz.

Türkiye'de solculuk diye bir şey var. Türkiye'de solculuğu, 1960-1980 arasında sosyalist hareketin, sosyalist ilericilerin, bunun bütün kanallarını, bütün fraksiyonlarını sosyalistlerin ihya ettiğini söyleyebiliriz. Varoluşçuluğa dair kitapları sosyalistler çevirdi, toplumcu oldukları halde. Atatürk'e sahip çıkmak, Atatürk'ü gericilerin, muhafazakarların dışında bir kanaldan sahiplenerek solcu göstermek -bunu çok benimsediğim, çok yararlı bulduğum için söylemiyorum, bu bir zaaftır- solcular tarafından gerçekleştirildi. 60'la 80 arasında sosyalistler solculuğu tapulamışlardı. Devrimciler solculuğu tapulamışlardı. Şimdi onun için

sosyal demokrasi bir türlü sosyal demokrat kimliğiyle ayakta durmayı beceremiyor. Çünkü sosyal demokrasi, solculuğu ayakta tutabilecek bir hareket değil . Türkiye'de sosyalist mücadele içinde kendi ideolojisini dayatmayı başaran kişi, solculuk bayrağını da kendi eline alan kişi olacaktır. Tersi de doğru, solculuk bayrağını kendi eline almak isteyen bir siyasi hareket ancak sosyalistler olabilecektir.

Türkiye'de Kemalizm'in bir burjuva ideolojisi olarak, bir burjuva devrim ideolojisi olarak sağlıklı bir eleştirisini yapan sol harekettir ve Türkiye'de sol Kemalizm'e çeşitli alanlarda koz vermiş olan da sol, sosyalist harekettir. Demek ki, bu siyasi kriz bileşenini biz kullanacağız. Kemalistlik yaparak, laiklik yaparak değil, biz bu alanda mücadele vereceğiz demek oluyor bu.

Siyasi süreçte Alevilik bileşenini açacağım. Biraz önce andığımız tartışmayla belki çok bağlantılı ama ben şuna inanmıyorum, Sosyalist İktidar Partisi de buna inanmıyor; Alevilerin Türkiye'de kültürel, toplumsal bir tabaka olduğuna inanmıyor -ayrı bir kültürleri yok anlamında, baskı altında tutulmuyorlar vesaire anlamında da söylemiyorum. Aleviler büyük ölçüde siyasi bir dinamik olarak ortaya çıkmış durumda. Bugün düzenin kendisi Alevileri kültürel boyuta indirgemeye çalışıyor. Bugün düzenin kendisi Alevileri, bildikleri gibi yaşamak isteyen bireyler gibi lanse etmeye çalışıyor. Yani Alevi cemaati var ortada, kendi istedikleri gibi, hani İslamcılar türban takmak istiyorlar ya, onlar da cem yapmak istiyorlar, ama işte yıllardır baskıcı toplumumuz buna izin vermemiş; buna bir hak tanımak, buna bir kültürel imkan tanımak lazım. Bu düzenin bir manevrası. Bu da biraz önce sözünü ettiğim sol Kemalizmden, laiklikten bilmem neden çok farklı değil bu anlamda. Biz yine Alevilik türü bir bileşene, yani Türkiye topluluğunda Alevi kesimlerin düzen dışına kaçma eğilimlerine Aleviciliğe, Aleviliğe prim vererek destek çıkamayız. Burada da bir siyasi kriz bileşeni olarak, Türkiye'deki siyasal süreçler içinde bir radikal, bir kopuş dinamiği olan Alevi topluluğunu, onun Aleviliğine prim vererek, bu doğrultuda örgütleyerek besleyemeyiz, destekleyemeyiz.

Kürt hareketinin dinamikleri

Siyasi olarak bir diğer bileşen Kürt hareketinin kendisi. Kürt hareketi Türkiye'deki siyasi kriz açısından nasıl önem taşıyor? Önce şunu söyleyeyim; Türkiye'deki siyasi kriz açısından Kürt hareketi, hem siyasi krize iyi gelen bir ilaç olarak kullanıldı, hem de siyasi krizi gerçekten ciddi ölçülerde besleyen bir kanal olarak kullanıldı. Bence temel dayanağı da şudur; Türkiye'de kitlesel kalkışmaların, kitlesel karşı koyuşların -bunun ilerici falan olması gerekmiyor, yanlış anlaşılmasın- önemli bir dayanağı hep Kürt dinamikleri oldu. Ve 1980'den sonra Türkiye'de geliştirilen bir siyasi model, depolitizasyon modeli, yani solu, sosyalist hareketi, düzen dışı bütün dinamikleri ezmeye dönük olarak icra edilen bir model Doğu'da, Güneydoğu'da sökmedi.

Kürt devrimcileri daha kararlı, Kürt halkı daha kararlı olduğu için değil. Bu modelin ideolojik ve ekonomik destekleri bölgede zaten yoktu. Yani bu model neye dayanıyordu? Bireyciliğin pompalanmasına dayanıyordu. O bölgede hangi bireyciliği pompalayacaksınız? Bu model neye dayanıyordu? Birlik, beraberlik ve çağ atlama edebiyatına dayanıyordu. Türkiye burjuvazisi zaten kendi iktisadi sıçrama projelerinde Kürtlerin yaşadığı bölgeyi bir kenara ayırmıştı, zaten çok meraklısı da değildi, yani yapabileceği çok bir şey yoktu. Kendi tercihini Batı doğrultusunda yapmıştı. İşte bu yüzden Kürt hareketi bugün Türkiye'de bir yoksul hareketi olarak beliriyor. Bugün varolan Kürt hareketinin kendi kimliğinin bir yoksul hareketi olduğunu söylemiyorum, yanlış anlaşılmasın.

Bir ulusal hareket olarak daha fazla kemikleşmekte şu anda, ama bir çıkış noktası olarak, ilk mesajlar olarak, Türkiye soluna, Türkiye'deki kitlelere, emekçilere verdiği ilk mesajlar olarak Kürt hareketi yoksulların bir siyasi çıkışı görüntüsünü verdi. Görüntü demeyeceğim sadece, gerçekten de böyleydi. Bunun kendisi de Türkiye'deki siyasi kriz açısından bir dinamik oldu, bir bileşen oldu. Bu, Kürt hareketi bugün önünde bulunan siyasi darboğazı aştığı anda böyle olmaya devam

edecektir. Bu darboğazı aşmak için de sosyalist hareketin ciddi katkıları, katkı olmanın ötesinde kendine ait görevleri var.

Burada ulusal baskı bileşenini açmamız gerekiyor. Bu ulusal baskı dediğim şeyi de açıkçası, Türkiye'de egemen ulus olan Türk ulusunun, diğer onlarca çeşit ulus üzerindeki baskısı olarak kavrama eğiliminde değilim. Ulusal kökenlerin, etnikliklerin ve ulusların varlığı başka bir şeydir, ulusal baskının ve ulusal mücadelenin, ulusal hareketin tanımlanması başka bir şeydir. Bazılarına itici gelebilir ama, bugün Türkiye'de ulusal sorun olarak, ulusal baskı sorunu olarak bir tek sorun var. Bu, başka etniklikler baskı altında olmadığı, kültürel, toplumsal, siyasal uyum sorunu yaşamadıkları için değil. Stalin'in, Lenin'in de ulus tanımı, ulusları tanıma, ulusal hareketi tanıma konusunda getirdiği yaklaşımları herkes az çok biliyordur herhalde. Varolan uluslar, ulusal hareket olarak kendini ortaya koymuş olan uluslar, ulusal baskının çerçevesi içinde değerlendirilebilirler. Türkiye'de Kürt sorununun sosyalist hareket açısından önemsenmesi gereken bir boyutu var. O da Kürt sorunu Türkiye'de kapitalist sömürüyle, kapitalizmin eşitsiz gelişmesi denilen şeyle çok fazla bütünleşmiş bir sorundur. Bir basitleştirme olarak söylemeyeceğim, sadece bir boyutu ama, ucuz işgücü olarak Kürtlerin kullanımını hatırlayın. Tek boyutu bu değil elbette. Kürt halkına yönelik baskı politikalarının Türkiye'deki kapitalist sömürüyü derinleştirmekte nasıl kullanıldığını, siyasi olarak da, ideolojik olarak da nasıl kullanıldığını düşünün.

Dolayısıyla Türkiye'de sosyalist devrim süreci, devrimci dönüşümler açısından hem bu dönüşümleri talep eden, bekleyen, bu dönüşümler için artık "imdat" diyen, hem de bu dönüşümler için ciddi bir özne olacak, kaynak olabilecek bir kesim de buradan beliriyor. Kürt hareketini, bir emekçi hereketi haline getirmek, bugün bizim -Kürt hareketinin Leninist, sosyalist önderleri olduğunu söyleyen kişilerin de, Kürt sosyalistlerinin de- sorumluluğumuz. Temel görevimizin, Kürt hareketini, Kürt emekçi hareketi haline getirmek, ona bir emekçi kimliğini yeniden kazandırmak ve altını çizmek olduğunu bu nedenle düşünüyorum.

Darbe sonrası süreç

Türkiye'de 12 Eylül 1980'le birlikte bir yapılanma -yeniden yapılanma denilecekse eğer, her şeyin altüst olup yeniden yapılandığını ben düşünmüyorum ama- bir yapılanma sürecine girildiyse, ideolojik ve siyasal süreçlerde girildi. Türkiye'de 12 Eylül 1980 sonrasında darbenin bağlantısız, ayrı, özel bir ekonomik programı uygulamaya soktuğunu söylemek yanlış. Daha 1970'lerin başında sinyal veriyordu. Bir model değişikliği falan da demeyeceğim, yani birtakım şeylerin yeniden gözden geçirilmesi, bazı süreçlerin daha farklı gelişmesi, değişik nedenlerle hep ertelendi. Ve 1978-79'larda artık burjuvazinin ekonomik programı netleşmişti. 12 Eylül'le birlikte netleşen ideolojik siyasi programı oldu. Milli birlik, bütünlük, anarşi, terör edebiyatı, tek ülke, tek bayrak, tek millet vs. palavraları böyle bir çerçevede ortaya çıktı.

Bugün ideolojik süreçlere bakarsak, bireycilik böyle ortaya çıktı. Aydın hareketinin doğrudan kapitalist kurumsallaşmalar aracılığı ile, reklam şirketleriyle, televizyon kanallarıyla vs. pasifize edilmesi, ideolojik olarak burjuvazinin yedeğine alınması, yine 12 Eylül 1980 sonrasındaki uygulamalarla oldu. Şimdi dönüp baktığımızda, ideolojik sorunlar var mı diye sorabiliriz. İdeolojik tıkanıklık, ideolojik sorun diye çoğu kişinin ilk aklına gelen, bence örneğin üniversitelerde olup bitenler olacaktır. Açıkçası şu an için çok erken davranmış oluyoruz, hatta bunun yanlış olduğunu da düşünüyorum. Üniversitelerde bugün olanın özet olarak, bu ülkede gerçekten birşeyler kötü gidiyor türü bir şeyin sayın hocalarımızda da dank etmesinden ibaret olduğunu düşünüyorum. Küçümsemek anlamında hiç söylemiyorum çünkü hareketin önemli bileşenleri arasında örneğin öğretim elemanları var, örneğin genç akademisyenler var ve bunlar daha sürükleyici, daha farklı bir misyon ediniyorlar. Ama, sonuçta üniversitelerde bugün olup bitenlerin, birtakım şeylerin kötü gittiği konusunda üniversitelerin de bir bilimsel onay vermesinden ibaret olduğunu düşünüyorum.

Bugün aydın hareketi açısından bakarsak, bir tıkanıklıktan çok bir

tahkimatın öne çıktığını düşünüyorum. Yani televizyon kanallarıyla, reklam şirketleriyle, anti-komünist kültür aracılığıyla -Sinan Çetin bunun en kepaze örneğidir- beslenen bir tahkimat yapıldı. Bu tahkimat bugün de hala büyük ölçüde sürüyor, ama şunu da görmek gerek; Türkiye'de ideoloji alanında aydınlar için de bir kopuş dinamiği oluşturan bir tıkanıklık var. Bu da, düzenin karşısına çıkacak, düzeni yıpratacak, düzeni hırpalayacak bir alan olarak görünüyor. Bir de yukarıda andığımız onlarca siyasi, ekonomik, toplumsal sürecin ürünü olan ideolojik tıkanıklıklar ve bunları aşmaya dönük birtakım aranışlar var. Nedir bunlar? İşte bireycilik, egoistlik artık bu toplumun canına tak etti. Gericilik, bu snobluğa karşı sivrildi ve ikisi birden tak etti. Yani bir tarafta, "ben zenginleri severim" diyen, Türkiye'nin çağ atlamasından, bilgisayar başında poz vermekten hoşlanan başbakanlar, öbür tarafta da açıkçası biraz da bunlara karşı bir husumet ve kıskançlık var. Çok yerinde bir kıskançlık, –yani emekçilerin bu kıskançlığı bütün olarak benimsemesi var– gericilik anlamında söylemiyorum. Bununla kendini çok fazla beslemiş olan bir gericilik. Bunlar da artık tıkandı. Türkiye'de emekçiler açısından, ideolojik tıkanıklıklar arasında bunlar da var.

Sosyalizmin mücadele alanları

Bir iç çatlaklar başlığı açarsak, gerici hareketin bir çatlak oluşturduğunu söylemek gerekiyor. Türkiye'de gerici ve faşist hareketi küçümseyen bir sosyalist hareket, kendisine çevrilmiş kalaşnikof tüfeği, benzin bidonlarını küçümseyen bir sosyalist harekettir. Ama şunu söylememiz gerekiyor; gerici hareket Türkiye'de bir kriz bileşenidir. Türkiye'de burjuva siyasetini de zora sokan bir bileşendir ve Türkiye burjuvazisi, bu kriz bileşenini sosyalistlere, başka kriz bileşenlerine karşı kullanıyor şu anda. Gerici hareket neden kriz bileşenidir? Sivas'ı ele alın, yani burjuvazinin kontrolü dışında gerçekleşmiştir, gerici hareketi o hale getiren, o kadar palazlandıran sermayenin kendisi değil mi? Ta kendisi. Tepkilerden de belli. Sivas'ta otel yandığında,

insanlar öldüğünde adamların ilk verdikleri tepki, Aziz Nesin'in tahriki oldu. Gerici hareketi kollama refleksi var adamlarda. Sermaye gerici hareketi kollama refleksi ile davrandı, ondan sonra o refleksin kendisine çok pahalıya malolacağını anladığı zaman bu sefer bir laik kampanya yolunu açmayı tercih etti. Dolayısıyla, gerici hareket bugün Türkiye'de emekçi kitlelere karşı bir tehdit, burjuvazinin, elinde bir silah, vurucu bir silah olarak var. Bunun ötesinde, bunun dışında da Türkiye'de gerici hareket, sosyalist hareketin ayağını bastığı kesimleri, tabanı toparlaması için aynı zamanda bir gerekçe. Otomatik olarak toparlayacak beklentisi gerçekten sosyal demokratlara yakışır bir şeydir. Otomatik olarak falan toparlamayacak, ama toparlamak artık dayatıyor bize. Bunu yapmak için de gerici hareket bizim için bir vesile oluşturuyor. Dolayısıyla; gerici hareketi bugün düzen için hem bir karşı devrimci güç olarak, hem de kontrol altında tutulması ve ciddi problemler olduğu için bir kriz dinamiği olarak görmek gerekiyor. Burada iş sosyalistlere bakar. Toparlanmamış, derli toplu bir çıkış yapamamış sosyalistler bu ülkede şunları savunur, sosyalizm vardır demeyi başaramamış bir sosyalist hareket gerici hareket tarafından ezilir ve sosyal demokrat yanmazsa arada, düzenin de gıkı çıkmaz. Ama bunu başaramadan karşı çıktığımız zaman, arkamızda çok kişiyi bulacağımızı da bilelim.

Gerici hareketi bugün düzen için hem bir karşı devrimci güç olarak, hem de kontrol altında tutulması ve ciddi problemler olduğu için bir kriz dinamiği olarak görmek gerekiyor. Burada iş sosyalistlere bakar.

Şimdi bütün bunlardan sosyalist hareket için mücadele alanları çıkıyor. Türkiye sosyalist hareketinin mücadele alanlarını saptarken şunu kafamıza koyalım; bu kadar şeyden sonra Türkiye manzarası buysa

eğer, Türkiye'de bir garip, bir acaip kriz var. Bu krizin acaipliği de şudur; ekonomik, siyasi, ideolojik olarak bir dizi bileşene, bir dizi ağırlığa, bir kapitalist düzeni ortasından ikiye bölecek bir niteliğe sahip olan bu kriz, Türkiye'de buna yanıt verecek, bunun ortaya çıkardığı dinamikleri kullanacak güçte, bu ölçüde netleşmiş, bütünlüklü bir görüntü veren, birarada olmasının ötesinde gerçekten bir program öneren sosyalist bir hareketin olmadığı koşullarda, burjuvazi tarafından idare edilmeye çalışılıyor.

Bizim görmemiz gereken şeyler var. Birincisi, bu krizin eşitsizlikleri var. Biz bu krizi bütünsel olarak yakalayamayız. Biz bu krizin belli yerlerinden yakalayıp çekeceğiz, örneğin sendikal hareket ve işçi sınıfı hareketi bütünlüğü içinde, onun gerici yapılarına kimi zaman mahkum olarak, kimi zaman işte İzzet Çetin'e ya da işte Bayram Meral'e yağ çekerek, kimi zaman sendika aristokrasisinin kuyruğuna takılarak bütün bir işçi hareketini kapsayıp, sonunda herkese yaranan -bu da çok kuşkulu- bir öncü olarak, bir özne olarak ortaya çıktığımızı görürüz ki, gittiğimiz yol çok sapmış, biz de düzenin tahkimatçıları arasına katılmışız. Dolayısıyla biz bu eşitsizlikleri göreceğiz, bunun içinden bir yerlerden yakalayacağız. İşçi sınıfı hareketini bir yerlerinden yakalayacağız.

Sosyalist Türkiye Partisi geçen sene sendikalara, sendika ağalarına karşı "putları kıralım, çiftlik değil sınıf sendikası" diye bir kampanya yapmıştı. Bu kampanya, partinin öncü işçiler ya da sendikacılarla arasındaki diplomasiyi bozan bir kampanya oldu. Yani bu diplomasi kavramını kendimize pek yakıştırmıyorum ama şunu söyleyeyim; Türkiye'de işçi sınıfı hareketini en geriye çeken adamlardan tutun da, işçi sınıfı hareketi içinde Truva atı rolü görenler, solcu sendikacı numarası yapanlar, ne yaptığını bilmeyen bazı devrimci demokrat sendikacılar; bunların hepsine birden yaranmaya kalkışmak yanlıştır. Bu, işçi sınıfı hareketinin geriliğine mahkum olmak demektir. İşçi sınıfı hareketi söz konusu olduğunda sosyalist hareket, gerektiğinde işçi sı-

nıfı hareketinin yerleşik belli yapılarıyla da mücadele etmeyi bilir. Dolayısıyla biz bütün alanlarda bu eşitsizlikleri değerlendireceğiz.

Aleviler gibi dinamikler sözkonusu olduğunda, biz bir şeyi düzelteceğiz. Biz, "Türkiye'de Aleviler hak istiyorlar, düzen dışılar" türü bir şeye çok fazla kafayı takıp, bütünüyle bugün Alevi cemaatini temsil etme iddiasında olan ve asıl misyonu da, Alevi cemaatini sosyal demokratlara peşkeş çekmek olan Alevicilerle kapışmadan, siyasi olarak bunları eleştirmeden yol alamayız. Burada da bir parçayı kopartacağız önce. Kitle hareketinden parça koparması gerekiyor sosyalistlerin. Kitle hareketini burjuvazi sürüklüyor çünkü şu anda. Sosyal demokratlar eliyle, sendikalar eliyle vs. kitle hareketini ya sürüklüyor ya da bir bulanık suda bir o yana bir bu yana çarpıyor. Bizim oradan parça koparmamız lazım. Bütününe yapışmaya kalkışırsak biz de savrulur gideriz.

Sosyalizmin güncelliği

Tüm bu saydığımız dinamiklerden herkes ne anlıyor bilmiyorum ama, ben bir tek şeyi, sosyalizmin güncelliğini anlıyorum. Ekonomiye bakın, dünya kapitalizmi, bugün dünya tarihinin görmediği genişlikte kaynaklara sahiptir. Dünyada bugün yaşayan insanlar o yaşam biçimini hiçbir şekilde haketmiyorlar çünkü dünya üzerinde -Türkiye de buna dahildir- işgücü olarak, eğitim olarak, bilimsel birikim olarak, madenler, sanayi gelişme, teknoloji vesaire olarak dünya toplumunu akılcı, rasyonel ve paylaşmacı bir düzenle, planlamacı bir düzenle geleceğe taşıyacak kadar çok kaynak vardır. Türkiye kapitalizminin yaşadığı kriz de bunun göstergesidir. Bir kaynak krizidir falan türü bir teorik açımlama getirmek açısından söylemiyorum ama Türkiye kapitalizminin yaşadığı kriz, her yerinden "bu saçma sapan, bu irrasyonel bir düzendir ve yerine sosyalizmin konulması gerektir" diye bağıran bir düzen. Yoksulluk, dengesizlik ve eşitsizlik, bunlar da kapitalizmin ürünüdür başka bir şeyin değil. Yani belli kitlelerin siyasi üretim mekanizmalarının dışında bırakılmış olması, kendi çalıştıkları fabrikada söz

hakkına sahip olmamaları falan değil, kapitalist piyasanın yasallıklarıdır bunlar. Kapitalist piyasaya ister patron tek başına girsin, ister bir fabrika dolusu işçi ellerindeki hisse senetleriyle girsin, hiçbir şey değişmez, kapitalist piyasa sömürür, bitirir, kaynakları yok eder. Biz bunun için de Türkiye'de bütün bu siyasi, toplumsal dinamiklere dayanan, bunların üstünde yükselen bir sosyalist devrim, bir sosyalizm alternatifi mümkündür diyoruz.

Toplumsal yaşama, ideolojiye bakın. Dünya üzerinde 1989'da şahlanışını yaşayan, sosyalizmin, Stalinizmin, şunun bunun sona erdiğini öne süren bir kanat, liberalizmiyle, sosyal demokrasiyle bilmemnesiyle şu anda bir çürümeyi, bir bitişi yaşıyor. Siz yani tarihin sonunun geldiğini, artık dünyanın böyle gideceğini herhalde Fukuyama denilen bir adamın felsefi zırvalarından başka bir yerde okuyamazsınız artık. Eskiden Zülfü Dicleli'den dinleyebilirdiniz örneğin. Bu bir imkandır çünkü bu, sosyalizmi yendik diye sosyalizmin tepesine çıkıp ondan sonra da üzerinden düşenlerin sergilediği bir görüntüdür. Yani Lenin'in heykellerinin üzerine çıkıp çekiçle vurmaya kalkışanlar -halkı kastetmiyorum, burjuva ideolojisinin kendisini kastediyorum- belki Lenin'in heykellerinden bir kulak falan kopardılar ama kendileri de yere yuvarlanmış durumdalar. Biz bunları değerlendirmek zorundayız, bunu Türkiye'de siyasi mücadelemizin bir olanağı olarak görmek durumundayız

Türkiye'de karşı devrimci cephe kendini tahkim ediyor, dünyada da öyle, ama tahkim etmek zorunda oldukları için tahkim ediyorlar. Bugün bir gerici saldırı varsa zorunda oldukları için bir gerici saldırı var. Bunun karşısında bir adım geri atarak, daha sonra diğer adımı geri atarak karşı çıkmayacağız herhalde.

Biz sosyalistler bunlardan nasıl siyasi dersler çıkartırız? Türkiye'de sosyalist hareketin kapitalizmin anti-tezi olan bir siyasi hareket olarak, hiç de kompleks falan taşımadan, yani işte Stalin'in günahını nasıl taşırız falan diye kompleksler de taşımadan -unutmayalım arka-

daşlar, dünya faşizm belasından Stalin ve askerleri sayesinde kurtuldu- bu tür saçmalıkları, saplantıları taşımadan- sosyalist hareket kapitalizmin doğrudan anti-tezi olmalıdır, karşısına dikilmelidir. Bunun için çok ciddi olanaklar var. Birileriyle bütünleşmek, işbirliği yapmak -sosyalistlerin birliği falan anlamında demiyorum- yani sosyalizmle dışsal olan, bizi şu savunma döneminde biraz kurtaracak olan, canımız yanmadan bu dönemi atlatmamızı sağlayacak olan birliktelikleri aramak, yani sosyal demokratlardan "biraz koalisyonda burunları sürtüldü, 4 Aralık'tan sonra bunlar muhtemelen koalisyondan ayrılıp tam boy muhalefete girerler, bunlardan bize bir yarar gelir mi?" gibi düşüncelere hiç kapılmadan...

Eşitlikçilik eşitlikçiliktir, kimse bireycilik adına eşitlikçiliği yıpratamaz. Varsa anti komünisttir, varsa burjuva ideolojisinin etkisi altındadır. Paylaşmacılık paylaşmacılıktır, bireysel haklar bilmem ne adına paylaşmacılığın karşısına çıkılması, bunların ikisinin karşı karşıya konulması gerçekten burjuva ideolojisidir. Biz bunları yapmadığımız zaman sosyalizmin, sosyalist hareketin önünün açık olduğunu düşünüyoruz. Bütünlüklü, derli toplu, bütün bu kriz dinamiklerinden sosyalizmin programıyla yararlanmayı bilen ve artık sosyalistler olarak, "bu dünya da ne hale geldi?" diyen sosyalistler olarak değil, siyasi müdahele araçlarıyla...

Müdahale eden bir sosyalist hareket, bu süreçte kan kaybedebilir, faşist hareketle, gericilikle karşılaşabilir, sendika ağalarının desteğiyle patronlar vururlar insanları. Bu, devrimci bir programın, sosyalizmin programının güncel olmadığı anlamına gelmez. Bu, sosyalizmin programını savunmanın zorlu ama çok onurlu, çok hayırlı bir iş olduğunu ispatlar bana kalırsa.

Soru: *Şu anda Türkiye'de sosyalist sürecin gelişimi için çatlakları tahlil etmek gerekiyor ve bunların karşısına da Marksist, Leninist, Stalinist bir öncelik ve pratikle çıkması gerektiğine inanıyorum. Bu-*

nun yanında bir (...) konumuz var. Yani insanlar çok radikal bir tavır sergiledikleri takdirde çok büyük tepkilerle karşılaşacaklarını biliyor. Çok ılımlı, reformist bir yaklaşımla davrandıklarında süreç çok ağır işliyor. Yani burada bu kriteri nasıl koymak gerekiyor?

Mehmet Kuzulugil: Sorunuza tam olarak yanıt olacak mı bilmiyorum, daha önce, özellikle BTDK tartışmaları sırasında kabak tadı verecek kadar çok tartışılan şey, reformizm-radikalizm ikilisiydi. Biz müteaddit defalar pratik radikalizm ve pratik radikal biçimlerle, bir hareketin siyasi radikalizmini birbirine karıştırmamak gerektiğini söyledik. Siyasi radikalizmden kastım da, bizim programımız elhamdülillah radikal anlamında bir siyasi radikalizm değil. Siyasi pratiklerin radikalizmini kastediyoruz. Yani propagandanın radikalizmini, ideolojik mücadelenin radikal bir çizgiyi göstermesini. Radikal bir çizgi göstermek de, gerçekten somut toplum özelinde tanımlanabilir. Bu toplumda radikalizm, anti-kapitalizmdir. Kapitalizmi siyasi kurumlarıyla, ideolojik kurumlarıyla, ekonomik kurumlarıyla, yapılanmasıyla her şeyiyle karşıya almaktır. Bunu karşıya aldıktan sonra devrimci bir hareket elbette ki sürece uygun en doğru siyasi araçları belirler.

Siyasi araçlarla da kastım sadece genel ayrımlar, yani silahlı mücadele, parlamenter mücadele türü geniş departmanlar değil. Daha küçük departmanları kastediyorum çünkü bunların hepsi değişik aşamalarda, değişik şekillerde kullanılabilir. Yani basit bir şey söyleyeyim; -bunu böyle bir karşılaştırma yapmak için söylemiyorum, yanlış anlaşılmasın- biz bir siyasi parti, bir yasal parti olarak Kağıthane'de, İstanbul'un çeşitli yerlerinde, Tarsus'ta, Çukurova'da ayakta durabilmek için, yani bize saldırabilecek faşistlere dersini verebilecek durumda olmamız gerek. Bu bir silahlı mücadeledir falan anlamında söylemiyorum, silahlı mücadelenin nitel aşamaları, nitel sıçramaları vardır, bu anlamda Türkiye'de güncel olanın silahlı mücadele olduğunu düşünmüyorum. Bu parti de böyle düşünmüyor. Bu nitel aşamaların varlığını kabul etmekle birlikte, bir kez bu nitel aşamaları birbirinden ayır-

dıktan sonra elimizi ensemize koyup, huzur içinde siyasi mücadelemize devam edemeyiz. Kullanılacak araçların siyasi koşullara uygun araçlar olması gerekiyor. Şu anda da bakıldığında bence pratik radikalizm, yani biraz önce söylediğimi çağrıştıran radikalizm, eylemde radikalizmin kendisi sosyalist hareketin radikalizm sorusunun asıl cevabı değil bence. Yani gerekli radikal pratikleri uygulayamayan bir hareket de siyasi olarak radikal olur anlamında söylemiyorum. Ama radikalliği burada aramayacağız. Siyasi radikalizmimizin bir üst yapısı olabilir bunlar. Yani işyeri işgali, işte Aras Kargo işçilerinin yaptığı, sosyalist bir öncülükte bunun yapılması ya da yapılmaması, bunlar gerçekten farklı şeyler. Bunlar her bir somutta radikal araçlardır ama o radikallikleri bütünleştikleri siyasetle, verdikleri siyasi, ideolojik mesajla, siyasal, ideolojik örgütleyicilikleriyle tanımlanır diye düşünüyorum.

Soru: *Soruların çoğalabilmesi, sizi de iyice anlayabilmeleri için bir kendi partinizin örgütlenmesini, mücadelesini ve sınıf mevzilenmesini nasıl algıladığını biraz açın ve kendi dışınızdaki sola nasıl bakıyorsunuz? Çünkü sizin dışınızda siyasetler, değişik örgütlenmeler var, sosyalistler olarak çeşitli bileşenler var.*

Mehmet Kuzulugil: Türkiye'de Sosyalist İktidar Partisi neden ayrı bir parti olarak kurulmak ihtiyacı duydu, diye soruyorsanız, biz Türkiye'de sosyalist hareketin yaşadığı bir tıkanıklıktan sonra birtakım alanlarda ricat ettiğini, geri çekildiğini düşünüyoruz. Biz geri çekilmemek gerektiğini düşündüğümüz için ayrı bir parti kurduk. Geri çekilmeyen, birtakım şu ya da bu alandan ricat etmemiş olan bir siyasi oluşum olsaydı, bunun içinde yer alırdık. Örneğin BSP'nin içinde, başkaları gibi onu devrimcileştirmek için bulunmamamızın nedeni, burada bir siyasi dönüşümle, sözünü ettiğim türden bir siyasi atılımı yapacağımız bir zeminin olmadığını düşünmemiz. Burada başka şeyler var. Birlikte insanlar, hareketler hareket ediyorlar, kendi örgütlülüklerini

güçlendiriyorlar, belli bir siyasi zeminleri var ama bizce doğru olan, kendi siyasi zeminlerimizin propagandasını güçlendirmek, kendi örgütlenmemizi güçlendirmek. Bu yüzden başka siyasi oluşumların, siyasi partilerin bir parçası değiliz. 27 Mart seçimlerinde Sosyalist İktidar Partisi Türkiye çapında, kendi örgütlülüğünün ağırlıklı olduğu yerlerde elbette ki kendi adına bir aktif siyasi rol oynayan bir dizi örgütlenmeyle, bir dizi sosyalist insanla birlikte yer aldı. İstanbul'un varoşlarında, Adana'da, Çukurova'da, Ankara'da ve o anlamda ortak, birlikte, birleşik siyasi süreçlerin içine girdik. Hiç de böyle kirlenme korkumuz yok. Açıkçası, kirlenme korkumuzun olmaması, biraz da biraz önce söylediğim kendi yolumuzu seçmiş olmamıza dayanıyor.

Soru: *Doğu Bloku'nda veya Sovyetler Birliği'nde, Yugoslavya'da, Bulgaristan'da, Arnavutluk gibi ülkelerde şu anda seçimler yapılıyor, izliyorum, o seçimlerde yine sosyalistler, komünistler yine iktidara geliyor. Yani sosyalizme olan sempati henüz tam olarak yitirilmiş değil veya sol, komünizm de tamamen yıkılmış bir tabu olarak görülmüyor. Türkiye'ye baktığımızda, Türkiye'de işçiler direniyor. İşçilerin direnmesinde işten atılma ve baskılar olduğundan dolayı, sendikaların kendi ideolojilerinden yoksun oluşundan dolayı, işçilerini kendi bireysel tavırlarından kaynaklanan bir direniş var. Kamu emekçileri direniyor. Bireysel olarak da kendi sorunlarına kendileri sahip çıktıkları için direniyor. Kürt halkı direniyor. Devrimciler birtakım eylemler, etkinlikler yapıyor. Hayatın her alanında, değişik alanlarda birçok eylem ve direnişler var, ama sosyalist partiler, sosyalist ideolojiler, sosyalistler, devrimciler yok. Şimdi sorun bu. İşçiler eylem yaptığı zaman gidip desteklemek, sosyalizmin görevini yapmak demek değildir. Eğer ki bizim gerçekten iddialarımız varsa, bizim böylesi bir programımız varsa, ya bu varolan Türkiye'deki emekçi mücadelesini bütünleştirecek, birleştirecek, onun emeğinin cephesini oluşturabilecek bir yapılanma örgütlemek gerekir. Ya da alanları, emekçileri sizlerin örgütlenmesi gerekir. Sizlerin öncülüğünde, o öncü güç diyebileceğimiz*

öncünün de örgütlenmesi ve kendi sorunlarını, hatta kendi iktidarlarına yani sınıfın iktidarına doğru ilerlemesi gerekir.

Şimdi sizin anlattığınıza bakıyorum ve Türkiye'deki yaşananlara bakıyorum. Seçimlere bakıyoruz, Sosyalist İktidar Partisi de, diğer beş-altı parti de dahil herkes kendi bildiği yolda gitmekte kararlı. Yani bir birlik cephesi, bir emek cephesi, bir çalışanlar cephesi, bir üçüncü bir cephenin oluşturulması savunulmuyor. Milliyetçi Cepheye bakıyorsun, 12 Eylül sonrası yüzde 3 oy almıştır Türkiye'de, şimdi yüzde 10-15 oylar alıyorlar. İslami Cepheye bakıyorsun, onlar da yüzde 6, yüzde 7 oy almışlardı; şimdi yüzde 20'ye çıkıyor, yüzde 17-18 oylara çıkıyor. Ve düşünün, sadece sosyalistler, devrimciler ve gerçekten doğru ideolojiyi savunan insanlar ve emek cephesinin insanları, bunlar nedense biraraya gelemiyor, nedense bunlar örgütlenemiyor. Parti olarak bu konuyu sorun olarak önünüze koydunuz mu? Ve Türkiye emek cephesi olarak nasıl bu işin üstesinden geleceğiz? Bu sorunları nasıl aşacağız?

Mehmet Kuzulugil: Önce bir şeyi düzelteyim. Sosyalistler ortada yok önermesi yanlış. Türkiye'de sosyalist hareket, çok çeşitli bölünmeleriyle -ben tek tek örgüt, dergi, vesaire eğilimleri de sayabilirim- sözünü ettiğiniz eylemlerin kimisinin içinde, kimisinin dışında, kimisinin yanındadır. İşçi hareketinin içinde, yanında, kimi zaman önderliğindedir. Sosyalist hareket bu anlamda Türkiye'deki emekçi harekete yönelik müdahale edebilmek için bir çalışma içindedir. Önce buna biraz dikkat edelim. Çok fazla da sosyalistler diye bir topluluğu bu kadar günah keçisi yapmayalım, birincisi bu. İkincisi; emek cephesi meselesi. Türkiye'de sosyalist hareketin kendi devrimci programını iktidara taşırken, böylesi bir emek cephesini örgütleyerek bunu gerçekleştireceği çok açık. Biz de SİP olarak, işte "bu yıl üç tane daha kadro kazanırız" gibi bir hesapla yapmıyoruz siyasi mücadelemizi. Bu anlamda bir çalışmayla yapıyoruz. Emek cephesini örgütlemek dediğiniz iş için de bence gerçekten siyasi üretim lazım. Sosyalistler, dediğiniz

kadar bu sürecin dışındaysa, zaten bunların biraraya gelmesi çok fazla bir sonuç vermeyecektir, toplamı çok fazla olmayacaktır ama bu doğru değil; biraraya gelmesi sonuç da verebilir. Ama sonuç olarak başarılı olabilmemiz için, emek cephesini örgütleyebilmemiz için emekçileri çıkışa ikna eden, emekçileri çıkışa götüren bir programı hayata geçirmemiz, propagandasını yapmamız, eyleme çevirmemiz lazım. Eylemler dışında da örgütlenir sosyalist hareket. Emekçi cephesinden örnek diyorsak örgütlenmeden sözediyoruz. Biz bu anlamda emekçi cephesini örgütlemek için zaten bütün çabamızı sarfediyoruz.

Soru: *Konuşmanızda sosyalistlerin Kürt hareketinin, emekçi Kürt hareketine dönüştürmesi gerektiğini söylediniz. Sosyalistler Kürt hareketini nasıl emekçi hareketine dönüştürebilirler?*

Mehmet Kuzulugil: Şu anda Kürt hareketi bir tıkanıklık yaşıyor. Burjuvazinin iddia ettiği gibi askeri bir tıkanıklık değil bu. Tıkanıklık siyasi bir tıkanıklık. Yani Kürt hareketi ulusalcı bir temelde, ulusal kimliğiyle gelişirken, kısmen içine dahil ettiği burjuva ögelerle, kısmen yürüttüğü uluslararası diplomasilerle gerçekten emekçi kimliğini, Türkiye'de emekçilere hem hitap etme anlamında, hem de gerçekten kendisini herhangi bir burjuva çıkıştan ayırdeden bir kimlik olarak inşa etme konusunda zaaflar yaşadı. Sosyalist hareketin katkı koyacağı, yardım edeceği ya da yönlendireceği süreç bu. Nasıl yapacaktır? Birincisi, sosyalist hareket Türkiye'de emekçilere yönelik olarak bu propagandanın altını çizmelidir. İkincisi, sosyalist hareket açıkçası varolan bütün engellere rağmen, yani kimi zaman PKK'nın politikalarının yarattığı engellere, kimi zaman burjuvazinin engellerine rağmen, öz olarak Türkiye'de emekçilerin Kürt emekçileriyle dayanışma zeminini hazırlamak durumundadır. Bu da emekçi kimliğiyle yapılır. Bu ulusa siyasi çözüm versek iyi olmaz mı türü bir mantıkla olmaz. Burada ezilen emekçiler var. Baskı altında, kimlikleri reddedilen, sadece de bununla kalmayan emekçiler var ve Türkiyeli emekçiler böylesi bir

emekçi cephesi programı içinde, böylesi bir emekçi dayanışması mantığı içinde Kürt hareketine, Kürt emekçilerine destek vermek, bununla belli bir etkileşime girmek durumundadır. Türkiye'nin batısına gelince, bana kalırsa şu var; ben İstanbul'da, Çukurova'da belli havzalarda Kürt emekçilerine yönelik, Türkiye sosyalistlerinin politikasının ulusal baskıyı teşhir eden, ulusal baskıya karşı koyan, ama bütünlüklü, birlikte örgütlenmeden yana olan bir çalışma olması gerektiğini düşünüyorum.

Türkiye sosyalistlerinin politikasının ulusal baskıyı teşhir eden, ulusal baskıya karşı koyan, ama bütünlüklü, birlikte örgütlenmeden yana olan bir çalışma olması gerektiğini düşünüyorum.

SİP, ulusal baskıya karşı geliştirdiği politikalarının propagandasını yapıyor, ama Kürt emekçilerini kendi içinde örgütlüyor ve ayrı bir seksiyon olarak falan da örgütlemiyor şu anda. Türkiye'de bizim politikamız budur.

Ulusal kimlik sorunuyla ilgili, olarak şunu kastediyorum. Ulusal sorun, ezilen ulusun sorunu artık 1994 dünyasında emekçilerin ulusal sorunu olarak tarif edilmeli. Bugün dünya üzerinde yeni dünya düzeninin açtığı pastada çeşitli yerler tutmaya çalışan uluslar var. Kürt ulusu böyle bir ulus değil, önce onu söyleyeyim. Bosna-Hersek böyle bir dinamiğin ürünü örneğin. Birileri Amerika'dan, "Sovyetler Birliği dağılıyor, biz de dünyayı paylaştıracağız, haydi var mı ulus?" dedi. Bosna-Hersek fırladı, öbür taraftan Sırplar onlara saldırdı ve dünya haritasının paylaşma savaşı başladı. Küçük uluslar birbirlerine girdiler. Kürt ulusu bu açıdan farklıdır, yani siyasi önderliği itibariyle en azından şimdiye kadar farklılık sergiledi. Genel dinamiği itibariyle de farklı.

Biz Kürt hareketini, Kürt emekçi hareketi haline getirelim derken,

ulusal kimliğini yok edelim anlamında söylemedim. Ama şeyi söylüyorum; Türkiye'de Kürt hareketinin bir tek yoldaşı varsa, o da emekçi halksa, Türkiye işçi sınıfının yığınlarıysa, Kürt hareketi de Kürt emekçi hareketidir. Böyle olmak durumundadır. Böyle olacaktır; dinamiği de budur, yoksul köylülüktür, işsiz insanlardır, ezilen Kürt emekçileridir, köylüleridir. Benim kastettiğim bu.

Soru: *Bir yetmiş yıllık deney var. Sovyetler kimine göre sosyalist, kimine göre devrimci, kimine göre kapitalizmin bir türü bir deney yaşandı. Arnavutluk bir taraftan, Çin'de özgürlük adına Tianenman meydanında insanların katledilmeleri bir taraftan. Acaba neydi hata? Nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Mehmet Kuzulugil: Türkiye'de sosyalist hareket bir programla ortaya çıkarken bir siyesi alternatifle ortaya çıkarken önce Rus komünistlerinin, Polonyalı komünistlerin, Macar komünistlerin, Fransız komünistlerin, İngiliz komünistlerinin yaptığı hataların hesabını vererek yola çıkmalıdır önermesi 1989'dan sonraki süreçte çok tekrarlandı. Bu önerme yanlış. Yani, sosyalistler kendi ülkelerinde ve dünya içindeki mücadelerinde şu ya da bu ülkede yapılmış hataların hesabını vererek, kendi adlarına bir anlamda, yola çıkmazlar. Sosyalistler herşeyi değerlendirirler. Kendi yenilgilerini daha fazla değerlendirirler, bu doğru ama mesela örnek olarak söyleyeyim. Sadece iktidara gelenlerin yenilgilerini değil iktidara gelemeyenlerin yenilgilerini de belki ondan daha fazla değerlendirmek lazım. 70 yıllık iktidarlığı sorgularken yani, 70 yıla varan işte Almanya'da sosyalistlerin, sosyal demokratların mücadeleri var. İngiltere'de var. 70 yıla yayılmış, 100 yıla yayılmış mücadeleler. Bunların da değerlendirmesini yapmak gerekir. Bence kategorik olarak bir fark yok yani, diğeri de öbürü kadar önemli.

70 yıla ilişkin olarak, özet olarak şunu söyleyeceğim. Dış etkenler çok çeşitli etkilerde bulunmuştur. Emperyalizmin sıkıştırması, tek bir ülkede ya da giderek bir dünya kapitalizmiyle mücadele içinde varol-

mak bir olumsuz etken olmuştur ama özet olarak temel neden, uluslararası komünist hareket ve Sovyetler Birliği, sosyalist sistem, kollektivizasyonu Stalin'le birlikte gerçekleştirdiği bir sıçramadan sonra gündeminde olan ikinci bir sıçramayı gerçekleştirememiştir. Yani Rusya böyle bir sıçramayı gerçekleştirme düşüncesi, özet olarak arka plandaki motif bir sıçrama yapmaktı. Yaşanan, varolan motifin bir adım ileri attırılmasıydı. Bu doğrultuda bir adım attı. Açıkçası kendisine verilmiş olan bir fırsatı gerçekten çarçur etti, bir dizi başka motifi karıştırarak. Orada bir sıçrama yaşanamadı. Orada bir yaşanamayınca Brejnev dönemi gibi bir "duraklama" dönemi geldi. Yani Sovyet ülkesi durduğu yerde durmayı tercih etti. Bence bu da meşru bir karardır. Ondan sonra da Gorbaçov durduğu yerde durmaya alışmış bir ülkeyi aldı, paldır küldür kapitalizmin kucağına oturttu. Bana kalırsa işin özü sonuçta bir önderlik sorunudur. Bir dizi tarihsel birikim vardır ama yani, şurasından ya da burasından kesmenin yanlıştır, -herhalde pekçok arkadaşımız da böyle düşünüyordur- yani 1923'de sorun oldu, 1929'da başladı, 1931'de bilmem ne oldu işte. Şu zaman şu zaman, böyle zamanlara ayırmak doğru ve mümkün değil.

Bir tarihsel birikim var. Bir komünist hareket var orada. Sovyetler Birliği'nde siz ne derseniz deyin bir komünist hareket var. Bugün RKİP diye şu kadar oy alan ya da almayan, komünist partiyim diye ortaya çıkan hareketlerde bu komünist hareketin uzantısı ve hala komünistler, hala devrimciler var. Bu komünist hareket, tarihi içinde birtakım şeyleri biriktiriyor elbetteki. Onu iktidara taşayan bir özelliği, bir sonraki aşamada zaaf haline geliyor. Kendi zaaflarından kurtulamayan, kendi biriktirdiklerini bir yük olarak değil, bir avantaj olarak kullanamayan bir komünist hareket iktidardaysa düşer, iktidarda değilse iktidara gelemez, yenilgi alır. Dünya komünist hareketi bana kalırsa özet olarak böyle.

Soru: *Konuşmacımız birinci bölümdeki söyleminde, yanlış anlamadıysam, "biz, kapitalizm bitmekteyse, bunun çatlaklarından fayda-*

lanmalıyız, parçalarını koparmalıyız" dedi. Bu çatlaklardan bir tanesi olarak da dinci hareketi gösterdi. Kapitalizmden parça koparacaksak, hangi parçaları koparacağız, nasıl bir yöntemle?

Soru: *Yine bu parça koparma üzerine konuşmanızda Türkiye'de bir krizin olduğunu belirtmiştiniz. Bunun içinde dinamikler var ve burjuvazi de bu dinamikleri birbirine karşı da kullanıyor. Bulanık suda balıkları birbirine dokundurmak gibi birşey. Buna karşılık olarak da sosyalistler parça koparmalı gibi bir noktaya değinmiştiniz. Mantık olarak bu çerçeveyi anlayabiliyorum ama şöyle bir problem var sanıyorum. Kopardığınız parçanın aynı zamanda bütünüyle ilişkileri de sürüyor.*

Mehmet Kuzulugil: Arkadaş benim muhtemelen es geçeceğim bir konuda önemli birşey söyledi. Birincisi, kapitalist kütleden parça kopararak yol almamız gerekliliği sadece bizim bir tercihimiz değil. Önümüzdeki bir nesnellik görevi. Yani bu kitlenin bütününden, kozmopolit, yani değişik nitelikleri olan, işte Aleviliği de işçiliği de olan bir parçayı alıp sosyalist hareketin yanına kazanması, kendine katması çok mümkün değil. Sosyalist hareket bu kitlenin bütününden zayıf parçaları, esnek parçaları, yani siyasallaşmaya daha fazla yatkın olan parçaları kopartarak işe başlamalı; buradan yola çıkmalı. Arkadaşın söylediği nokta önemli. Bir parçayı kopardığınız zaman, böylesi bir açılımı yapacaksanız, o parçanın bütünle ilişkilerini de kontrol etmeniz lazım. Yani işte işçi sınıfı içinde belli bir kesimi ileri, sosyalist hareketinin alıcısı olabilecek bir kesim olarak saptadınız, kopardınız ama bunu dar anlamda siyasi bir kopuşun ötesinde gerçekten toplumsal ilişkilerini falan da belirlemeniz lazım. Ben bunun temel aracının parti olduğunu düşünüyorum. Dar anlamda parti binalarını da kastetmiyorum.Parti hareketini kastediyorum. Yani örgüt olarak varolan bir hareket toplumdan kopardığı bir parçayı, yani, toplumun düzeyinin dışına çektiği radikal bir dinamiği, işte işçi sınıfının belli bir kesimi, ör-

gütsüz tekstil işçileri gibi bir kesimi her yönüyle toplumsal olarak, ideolojik olarak, kültürel olarak kuşatarak kendisine katar bu açıdan.

Soru: *Sosyalist program geriye adım atmaz dediniz. Ben böyle bir görüşe katılmıyorum. Yani sosyalist program belki statejik anlamda geri adım atmaz ama, taktik geri adım atabilir. İkincisi, sürekli sosyalist hareketin sınıfla buluşmasından bahsediliyor. Sanki sınıf bir yerlere gelecek, mücadele edecek bir yer kazanacak veya çok büyük yükseliş anlarında sosyalistler gidip sınıfla muhatap olacak. Bildiğim kadarıyla legal veya illegal bir parti vardır. Bu parti sınıf içinde çalışma yapar, sınıfı yönlendirir, sınıfa belli bir ideoloji kazandırır ve her an sınıfla birliktedir. Halbuki burada dönüp dolaşıp, "sınıfla her an buluşmak zorunda değiliz" deniliyor. Nasıl bir anlam çıkıyor ortaya, ben hiçbir şey anlamıyorum.*

Mehmet Kuzulugil: Söylenen şey basit; Türkiye'de işçi sınıfı kitlesi kaç milyonsa, bir kitle olarak işçi sınıfı, işçi sınıfının önderliği altına belli bir anda girmez. Bu maddenin yasalarına aykırı, saçma bir şey. Bu, çay bardağının her an dolu olması, ben içsem bile dolu olmasına benzer. Türkiye işçi sınıfının seçilen belirli, öncü kesimlerini parti örgütleyerek belli bir yerde işe başlar çünkü belli bir anda neyse o değildir. Parti örgütlenerek büyür zaten. İşçi sınıfının bütününe müdahale etmek isteyen bir parti, önce partinin örgütleyeceği kesimlerini seçer, burayı örgütler ve bunlarla birlikte işçi sınıfının bütününe -diğer kesimlerine- yönelir. Marks'ın sözüdür bu. "Birincisi ne kadar kesinse, ikincisi o kadar kesindir" diyor. Bir kapitalist kriz geldiğinde, Avrupa'da, dünyada devrimci krizin de, devrimin kendisinin de ipucunu vereceğini -özet olarak yeniden ifade ediyorum- söyler. Yani bir kapitalist kriz ne kadar kesinse -nesnel bir şeydir, kapitalist krizi sosyalistler yaratmaz- bunun üzerine yüklenecek bir devrim de o kadar kesindir. Nesnel bir süreçtir. Sadece sosyalistler işçi sınıfına gitmez. İşçi sınıfı ve sosyalistler nesnel süreçlerin ürünü olarak birbirine yaklaşır, bu da kapitalist krizin ürünüdür.

İkincisi, sosyalizm programında taktik geri adımı atılmaz arkadaşlar. Sosyalizm programında geri adım atılabilmesi için, o ülkedeki sınıf çelişkilerinin temel niteliklerinin değişmesi gerekir. Sizin sözünü ettiğiniz taktik adımlar da programda yer almaz zaten, politikada yer alır. Bizim programımızda biz laiklik konusunda şöyle deriz ama Kemalistler fazla büyürse biraz da Kemalizme yatarız türü bir ifade yer almıyor. Bunun yapacağız demiyorum ama bunu yapacak olan partilerin programında da yer almıyor. Sosyalizm programından geri adım atılmaz derken de şunu söyledim; Türkiye'de sosyalizmin programı, eğitimde, sağlıkta, kamulaştırmada, mülkiyette, işçi sınıfının örgütlenmesinde, emeğin sendikalarda örgütlenmesinde bellidir. Türkiye'nin toplumsal formasyonu, Türkiye'nin devrimci dinamikleri bu anlamda genel hatlarıyla veridir ve sosyalizmin programı buna dayanır. Bu nedenle, faşist hareketin yükselmesi, bizim sosyalizmin kamulaştırma hedefinden vazgeçmemiz için ya da bir demokrasi cephesi kurma adına özel mülkiyete karşıtlığımızdan vazgeçmemiz için bir gerekçe değildir.

Oğuzhan Müftüoğlu

Türkiye'de gitgide derinleşen bir kriz yaşanıyor. Gün geçtikçe sadece siyasal düzeyde de kalmıyor, sistemin bütününe ilişkin bir kriz haline dönüşüyor. Sistemin bütün alanlarında, toplumsal alanlarda, ideolojik düzeyde, politik düzeyde, sosyal düzeyde kendisini hissettiren karmaşık bir kriz halinde, adeta bir çığ gibi yuvarlanarak büyüyor, gelişiyor. Bizi böyle bir durum karşısında çare aramaya sevk eden durumu da aşağı yukarı biliyoruz. Sol, bu durum karşısında, kriz karşısında, etkisiz kalıyor. Herhalde hepimizi sorunu ortaya atıp tartışmaya, çareler aramaya, çözümler aramaya iten genel durum da bu. Yani konu başlığı zaten bir gündem tespiti, bir durum tespitiyle başlıyor. Türkiye'de kriz çok önemli boyutlarda sürüp gidiyor ve sol inandırıcı değil, etkili değil, acaba sol bu durumda ne yapabilir, kriz karşısında ne yapılabilir? Ben soru başlığını, gündem başlığını böyle algıladım ve konuşmamı bu iki ayak üzerinde, Türkiye'nin krizi ve solun durumu üzerine geliştirmeye çalışacağım.

Türkiye'de kriz aslında sürekli bir mahiyet taşıyor. Öteden beri politik yaşamın, Türkiye'deki politik sürecin bir ana özelliği olarak yaşanıyor, ama bugün yaşanan krizin belli başlı noktalarda bazı bakımlardan geçmişte yaşadığımız krizlerden farklılıklar taşıdığı gözlenebiliyor. Örneğin, 1980 öncesinde de bir iç savaş süreci yaşanıyordu. Toplum 12 Eylül gibi çok büyük bir karanlık dönemin içerisine sürükleniyordu. Keza 12 Mart gibi darbeler oldu. Ama bugünkü politik krizin, politik durumun geçmiştekinden çok daha farklı, daha derinlerden gelen bir özellik taşıdığını da sezebiliyoruz.

Emperyalizmin krizinin Türkiye'ye yansıması

Bu konu üzerinde bir parça durmakta yarar var, Türkiye'de yaşanan krizler, kendisiyle bütünleştiği emperyalist sistemin bir krizi ve o krizin bir yansıması olarak gelişti, onlarla içiçe olarak yaşandı. Bugünkü krizle geçmiş kriz arasındaki farklılığı da ancak bu bütünsellik

içerisinde değerlendirdiğimiz zaman algılayabiliriz. Bu nedenle kapitalist sistem içinde meydana gelen değişimleri ve farklılıkları gözönünde bulundurmak gerekiyor.

Emperyalizmin 1930'lardan bu yana hakim eğilimi, bir cins Keynes'cilik diye ifade edilen "korumacılık", "iktisadi büyüme", "devlet müdehaleciliği"ni esas alan bir özellik taşıyordu. Devlet sermayenin yeterli olmadığı, ya da sermayenin kriz içerisinde olduğu sektörlerde ona yardımcı olmak amacıyla, bir yandan tam istihdamı sağlama, bir yandan iktisadi gelişme ve büyümeyi sağlama adına belirli ölçüde bir müdehalecilik, bir korumacılık yürütüyordu. Bu politika, genel olarak sistemin egemen politikası olarak sürdü. Bu politika içerisinde refah devleti anlayışı önemli bir kavramdı. Ekonominin bazı kesimlerini ve toplumsal hizmetlerin yürütülmesini devlet üstlendi. Sosyalist sistemle bir yarışma içerisinde ve onun baskısı altında bulunmuş olması, emperyalizme, bir nevi sosyalleştirme ve kitlelere birtakım sosyal hakların tanınması yolunu dayatıyordu. Bu, kendi sömürü düzeyi bakımından da, üçüncü dünyadan aktardığı değerler bakımından da, kendisi açısından olanaksız birşey değildi. Bu bakımdan emperyalist sistemin özellikleri böyle bir çerçeve içerisinde ortaya çıktı. Yaklaşık bir 15-20 yıl öncesine kadar dünyada hakim olan sistem buydu. Ve 15-20 yıldır dünyada, özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte hızlanarak bu özelliklerin değişmeye başladığı, müdehalecilikten, korumacılıktan, devletçilikten uzaklaşıldığı, bunun yerine yeni üretim tekniklerinin ve sermaye birikimi sürecinin yeniden örgütlendirilmesi politi-

15-20 yıldır dünyada, korumacılıktan, devletçilikten uzaklaşıldığı, bunun yerine yeni üretim tekniklerinin ve sermaye birikimi sürecinin yeniden örgütlendirilmesi politikalarının devletin küçülmesi, özelleştirme, globalizm vb. kavramların gündeme getirildiği hepimizce bilinen şeyler.

kalarının gündeme getirildiği, devletin küçülmesi, özelleştirme, globalizm vb. kavramların gündeme getirildiği hepimizce bilinen şeyler.

Geçmişte Türkiye'nin iktisadi yapısı ve siyasi yapısı da kapitalizmin bu özelliklerine göre biçimlenmişti. Gerek yeterli sermayenin olmaması dolayısıyla, gerekse de dünyada zaten 1930'larda başlayan Amerika emperyalizminin politikaları doğrultusunda kapitalizmin yukardan aşağıya doğru geliştirilmesi, devlet eliyle burjuva yaratma politikaları benimsendi. Bu şekilde özel sermaye geliştirilmeye çalışıldı. İktisadi büyüme, tam istihdamı sağlama, korumacılık, gümrük korumacılığı, vergi muafiyetleri ve devletin özel sermayenin yapamadığı, beceremediği birtakım alanları üstüne alması ve altyapıyı oluşturması esas alındı. İthal ikameciliği diye bildiğimiz bir ekonomi politikası, Türkiye'de değişen iktidarlara rağmen, yakın dönemlere kadar, 80'lere kadar Türkiye'nin ana yapısını belirleyen bir siyaset olarak geldi.

Emperyalist sistemde son 15-20 yıldan bu yana başlayan değişim, müdahalecilikten, devletçilikten vazgeçiş, yeni liberalizmin gelişmesi, serbest piyasacılığın yeniden müdahaleciliğe, korumacılığa karşı gelişmeye başlaması tabii ki Türkiye'de de etkisini bulmaya başladı. Özal, Amerika'yla özel ilişkileri nedeniyle bu gelişmeyi ilk farkeden ve Türkiye'de bunun ilk savunuculuğunu yapan bir siyasal lider olarak ortaya çıktı ve Türkiye'nin son on yılına, Türkiye'nin siyasal gelişmelerine, siyasal süreçlerine damga vuran bir rol oynadı. Türkiye'de bir ölçüde eski ekonomik yapı, eski sistem, böyle bir dönüşümün de krizini yaşıyor; aynı zamanda bu krizin-Türkiye'de yaşanan krizin- temelinde böyle bir dönüşüm zorlaması, zorunluluğu yatıyor. Bu sağlanabilmiş değil.

Türkiye'deki devlet yapısının, köklü, geleneksel özellikleri dolayısıyla tam olarak sağlanabilmiş değil. Bir yandan burjuvazinin kendi içerisinde artık dünyadaki bu yeni politikaya ayak uydurma özelliğini sağlayabilecek ölçüde gelişmiş, devlet korumacılığına, gümrük indirimlerine, vergi muafiyetlerine ihtiyaç duymayan bir kesimi bu dönüşümleri savunuyor ve istiyor. Ama hala cılız ve bütün gücünü devlet

korumacılığından almış, devlet koruması altında kendisini şekillendirmiş ve burjuvazinin çok fazla üretken olmayan bir kesimi böyle bir gelişmeye karşı direniyor. Ayrıca devletin içerisinde tarihsel olarak güçlü bir rol oynayan, kemikleşmiş, bürokratik bir kesim, bir yapı bu gelişmeye karşı direniyor. Geçmişte yaşanan krizlerden bugünkü krizin bana göre en belirgin farklılığı bu: Dünya çapındaki bir politika farklılığına, dünya çapında bir yapısal değişime tekabül ediyor olması ve Türkiye'de de böyle bir yapısal değişimi zorlayan faktörlerin etkisi altında yaşanıyor olması...

Şimdi bu kriz, tabii, sistemin bütününe, bu tartışma sistemin bütününe sıçrıyor. Bir yandan yeni liberalizm yükseliyor, bir özelleştirme dalgası, devletçiliğin, devlet sektörünün tasfiyesi tartışmaları gündeme geliyor, diğer yandan bütünleşme, küreselleşme, globalizm karşısında tutucu ve İslamcı değerler özellikle yoksul kesim içerisinde kök salıyor. Bir ulus devlet sorunu, sistemin yaşadığı krizin içerisinde önemli bir başlık olan ulusal sorunun yükselişini gündeme getiriyor. Alevilik, İslamcılık, Atatürkçülük, siyasal partilerin çöküşü, siyasal parti sistemlerinin de, geleneksel siyaset felsefelerinin de çöküşü, hep bir arada büyük bir ip yumağı gibi, dolaşık bir ip yumağı gibi ortaya çıkıyor. Karşı karşıya bulunduğumuz kriz aşağı yukarı bu şekilde tanımlanabilir diye düşünüyorum.

Solun krizi

Şimdi konunun önemli kısmı tabii ki solun bu kriz karşısındaki durumu ve sorunları. Bütün bu gelişmeler karşısında sol inandırıcı değil, sosyalistler inandırıcı değil, etkili değil. Solun durumunu belirleyen başlıca iki faktör var Türkiye'de. Bir, 12 Eylül yenilgisinin sol üzerindeki dağıtıcı, bozucu etkileri. Bu nispeten bugün ikinci derecede kalmış sayılabilir. Buna daha baskın çıkmak üzere Sovyet sisteminin çöküşü ve onun etkileri yaşanıyor. Özellikle bunun sol içerisindeki etkileri, onun kriz karşısında ve Türkiye'deki politik gelişmeler karşısında etkin olmasını önlüyor. Aslında böylesi kriz dönemleri, sistemin çok yönlü bir şekilde bir yapısal değişimin zorunluluğu içerisine

girmiş olması, sistemin bütün köşe taşlarının yerinden oynaması ve çelişkiler içerisine girmesi, krizler içerisine girmesi genel olarak, kuramsal olarak solun gelişmesine müsait bir durum olarak değerlendirilebilir. Solun, eğer kendi sorunlarını çözmüş olsa, böylesi bir gelişme karşısında daha büyük bir etkinlik boyutu elde etmesi, kendisini daha büyük bir şekilde geliştirebilmesi olanaklı görülüyor. Ama demin saydığımız iki nedenden dolayı, 12 Eylül'ün yenilgisi ve Sovyet sisteminin çöküşünün bozucu etkileri nedeniyle, bir de üçüncü olarak bunlardan çok daha derinliğine önem taşıyan, solun geleneksel siyaset anlayışının, siyaset felsefesinin bütün bu gelişmeler karşısında ideolojik bakımdan yetersiz kalması nedeniyle bu kriz karşısında bir etkinlik geliştiremiyor. İnandırıcı olamıyor. Bunu (inandırıcı olamamasını) aslında çok basit bir konu üzerinde algılamak da mümkün. Bir yandan özelleştirme tartışması yapılıyor Türkiye'de, devlet sektörünün tasfiye edilmesi tartışılıyor ve bunu yeni sağ, bütün dünyada ve Türkiye'de "liberal sağ" ortaya çıkarıyor. Buna karşı çıkılması lazım. Ama buna karşı çıkılırken, Türkiye'deki solun bir parça da devletçi bir geleneğe sahip olması, Türkiye'deki eski devletçilik döneminin, CHP döneminin etkilerinin sola sızması nedeniyle, bir de Sovyet sistemine göre devletçiliğin kendi başına sosyalist bir form olarak ele alınması nedeniyle, özelleştirmeye ne karşı çıkmada ne de ona karşı yeni bir şey geliştirmede başarılı olunamıyor. Özelleştirmeye karşı çıkılıyor ama Türkiye'deki genel devletçiliğin, devlet yapısının, onun bir arpalık olmasının ve bir sürü, bir yığın dezavantajının, ayrıca Sovyet

12 Eylül'ün yenilgisi ve Sovyet sisteminin çöküşünün bozucu etkileri nedeniyle, bir de üçüncü olarak solun geleneksel siyaset anlayışının, siyaset felsefesinin bütün bu gelişmeler karşısında ideolojik bakımdan yetersiz kalması nedeniyle bu kriz karşısında bir etkinlik geliştiremiyor.

modelindeki devletçilik örneklerinin olumsuz sonuçlarının baskısı ve etkisi altında etkili, uyandırıcı, kendisinin de inanabileceği ve toplumu da inandırabilecek bir çözüm önerisi geliştirilemiyor. Bu bizi, solun sadece Sovyet sisteminin çökmesinin yarattığı bir moral bozukluk, dağınıklık ve örgütsüzlükle değil, ideolojik bakımdan kendisini yenileme ve kendisini yeniden yapılandırma sorunuyla da yüzyüze olduğunu düşünmeye zorluyor.

Solun dünyadaki son elli yıllık, yüz yıllık, emperyalizmin belirgin özellikleri, soğuk savaş dönemi ve o dönemden bu yana emperyalizme karşı yürütülen karşı duruşlarla şekillendirilmiş kendi görüşleri, kendi düşünce yapıları; öte yandan, sosyalizmin Sovyetler gibi geri, iktisadi bakımdan, kültürel ve demokrasi bakımından geri bir ülkede denenmesi ve iktisadi kalkınmayı, ekonomik kalkınmayı, büyümeyi, tam istihdamı sağlamayı ve belli bir refah düzeyini gerçekleştirmeyi esas alan bir politika yürütülmüş olması ve ona göre bir sol anlayışın, yani sosyalizm gibi algılanan, aslında sosyalizmin temel özelliklerini taşımayan bir anlayışın bütün dünyadaki sol düşünceye sinmiş olmasının etkileri.. Bütün bunlarla, bu düşünce yapılarıyla, gelişen kriz karşısında sol etkili olamıyor. İdeolojik bakımdan kendisini yenileme ihtiyacıyla yüzyüze kalıyor. Yeni bir yapılanma, kendisini yeniden yapılandırma zorunluluğuyla yüzyüze kalıyor.

Solun ideolojik ve siyasi bakımdan bu kriz konularında etkin formüller üretebilmesi, bir ideolojik ve siyasi yenilenmeye, düşünsel yenilenmeye ihtiyaç duymuş olması nedeniyle bu ihtiyacın nasıl gerçekleştirilebileceği sorunu önem taşıyor. Fakat solun kendi geleneksel yapıları, siyaset yapıları, grup yapıları, parti yapıları ve onların bugünkü durumu bu siyasi yenilenmeye engel teşkil ediyor. İçinde yaşadığımız Türkiye solunun, partiler, küçük birtakım gruplar, hareketler, legal ya da illegal -kendisini düzene karşı veya başka türlü tanımlamış olsun- şekillerde çok gruplu bir yapısı var ve bunların yapısal özellikleri az çok birbirine benziyor. Solun bu yapısal özellikleri, fikri yapılanma ve yenilenmesinin önünde bir engel olarak duruyor, tutucu bir rol oynu-

yor. Böyle bir tutuculuğa karşı kendisini geliştirebilen, solun içerisindeki durumu aşmaya çalışan bir grup benim içinden geldiğim, içinde bulunduğum siyasal topluluktur; Devrimci Yol topluluğudur. Buna rağmen kendi topluluğumuz içerisinde bile böyle bir fikri yenilenmenin ne kadar zor olduğunu son yıllardaki tartışmalar içerisinde çok açık bir şekilde görebiliyoruz. Ama söylediğim gibi belli bir tartışma sürecini yıllarca gündeme getirmiş olması, bu soruları ortaya atmış olması, bunları tartışıp çare arama süreci içerisine girmiş olması, kendisini katı bir yapılandırmayla eski yapılanmayı katı bir şekilde aynen sürdürmeyle şartlandırmamış olması, bu sorunlar karşısında esnek bir durum almasını sağlayabiliyor.

Şimdi solun bu kriz karşısındaki sorunlarını kısaca böyle ana başlık halinde ifade etmeye çalıştım. Hemen hızla şuna geçmek istiyorum; bunların çözüm önerileri ne olabilir, çözüm yolları ne olabilir, çıkış yolları ne olabilir?

Şimdi böyle bir siyasal ve ideolojik yenilenmenin ve yeniden yapılanmanın, eski grup yapıları çerçevesinde aşılamayacağını, sağlanamayacağını ileri sürdüm. Buna karşılık mesela sol gruplar içerisinde bir inanış var: "Sol grupların birliği"... Böyle bir şeyin çözüm sağlayabileceği düşüncesinde değilim. Yani, bu sorunun, basitçe "sosyalistlerin birliği" şeklinde çözülebileceği kanısında değilim. Bu, ancak süreç içerisinde, bir siyasal mücadele içerisinde çözülebilir. Solun belirgin zaaflarından bir tanesi bugün siyasetin dışında kalmış olmaktır. Krizin toplumu sarsan, toplumu politikleştirmiş olan özelliği karşısında sol adeta siyaset dışı bir konumda kendi içine kapalı, kendi içindeki tartışmalarla ve kendi geçmişiyle uğraşır durumda. Ben öncelikle solun çareyi doğrudan siyaset alanına girmekle bulacağını söylemek istiyorum. Toplumda yaşanan bu siyasi krizle doğrudan ilişkilendirmeden, ilişkilenmeden bu politik kriz karşısında aktif bir rol oynamaya soyunmadan solun kendisini toparlaması olanaksızdır. Solun kendini toparlaması da, kendini siyasi ve ideolojik olarak yenileyebilmesi de, yeniden yapılandırabilmesi de, ancak bu siyasi kriz karşısındaki aktif ve

etkin bir politika geliştirme, etkin bir politik işlev ortaya koyma mücadelesi içerisinde gerçekleşebilir diye düşünüyorum.

Kriz karşısında sol

Bu bakımdan ilk adım, solun bu kriz karşısında somut, krizin belli başlı alanları konusunda somut politik çözüm önerileri geliştirmeye soyunması. Bunu tartışacak, geliştirecek bir platformun sol bir siyasi platformun oluşturulması. Bu paltformun sadece bir tartışma, bir düşünce platformu değil, aynı zamanda doğrudan siyaset yapma, doğrudan kitlelerin önünde siyasi görüşleri açıkca dile getirme, bunları savunma, etkin hale getirme şeklinde bir politik-pratiğe tekabül etmesi gerektiğini düşünüyorum. Daha farklı sözcüklerle söylemek gerekirse, sol Türkiye'de bütün bu toplumun her alanını, her kesimini, kadınları, mühendisleri, kamu çalışanlarını, işçileri, köylüleri, yoksul gecekondulular etkileyen kriz karşısında kendisini geniş, kapsayıcı bir politika olarak ortaya koymaya zorlamalıdır. Geniş bir kitle partisiyle kitlelerin karşısında yeni çözümler üretmeye, yeni politikalar üretme -bu düzen karşısında, bu sistem karşısında- alternatif bir sistem ve çözüm önerileriyle ortaya çıkmak zorundadır. Bunun, şimdiki değişik grupların, sol grupların toplamından ibaret, ya da onların biraraya gelmesiyle oluşturulacak bir politik platformla sağlanmasının olanaksız olacağını düşünüyorum, deminki kısaca bahsettiğim nedenlerle. Bunları aşan, daha çok taban inisiyatifini ön plana alan, geniş kitle inisiyatiflerini ön plana alan, yeni bir siyaset anlayışını geliştirmeye çalışan bir siyasi hareket olmalı.

Elbette kapsayıcı ve cephesel olmuş olması, bugünkü gericileşme karşısında, milliyetçiliğin, şovenizmin gelişmesi karşısında, bir yandan Atatürkçülüğün gelişmesi, ona karşı anti-laikliğin, şeriatçılığın gelişmesi ve bunların bir ikilem halinde, sahte ikilemler halinde gelişmesi karşısında, Türkiye'nin bütün ilerici, devrimci, demokratik güçlerini ve potansiyellerini, otuz yıldan bu yana çok büyük bir boyuta ulaşmış olduğuna inandığım sol potansiyelin, ilerici potansiyelin ta-

mamını bu politik kriz ve gericileşme karşısında aktive edebilecek ve solu bir alternatif olarak kitlelere sunabilecek bir satıh oluşturulma zorunluluğuna dayanıyor.

Bu anlamda tabii ki kapsayıcı ve çok değişik siyasetlerden, her çevreden, her siyasetten kesimlerin böyle bir oluşumun içerisinde yer alması gerekli bir şeydir. Benim söylediğim şey, yalnızca üst düzeyde eski politik yapıların önderliklerinin, yapılarının yanyana getirilerek tepeden, yukarıdan aşağıya oluşturulacak bir sol gruplar ittifakının, sol gruplar cephesinin böyle bir ihtiyaca cevap vermeyeceğidir.

Böyle bir politik oluşum çok kolayca sağlanabilecek bir şey değildir ve bunun önünde bir çok engel vardır. Bir çoğumuzu, daha kolay bir yol arayışına iten bu zorluklar esasında. Türkiye'de siyaset yapma geleneği ve kültürü öyle aşağıdan yukarı demokratik, kitlesel inisiyatifleri geliştirmeye, tartışmaya müsait bir özellik taşımıyor. Sol kültür de tıpkı geleneksel burjuva siyaset kültürü gibi yukarıdan aşağıya gelişmeye, yukarıdan aşağıya inisiyatiflerle gelişmeye müsait bir özellik taşıyor. Ama şimdi -aslında yaşanmakta olan krizin bir yönü bu- böyle bir siyaset anlayışı da Türkiye'de kriz içerisinde. Böylesine hiyerarşik, yukarıdan aşağıya pederşahi bir siyaset oluşturma ve geliştirme mantığı, siyaseti sadece birtakım partilerin yöneticilerinin, liderlerinin oluşturması ve bunlar tarafından yürütülmesi bugünkü gelişmeler karşısında tıkanan, kriz içerisine giren başlıklardan, konulardan bir tanesidir.

Aynı yöntemlerle bu krize karşı etkin bir çözüm önermesi yapmak mümkün değildir. Şimdi solu böylesi bir alternatif bir politika önerisine ve alternatif bir politika olarak ortaya çıkmaya zorlayan çok önemli gelişmeler var. Sistemin içine girdiği kriz, bir yanda milliyetçiliğin ve MHP'nin, bir yandan da Refah'ın, düzene karşı sahte bir alternatifi savunduğu için geleneksel eğilimleri kendi etrafına toplayabilen İslamcı, dinci ya da tutucu akımların gelişmesi (sisteme karşı muhalefetin alternatifsiz kaldığı bir ortam içerisinde) tehlikeli boyutlara ulaşıyor. Süratle bu gelişmeye karşı alternatif, ilerici, demokratik cephenin oluşturulması şart. Sahte ikilemlerin Atatürkçülük, laiklik, anti-laiklik

ikilemlerinin dışına çıkmak, bir yandan bu devletleştirme-özelleştirme tartışmaları içerisinde eski geleneksel yapıları savunmakla yeni sağ, serbest piyasacı akımları savunmak arasında bocalayıp kalan bir konumdan çıkmak, bütün bu kriz başlıklarında kendisinin ortaya atacağı çözüm önerilerini toplumda tartışılır hale, aktüel hale getirmek lazım. Solun gelişme şansı, sistemin içine girdiği bütün kriz başlıklarını tek tek ele alarak bunlar karşısında devrimci bir duruşu, devrimci bir alternatifi gündeme getirerek bulunabilir.

Yetmiş yıllık sosyalizm deneyimi

Şimdi burada solun yüzyüze bulunduğu sorunlardan bir tanesini işaret ettim; Sovyet sisteminin çökmüş olması. İdeolojik bakımdan sol içerisinde bir tereddüt hali ve inançsızlık hali ortaya çıkmış durumda. Bunun aşılması lazım. Şimdi yaygın iki tavır var: Ya eskiye sıkısıkıya sarılıyoruz ya da bütünüyle sosyalizme ait düşüncelerin iflas ettiğini, çöktüğünü, artık serbest piyasacılığın tek geçerli model olarak ortaya çıktığını söylüyoruz. Bu iki tavır da yanlış. Bu, bize, geçmiş yüzyıllık sosyalizm deneylerinin devrimci bir eleştirisinin yapılmasını ve bu konuda sağlam bir duruşun elde edilmesini şart koşuyor. Bugünkü krizi doğru çözümleyebilmek için bu bana şart görünüyor.

70 yıllık, 100 yıla yaklaşan bir sosyalist dönem yaşandı ve Sovyet sisteminin çöküşüyle, onun yenilgisiyle sonuçlandı. Bunların dersleri -çok kısaca ifade etmek gerekirse- bana göre tabii ki sosyalizm düşüncesinin özünde bir değişikliği gerekli kılmıyor. Toplumdaki farklılıkların, sınıf ayrılıklarının ortadan kaldırılması, eşitliğin sağlanması, yöneten, yönetilen ayrımının ortadan kaldırılması, toplumsal ve bireysel özgürlüğün, yaratıcılığın gerçekleştirilmesi gibi ifade edebileceğimiz sosyalizmin temel özelliklerinde hiçbir değişimi ve gerilemeyi ortaya atacak bir özellik taşımıyor yaşanan yenilgi, 70 yıllık yenilgi.

Yenilginin tartışılmayı ve değiştirmeyi gerekli kıldığı şey, aslında böylesi bir sosyalist sisteme geçiş süreçlerinin özellikleriyle ilgili. Bu özellikler bildiğiniz gibi Marks'ta ve sosyalizmin, Marksizm'in kuru-

cularında kısmen farklı olarak tanımlanmıştır, üzerinde çok fazla durulmamıştır. Sovyetler Birliği'ndeki devrimle beraber, gelişen model, yapılan tartışmaların temel örneği olarak alındı ve onun etrafında birtakım polemikler, tartışmalar yapıldı. Sovyet devrimiyle birlikte sosyalizmin girdiği tarihsel süreç ve onun tartışmaları belirleyici oldu.

Demin de ifade ettim, geri kalmış bir ülkede herşeyden önce aslında sosyalizmin sorunu olmayan bir sorun ön plana girdi. İktisadi kalkınmayı, sanayileşmeyi ön plana almayı gündeme getirdi. Bu, uzun yıllar, Sovyetler Birliği gibi geri bir toplumda hem demokratik bakımdan, hem iktisadi bakımdan, kültürel bakımdan geri bir toplumda sosyalizmin şekillenmesini, bu geçiş sürecinin şekillenmesini çok büyük ölçüde etkiledi ve belirleyici oldu. Sosyalizm modeli olarak geçişsel, hem de dünya çapında farklı, özel bir toplumda meydana gelmiş olan tekil bir örneğin evrenselleştirilmesinden meydana geliyor. Burada meydana gelen katı, merkeziyetçi, devletçi, bürokratik bir model, sosyalizm anlayışının hem ekonomide, hem de yönetsel bakımdan, sosyalist demokrasi anlayışı bakımından gerçekte olması gerekenden oldukça farklı bir şekilde katı, merkeziyetçi ve bürokratik, kitleleri inisiyatif alanlarının dışında tutan, kararalma süreçlerinin dışında tutan bir model olarak şekillenmesine yolaçtı ve bütün bunlar, onun argümanları, onun programları bizim gibi ülkelerde ve dünyanın her yerinde sosyalistler tarafından adeta tek model, tek biçim olarak, sosyalizm olarak algılandı. Aslında, dünyadaki Sovyet sisteminin çöküşü ve yaşanan süreçler, bu uygulamanın bir kısım hatalarını, yanlışlarını sergiliyor. Bu geçiş sü-

Sovyet devrimiyle birlikte sosyalizmin girdiği tarihsel süreç ve onun tartışmaları belirleyici oldu. Geri kalmış bir ülkede herşeyden önce aslında sosyalizmin sorunu olmayan bir sorun ön plana girdi. İktisadi kalkınmayı, sanayileşmeyi ön plana almayı gündeme getirdi.

recine ait ortaya atılan modellerin çıkmazlarını ortaya çıkarıyor, sosyalizm düşüncesinin kendisinin değil. Yani sosyalizme giden yolda yapılabilecek birtakım hatalara ve birtakım yanlış uygulamaların ne gibi sonuçlar verebileceğine işaret ediyor.

Bir başka yanılgı, dikkate alınması gereken bir önemli nokta da şu; bence bu konuyla ilgili, sosyalizmin kurucularında da gördüğümüz önemli yanılgılardan bir tanesi, bu geçişsel sürecin oldukça kısa olacağı şeklindeki varsayımdı. Bir, dünya devrimi çerçevesi içerisinde, bir dünya devriminin, en azından bir Avrupa devriminin parçası olarak öngörüldüğü için. İki; bunun en azından ilerlemiş kapitalist İngiltere gibi, Almanya gibi, Amerika gibi ilerlemiş kapitalist ülkelerde, zaten sanayileşmiş ülkelerde gerçekleşeceği varsayılmış olduğu için. Bu iki varsayımın da etkisiyle geçiş sürecinin, geçişsel sürecin oldukça kısa bir dönem içerisinde olabileceği şeklinde bir beklenti, bir varsayım oluşmuştur. Bazen işte birkaç yıl diyorlar, birkaç on yılda geçiş olacak, tamamlanacak diye ifade ediliyor. Bu yanılsamada başka noktalar da var. Feodalizmden kapitalizme geçiş uzun yıllar aldı, yeni bir yaşam, yeni bir ekonomik ve toplumsal bir sistem, yeni bir kültür yüzyıllar boyunca feodalizme karşı feodalizmin bağrında gelişti ve çok uzun süreçte bir dönemeç alındı. Ama dünya sosyalizminin dönüşümünün bu kadar uzun sürede gerçekleşmesi gerekmiyor, çünkü proletarya diktatörlüğü altında, proletarya iktidarı altında, silahlı işçilerin denetimi altında bu çok kısa süre içerisinde gerçekleşebilir. Yukarıdan aşağıya çok kısa süre içerisinde gerçekleşebilir. Kapitalizm, derebeylikler düzeninde krallıklar altında, feodalizmin altında, iktidarda olmadan geliştiği için, çok uzun bir süre içerisinde aşağıdan yukarı olarak geliştiği için uzun bir zaman dilimini kapsamak zorunda kaldı bu geçiş.

Ama sosyalizm, bir kez devrim yapıldıktan sonra, devlet aygıtını, iktidarı elinde bulunduran politik gücün vasıtasıyla, bazen silahlı işçilerin zorlamasıyla yasalar, kararnameler, devletleştirmeler yapıldı. Lenin, şöyle diyordu yanlış hatırlamıyorsam; işte bir eski kültürün, gele-

neğin tabii ki direneceğini, bencilliğin, edinmeciliğin, az çalışıp çok kazanmanın veyahut işte çalışmadan kazanma eğiliminin sosyalizm altında da elbette devam edeceğini, ama silahlı işçilerin bunları kolayca yola getireceklerini ifade eden çok iyimser sözleri vardır Lenin'in.

Yeni bir kültürel sistemin, sosyalizmin yeni bir yaşama biçimi olarak, yeni bir ahlak ve hukuk olarak burjuva düşüncesine galip gelmesinin bu kadar kolay, karamameler ya da "silahlı işçiler" vasıtasıyla, onların dayatması vasıtasıyla olamayacağı, yaşanan sürecin en önemli derslerinden de bir tanesidir diye düşünüyorum. Bu bakımdan geçiş süreci formüle edilirken, bu derslerin dikkate alınmasının zorunlu olduğunu düşünüyorum.

Burada en önemli düğüm noktası tabii şu; bugün kriz karşısında topluma bir program önereceğiz. Krizin başlıkları konusunda, ekonomik sistem, emek sürecinin yeniden ve demokratik bir şekilde örgütlendirilmesi, toplumun demokratik bir şekilde yeniden örgütlenmesi konularında bütün bu dersleri de dikkate alarak bir program alternatifiyle ortaya çıkacağız. Etkili olabilmemizin, kriz karşısında, toplum karşısında etkin inandırıcı bir politik pozisyon kazanabilmemizin şansı, bu programatik yaklaşımın sağlıklı bir şekilde, doğru bir şekilde geliştirilebilmesine bağlıdır.

Benim sol gruplar arasında, yalnızca sosyalistler arasındaki bir birliği, bir muhalefet birliğini çok fazla çözücü, solun sorunları açısından çözücü bulmayışımın bir nedeni burasıdır. Çünkü sol, demin söylediğim gibi, bugünkü grup yapılarıyla ve siyaset anlayışlarıyla bu yenilenmeyi, bu yeni ve etkin programı geliştirmeyi sağlayabilecek, kısa sürede sağlayabilecek bir durumda değildir. Daha doğrusu tabii ki solun birliği istenebilir bir şey ama, bu ancak böylesi bir yeni, gerçekleştirilebilir, inandırıcı bir sol programı üretmeyle beraber olursa yararlı olur diye düşünüyorum. Mesela bu tür bir araya gelişlerde gördüm, kendileriyle yaptığım görüşmelerde de edindiğim kadarıyla, önlerindeki en büyük engel, gerek Sovyet devriminin değerlendirilmesi konusunda, sosyalizmin ne olduğu konusunda, Sovyetler'in neden

çöktüğü konusunda çok farklı düşüncelere sahip olmaları. Bunları tartışmaya açtıkları ve ortak bir düşüncede birleşmeyi gündeme getirdikleri anda çözülme tehlikesi, ayrılma tehlikesiyle yüzyüze kalıyorlar. Bu tehlike onları, bu konularda tartışmaktan uzaklaştırıyor. Bu yüzden program olarak ortaya attıkları düşünceler, daha çok bu konulara, bu hassas konulara değinmeyen, çok genel, çok soyut, aslında toplumda hiç inandırıcı olmayan, genel, sömürünün ortadan kaldırılması, eşitlik, özgürlük, demokrasi gibi kavramlarla sınırlı kalıyor. Onun bir adım ötesine gidildiği zaman, çözülmeyle yüzyüze kalacağı korkusunu yaşıyorlar ama bu birliği devam ettirmek gerekir diyorlar. Bu yüzden böyle bir programın geliştirilmesinin önüne o birliğin kendisi bir engel olarak ortaya çıkıyor. Birlik, bizatihi kendisi zararlı bir şey değil ama çözücü nokta, kriz karşısında solun etkin ve inandırıcı hale gelmesinin temel noktasında eğer yararlı olmuyorsa, hatta köstekleyici oluyorsa yararlı değildir. Ama bu konuda ilerletici oluyorsa, bu konuda yeni çözüm önerileri tartışmasına götürebiliyorsa bizim için yararlıdır.

Türkiye'nin önündeki dönemeç

Önemli bir dönemeç yaşıyor Türkiye. Türkiye, dünya çapındaki kapitalist sistemin değişimlerinin de zorlamasıyla ve kendi içsel dinamiklerinin de buna katılmasıyla bir yapısal değişim ve sistemin bütün alanlarını kapsayan bir kriz yaşıyor. Bu krizde sol bugün etkisiz durumdadır. Politik tartışmanın dışına düşmüş durumdadır, politikanın dışına düşmüş durumdadır. Sol, bu sistemin krizi içerisinde aktif bir aktör olarak kendisini örgütleyip ortaya çıkartmak zorundadır.Bu, kendisini fikri olarak, ideolojik olarak yenilemesine bağlıdır ve yeniden yapılandırmasına bağlıdır.Böyle bir işlevi görebilecek olan şeyin geniş, kapsayıcı, bütünleştirici, cephesel bir kitle partisinden geçeceğine inanıyorum. Böylesi bir kitle partisi, tabandan gelen insiyatifleri geliştirecek, toplum içerisinde yeni siyaset anlayışlarını geliştirebilecek, kriz karşısında yeni programlar üretilmesinin bir tartışma platformu olarak ortaya çıkabilecek ve solu yeniden toplum karşısında etkin

hale getirebilecek, ayağa kaldırabilecek bir işlev görebilir inancındayım.

Soru: *Genel olarak konuşmaya herkes bir kriz saptamasıyla başladı. Krize uygun mevzilenme ve örgütlenme, çalışma tarzı bugünkü koşullarda nasıl geliştirilebilir, sadece yasal parti bu iş için yeterli midir? Dünya yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu yeniden yapılanma sürecinde Türkiye egemen güçlerine verilen rol ve emek güçlerine çizilen çerçeve bizi cepheye zorluyorsa, bu cephenin temel minberi olacak olan bu devrimci örgütlenmenin, solun diğer alternatif geliştirecek olan insanlarıyla ortak noktası, bir; örgütlenme modeli, iki; program tartışması, üç; Sovyet modelini de gözönüne alarak sosyalizme geçiş için bir model oluşturmak süreci olarak algılanabilir mi?*

İkincisi, bu kriz sürecinin içinde Türkiye'de Kürt sorununun krizde çok önemli bir yeri sözkonusu. Bir ulusal farklılaşma veya ulusal sorun çerçevesinde bir şey ifade ettiniz, ama Kürt sorununun bugünkü kriz içindeki boyutu, buna ilişkin çözüm önerilerinin de saptanması zorunlu değil mi?

Ayrıca, geçmiş dönemde siyasi önderliklerin sağlıklı bir deneyim ve direnç noktası oluşturmadığını, bu konuda birtakım zaaflar taşıdığını gözönünde bulundurursak, bu önderliklerin acaba yeniden üretim sürecindeki siyasal potansiyali yönetebilir ve yönlendirilebilir ehliyete ulaşabilecek mi?

Soru: *Oğuzhan Bey biraz önce sosyalist, siyasal örgütlenme sürecinde bir devrimci ve yenilikçi bir partiye sıcak baktığını söyledi. Ve geçmiş sol örgütlerle partilerin burjuva partileri gibi tepeden aşağı, yani genelde fundamentalist bir görüş açısıyla sorunlarını çözdüklerini söylüyor. Kurulacak devrimci partinin bu olumsuz oluşumu yaşamaması için ne türlü mekanizmaları oluşturulacaktır? Burjuva partileri gibi tepeden aşağı, kararların tepeden alınıp tabana yayılması gibi böyle olumsuzlukları nasıl çözecek parti?*

Soru: *Solun yeniden yapılanmasından acaba güncel politikaların üretilmesi anlamında mı söz ettiniz, yoksa reformist bir kitle partisi anlamında mı ?*

Soru: *Sizin oluşturacağınız partide Kürt sorunuyla ya da bu ulusal kurtuluş mücadelesiyle ilgili ne tür bakış açılarınız var ve ne tür çözüm önerileriniz var?*

Oğuzhan Müftüoğlu: Bazı soruları tam olarak anlayabildiğimi söyleyemem. Anlayabildiğim kadarıyla bir sıraya dizip cevap vermeye çalışayım.Belki Kürt sorunundan başlanabilir. Önce şunu belirteyim:

Benim önerdiğim bir yasal partinin programını ben oluşturacak falan değilim. Ama benim bu konuda görüşlerim var. Daha önce açıkladım zaten. Türkiye'deki yaşanan krizin en önemli, belki iki ya da üç başlığından bir tanesi Kürt sorunudur. Kürt sorununu çözmeden, Kürt sorununda devrimci, etkin, geçerli, inandırıcı çözümler üretmeden bir siyasi hareketin var olması ve kendisini etkin hale getirmesi, geliştirmesi mümkün değildir Türkiye'de. Belki birinci meseledir diyebilirim, aktüellik bakımından. Sadece harcanan paraların çokluğu bakımından değil. Türkiye'deki siyasal gelişmeleri belki dünya çapındaki gelişmeler kadar etkileyen çok önemli, her birimizin günlük hayatında yer eden, etkilerini yaşadığımız bir sorundur.

Elbette ki bu konu çok önemli bir tartışma başlığıdır ve Türkiye'de bugün eğer liberalizme karşı, küreselleşmeye karşı Refah ve şeriatçılık yükseliyorsa, (yani batılı yaşam normları karşısında bir tutucu yaşam normu ve şeriatçı bir akım gelişiyorsa) ve milliyetçilik, şovenizm gelişiyorsa, bunun başlıca nedenlerinden biri Kürt sorunu ve bu sorunun devlet vasıtasıyla Kürtlerin ezilerek çözülmeye çalışmış olması, böyle bir politikanın alternatifsiz kalması, devrimci demokratif bir alternatifin etkin bir şekilde topluma sunulamayışıdır. Eğer devrimciler bunu önlemek istiyorsa, bu konuda çok tutarlı, kap-

samlı geniş bir politika önermek zorundadırlar. Bu sadece Kürt halkının özgürleşme mücadelesine yardım diye algılanabilecek bir mesele değildir. Kürt meselesi benim inancıma göre Türk meselesidir, Türkiye meselesidir de. Türkiye'nin demokratikleşmesi meselesidir. Kürtlerin ve Türklerin demokratik bir toplumsal yaşama ve özgürlüğe kavuşmaları meselesidir. İkisinin birbirinden bağımsız olarak gerçekleşebileceğine inanmıyorum. Bu konuda benim önerilerim olabilir ama bir politik hareketin oluşturulmasında çok etkin bir şekilde başta tartışılması gereken, mutabık kalınması gereken meselelerden bir tanesi bu. Ben bir yıldan bu yana düşüncelerimizi değişik platformlarda açıklıyorum. Bir kısmını da yazdık. PKK'nin ateşkes çağrısından birkaç ay öncesinde ateşkes önerisini yaptık. Ateşkes olmalıdır, önce savaşa son verilmelidir. Sonradan demokratik bir çözüm aranmalıdır. Türkiye'de sivil , siyasal, demokratik bir çözüm aranmalıdır. Askeri bir çözümün geçersizliği topluma anlatılmalıdır. Sosyalistler demokratik, gerçekleşebilir bir program önererek kitlenin karşısına çıkmalıdır. Yoksa Kürt meselesinde sadece insan hakları ihlali meselesi olarak ya da Kürtlerin bir meselesi olarak yaklaşılması Türkiye toplumu üzerinde, Türk insanları üzerinde, Türk emekçileri üzerinde etkin olamamaktadır. Türkiye'deki toplumun demokratikleşmesine, konuya yaklaşımın demokratikleştirilmesine, yol açacak bir çözümler paketi ve politik propaganda, politik çalışma gereklidir. Bir politik hareketin Türkiye çapındaki etkinliğinin bir parçası olarak böyle bir şey ortaya çıkmadığı için bu konudaki sözler etkin olamamaktadır ve tek tek, parça parça sadece insan

Kürt meselesi benim inancıma göre Türk meselesidir, Türkiye meselesidir de. Türkiye'nin demokratikleşmesi meselesidir. Kürtlerin ve Türklerin demokratik bir toplumsal yaşama ve özgürlüğe kavuşmaları meselesidir.

haklarıyla ilgilenen veya işte Kürtlere yardım etmeye çalışan çıkışlar hiçbir etki yaratmamaktadır. Hatta tam tersine, Türkiye'deki kitleleri etkileyemediği gibi kitlelerin şovenleşmesinin de önüne geçme konusunda tamamen etkisiz bırakmaktadır. Bu çıkmazdan kurtulabilmenin yolunu bulmak tabii ki bir siyasal hareketin başlıca sorunlarından biri olacaktır.

Öte yandan PKK hareketini desteklemiyorum. PKK hareketinin politik çizgisinin eleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. PKK özellikle son bir yıldır Türkiye'de Kürt ve Türk halkı arasında birlikte yaşamayı ve birlikte yaşanmasının, savunmasını teşvik eden, onu kolaylaştıran bir politika izlemiyor, çok büyük yanlışlar yapıyor. Kürtlerin özgürleşmesini tabii ki destekliyorum. Ama onun içerisinde bir politik hareketin yanlışlarının çok şiddetli eleştirilmesinin zorunlu olduğunu düşünüyorum. Kürtlerin kurtuluşunun da önündeki en büyük engellerden birincisinin bu yanlışlar olduğunu düşünüyorum. Bugün batıda bir takım insanların topluca bulunduğu yerlerde girişilen suikastler, planlı eylemler sadece ve sadece Türklerle Kürtlerin birarada yaşamasının artık olanaksızlığı fikrinin yayılmasına yol açıyor. Böylesi bir düşüncenin yayılmış olması Türkiye'de, Türk topluluğu içerisinde devletin askeri politikalarının desteklenmesinin güçlenmesinden başka bir sonuç vermez. Her eylem ancak yarattığı politik sonuçlarla beraber doğru veya yanlış olarak değerlendirilebilir. Biz salt eylemin kendisine ya da onu yapanın niyetine bakarak değerlendiremeyiz. Ama Türkiye'deki gidişatta, savaşın kendisi de yapılan hatalı eylemler de Türkiye toplumunda giderek artan bir şekilde şovenistleşmenin, milliyetçileşmenin ve Kürt hareketine karşı askeri çözümün desteklenmesinin güçlenmesinden başka bir sonuç vermiyor. Bu bir çıkmaz aslında. Türkler'in de çıkmazı, Türkiye'li devrimcilerin de çok büyük çıkmazıdır. Bunun aşılması gerekiyor.

Çözüm önerileriyle, Türkiye'nin bütünüyle ilgili öneriler başlığı altındaki tartışmada somut sonuçlar ya da anlamlı tartışmalar üretmek mümkün. Ben sadece Kürt meselesinde değil genel olarak Türkiye'de

merkezi yönetim sistemine alternatif yerel insiyatifleri esas alan bir yönetsel anlayışın sağlanmasıyla gerçekleşebileceği ve çözülebileceğine inanıyorum. Bizim siyasal yönetim anlayışımız, topluma önerdiğimiz yönetim sistemi; bugünkü burjuva siyasal sistemden, merkezi tek uluslu üniter devlet sisteminden tamamen farklı. Doğrudan demokrasi ilkelerinin, toplumun bütün alanlarında yerel insiyatiflerin, bölgesel insiyatiflerin ve taban inisiyatifinin esas olduğu, kitlelerin bu şekilde kendi kendilerini yönetme mekanizmalarına sahip oldukları bir sistem olarak ortaya atılmak zorundadır. Bir siyasal parti de buna göre kendisini şekillendirmek zorundadır.

Demokratik bir çözümün, kalıcı gerçek bir çözümün bu çerçeve içerisinde bulunabileceği düşüncesindeyim. Her bölgede, her yerel ünitede insanlar kendi yönetimlerini, kendi eğitim, kültür, güvenlik sistemlerini kendileri kurmalıdırlar, kendi idarelerini kendileri seçmelidir insanlar. Yani sadece belediye başkanını seçmekle kalmamalı, yerel meclisler oluşturulmalı. Büyük ölçüde devletin, toplumun yönetimi bu yerel inisiyatiflere ve meclislere aktarılmalıdır. Bu bizim (Devrimci Yol içerisinden, gelenekten gelen arkadaşlar bileceklerdir.) Direniş komiteleriyle, halkın söz karar sahibi olması ilkesiyle öne sürdüğümüz bir sosyalist demokrasi ve yönetim anlayışıdır. Bu anlayış geliştirilirse, bugün Türkiye toplumunun Kürt meselesi dahil bütün meseleleri köklü çözümlere uğrayabilir diye düşünüyorum. Bu çözüm önerileri bugünkü Kürt meselesinin somutluğu içerisinde çok açık bir şekilde formüle edilip bütün toplumun ve kitlelerin önünde açıkça ve geniş bir şekilde yaygın bir şekilde savunulmalıdır.

Şimdi birbirine benzer sorular var. Marksist-Leninist bir parti legal olarak yaşayabilir mi? Ya da önerilen böyle bir parti midir yoksa reformist bir parti midir? Sadece yasal partiyle bu kriz karşısındaki ihtiyaçlar sağlanabilir mi? Ayrıca bir başka örgütlenmenin gerekliliği söz konusu değil mi? diye sorular var. Burjuva partileri nasıl aşılacak, yukarıdan aşağı olmadan nasıl olacak? diye sorular var. Bütün bunların hepsini bir soru başlığı olarak ele alıp bu konudaki düşüncelerimi

açmaya çalışayım. Yasal parti deyince tabii ki, arkadaşların aklına haklı olarak bir düzen partisi gelir. Klasik, legal, burjuva siyaset sisteminin, düzenin savunucusu bir parti akla gelir. Burjuva siyaset felsefesinin, işte temsili yukardan aşağı belli bir liderliğe sahip olan bir parti akla gelir. Biz de yasal parti yapacağız bu düzenin içerisinde. Bizimki de böyle birşey mi olacak? Tabii ki biz öyle birşey savunmuyoruz. Ama işte bu düzende, burjuvazinin yer açtığı siyaset düzleminde siyaset yapacağız. Onun belli formları var. O formlara uydurmak zorundayız. Yasal partiyi bugün bir devrim aracı olarak, Türkiye'deki toplumsal sorunların bütününün bir çözümü olarak önermiyorum. Marksizmin devlet ve devrim felsefesinin de kökten değiştiğini düşünmüyorum. Eskiden beri, hepinizin bildiği düşünceleri savunuyorum. Bu yüzden bu düzlemde tartışmanın bize çok fazla bir yararı yok. Zaten Marksistler öteden beri yasal alanı bu perspektif içerisinde değerlendirmişlerdir. Rusya'da komünistler Duma'ya iştirak ediyorlardı. Bizdeki daha değişik. Ama bu yasal alana girmek, bu geniş olanaklardan yararlanmak gerekli. Belki şart değil. Başka alternatifler biliyorsanız, başka çözüm yolları bulabiliyorsanız, yani bugün topluma sosyalizmi yeniden anlatacak, sosyalizmi yeni bir program olarak kitlelere benimsetebilecek, geniş kitlelerin bu gelişen şoven, milliyetçi, şeriatçı, ırkçı, yeni liberal, yeni düzenci vs. bütün bu akımlar karşısında bir çevrede onların bir nevi müdafa siperini oluşturabilecekleri (bir saldırıyla yüzyüzeyiz ve böyle bir savunmaya ihtiyacımız var) eğer başka araçlar, daha uygun araçlar varsa onu yapalım.

Bugün topluma sosyalizmi yeniden anlatacak, sosyalizmi geniş kitlelerin bu gelişen şoven, milliyetçi, şeriatçı, ırkçı, yeni liberal, yeni düzenci vs. bütün bu akımlar karşısında bir çevrede onların bir nevi müdafa siperini oluşturabilecekleri eğer başka araçlar, daha uygun araçlar varsa onu yapalım.

Bugün halkevleri kuruyoruz, sendikalar kuruyoruz, vakıflar kuruyoruz. Bunların hepsi yasalar çerçevesinde çalışan aygıtlardır. Yasal partiler de bu çerçevede, gidip dilekçe verilerek kurulan, işte yöneticileri vb. bildirilen ve tüzüğünde bildirdiği çerçeve içerisinde siyaset yapan araçlardır. Elimizdeki diğer kitle örgütlenmeleri, kitle kuruluşları, sendikalar, kamu çalışanları sendikaları, birlikler, odalar, dernekler, vakıflar, hiç birisi topluma Kürt meselesinde, iktisadi hayatın yüzyüze bulunduğu kriz ve onlara karşı radikal devrimci bir çözüm önerisinin geçerli savunulabilmesi, sunulabilmesi olanaklarına imkan tanımıyor. Buna böylesi geniş, toplumun her kesimiyle ilgili, bu düzene karşı bir başka düzen, bir başka siyaset, bir başka yönetim şekli, bir başka anayasa, belki yeni bir anayasa, yeni bir toplum örgütlenmesi, yeni bir kültürü tek başına savunabilecek bir form, varolan kitle örgütlenmeleri içerisinde yoktur. Dar bir örgüt yapısıyla, "illegal" dar örgüt yapısıyla bu amaca ulaşmak da bugünkü koşullarda mümkün değildir. Böyle bir şeyi gerçekleştirmek mümkün değildir. Dar bir devrimciler örgütüyle, ister legal ister illegal, legal da olabilir, bence adı, illegal olan mutlaka illegal olmaz. Dar grup yapılarının hepsi legaldir, Türkiye'de. Daha doğrusu polis tarafından çok iyi bilindiği, izlendiği için açıkça ortadadırlar. Türkiye'de bütün toplum karşısında, kadınlara, gençlere, Kürtler'e, Türkler'e, işçilere, memurlara, mühendislere, doktorlara tekstilcilere, bakkallara politika yapmamızı, açıkça politika yapmamızı sağlayacak bir araç, böylesi kitlesel bir parti olabilir, yasal parti olabilir diye düşünüyorum. Onun için bunu savunuyorum. Yoksa reformcu bir insan olduğum için

Elimizdeki diğer kitle örgütlenmeleri, topluma Kürt meselesinde, iktisadi hayatın yüzyüze bulunduğu kriz ve onlara karşı radikal devrimci bir çözüm önerisinin geçerli savunulabilmesi, sunulabilmesi olanaklarına imkan tanımıyor.

ya da böyle bir parti Türkiye'nin bütün meselelerini çözeceği için değil. Böyle bir partiyle tabii devrim yapmak, iktidarı ele geçirmek ondan sonra Türkiye'de sosyalizmi falan kurmak mümkün değil. Zaten Türkiye'de solcuların, sosyalistlerin durumu bugün iktidarı ele geçirmek ve yeni bir düzen kurmak noktasında hiç değil. Seçimlere katılan partiler binde 60, binde 70, binde 32 gibi oylar alıyorlar. Adaylar gösteriliyor. Göstermelik kalıyor ister istemez, bizim niyetlerimizden bağımsız olarak göstermelik kalıyor, toplumun bütününe hiçbir şekilde ulaşamıyor. Böyle bir çerçeve içinde bizim zaten şimdi, "böyle parti kurup da iktidarı mı alacağız?" diye tartışmamız çok manalı görünmüyor. Sendika kurup da iktidarı almayacaksak, sendika kurarak almayacaksak veya İ.H.D.'lerdeki, odalardaki çalışmayla, halkevleriyle iktidarı almayacaksak tabii ki bununla da iktidar falan alınmayacak. Öyle bir durumda değiliz.

Solun bugün bu kriz karşısında yeni çözüm önerileriyle, yeni bir düşünce yapısıyla, devrimci siyasi programla, kendisini anlatması, geniş kitlelere anlatması ve yeniden ayağa kalkabilmesi mümkün olabilir, burjuvazinin ideolojik hegemonyası kırılabilir ve kendisini toplum karşısında ideolojik olarak meşrulaştırabilir diye düşünüyorum. Bu noktaya geldikten sonra iktidara gitmenin yolu nasıl olacak? Toplum nasıl değişecek? Bu ayrı bir sorundur. Şimdi bunu tartışmanın çok anlamlı, sağlıklı birşey olduğunu sanmıyorum.

Tabii ki bir yasal kitle partisinin avantajları yanında dezavantajları da var. Kitlesel bir örgütlenmedir, herkes girer bunun içerisine. Cephesel bir nitelik taşımalıdır. Bu bakımdan salt sosyalizmi hedefleyen, salt işçi sınıfı düşüncesini, iktidarını vs. esas alan dar bir programla birebir çakışmaz. Programı bu bakımdan, mesela çoğunluk sol partilerinin yaptıkları gibi, saf bir sosyalizm programı olarak sosyalizmi tarif edip, "bizim programımız budur, bunu yapacağız" şeklinde olmaz. Aslında böyle yapılmasının doğru da olmadığını düşünüyorum. Bunun yanıtının da biraz önce anlattıklarımın içerisinde olduğunu düşünüyorum. Sınfsız toplum ideali, farklılıkların ortadan kaldırılması,

toplumda yabancılaşmanın ortadan kaldırılması, özgürleşmenin tam olarak gerçekleştirilmesi, demokratikleşmenin, üretimin demokratikleştirilmesinin ve toplumsal yaşamın demokratikleştirilmesinin sağlanması çok uzun bir sürecin, geçişsel süreçlerin sonucunda olabilecek bir şey.

Sovyet deneyinden de görüyoruz ve besbelli Türkiye'de bize, "Hadi iktidarı alın bakalım yapın şu sosyalizm dediğinizi" deseler, işte Sovyetler 70 yıl işbaşında kaldılar, maddi özendiriciler kullandılar, toplumsal farklılıklar kalkmadı, üretimde özel formlar kalkmadı, gerçek anlamda toplumsal mülkiyeti gerçekleştiremediler. Gerçekleştirdikleri sadece bir devletleştirme oldu; kolleflikleştirme ya da toplumsallaşma yerine, mülkiyetin ve üretimin bütün toplumda erimesi yerine, bir sınıfa aidiyeti varsayılmış olan devletin elinde herşeyin toplanmasından ibaret kaldı. Bu da "sosyalizm" değil biliyoruz. O yüzden bu aşamada kısa vadede topluma zaten bizim böyle bir sosyalizm önerisiyle gitmemizin, çok da gerçekçi ve doğru olduğuna inanmıyorum.

Gerçekleştirebileceğimiz hedefleri söylemeliyiz

Sosyalistler bugün iktidara gelseler ne yapacaklarsa, ne yapabilirlerse, gerçekçi olarak ne yapabilirlerse, tabii ki uzun vadeli hedefleri, eşitsizliklerin tümüyle ortadan kaldırılması hedefini silmeden, hedefin geçişsel bir toplumsal sistem kurmak olduğunu ifade ederek, ama bugün gerçekçi olarak ne yapmaları gerekiyorsa, onu söylemelidirler. İnandırıcı olmanın yolu bu bence. Bu reformculuk değil, bu reformcu olmayı da gerektirmiyor. Düzenin şu ya da bu şekilde yeni düzenlemeleriyle, düzeni bir sistem olarak yeniden örgütleme arasında fark vardır. Yeniden örgütlerseniz bu tam bir sosyalist program olmaz, ama sosyalizme geçiş olanağı tanıyan bir program olabilir. Bugünkü toplumu o doğrultuda ilerleten, demokratikleştirici, üretimde demokratikleşmeyi, üretimin demokratik bir şekilde yeniden örgütlenmesini, tekelciliğin önlenmesini, sömürü mekanizmasının parçalanmasını, toplumda demokratik bir yeniden yapılanmayı, toplumun demokratik

bir şekilde yeniden yönetsel ilkelere, özgürlükçü ve demokratik, çoğulcu bir yönetim sistemine kavuşmasını sağlamayı başarmak mümkündür, gerçekçidir ve bunlar savunulabilir. Bu düzen içerisinde bunlar mümkün olur mu? Hayır. Biz bunu böyle yapacağız diye savunuruz. Programlaştırırız.

Bir arkadaşım söylüyor, "böyle bir programa izin verirler mi?" Şimdi siyasal partiler yasasına göre bir noktadan sonra şu ya da bu şekilde kapatma yoluna, engelleme yoluna gidebilirler ama bu senin o doğrultuda, bu programı en geniş şekilde ortaya atıp savunmak ve mücadele etmek hakkını savunmanı, bunu, yapabildiğin yere kadar götürmeni engellemez. Elbette dernekleri de kapatabiliyorlar. Bugün halkevleri "siyaset yaptı" diye kapatılıyor. En azından bizi siyaset yaptı diye kapatamazlar da böyle bir şey olursa, işte Anayasa'nın siyasi partiler kanununun filanca maddesine aykırı diye kapatırlar. H.E.P.'i bir senede filan kapattılar, biraz zor kapatıyorlar ama kapatıyorlar sonuçta. Bu alanda mücadele etmenin önünde bir engel olarak görünmüyor.

Şimdi benim burjuva tarz 'yukardan aşağıya siyaset' üzerine söylediklerim tam olarak belki anlaşılmadı bir kısım arkadaş tarafından, sorular onu gösteriyor. Bir parça onun üzerinde durayım. Mevcut burjuva tarzı nasıl işliyor, bunu hepimiz biliyoruz. Yani, partiler kuruyorlar. Partilerin yönetimleri var. Siyasi partiler yasası belli bir sistem öngörmüş, kurultaylar düzenliyor. Partilerin meclisleri var, genel meclisleri var, onların üstünde merkez yönetim kurulları var, iller düzeyinde örgütlenmeleri var; bunların nasıl işlediğini de biliyoruz, burjuva siyasi partilerin nasıl işlediğini ya da işlemediğini de biliyoruz. Aslında bunlar tıkanmış, altı boşalmış durumda. Gidin herhangi bir partinin herhangi bir il teşkilatına, bir taşra teşkilatına girin birkaç gün oturun. Siyaset nedir, nasıl yapıyorlar, nasıl olmaması gerekir, tıkanan şey nedir, onu orada görebilirsiniz. Bütün işlevleri, seçimler olur, seçimler olacağı zaman milletvekili adayı seçilecektir. Belediye seçimleri yapılacağı zaman belediye başkan adayı ve encümen adayı tespit edecek-

lerdir. Bütün bunlar bir yağma, belediyelerde imar ayrıcalıkları elde etme kavgasıdır. Delegeler vardır, birsürü insanı, kendi akrabalarını, yakınlarını delege yazdırırlar. Milletvekillerinin ve politikacıların, il yöneticilerinin, ilçe yöneticilerinin bütün kavgası döğüşü, siyaseti, herşeyi bu delegeleri ellerinde tutmaktır, bunları kazanmaktır. Bakan olanlar, milletvekili olanlar onlara iş yürütmeye çalışırlar. 5 senede 4 senede bir seçim yapılır, seçim gündemiyle, politik hayatla, yeni kararlarla hiçbir ilgileri yoktur.

Demek ki, bizim yapacağımız parti bunun tamamen dışında birşey olacak. Buna sadece şeklini benzeteceğiz ama siyaseti böyle yapmayacağız. Nasıl olabilir? Birtakım düşünceler söyleyebilirim yani mesela şöyle şöyle olabilir gibi şeyler söyleyebilirim ama çok bir şey değil. Çok kolay bir şey olmadığını biliyorum. Yüz yıllık, yüzlerce, binlerce yıllık bir siyaset kültürünün, bir demokrasi ya da demokrasisizlik kültürünün içinde, biz bütün bu söylediklerimizi yapmaya çalışacağız. Geçmişten bu yana taban inisiyatifini, yerel inisiyatifi, halk komitelerini, mahalle komitelerini hep söyledik durduk. Ne kadar yapabildik, kendi içimizde bütün bunların ne kadarını gerçekleştirebildik, ortadadır.

Aslında bu söylediklerimiz sadece bizim tarafımızdan söylenen şeyler değil. Bütün dünya devrimleri, Sovyet devrimi aslında kendisine adını veren, devrime adını veren Sovyet sistemi üzerine kuruludur. İşçi sovyetlerinin, asker sovyetlerinin, köylü sovyetlerinin yönetimde, devlette esas teşkil etmesi, devletin örgütlenmiş bir işçi topluluğu olarak, emekçi topluluğu olarak ortaya çıkmasını öngörüyor. Ama gerçekleştirebildiklerine baktığımız zaman, o kültürde, o tarihsel şey içerisinde önerilenle hiç ilgisi olmadığını görüyoruz. Bizim yapabileceğimiz, bütün onların deneyleriyle bugün daha bir baştan, kendi hayatımızın içerisinde, kendi örgütsel hayatımızın içerisinde bizatihi partinin kendi içerisinde bunu yeniden örmeye çalışmaktır, bir adım ileriye götürmeye çalışmaktır. Böyle bir perspektifi belki bir ilke olarak, sosyalizm ilkesi olarak her şeyin başına yazmaktır. "Sosyalizm

devletçilik mi, değil mi?" diye sordu bir arkadaş. Değil tabii, devletçilik değil. Ama, böyle olmayan gerçek bir sosyalizmi, ne kadar yapabileceğimiz, ne kadar yapamayacağımız ancak zamanla, süreç içerisinde ve bu konuda yeni politikalar, yeni politik beceriler, örgütlenme becerileriyle, bu düşünceye, bu felsefeye, bu siyaset felsefesine inanmış kadroların önderlik yapmasıyla, bunu toplumda yaymasına bağlı olarak ortaya çıkabilecek bir olaydır. Toplumda dikkat ederseniz, burjuvazi bile merkeziyetçilikten uzaklaşıyor. Emperyalist sistemde deminki saydığımız o devletçi, müdahaleci, korumacı zihniyetin iflası ile birlikte merkezi devlet sisteminden de uzaklaşma ve adem-i merkeziyetçiliği geliştirme gibi yerinden yönetim ilkelerini kendi korumaları altında, kendi inisiyatifleri altında geliştirme gibi bir eğilim vardır. Bugün Türkiye'de de Özal terennüm etmeye başladı. Yeni Demokrasi Hareketi'nin yöneticileri bunu terennüm ediyorlar. Zaman zaman Süleyman Demirel ifade ediyor konuşmalarında. Onların buna yönelmiş olmaları, toplumdaki demokratikleşmenin, karar mekanizmalarına, karar süreçlerine katılma isteğinin, sıradan bir pasif katılıcısı değil, siyasetin bir öznesi olma eğiliminin bir ifadesi, onu tatmin etmeye yönelik bir ifade. O zaman bizim bu konudaki yapacağımız vurgu, kendi politik argümanlarımızda, örgütlenmemizde, siyaset yapmamızda, yapabileceğimiz radikal vurgular toplumda çok daha büyük yankılar bulmaya adaydır. Bu bakımdan, siyasette katılımcı, tabanın inisiyatifini esas alan bir siyaset anlayışını, yeni bir siyaset anlayışının belirgin özelliklerden birisi olmalıdır diye düşünüyorum. Tabii böylesi bir siyasal

Kendi politik argümanlarımızda, örgütlenmemizde, siyaset yapmamızda, yapabileceğimiz radikal vurgular toplumda çok daha büyük yankılar bulmaya adaydır.

parti, gericiliğin gelişmesi, kriz, krizin yönelimleri karşısında tek çözüm yolu mudur? Hayır. Krizin kendisi bize pek çok şeyi dayatacaktır. Nereye kadar gidecek, milliyetçiler daha şimdiden kılıçlarını kınlarından çıkarmaya başladılar. Nereye kadar gidecekler? Bunları bilemeyiz, daha doğrusu bellidir de bunu bile bile, Türkiye'nin dikensiz gül bahçesi olmadığını, Türkiye'de siyaset yapmanın, öyle bir milli parkta piknik yapmaya benzemediğini, vahşi hayvanlarla dolu bir ormandaki bir gezintiye daha çok benzediğini bilerek siyaset yapmak zorundayız. Türkiye siyasetinin geçmişi de bize bu konuda çok dersler vermeye açıktır. Bu konu üzerinde çok fazla konuşmak şimdi çok gerekli değil diye düşünüyorum.

Türkiye'de etkin bir siyaset olacaksa, bunun nasıl olabileceğini Türkiye'nin 30 yıllık siyasal yaşamı göstermeye yetiyor. Sokaklarda varolmadan, ayakta durmadan bir siyaset yaşayamaz. Bağımsız adaylar gösterildi birkaç yerde. Bir gece afiş yapıştırmaya çıkmak bile Türkiye'de siyasetin nasıl yapılacağını görmeye, anlamaya yeterli birşeydir. DYP'liler, mevcut bir kısım partiler afiş yapıştıramadılar, yenildiler MHP ve Refah'a. Çünkü afişlerini, parayla afiş yapıştıran insanlar, şirketler var, oralara para veriyorlar. Bin tane yapıştır diyorlar. Onlar bir kısmını yapıştırıyorlar, Oradan sopalı birisi geliyor, bırakıp kaçıyorlar. Sokağa afiş yapıştırmaya kalktıkları zaman silahlı sopalı adamlarla yüzyüze kalıyorlar. Bir parti, yasal bir parti öyle "dilekçe verdim, yasal olduğumu da ilan ettim" diye Türkiye'de kendi meşruiyetini sağlayamaz. Bu, yasalar önünde sağlanan bu hakkın sokakta, sonuna kadar militanca savunulabilmesiyle elde edilebilecek bir şeydir. Meşruiyeti sağlamak Türkiye siyaset hayatının kendi gerçeklerinin içinde oluşabilir. Bir sosyalist, bir devrimci insan ancak bunun bilinci içerisinde siyaset yapabilir.

Bir nokta daha, örgütlenme alanında tabi bir yasal kitle partisi, bir cephesel partidir. Cephesel parti demek, bu cephesel partinin bütün süreci tek başına götürebileceğini ifade etmek mümkün değil. Her canlı organizmanın ayakta durmasını sağlayan değişik unsurları var-

dır. Bir ağaç gövdesiyle ayakta durur, yaprağı vardır, dalları vardır. Sadece dallardan, kabuklardan ve dallardan, yapraklardan oluşan bir ağaç ayakta duramaz. Gövdenin bile bir özü vardır. Bir insan iskeletiyle ayakta durur, iskeleti olmayan bir insan ayakta duramaz, ama bizim, Türkiye'deki sosyalist hayatın zaafı biraz şurada, iskelet yokluğundan ileri gelmiyor; Belki, iskelet çokluğundan ileri geliyor. 50 tane falan iskelet var ortada, ama dal yok, budak yok, ağaç yok, yaprak yok. Herkes kendi başına bir ağaç. Yani, "ben öncüyüm" diyor, "öncü ben olacağım" diyor.

Öncülük, hayatın içinde, canlı hayatın içerisinde dinamik birşey olarak gelişir. Bu mücadelenin içerisinde gerçekten o geniş kitleyi ayakta tutacak, onun kalıcılığını, direngenliğini, uzun vadeliliğini sağlayacak daha özlü, daha militan, daha iyi örgütlenmiş kesimleri, onun hayatını geliştirme imkanı bulurlarsa, o ağacı gerçekten ayakta tutacak, topraktan su almasını, ayakta durmasını, çiçekler açmasını, besin almasını sağlayabilecek işlevi görürse o zaman öncüdür, gerçekten onun özüdür. Ama biz önceden kendimizi öncü ilan ediyoruz. Herşey bizim etrafımızda olacak diyoruz. Örgütleniyoruz ve başlıyoruz kendimize işte dal, yaprak aramaya. Kimse de gelmiyor. Yanlışımız, bir ağacın gövdesinin, dallarıyla, yapraklarıyla birlikte büyüdüğünü anlayamamak. Öncülük de gerçekte mücadelenin içerisinde mücadeleyle kazanılabilecek bir şey olarak görülmeli.

Marksizm, Leninizm yeterli mi, yetersiz mi diye bir soru var. Yani benim söylediklerimden Marksizm'in, Leninizm'in yeterli olmadığı şeklinde bir sonuç çıkmaz ama şimdi söyleyebilirim. Ben Marksizmi, Leninizmi bir dogmalar yığını olarak görmüyorum, algılamıyorum. Yeni sorunlar karşısında ne yapılması gerektiğini, gerekli yanıtları vermek için yeterli bir dogmalar ve ilkeler, tavırlar yığını değildir Marksizm-Leninizm. Marksizm-Leninizm bir yöntemdir. Her zaman gelişen somut duruma göre, dünyadaki, Türkiye'deki, ülkedeki, sınıflar mücadelesi içerisindeki, sosyal hayat içerisindeki, devrim yaptıktan sonra geçiş sürecinin belli aşamalarındakisomut durumlara göre

yeni çözümler üretmeyi mutlaka gerekli kılar. Yeni çözümler üretemezseniz zaten yaşamaz. Çünkü ne Marks'ın yazdıkları, ne Lenin'in yazdıkları, ne Engels'in yazdıkları yeterli değildir. Yeterli görmek, onları bilimsel dünya görüşüne sahip insanlar değil de, bir peygamber, Hazreti İsa, ya da Nostradamus falan yerine koymak anlamına gelir. Kendilerine de saygısızlık olur. Benim tanıdığım, inandığım, sevdiğim, düşüncelerini benimsediğim, okuduğum, tartıştığım bütün sosyalist önderler -Marks'tan itibaren- hepsinin böyle bir özellikleri yoktur. Biz onların sorunları çözüş yöntemlerini, sorunları kavrayışlarını, önerilerini, çıkarttıkları sonuçları alırız, bunların bugünkü hayata uymayanları olursa değiştiririz. Bugün yeni sonuçlar çıkartabiliyorsak çıkartırız. Onların uyguladığı yöntemi, yani bundan yüz yıl önceki serbest rekabetçi, kapitalizm dönemindeki hayata, topluma, ekonomiye uygulayarak elde ettikleri sonuçları bugünün dünyasına ve Türkiyesi'ne aynen uygulayarak sonuçlar çıkartmaya çalışmalıyız.

Soru: *Toprak bütünlüğü savunulurken, aynı anda kendi kaderini belirleme hakkının gerçekleştirilmesi nasıl istenir? Yani diyorsunuz ki, Türkiye bir bütündür ve bu bütünlük dahilinde Kürtler kendi kaderini belirleme hakkına sahiptir. İpotek baştan konuluyor. Bu nasıl sağlanabilir? Halklardan biri, kendi kaderini belirleme hakkını kullanarak, bir yanda kendi devletini kurmak istediğinde diğer tarafın tutumu ne olacak? Yani Kürt halkı ayrılıp ayrı bir bağımsız devlet kurma girişiminde bulunduğu zaman Türkiye sosyalistleri o zaman ne yapacaklardır. Bugün Kürt mücadelesi kendi yolunu çizmiştir.*

Oğuzhan Müftüoğlu: Biz ulusalcı bir bakış açısına sahip değiliz. Marksistler ulusalcı bir bakış açısına sahip değildir. Bir defa verdiğiniz şeyler ulus sorunu konusunda kesin çözümler falan değil. Bizim bakış açımıza göre, ulusal sorunun çözümü ulusların ortadan kaldırılmasıdır. Yoksa ulusların devletler kurması falan değildir, bizim savunduğumuz düşünce budur. Buraya giderken ulusların ortadan kaldırıl-

ması, ulusal farklılıkların da ortadan kaldırılması gibi uzun vadeli bir sonuca giderken, ulusların devletler kurması, federasyon kurması ya da başka bütün öneriler asıl değil geçişsel formlardır. Bunun tercihi de, o ülkenin içerisinde bulunduğu somut koşulların, tarihsel koşulların, dünyadaki koşulların durumuna göre değerlendirilmesine bağlı.

Ben, Türkiye'de bugün Kürtlerin ayrı bir devlet kurmalarını, kendi çıkarları ve gelişmeleri açısından da önermiyorum -elbette kendi bilecekleri iş sonuç olarak; ben bir devrimci olarak "siz bizimle olmaya mecbursunuz" diye bir şey söylemiyorum amaonlara Kürt halkının, Kürt emekçilerinin çıkarları açısından bugün gerçekçi ve doğru devrimci bir çözüm önerisinin nerede olduğunu söyleme özgürlüğümü de bırakmam hiçbir zaman. Bunu söylemem sizin iradenize ambargo koymam falan değil, size ya da Kürt halkına etkide bulunma hakkımı kullanmamdan ibarettir. Sonuçta inisiyatif benim elimde olsa, diyelim Türkiye'de sosyalistlerin elinde olsa ve böyle bir durum ortaya çıksa ve Kürtler "illa da biz ayrı bir devlet kuracağız" deseler zorlagönülsüz birlik olamayacağı belli. Ama bugün öyle bir durum yok şimdi. Türkiye'de Kürtlerin yarısından fazlası Batı'da yaşıyor ve dört ayrı bölgeye dağılmış Kürt toplulukları var, İran'da var, Irak'ta var, Suriye'de var, Türkiye'de var.

Kürtlerin haklarını devrimci bir perspektiften koruyacak ve bütün bölgesel bir çözümü geliştirebilecek dünya çapında bir güç; en azından nispeten olumlu işlevler görecek bir güç de yok. Emperyalizmin at koşturduğu bir bölge Ortadoğu baştan aşağı. Böyle bir tabloda haritaların değişmesini, sınırların değişmesini, dört ülkenin birden siyasal yapılarının değişmesini gerektiren bir çözüm önerisinin bugün Kürt sorunu konusunda gerçekçi, doğru çözüm olarak önermek mümkün mü? Öyle bir şey yapıldığı takdirde inisiyatifin daha çok nerelerde olabileceği gözler önünde değil mi? O zaman bizim önerdiğimiz şey: barışçıl bir çözüm, savaşın sona ermesi, demokratik bir çözümün bulunması. Elbette hiçbir zaman kalıcı bir çözüm değil. Devletler zaten devletler çerçevesi içerisindeki çözümlerin hepsi zaten geçici. Emekçi

halkların çıkarlarına uygun, Batı'da işportacılık yapan, sokaklarda çalışan, işçi olarak çalışan, inşaat işçileri olarak çalışan, Ödemiş'te, Turgutlu'da, Tarsus'ta, Antalya'da çalışan milyonlarca Kürt emekçisinin çıkarlarına da uygun, Doğu'daki Kürt topluluklarının, emekçilerinin çıkarlarına da uygun. Kitleler, eskiden demokrat olarak bilinen insanlar bile ne düşünüyor ona bakmak lazım ve MHP'yi Tarsus'ta, anarşi yuvası olarak bilinen Turgutlu'da ve Türkiye'nin her tarafında oy patlamasına iten gelişmeleri, halkın içindeki gelişmeleri görmek lazım. Böyle bir ortam içerisinde, Türkiye sınırları içerisinde siyaset yapıyoruz. Bence Kürtlerin de çıkarı, Batı'daki ve Doğu'daki, Tarsus'taki, Antalya'daki Kürtlerin de çıkarı, demokratik geçişsel çözüm yolları üretmek ve ortaya koymaktadır. Gerçekçi, Türkiye topluluğuna kabul ettirebilecek, Türkiye topluluğunu askeri çözümden alıkoyacak, askeri çözümü ve şovenizmi desteklemekten alıkoyacak, şovenizmi geriletecek, toplumda demokratikleşmeyi geliştirecek, demokratik bakış açısını gerçekleştirecek, bu doğrultuda savaşı sona erdirecek demokratik-siyasi bir çözüm.

Soru: *Bu partileşme sürecinin şu anda hangi aşamada olduğunu, ya da işte bunu nasıl hayata geçirilebilecek, ne kadar uzun olacağını falan öğrenmek istiyorum.*

Soru: *(Anlaşılamadı)*

Oğuzhan Müftüoğlu: Dediğim gibi, Türkiye'nin durumu, solcuların durumu Fenerbahçe'nin durumuna benziyor. Çözemiyorlar zaten Fenerbahçeliler, bizim de çözemeyeceğimiz anlaşıldı. Arkadaşlar gitmeye başladılar yavaş yavaş. Bir sürü şey tartışılıyor. Muhakkak görüş ayrılıklarımızın olduğu, anlaşamadığımız, farklı bakış açılarına sahip olduğumuz noktalar olacak. Ben kendi düşüncelerimi söyledim. Sorusu olan pek çok arkadaş, Kürt sorunu üzerinde soru yönelten arkadaşlar dahil, farklı bakış açışı, farklı dünya görüşü ve farklı bir pers-

pektiften bakıyorlar, bunları saygı ile karşılıyorum ama tabii ki katılmıyorum. Katılmama özgürlüğümü de taşımama izin verilmesini istiyorum. Keza, bir kısım arkadaş soru sorarken Devrimci Yol sempatizanı olduğunu söyledi geçmişte. Demek ki ortak bir çok duyguyu paylaşmışız ama şu anda Türkiye'deki yaşananlara bakışta farklı bakış açıları söyledim, o arkadaş da söyledi, mesela, "silahlı mücadele yapılması daha doğru değil mi?" dedi. Ben zaten düşüncelerim içerisinde bu aşamada böyle bir şeyin pek doğru olmayacağına inandığımı söyledim. Burdan ötesi birbirimizi ikna etmek için burada sonuna kadar zorlamak değil, saygı ile karşılamak lazım. Yani ben bir de bu şekilde, "silahlı mücadele solun sorunlarını çözer, hadi şunu yapalım" diyen çok fazla insana rastlamadım. Kendi hayatları buna engel. Gerçekçi değil. Önce bunu konuşan insanların kendi hayatları buna uygun değil, gerçekçi değil. Toplumun durumu engel. Toplum sosyalizme inanmıyor. Sosyalizmin ne olduğunu bilmiyor. Hiçbir silahlı eylem, hiçbir askeri yöntem, insanların kafasında sosyalizmin şöyle değil böyle istenebilir bir şey olduğu konusundaki düşüncesini değiştirmeye yetmez bugün. Geçmişte, -şimdi arkadaş dedi- Devrimci Yol sempatizanıyım dedi, silahlı mücadeleyi savunduk. Ben THKPC'den bu yana belli bir pratik süreç içerisinde hasbel kader bulundum. O zamanki inandığımız dünyayla, Türkiye ile, toplumla şimdiki Türkiye çok farklı. Deniz Gezmiş birkaç eylemle bir efsane oldu. 80 öncesinde herhangi bir mahalledeki basit sempatizan bile, silahlı eylemler yaptı. Şimdi bunun on mislini yapan insanlar bile gazetede arka sayfalarda 8'inci sütunda ka-

Toplum sosyalizme inanmıyor, ne olduğunu bilmiyor. Hiçbir silahlı eylem, hiçbir askeri yöntem, insanların kafasında sosyalizmin şöyle değil böyle istenebilir bir şey olduğu konusundaki düşüncesini değiştirmeye yetmez bugün.

lıyor. Topluma hiçbir mesajı yok. Bunu gören, bu eylemi gören, bakan insanlar "işte aslan devrimci çocuklar, sorunlarımızı çözecek" demiyor. İşçiler, memurlar, yürüyüş yapan insanlar öyle düşünmüyor, öyle bakmıyorlar. Bir eylemin şekli, silahlı olup olmaması çok önemli değil. Silahlara aşık insanlar falan değiliz, şiddete aşık hiç değiliz. Şiddet, sınıflı toplumun ürettiği bir şeydir ve devrimcilerin mecburen katlandıkları bir şeydir. Yoksa şiddeti biz kutsal, her sorunu çözen bir şey olarak kabul etmiyoruz. Şiddet karşı tarafın bizi mecbur ettiği bir şey. Ve bugün Türkiye'de toplumun, bir de 12 Eylül süreci yaşamış bir toplumun, (gecekondulların varoşlarında bize, yardım etmiş, barındırmış, Emniyet'e gitmiş, cezaevine gitmiş bu insanların büyük bir çoğunluğu) gidelim bakalım, aynı şeyleri istiyorlar mı, yapmamızı istiyorlar mı? Siyaset toplumla beraber yapılan bir şeydir. Toplumun içerisindeki duygular, düşünceler, insanların psikolojisi, toplumun psikolojisiyle beraber olan bir şeydir.

Mahir'i üç beş tane soygunla, eylemle, Deniz'i birkaç tane eylemle Türkiye'de efsane haline getiren, ama bugün aynı işi yapanların adını bile kimseye hatırlatmayan toplumsal psikolojideki farklılığı görmemiz gerekiyor. Bunu görmeden siyaset yapamayız. Zaten bunu insanlar görüyor. Yani aklın yolu bir. Herkesle konuştuğun zaman bugün böyle bir şey çıkar yol mudur, yapalım mı dediğin zaman buna kimse yanaşmıyor. Yani şiddet konusundaki farklı söylem benim tercihim değil ki, geçmişte de tercihim olmadı şiddet, şimdi de tercihim değil.

Bugün hayat, mücadele, sınıf mücadelesi Türkiye'deki, bugünkü siyasal hayat bunu gerektiriyor mu? Toplumda biz bunu yaptığımız zaman göklere mi çıkarılacağız, herkes bizim peşimizden mi gidecek? Bunu istersin, geçmişte böyle yaptıydık yine yapalım dersen olur mu? İster istemez fıkralar aklıma geliyor. Nasrettin Hoca'ya demişler, "Minareden inemiyor adam", demiş "Bir ip getirin ben indireceğim". İpi atmış adama. "Tutun" demiş "bırak kendini", bırakmış. Küüt, düşüp ölmüş. "Yahu" demiş Hoca, "bir keresinde olduydu ama kuyudan mıydı, minareden miydi bilemiyorum." Kuyuya atmış çıkarmış, ama mi-

nareden olmuyor aynı şekilde. Yani koşulların değişikliğini görmeden, aynı yöntemi uygulayamazsınız. Araçlara, silaha, şiddete bu kadar birincil, politika dışında, içinde yaşadığımız toplumun bilinci, düşüncesi, psikolojisi dışında bir anlam atfetmek niye? Bizi belirleyen şey o değil ki. Devrimci Yol'u ayırdeden şey o değil ki. Silah değildi ki geçmişte. Ona bakacak olursan, bizden çok silahı seven, silahtan başka laf etmeyenler çoktu. Bizim farklılığımız başka bir yerdeydi. Onu görmeden de bugün doğru siyaset üretemeyiz Türkiye'de. Yani geçmişteki düşüncelerimizi savunmak çok güzel olabilir.

Geçende başka bir yerde de karşılaştım, orada da söyledim, Devrimci Yol'un düşüncelerini savunmak bana gurur veriyor. Bunların oluşturulmasında işte hasbel kader bir nebze rol oynamış bir insan olarak, bir sempatizan insanın hala sıkı sıkıya Devrimci Yol'u savunması bana gurur veriyor. Ama gurur bir yerde gerçeği görmeye engel olduğu zaman aptallığa dönüşür. Eğer bu gururla ben aynı şeyi yapmaya kalkarsam, bugün Türkiye'nin gerçeğini görmezsem, geçmişte Devrimci Yol'u Devrimci Yol yapan düşünceleri üretirken uyguladığımız yöntemi bugünkü hayata uyguladığımızda başka sonuçlar veriyorsa, eskiye sarılıp kalıyorsam, aptallaşırım, o gurura yenilmiş olurum. Çok fazla bir şey ifade etmez bunlar.

Şimdi bazı arkadaşların sorduğu sorular var. Bir inisiyatif boşluğu, inisiyatif eksikliğinin olduğu açık. Ben de şahsen bu konuda tek başıma inisiyatif geliştiren bir insan değilim. Bir arkadaş, işte eskiden eski liderler başarısızlıkları sonrasında şimdi ne kadar yeterli olabilirler diye sormuş: aynen onun gibi düşünüyorum. Ben de 1980'de yenilgiyle karşılaştığımız zaman, dedim ki, Türkiye'de örneğin Demirel'in siyasi hayatının sonu geldi. Yapamadı işte, bunca iki tane, ikinci darbeyi yedi adam. Çekilmesi lazım, "arkadaş ben bu işi yapamıyorum". Ben olsam öyle yaparım. Ecevit de öyle. Başbakanlığa geldi, hükümeti idare etti falan ondan sonra kendi memurlarının zoruyla gittiler Zincirbozan'a, onlara akıl öğrettiler, bilmem ne yaptılar. Onlar da yapamadı. Siyaset ahlakı diyor ki; "biz bunu yapamıyormuşuz anlaşıldı,

biz de yenildik.". Ben de bu sonuçtan sorumluyum. Böyle bir işte birinci derecede rol almış bir insanım. Demek ki, aynı konumda devamda ısrar etmemesi gereken bir insanım. Sıradan bir devrimci olarak devam etmeliyim. Bundan sonra, siyaset içerisinde benim üstüme ne düşer, ben ne yaparım, neyi başarabilirim, bundan sonraki süreçle ilgili bir şeydir. O bakımdan ben herhangi bir siyasal oluşum konusunda öyle tek başına bir inisiyatif geliştiren bir insan değilim. Siz de benim kadar etkili bir şekilde, kendi düşüncelerinizi bu platformda savunabilirsiniz. Ben katılmıyorum ama, beni belki ikna edersin, onu bilemiyorum. Belki diğer insanları ikna edersin ben ikna olmam, senin dediğin gibi olur, ona da bir şey söyleyemiyorum.

Tabandan kurulacak bir hareket

Öte yandan ben bugün yukarıdan değişik grupların yan yana gelmesiyle veya biraraya gelmişlere Devrimci Yol topluluğunun eklenmesiyle ortaya çıkacak oluşumların çözüm olmadığı kanısındayım, Türkiye solunun sorunlarının çözümü olmadığı inancındayım. Daha geniş, kitlesel, taban inisiyatiflerine dayanan bir siyasi etkinliğin, bir siyasetin, bir toplumsal hareket olarak geliştirilmesinden yanayım. Tabii bunun bir önderliği olur, buna önayak olacak insanlar topluluğu olur ama bir felsefe olarak aşağıdan yukarı kuruluşu, tabandan kuruluşu siyaset felsefesi olarak benimseyen bir yol izlenmelidir diyorum böyle bir oluşumda. Birtakım liderlerin biraraya gelip ya da örgütlerin yöneticilerinin biraraya gelerek bir çözüm önerileriyle değil, onların da kendilerini bir unsur olarak içinde eritecekleri, içinde var olmaya çalışacakları, bir oluşum.

Türkiye'nin örgütlü sol kesimi örgütsüz kesimin yanında çok küçüktür. Bunları biraraya getirerek bütünleştiremeyiz Türkiye solunu. Türkiye solu, çok daha geniş bir potansiyele tekabül ediyor. Siyaset hayatı içerisinde çok değerli bilim adamlarımız var, toplumun bütün kuruluşlarında 30 yıllık sol birikimin içinden geçmiş, bu tür deneyler edinmiş değerli insanlar var. Bütün bu geniş potansiyeli, devrimci, de-

mokratik, ilerici potansiyeli aktive edebilecek, kendi çatısı altında toplayabilecek, onları siyaset içine sokacak, etkin hale getirebilecek bir sistem, bir yol bulmamız gerekiyor. Bu kolay bir şey değil, zor bir şeydir ama bence çözüm Türkiye'de kolayda değil zordadır.

Birtakım grupların, örgütlü yapıların bunu temsil etmediğine inanıyorum. Yani bilmem ne grubunu esas alıp, onun yöneticileriyle beraber anlaşıp böyle bir hegemonya mücadelesi bunun içerisinde. Bu yetmiyor, bu da olsun itiraz etmiyorum ama bunu esas alan, böyle bir yolu ve sistemi esas alan bir çözüm, çözüm değil. "Hangi aşamada?" diye sordu bir arkadaşım. Dediğim gibi bir inisiyatif boşluğu vardır, bence zaman geçiyor ve atıl kalıyor. Kendi iç sorunlarımız nedeniyle ve solun kendi yapısal tutuculuğundan ötürü -kendimizi de dahil ediyorum- bu konuda yeterli açılımı, yeterli inisiyatifi geliştiremiyor. Bu konuda da bir tıkanma var. Buna benzer yüzlerce topluluk Türkiye'nin her tarafında var, toplantılar yapıyorlar, kararlar alıyorlar, sekreteryalar seçiyorlar, taban inisiyatifi diye bir şey gelişiyor, gruplar oluşmuş ama bir çıkış yolu yok. Bu çıkış yolunu bulmak için herhalde bir yerden bir gedik açmak lazım, bir inisiyatif geliştirmek lazım. Bunun nasıl olabileceği konusunda şimdi bir şey öneremiyorum, bir şey söyleyemiyorum.

Sıtkı Coşkun

Kendimi kısaca tanıtayım. Birinci Türkiye İşçi Partisi'nden gelen bir arkadaşınızım. 1974'den itibaren Türkiye Komünist Partisi'nin üyesiyim. 1977'den 1988'e kadar Türkiye Komünist Partisi'nin Merkez Konseyi Üyesiyim. 1988'den 91'e kadar Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Üyesi ve Merkez Konseyi Üyesiyim. 1991'den beri de Sosyalist Birlik Partisi, bu sene Haziran ayından beri de Birleşik Sosyalist Parti'nin Üyesi ve Yöneticisiyim.

Yani, şöyle bir gördüğünüz gibi son 30 yılın bir kesiti bizim de yaşamımızda izlenebilen bir biçimde ortaya çıkıyor.Ama kendi gerimize fazla gitmeden çok kısa bir yerden girelim. Gerçekten tarihin sonunda mıyız? Yani hakikaten bir şeyler bitti mi, ya da Fukuyama haklı mı sorusundan başlamak herhalde iyi olur. Ama bizzat Fukuyama'nın herhalde ikinci kitabında söylediği bir şey var ki, bir şeylerin sonunun olmadığı çıkıyor. Mealen diyor ki; "Valla bu inatçı bir kısım adamlar sosyalizme ideal diye ısrar etmeye devam ederlerse, bu tarihin sonu olmayabilir". Demek ki, Fukuyama bile sosyalistlerin epey inatçı olduğunu saptıyor.

Elbette ki sorun, bir inat sorunu değil. Gerçekten 80'li yılların sonu 90'lı yılların başında, bütün dünyada ve Türkiye'de var olan, reel ya da yaşanmış sosyalizm deneyini savunsun ya da savunmasın,sosyalist akımların bütün kesimleri güç olarak, reel sosyalizmin yaşadığı büyük çöküntüden sonra ve onunla iç içe, ağır bir krizi yaşadılar. Yani, kurunun yanında "yaş" da yandı, Reel sosyalizmi savunmayan akımlar da, hatta sosyalizmle alâkası olmayan toplumsal muhalefet akımları da,- örneğin Avrupa'da çevreci akım, feminist akım, barış hareketi de- 80'li yılların sonunda, 90'lı yılların başında reel sosyalizmin çöküşünden sonra önemli bir sarsıntıyı geçirdi. Denebilir ki; 90'lı yılların başı bütün dünyada toplumsal muhalefet akımları köklü bir sarsıntı geçirdi Ve 89, 90, 91, hatta 92'nin ortalarına kadar uluslararası planda sosyalist akım, Marksist akım gerçekten tam dibe vurdu ve dibe oturdu.

92'lerden bu yana baktığımızda ise, dipten çıkmadı kimse hâlâ. Hâlâ dipte gitmeye devam ediyoruz, ama küçük bir tespit değişikliği yapabiliriz ki, dibe çarptıktan sonra uluslararası sosyalist akım, farklı eğilimlerden oluşan dünya sosyalist hareketi, gerçekten bir yok olmayı yaşamadı. Tam tersine dibe vurduktan sonra dipte hafiften yürümeye başladı, ya da yok olmadığını görmek mümkün oldu.

Gerçekten bütün varyantlarıyla baktığımız zaman, bugün üçüncü dünya dediğimiz eski az gelişmiş ülkelerde de, Avrupa anakarasında da yavaş yavaş 92 ortalarından itibaren, sosyalist akımın farklı kesimlerinin ayakta kalabildiğini, özellikle parti formundaki örgütlenmelerde yeni tip şekillenmeler içerisinde, çok sayıda birleşik parti denemesi içerisinde, yine aynı biçimde farklı hareket tavrı ilişkileri içerisinde kendini yeni şartlarda inşa etmeye başladığını görüyoruz.

Avrupa'da sosyalist hareket

92 ve 93'ün en azından parlamenter düzeydeki sonuçlarına baktığınız zaman, Portekiz'den bu tarafa farklı işbirlikleri içerisinde sosyalist akım. Portekiz'de yüzde 13, 14, 15, 16'lara çıkan bir oy oranı var. Yani Marksist zeminden esinlenen akımların hepsini aldığınızda ,farklı biçimlerde seçimlere girmelerine karşın, biraz daha artan oy oranlarına rastlamak mümkün oldu. İspanya'da yine, gerek 3-4 komünist partisi ve akım var. Bunlara baktığınızda, gene seçimlerde yok olmayan belli bir oy barajını koruyabilen bir zemin ortaya çıktı. Fransa'ya geçtiğiniz zaman, geçen yılki seçimlerde hepimizin izlediği gibi Fransız Sosyalist Partisi tepe aşağı bir gidiş yaşadı, ama Fransız Komünist Parti'sinin -ki, Avrupa'daki görece en kireçlenmiş komünist parti yapılarından biridir- yerel seçimlerde de, Avrupa Konseyi ve parlamentosu seçimlerinde de belli bir oy kıpırdamasını yaşadığını görebildik. Gene belki Avrupa'nın en durağan ülkelerinden biri gibi görünen İsviçre'de, İsviçre Komünist Partisi, geçtiğimiz yıl Cenevre gibi bir kantonda belediye başkanlığı seçimini, sosyalistlerin bir kesimi ve yeşillerle birlikte bir blok yaparak kazanabildi. Ve İsviçre tari-

hinde ilk kez bir kanton parlamentosunda komünistlerin de içinde olduğu bir muhalefet çoğunluğu alabildi.

Almanya'ya geçtiğiniz zaman, eski iktidar partisi olarak Alman Sosyalist Partisi -ki şimdiki Demokratik Sosyalist Partisi-, Batı'ya geçtiğiniz zaman Alman Komünist Partisi ve onun geniş alternatif ilişkiler içerisinde kurduğu işbirlikleri, son birbuçuk yıllık seçimlerde gerçekten kayda değer sonuçlar alabildi.

Akdeniz hattından indiğiniz zaman İtalya'da komünist hareketin Marksizmi bırakan kanadı da, bırakmayan kanadı da, son genel seçimler hariç, yerel seçimlerde kayda değer bir canlılık gösterebildi; yüzde 40'lara yaklaşan bir oy oranı alabildi.

Yunanistan'da son iki seçimde, önce Yunanistan Komünist Partisi barajı aştı ve parlamentodaki üçüncü parti olma konumunu koruyabildi. Sonra da, son seçimlerde de KP'den ayrılan ve daha farklı kesimlerin kurduğu sol birlik çerçevesinde ve tek tek küçük partiler halinde gene kayda değer oylar çıkabildi. Ya da daha aşağı indiğinizde Kıbrıs'ta, Güney Kıbrıs'ta AKEL ana partilerden biri olarak kalmaya devam edebiliyor.

Kısacası Avrupa'nın güneyine kadar geldiğinizde, en Stalinci kanattan en yenilikçi kanada kadar klâsik üçüncü enternasyonal formunda olmayan akımlardan, hareketsiz örgütlenmelerden, Ortadoğu'ya geçtiğinizde Suriye Komünist Partisi gibi klâsik Stalinci yapı içerisindeki partilere kadar, Marksist orijinden gelen akımlar gerçekten belli bir etkinliği veya bir varoluş çizgisini koruyabiliyorlar.

Eski sosyalist ülkelerdeki son seçimlere bakıldığında, komünist kimlikten geldiği düşünülebilecek, ama bugün belki sosyal demokrasiye doğru açılmış ya da merkeze doğru gelmiş yapılara rağmen, bilinen sol ya da komünist eski kimlikli birçok parti, akım, bu yeniden kapitalist inşa sürecinin içerisinde solda sosyalist, hatta komünist kimlikle ortaya çıkıp oy alabiliyor ve gerçekten kendi ülkelerinde başlıca muhalefet odağı olma açısından da bir sonuç çıkabiliyor. Ya da Latin Amerika'ya geçtiğiniz zaman, sol, iktidardan çekilmesine rağmen ül-

kedeki ana politik muhalefet akım olarak kalmaya devam edebiliyor. Şili'ye dönüp baktığımızda; eski Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin dış politik organı olan Moskova Mins'in yazdığına göre, Şili'de her şey hâlâ çok bol, komünist de gereğinden fazla bol.

Dolayısıyla şöyle bir sonuca varabiliriz; dünya çapında komünist ütopyayı benimseyen akımların farklı eğilimleri içerisinde kazandığı karakter, sosyo politik bir olgu olarak kalıcılık ve dayanıklılık düzeyidir. Yaşanan ağır krize, ağır depresyona, basının Fukuyama gibi resmî tarihçilerine tarihin sonunun geldiğini söyleten olgulara rağmen, uluslararası planda Marksist kökenden gelen farklı devrimci akımların, komünist, sosyalist eğilimlerin bugün şu veya bu cılızlıkta da olsa, yaşama gücü gösterme noktasında bir belirginlik kazandığını söyleyebiliriz.

Demin belki değindim, Avrupa anakarasına bakıldığında, sadece sosyalist akımın değil, çevreci ve feminist akımın da ağır bir krizi yaşandı. Yeşil hareket de, feminist hareket de Avrupa'da ciddî bir ayrışma gösterdi. Bir kısmı gerçekten tam düzeniçi akımlara geçtiler. De Gaulle'cü partinin de yeşil bir kesimi var, feminist fraksiyonu var, sosyaldemokrat partilerin de. Komünist akım içerisine geçen çevreci akımlar ortaya çıktı. Ama son birbuçuk yılın seçimlerinde Avrupa'da radikalleşen ve örneğin Alman yeşillerinin bir kısmında olduğu gibi kendini "sosyalist yeşil" olarak ifade etmeye yönelen, yani kapitalizmin karşısında çevre sorunu üzerinde radikal bir çizgiyi tutturabilmek için sistemle bağlarını gözden geçiren ve daha anti-kapitalist bir söyleme doğru çekilen bir çevre kesiminin ve aynı şekilde kadın hareketinde de sosyalist akımdan etkilenen unsurların, daha diri ve toplumsal muhalefet içerisinde de sesini biraz daha yükselten, küçük, marjinal ama kaybı olmayan akımlar olarak ortaya çıktığını söylemek mümkün.

Bu anlamda, içine girilen yeni etapta komünist akım, sosyopolitik bir olgu olarak partiden hareket tipine, gerilla örgütlenmesinden yarı parti yarı illegal örgütlenmelere kadar, yani 1900'lerin ilk üç

çeyreğinde yaşayan bütün varyantlarıyla, belli cılızlıklarla ve dibe vurmalarla birlikte ama sosyo-politik kalıcı bir olgu olarak ortaya çıkmıştır diyebiliriz. Eğer ağır bir krizden sonra bir düşünce, bir teori olarak Marksist akım ve bir toplum ütopyası olarak komünist toplum ütopyası dünya çapında bu ölçüde kalıcı, dayanıklı bir sosyo-politik olaya dayanıyorsa, sınıfsal temellerinin ve bir ütopya olarak, bir teori olarak onun, toplumun ve insanlığın içerisinde bulduğu, eski deyimiyle "merce", ya da "yaşayabilir alan" dayanıklıdır ve uzun vadelidir.

Dolayısıyla dünya çapındaki bu duruma ve Türkiye'ye dönüp baktığımızda sosyalist akım şu anda dipte duruyor, yani biz henüz yürümüyoruz da, şu anda ancak söyleyebiliriz ki, dipte durmayı başardık.

Türkiye'de sosyalist hareket

Ülkedeki siyasal süreç ve sosyalistler deyince şöyle bir etrafınıza bakabilirsiniz; siyasal süreç nerede, sosyalistler nerede diye. Biz herhalde siyasal sürecin esas itibariyle dışında bir yerlerdeyiz. Yani, henüz ülkede sınıflar mücadelesinin ve politik güçlerin yeralımı içerisinde kayda değer bir pozisyonu işgal ediyor durumda değiliz. Ama geçmişe dönüp bakarsak, Türkiye'de 920'lerden bu yana gelen süreç içerisindeki konumlarına baktığınızda; Birinci Türkiye İşçi Partisi 61'de kurulduğunda, 63'teki ilk kongresi, 65 Malatya kongresine kadar olan sürece baktığınız zaman, şehrin delikanlıları, şehrin marjinalleri ya da üniversitede okumuş, adı "komünist'e" ya da "felsefe delisi, manyak"a çıkmış tipler dışında taşrada sosyalist bulmak ve Türkiye İşçi Partisi'ni 60 ve 64 döneminde örgütlemek mümkün değildi. Ama bugün aynı alanlara gittiğiniz zaman Türkiye'nin her ilçesinde -belki her köyünde dersem azıcık abartmış olabilirim ama- bir tane 141, 142'den, 169'dan, 125'den yargılanmış, deliğe girmiş çıkmış, tezgâhtan geçmiş, şu veya bu süre içerisinde profesyonel devrimci olarak bir illegal örgütte çalışmış insana değmeyeceğiniz, merhaba demeyeceğiniz yer yoktur. Örneğin ben geçen hafta Bursa'daydım. Bursa'ya gittiğiniz zaman Hürriyet Mahallesinin köşebaşındaki bakkal, bizim eski TKP il yönetim ku-

rulu üyesi. Arka sokakta belki kurtuluştan bir bölge komitesi üyesi, öbür tarafta da Dev-Yol'un eski yönetici kadrolarından birine rastlamanız mümkündür.

Türkiye sosyalist hareketi, toplumun içerisinde yeni bulaşmış bir gençlik hastalığı olmaktan çıktı, gerçekten ülkemiz sosyolojisi içerisinde farklı yaş gruplarına dağılan ve herkes için mahallesinde rastlayacağı, ailesinden bir parçayı görebileceği, artık ağabeyi ya da kardeşi değil amcası, dayısı, hatta artık dede, nine bir kuşak ortaya çıktı. Ama bu kez bir önünde boşluk var, örneğin bizim Birleşik Sosyalist Parti'ye baktığınız zaman bizim önümüzde 1902 doğumlu Ömer Bozışık'ımız var, 1927'den beri TKP üyesi. Bir de önümüzde 30 yaşın altına inen yoldaş hemen hemen çok az. Yani bir de 50-55 ile 70-75 yaş arasında bir yirmi yıllık boşluğa tekabül eden dönem var. Ama bir bütün halinde her şeye rağmen Türkiye sosyalist hareketi, bugün yenilgisine, dağılmışlığına rağmen Türkiye'nin coğrafyasının bütün alanlarında rastlanabilecek, mensupları bulunabilecek bir politik akım, sosyo-politik bir olgu karakterindedir.

Türkiye'de de Marksist akım, devrimci akım, komünist akım bütün farklı yapıları ile ve değişik eğilimleriyle birlikte Türkiye'nin politik yaşamının artık silinmesi olanaklı olmayan renklerinden biri durumundadır. Geriye doğru dönüp bakıldığı zaman, Türkiye'nin 70 yıllık Cumhuriyet tarihinin içerisinde toplumsal muhalefetin en köklü, en kalıcı ve toplumda en derin iz bırakan istemleri, mücadeleleri, Türkiye'de sosyalist akımın mücadeleleri ya da topluma malettikleri ile ortaya çıkmıştır.

1940'ların, 50'lerin ve 60'ların kültür yaşamı, 1960'ların, 70'lerin politik yaşamı Türkiye'de sosyalistlerin, devrimcilerin varlığı, onların sözü ve söyledikleri yok sayılarak kavranamaz.

Türkiye sosyalist hareketi şu anda yavaş yavaş politik sürecin bir yerlerine doğru tutunmak için ne yapabileceğini tartışmaya başlıyor. Gerçekten başlıca akımlar, ister illegal bir parti ya da hareket tarzında, ister legal birleşik bir parti tarzında, isterse halen hareket ve hareketin

farklı örgütlenme biçimlerinin arasında bir arayış içerisinde ama, denebilir ki; sosyalist akımın başlıca ana unsurları kendini şu ya da bu biçimde stabilize etmeye çalışan, yeni koşullarda ülkede sınıf mücadelesini, sosyalist idealin gerektirdiği işleri yapmak için olanakları arayan bir tabloya doğru şekillenmeye başladı.

Kapitalizm sorunları çözemiyor

Demin değinmeye çalıştığım Avrupa anakarasındaki seçim sonuçlarının gösterdiği bir tek olgu var ki, tercihini kapitalizme karşı ya da solda yapmış seçmen ve yurttaş kitleleri içerisinde buraya katılan yeni insan unsuru yoktur, ama solda bir tercihe yönelmiş seçmen kitlesi, ya da insan unsuru içerisinde yeniden farklı eğilimler ve vurgulardaki Marksist akıma doğru yönelme, onun etrafında bir kümelenme, bir oy ya da politik tutum oluşturma eğilimi öne çıkıyor. Bunun da temel nedeni, Marksist akımın ya da Marksist teorinin düzen karşıtı temel projeyi halen savunuyor olmasının sağladığı noktadır. Çünkü, bütün dünyada sosyalizm adına örgütlü ülkenin kalmadığı bir koşulda, son iki yılın gösterdiği bütün göstergelere baktığınızda, kapitalizm, insanlığın önündeki temel problemleri çözme, onun ihtiyaçlarını karşılama noktasında hızla ve belki de Fukuyama'nın bile beklediğinden hızla, sınıfta kaldığını ortaya koymuştur. En basitinden, daha Rio de Jeneiro Zirvesi'nde ortaya çıkmıştır ki, kapitalizmin doğa için ayıracağı kaynağı yoktur. En acil insanlık problemlerine, karşısında bir nükleer silâhlanma vesilesi olmadığı halde çevreyi korumaya ayıracak bir kuruşluk kaynağı yoktur. Doğanın çeşitliliğini koruma anlaşmasını kaynak ayırmamak için imzalamayan ülkelerin başında ABD ve Avrupa anakarasının en büyük emperyalist ülkeleri geliyor.

Dönüp baktığınızda, reel sosyalistlerin çöktüğü koşullarda Körfez Savaşı, emperyalist metropollerin ve esas emperyalist metropol olarak da ABD'nin bütün dünyaya verdiği gözdağının bir kırbacı ya da uzun sopası olarak Ortadoğu'nun başına patlayabildi. Ve 92-93'te Ortadoğu'da silâhlanma hızla yükseldi, 93-94'te silâhlanma daha büyük bir

hızla inebileceği halde tam tersine inmedi. Belli bir düzeyde silâhlanmanın stabilize olduğu, yani kapitalizmin alternatifi örgütlü bir toplum, yokedicisi olmadığı ve sınıfsal olarak da dünya çapında işçi hareketinin organizasyonunun en kötü olduğu bir durumda silâhlanmaya, doğa karşıtlığına ve insana özgü kaynakları asalak bir şekilde tüketmeye devam ediyor. Ve en önemlisi, en gelişmiş ülkelerde bugün 40 milyon insan, yani dünya çapında en iyi eğitilmiş, en üretken tarzda kullanılabilecek bir emek gücü, işsizlikle, açlıkla iç içe yaşatılmaktadır. Yani kapitalizmin 90'lı yılların ortasına doğru insanlığın problemleri karşısında yetmezliğinin hızla ortaya çıkışı, solda, kapitalizme karşı belli bir eleştirel konumu olan başlıca insan unsurunun, tercihini yeniden düzen karşıtı projeye sahip olan akımlara doğru yapmasını getirmektedir. Sosyalist akımın, komünist akımın, Marksist akımın, devrimci akımın ileriye doğru, belki de 21'inci yüzyılın başına doğru, önüne bir 4-5 yıllık perspektifi koymadan toplumsal muhalefet düzeni üzerine düşünmesi mümkün değilder ve burada gerçekten, rejimin partilerinden, rejimin siyasal akımlarından öğrenmeye ihtiyaç vardır.

Kapitalizmin 90'lı yılların ortasına doğru insanlığın problemleri karşısında yetmezliğinin hızla ortaya çıkışı, solda, kapitalizme karşı belli bir eleştirel konumu olan başlıca insan unsurunun, tercihini yeniden düzen karşıtı projeye sahip olan akımlara doğru yapmasını getirmektedir.

Refah Partisi'nin örgütlenmesinin başı 60'lı yılların ortasıdır. Bugün geldiği yer 90'ların ortasıdır, yani 25 ya da 27 yıllık bir süreçten buraya gelmiştir. Eğer 1969'un Türkiye İşçi Partisi ve o zamanın Dev-Genç hareketi ile birlikte bütün sosyalist akım, o zaman iç bölünmelerle, "elma ağacının sağ tarafındaki elmalar mı daha güzel, sol tarafındaki elmalar mı daha güzel" tartışmasıyla ayrışmasaydı ve 70'de de bizi tepelemeselerdi, herhalde yüzde 3'e yakın oy potansiyeliyle -ki

Refah'ın da başlangıcı yüzde 3'ler, 4'ler civarındadır- Türkiye'de sosyalist akım çok daha ciddî bir yerde olabilirdi. Ama devlet zaten bizi 12 Mart'ta da, 12 Eylül sonrasında da babasının hayrına budamadı.

Öte yandan da işçi sınıfının ana güçlerine baktığınız zaman, daha ağır bir kriz yaşamasına rağmen işçi hareketinin sendikal plandaki dayanakları öylesine köklü ve temelli ki, bu alandaki güç gerçekten yok edilemedi. Bugün uluslararası planda işçi hareketinin belki de en diri kalan kurumlarını koruyan ve uluslararası ilişkilerini koruyabilen yapıları, işçi-sendika hareketidir. 1989 yılının Uluslararası Hür İş Sendikaları Konfederasyonu'nun, Dünya Emek Konfederasyonu ile Hristiyan Sendikalar Konfederasyonunun ve eski sosyalist ülke sendikaları, Dünya Sendikaları Konfederasyonu'nun raporlarına baktığınız zaman, militan bir kapitalizm eleştirisinin bu sendikal örgütlerin görüşlerine, dünya analizlerine sızdığını ve ciddî bir yer edindiğini görürsünüz.

Toplumsal muhalefette boşluk

Türkiye açısından sosyalist akımın tek tek veçhelerine baktığınız zaman, örneğin biz BSP'de bugün şimdi yaklaşık 7-8 eski sosyalist akımın biraraya gelmesiyle örgütlenmiş vaziyetteyiz. Türkiye sosyalist akımının dünden daha dingin, daha birleşik bir perspektife doğru kendi mecrasında, kendi yataklarında önünü açmaya çalıştığını görmek mümkündür.

Esas itibariyle son birbuçuk yılın Türkiyesi'ne baktığımız zaman, demin dünya çapında söylediğimiz toplumsal muhalefet boşluğunun Türkiye'de aynen yaşadığını göreceğiz. Türkiye'de varolan partilerin hepsinin adresleri -kendi kartları ne yazarsa yazsın- merkeze ve merkez sağa taşınmış durumdadır. Şu anda sosyaldemokrat partilerin programatik yapıları da, ekonomik görüşleri de, IMF'nin ve Dünya Bankası'nın reçeteleri çerçevesinde yol alıyor. Sağdaki partilerin çerçevesi zaten bu. Sağ uca gittiğiniz zaman, yani radikal sağ, faşist milliyetçi sağ ve totaliter, şeriatçı eğilim olarak Refah'ın programlarına baktığınız zaman en radikal anti-kapitalist söylemin altında Erbakan

Hoca IMF'ye selâmı çaktı, Amerika'ya gitti tekmilini verdi, işini bağladı geldi. Dünya çapında sınıf mücadelesinde emperyalist metropollerin ve dünya burjuvazisinin ağır basışı, politik alanda da genel bir sağa kayışı yarattı ve Avrupa anakarasında II. Dünya Savaşı'ndan bu yana ilk kez İtalya'da faşist akım iktidara taşındı. Nasıl DYP'nin üzerinden MHP iktidara taşındıysa, İtalya'da da İtalya hareketinin üzerinden Mussolini'nin partisinin devamı iktidara taşındı.

Genel bir sağa kayışın belirtilerini yaşıyoruz ve bu sağa kayış, yalnızca sağ partilerin içerisinde radikal sağ eğilimlerin öne çıkması olarak çıkmıyor. Sosyaldemokrat ve komünist kökenden geldiğini söyleyen solun içerisinde de yeni sağcı görüşlerin üstün çıktı veya savunulduğu çizgileri görmek mümkün. Türkiye'de Yeni Demokrasi Hareketi'nin içerisinde benim eski TKP'den bir kısım yoldaşımın yeralması da, bu tipik eğilimin tam kendini ifade etmesidir. Yani sınıf mücadelesinde ezilen sınıf yenildikten sonra "pardon" deyip ceketini alıp öbür tarafa geçme ve barikatın öbür tarafından safa girme eğilimi bütün dünyada yaşanan bir şey. Bu anlamda dünyanın bütün politik adreslerinin bir dönem merkeze ve merkez sağa taşınmasının tipik bir göstergesi ve Türkiye'de de bu durum var.

Adına "sol" diyen sosyaldemokrat partilerin hepsi de, ekonomik, politik programlarını ve adreslerini sağa taşımışlardır ve soldaki bütün toplumsal muhalefetin, başta işçi sınıfı, köylülük, küçük burjuvazi, bütün tekel dışı katmanlar olmak üzere hepsinin istemleri şu anda arenadadır ve sahipsizdir.

Seçimlere doğru giderken herkes Ramazan Müslümanları gibi camiye doluyor. Seçime doğru toplumsal muhalefetin bütün istemleri herkesin ağzında ve seçime doğru Refah'ın söylemi de, Doğru Yol Partisi'nin söylemi de 1963-65 döneminde Birinci Türkiye İşçi Partisi'nin söylemine fena halde oturuyor. Bir "eli nasırlılar" demedikleri kalıyor ; "işçi, emekçi, sosyal adalet" edebiyatının bini bir paraya. Ama seçimler bittikten sonra bu edebiyat bitiyor ve herkes gerçek adresinden, sağdan konuşmaya başlıyor. Bu bir tek şeyi gösteriyor ki,

Türkiye'nin siyasal süreçleri içerisinde toplumsal muhalefet, soldaki dinamik politik arenada ciddî bir şahipsizlik süreciyle karşı karşıyadır. İşte bu noktada, bir kez daha geniş bir adresi kavramak üzere, daha geniş bir toplumsal muhalefeti örgütlemek ve onun istemlerine sahip çıkmak ve ülke çapında bu büyük toplumsal muhalefet ihtiyacına yanıt verecek politik organizasyonu gerçekleştirmek ödevi, solda kendini dayatır.

Bugün Türkiye'nin neresine giderseniz gidin, her kentin solu boştadır. Türkiye'de solun, sol seçmen kitlelerin, tüm emekçi eğilimlerinin gereksinimlerine yanıt verme imkânı olan tek akım ise Marksist gelenekten gelen, farklı varyantlarıyla birlikte kapitalizme karşı devrimci bir eleştirel formu tutan sosyalist akımlardır.

Çünkü gerçekten öyle bir ağır çürüme süreci yaşandı ki. Bizim eski döneklerimiz de SHP'ye, CHP'ye kendini atanlar da, önce 85'lerde ilk parsayı kapmak için taşrada SODEP'li vesaire oldular. 89-90'dan itibaren ise, yerel yönetimlerde ihale kapmanın vesilesi oldu eski komünist kimlikler. Mahalle ilişkilerinden doğan imkânlar, 91'den sonra ise hem belediyelerden hem bakanlıklardan ihale kapmanın, ya da yerel politik planda bir milletvekiliyle pazarlığa oturup bir şeyler kapmanın malzemesi oldu. Buna bulaşmayan taşradaki sol sosyalist unsursa bugün gerçekten hem taşrada ve hem Türkiye çapında toplumsal muhalefetin önüne çıkabilecek temiz kalmış insan unsurunun ana kategorisini oluşturuyor.

Dolayısıyla bugün toplumsal muhalefette ortaya çıkan bu geniş boşluğu dikkate alan ve bunu karşılayabilecek yeni bir politik organizasyon -ki BSP açısından bu birleşik yasal bir sosyalist partidir- gereklidir. Komünist ütopyayı, sosyalizm ütopyasını koruyan, sınıf temelini, emek-sermaye çelişkisini yitirmeyen, mücadelenin esas zemininin sınıf mücadelesi üzerinden gideceğini yitirmeyen ve sınıf temelli, sınıf karakterli sosyalist bir kitle partisi ve bunun dünya görüşünün de halen Marksist teorinin verdiği imkânla bu muhalefeti dolduracak bir gelişmeyi sağlamak ve bu muhalefeti dolduracak partiyi inşa etmek mümkündür.

BSP bu çerçevede sosyalist akımın farklı kesimlerinin biraraya geldiği bir yapılanmadır ve bizim açımızdan, yalnızca Türkiye'de sosyalist akımın birlik sürecine kendi cephemizden yapabileceğimiz bir katkıdır. 1960'lı yıllardaki sosyalist akımın bölünmesinin aşılması noktasında tarihsel planda olumlu ve ileri bir adımdır diye düşünüyoruz, ama küçük ve mütevazi bir adımdır.

Sosyalist hareketin birliği

Türkiye'de sosyalist siyasal akımın farklı eğilimleri, birleşebilirlerse, bugün Türkiye'nin en imkânlı politik akımlarından biri haline gelebilirler. Bugün Türkiye Sosyalist Hareketinin bütün yetişkin insan malzemesi, toplumun en hareketli noktalarından kazanılmıştır. Demokratik kitle örgütlerinin, sendikaların, fabrikaların, mahallelerin en yetişkin unsurlarına baktığınız zaman, bugün genç nesil için de bizim kuşak için de geçerli olmak üzere ele gelir ve bir şeyler üretebilir insan malzemesinin, imkânlı insan malzemesinin çok önemli bir bölümünün burada olduğunu görmek mümkündür.

Bu anlamda, sosyo-politik bir varlık olarak sosyalist akımın unsurlarının, geçmişin tartışmalarını aşarak, olumlu anlamla tüketerek, ama tüketmek için zaman tüketmeden harekete geçmesi gerekiyor. Çünkü birleşmek için bunları tüketmek gerekmiyor, birleşerek belki tüketmek çok daha olanaklı ve çok daha doğru olanıdır.

Sosyalistlerin Türkiye'deki siyasal süreçte rollerini oynayabilmeleri, toplumsal muhalefet potansiyeli ile bağlanabilmeleri ve aşağıdan bir aksiyonu geliştirebilmeleri mümkündür. Çünkü gerçekten bugün Türkiye sosyalist akımının merkezî imkânlarından daha fazla yerel imkânları vardır. Geçmişte bütün yapılarımız merkezî aparatlara dayalıydı, güçlü merkezî yapılara dayanıyordu. Bunlar artık dağılmış vaziyettedir. Türkiye sosyalist akımının ortak belleği parçalanmıştır. Ama taşra kadrolarının yeniden birliği ortaya çıkmadan, Türkiye çapında Antep'teki komünistle Artvin'deki komünistin, Muğla'daki komünistin, Türkiye çapında parti kongresi ve Türkiye çapında hiçbir ara du-

var olmadan biraraya geldiği bir forum, bir görüşme olmadan ve Türkiye'nin bugünü üzerine ciddî bir tartışma süreci, birlikte üretme süreci yakalanmadan, sosyalistler bugünkü süreçte üstlerine düşeni yapamazlar. Çünkü 1994'ün Türkiyesi'nin bilgisi, 1969 yılında bizim Samsun'daki tütün mitingini yaptığımız veya Manisa'daki tütün mitinglerini yaptığımız dönemdeki gerçekten öylesine farklı ki... Türkiye'nin sınıf mücadelesinin yaşayan canlı bilgisini, Türkiye çapında farklı eğilimlerden sosyalistler yeniden harmanlanmadan, birbirlerinin yerel gözlemlerini ve son 15-20 yıllık maceralarını birbirlerinin ağzından dinlemeden ve birlikte bir değerlendirmeyi adım adım ortak mücadelenin içerisinde yapmadan, Türkiye'nin politik sürecinde üstlerine düşeni yerine getiremezler. Bunun için de, önümüzdeki sorun, birleşmeden evvel ve birleşmek için önce ayrılıklarımızı ayıklamak diye yüzyılın başında Lenin'den bellediğimizi, (nasıl tersine çevirerek bir başka şeyi yaptıysa Marks ve Engels, ve Lenin nasıl onlarınkini ters çevirip başka bir şey yaptıysa) terse çevirmek, ayrılıkları çözmek için önce birleşmek. Birleştikten sonra ayrılık unsurlarını çözmek gibi bir rotayı izlemek gerekli ve BSP bu anlamda böyle bir şeyi deniyor.

Çünkü 1994'ün Türkiyesi'nin bilgisi, 1969 yılında bizim Samsun'daki tütün mitingini yaptığımız veya Manisa'daki tütün mitinglerini yaptığımız dönemdeki gerçekten öylesine farklı ki...

Biz şuna inanıyoruz, kısa vadede birleşemeyecek çok az sayıda akım dışında Türkiye sosyalist hareketinin birleşemeyecek unsurları yoktur. Çünkü, gerçekten Türkiye çapının esas potansiyel merkezî alanlarda değildir, yerel plandadır, taşradadır, illerdedir ve ilçelerdedir. Büyük kentlerden daha çok sayıda diri kalmış sosyalist insan unsuru taşrada yaşamaktadır. Onların biraraya gelmesi ve onların aşağı-

dan aksiyonu Türkiye'de sosyalist hareketin kalıcı, temelli bir birliğini yaşatabilir. Geçmişin merkezî yapılarında gördük; O güçlü merkezî yapılar, profesyonel kadrolar bir anda dağıldı mı her leblebi tanesi bir yerde kaldı, her taşra kadrosu bir yerde kaldı. O zaman kalıcı, dayanıklı bir temelde sosyalist akımın inşası, yeniden Türkiye çapında bütün sosyalist kadronun ilçe ilçe, il il birbirini yatay ilişkilerle tanımasından, birbirini eliyle, yüzüyle, adresiyle, akrabasıyla, taallükatıyla tanımasından geçiyor. Yunanlı komünist kaybolmuyor. Çünkü en az beş kuşaktır komünist, kendi köyüne girdiği zaman dedesini de gidip komünist diye buluyor. Veya ben Kıbrıslı yoldaşlarla konuştuğum zaman, köyün bütünü komünist. Kaybolmuyor ki, köyü yok etmeleri mümkün değil.

Bizde ise, üniversitelerde, büyük kentlerdeki kaymağımızı biçtikten sonra bizi bitiriyorlardı. Şimdi ise, aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya bir sürecin bağlanmasıyla Türkiye sosyalist hareketi bir anda sanılanın çok ötesinde bir birikimi sağlayabilir. Daha doğrusu bir birikim açığa çıkarabilir ve ezilen cinsin, ezilen gençliğin ve ezilen yaşlı neslin, yani emeklilerin çıkarını, Türkiye'nin bütün ezilen emekçilerinin ve Kürt halkının çıkarını birleşik bir tarzda savunmayı Türkiye sosyalist akımı bu temelde yerine getirebilir.

Bu çok açık ki, geçmişteki parti anlayışlarımızı gözden geçirmeyi, tepeden, merkezî partiler yerine -elbette ki ülke çapındaki imkânlarla birlikte- aşağıdan aksiyonu biraraya getiren birleşik, çoğulcu, çok sesli bir Marksist partiyi, çok sesli bir komünist partiyi, çok sesli bir sosyalist hareketi inşa etmeyi gerektiriyor.

Şu soruyla karşıyayız: Biz, gerçekten bugünün Türkiyesi'nde yasal ya da yasadışı bir alan mı deneyeceğiz? Ben önce 12 Mart'ta 3,5 yıl kaçak yaşadım, sonra bir yıl yaşadım, sonra çıktım dışarıya. Kapısını çalıp içeri gireceğim bir tek insan bile yoktu. Şu soru çok açıktır: Eğer 60'ların, 70'lerin, 80'lerin mücadelesi olmasaydı, eğer sosyalizm fikirleri, o geniş toplumsal propagandayla geniş bir derinlik kazanmasaydı, bizi kim hangi evinde illegalitede barındırabilirdi? Bugün Tür-

kiye'de mazallah bir faşizm gelirse kapısını çalacak insan bulmakta zorluk vardır. 155 telefonları en çok şimdi işleyecektir. 12 Eylül'den sonra daha çok işlemiştir. Çünkü sosyalizmin meşruiyet alanı daralmış ve sosyalizmi meşru gören insan sayısı düşmüştür.

Türkiye çapında geniş ve kapsamlı yeni bir mücadele etabı yaşanmadan, sosyalist fikirler toplumun içinde yeniden bir derinlik kazanmadan olası bir dikta döneminde yeterli bir savunmayı, kendini savunma ihtiyacını karşılayacak alanları bile ele geçirmek mümkün değildir. Bu nedenledir ki, Türkiye sosyalist akımının bugün önündeki iş, geniş kitlesel açık bir faaliyet temelinde en geniş insan unsuruna ve sosyalizmle tanışmamış insan unsuruna, muhalefetini düzen dışı dile getirme alışkanlığı olmayan ama düzenle çelişkisi olan insan unsuruna ulaşmak ve onunla tanışmayı sağlamaktan geçiyor. Onun içindir ki bugün Türkiye sosyalist hareketinin ihtiyacı, yasal, birleşik, açık, kitlesel bir partiden, bir işçi-emekçi partisinden geçiyor ve biz bunu bugün başarabiliriz. Çünkü, Türkiye işçi sınıfının, Türkiye emekçilerinin, Türkiye'de ezilen Kürt halkının buna ihtiyacı vardır.

Soru: *Yaklaşımda biraz zayıflık oldu. Sadece Kürt sorununu savunmanın gereği ifade edildi. Bu sorun âdil ve siyasal bir içerikle ele alınmalıdır. Bu çerçevede sorunun yakıcı varlığı açıktır. Güneydoğu'daki bozukluğun ve ateş hattı besbellidir ve seçimlere de girilmektedir ki, BSP de bu seçimlerde aktif olarak yeralacağını belirtmiş. Bu sorunun da biraz kuvvetlendirilmesi gerekir diyorum.*

Ayrıca bir toplumsal projenin biraraya getirme düşleri, muhakkak ki farklılıkları olmasına rağmen yeni toplumsal dönüşüm Türkiye'nin önünde ne olmalıdır? Yani siz 2000'li yıllara kadar bir plandan bahsettiniz, 2000'li yıllara kadar bir parti aciliyettir, herkesin ortak birleştiği nokta. Bu aciliyetin içindeki bu parti hem 1994'lü yıllarda, 2000'li yıllarda Türkiye'de ne yapar?

Sıtkı Coşkun: Sosyal demokrasinin sizin de aktardığınız gibi

gövdede ve yapıdaki, özellikle sosyaldemokrat akımın tabanındaki mücadeleci eğilimlere ve arayışa önem vermek gerek ama uluslararası planda sosyaldemokrasinin tepesi ve omurgası gerçekten bu açıdan sert bir kaymayla karşı karşıyadır. Ve bugün işte Alman Sosyaldemokrat Partisi'ni incelediğimiz zaman, tabanındaki o geniş işçi varlığına rağmen bir devlet partisidir. Ya da Avusturya'ya geçtiğiniz zaman, seçimlerde çıkan oy oranına göre valiliklerin, emniyet müdürlüklerinin ve genel memuriyetin paylaşımında sosyaldemokrat partiyle sağdaki diğer muhafazakâr partilerin dengesini düşünün. Yani Avrupa anakarasında sosyaldemokrasinin omurgası ve partilerin yapısı bu anlamda düzenle iç içe ve devletle iç içe geçme noktasında çok özel bir şey kazandı. Bizde ise sosyaldemokrasi başından itibaren devlet partisi olarak, yani daha doğrusu reformist bir akım olarak geldi, bu anlamda klâsik sosyaldemokrasinin karakterini taşımadı. 87'lerden bu yanaki sürece baktığımız zaman da, tepede belki bu söylediğimizden daha sert bir kayma var. Somut alalım, özellikle CHP kurulurken fena halde anti-Kemalist çıktı, ama İş Bankası hisseleri ve CHP'nin devlet hisseleri meselesi çıkınca Türkiye'nin her tarafı CHP'nin Atatürk büstü resimleriyle doluverdi. SHP'nin çizgisini izlediğimizde ise, tepedeki operasyon tam anlamıyla rejim bağlantılı operasyon karakterine geldi. Ecevit'in çizgisi ise 80'li yıllar boyunca -ortalardan itibaren- normal, CHP'nin geleneksel devlet partisi olma karakteriyle çok iç içe, çok bağlantılı. Şöyle diyebiliriz, sosyaldemokrasinin belli görüşlerini izlediğiniz zaman Türkiye'de resmî ideolojiyle bağını izlemek mümkün. Burada maale-

Bizde sosyaldemokrasi başından itibaren devlet partisi olarak, daha doğrusu reformist bir akım olarak geldi, bu anlamda klâsik sosyaldemokrasinin karakterini taşımadı. 87'lerden bu yanaki sürece baktığımız zaman da, tepede belki bu söylediğimizden daha sert bir kayma var.

sef gerçek çok fazla katı. Sosyaldemokrasi bütün dünyada, özellikle Avrupa anakarasında çift karakterli bir yapı ve esas itibariyle sınıf temelli, işçi hareketinin akımlarından biri olarak ortaya çıktı. Türkiye'de ise, esas itibariyle burada reformist kanaldan gelmekle birlikte 70'lerde işçi hareketinin belli kesimleriyle de bağlandı ya da daha emek ağırlıklı unsurların en azından gövdesinin orta kademelerine kadar etkilediği bir yapı oldu. Bu anlamda sosyaldemokrasinin Türkiye'deki özgün karakterinden devlete çok organik bağlı, rejime çok bağlı karakterinden dolayı böyle bir yan çıkıyor.

Ama söylediğiniz nokta duyarlı olunması gereken bir noktadır. Yani biz 30'ların başındaki sınıfa karşı sınıf, baş düşman sosyaldemokrasi saçmalığına herhalde düşmemeliyiz. Uyarınız o anlamda yerindedir.

Kürt sorununa gelince, şunu söylemeliyim ki, Kürt sorunu bugün Türkiye'de rejimin şu anda yaşadığı sıkıntıların merkezindeki problem. Belki de Türkiye'de politik sistemi bir yatay çizgi olarak ortasından kesip geçen ana problemi oluşturuyor. Kürt sorununa yönelik bir tutum olmadan, Kürt sorununun gerçekten barışçı, demokratik, adil çözümüne yönelen bir perspektifi, bugünkü somut çözüm önlemleriyle savunmadan ve bu noktada elden gelen tüm çabayı harcamadan Türkiye'de gelişmenin önünü açmak, bizim savunduğumuz sosyalist toplum projesinin yaygın şekilde topluma mal edilmesini sağlamak bile mümkün değildir. Çünkü Kürt sorunu Türkiye'de demokratikleşme sorunudur, ya da tersi de doğrudur.

Dolayısıyla Kürt sorununun bugün geldiği yer, Türkiye'de varolan tekelci burjuva rejimini ağır tarzda silkeliyor ve belki de rejim ilk kez bir problemin çözümü ya da çözümsüzlüğü noktasında bu ölçüde ortasından çatırdıyor. Ve Türkiye ilk kez bir 12 Mart ve 12 Eylül'de emperyalist metropollerin sistem içi bir konuda ağır bir basıncı altında kalıyor.

Biraz klâsik bir deyim kullanalım, her zaman yeni olan eski fikirlerin ana omurgasındaki geçerliliğinden söz etmek yanlış olmayacak-

tır. Bugün de insanlığın önündeki ana toplumsal projeyi, sosyalist proje oluşturuyor. Hele hele günümüzde kapitalizmin insanlığı bu ölçüde daha derin bir şekilde kavradığı, sermayenin tüm dünyaya merkezden çepere yayıldığı ve dünya çapında daha organik bir bütünsel piyasanın oluşmaya başladığı bir zamanda... Marks Manifesto'yu yazdığı zaman 50 milyon insandan bahseder. O da zorlamalı bir sanayi istatistiğidir. Bugün eğer İLO'nun rakamları çok yanlış değilse, en az bir milyar kadar insan unsuru, dünyada ekmeğini ücretli emekçi olarak kazanıyor. Bugün Amerikan nüfusunun yüzde 70'i ya da 80'i ücretli emek kategorisine giriyor. Avrupa'nın tüm gelişmiş kapitalist ülkelerinde yüzde 70'in altına inmeyen bir ücretli emek nüfusu çıkıyor ortaya. Bu ise bizim teorimizin kurucusu olarak Marks'ın herhalde öngörülerinin doğrulanmasından başka bir şey değildir. Toplumun bağrında emek-sermaye çelişkisinin ve ücretle-emeğin gelişen boyutu.

Kapsayıcı bir sosyalizm projesi

Türkiye'ye dönüp baktığınızda tablo nedir? Türkiye'de 1965 sayımında 2,5-3 milyon memuru, sigortalısıyla vardır, ama bugünün Türkiyesi'nde 8 milyonun üzerinde ücretli emekçi var, memuru, işçisi ve tarım işçisiyle birlikte. Yani Türkiye'nin resmî rakamlarıyla faal nüfusunun yüzde 37-39'u işçidir, ücretli emekçidir. İşsizleriyle birlikte hesabını yaparsanız yaklaşık yüzde 43-44'e ulaşan ücretli emek nüfusu var Türkiye'nin sosyolojik yapısında. Neredeyse Türkiye'nin ekmeğini kazanan ve üreten iki insandan biri ücretli emekçi kategorisine giriyor.

Böylesine bir sosyolojik yapı içerisinde sosyalist bir projeyi, elbette o bizim kafamızdaki kaba, uvriyevist hale getirilmiş, kaba "proleter"e indirilmiş bir proje çerçevesinde değil, tüm ezilenleri bağrına alabilen ve ezilen cinsten ezilen nesle, tahrip edilen doğaya kadar insanın ihtiyacı olan bütün özneleri kavrayabilen ve gerçekten insanlığın geleceğini bütün unsurlarıyla projelendiren bir yaklaşım olarak, gelişkin bir sosyalist toplum projesiyle birlikte düşündüğümüzde, bu-

gün de Türkiye insanının ve dünyanın önündeki ulaşılması gereken ve gelişen şartların dayattığı proje sosyalizm projesidir.

Çok yalın, dediğim gibi dünya çapında eğer emperyalist metropollerdeki ideologların dediği doğruysa, dünya fena halde uluslararasılaştıysa, sermaye bütün dünyada cirit atıyorsa, Bangladeş'te bir parçayı, Malezya'da öbür parçayı, Patagonya'da da öbür parçayı üretip Mexico Körfezi'nde montaj yapıyorsa bunun pratik anlamı, bütün uluslardan yüzlerce ulustan, binlerce renkten insan bütün dünyada daha bileşik, daha organik bir üretim sürecinde biraraya geliyorlar demektir. Yani bütün dünya çapında daha kollektif bir üretim faaliyeti gerçekleşiyor, bütün dünyada daha enternasyonal bir üretim faaliyeti gerçekleşiyor. Ama bütün dünyanın enternasyonal ve kollektif bir faaliyetle ürettiği bütün ürünler, azınlıktaki bir avuç azınlık ulusun eline ve bütün dünyada bir azınlık sınıfın eline geçiyorsa, üretim araçlarının sahiplerinin kapitalist karakteriyle üretimin kollektif karakteri arasındaki büyük çelişki, bütün dünyayı ortasından kesip geçen çelişki olarak bugün çok daha köklü ve insanlığın daha geniş kesimlerinin yaşamını etkileyen bir çelişki olarak yürürlüğe giriyor demektir. Sermaye serbesttir. Bugün Tokyo'dan burnunu sokar, Frankfurt borsasından çıkar, New York'dan da deler geçer ama taşlar bağlanmıştır, köpekler serbesttir. Emek dolaşamaz, para serbesttir, sermayenin dolaşımı serbesttir; emeğin dolaşımının önünde ise ulusal sınırlar ve sermayenin devletinin sınırları vardır. Dünya çapında nesnel olarak sosyalist bir projeyi, sınırsız, sömürüsüz, savaşsız ve sınıfsız bir dünyayı dayatan, üretimin kollektif karakteri

Sermaye serbesttir. Bugün Tokyo'dan burnunu sokar, Frankfurt borsasından çıkar, New York'dan da deler geçer ama taşlar bağlanmıştır, köpekler serbesttir. Emeğin dolaşımının önünde ise ulusal sınırlar ve sermayenin devletinin sınırları vardır.

değilse nedir? Ve bu dünyanın sosyalizme olan ihtiyacı dünden daha mı az acaba? Eğer haklıysa emperyalist metropollerin ideologları -ki haklılar- daha kollektif, daha uluslararası bir üretim var. Gerçekten dedikleri gibi artık dünyanın üretimini Rotschildler ve bizim Türkiye'de Vehbi Koç'tan dolayı Koç Holding yürütmüyor, menejerler yetiyor bu işe. Menejerler yetiyorsa, dünyanın en anlamsız ve en gereksiz sınıfı da bu sermaye sınıfının kendisidir. Bütün dünya millî geliri, diyelim bir rakam dersek, bunun beşte dördü nüfusun beşte birine gidiyor. Böylesine bir dünyanın, sosyalist güçler istediği kadar tepelensin, istediği kadar örgütlerimiz yıkılsın, nesnel olarak sosyalist bir projeye daha köklü bir şekilde ihtiyacı vardır.

Bugünkü Türkiye'de ve bugünkü dünyada da insanlığın önündeki gerçekten çözümleyici ve insanlığın geleceğini, çevrenin, doğanın, ezilen cinsin, yani tüm ezilen ve korunması, geliştirilmesi, özgürleştirilmesi gereken tüm dinamiklerinin önündeki proje, bugün daha açık ve yalın bir şekilde bir sosyalizm projesi olmak durumundadır.

Soru: *Aşağı yukarı gerek burada, gerek ikili ilişkilerimizde, kahvede, nerede olursa olsun insanların birinci derecede konuştuğu birlik-beraberlik. Hepimiz birlikten yanayız. Ama birlik te, pratik içerisinde gerçekleşecek bir yol, yani masa başlarında da maalesef son derece kolay gerçekleşmiyor. Sosyalizmi de bir dünya projesi olarak ele aldığınız anda, bir sosyalizmin toplumsal projeleri vardır ama bunun da ötesinde bu projeleri hayata geçirebilmeniz için iktidarda olmanız lâzım. Yani siyasî ivmeler yükseldiği dönemlerde, siyasî iktidarın alınması denen bir olgu var ise, birlik ve beraberlik tartışmalarının anlamı farklıdır ama böylesi bir olgu yok ise, yani çok kısa vadede önünde bir siyasî iktidarı ele geçirme hedefi yok ise, toplumsal projeler bazında, somut projeler bazında sosyalizmi ele alırsak, böylesi bir konjonktürde birlik ve beraberlik tartışmalarının anlamı çok daha farklı bir olguyu ifade eder.*

Şimdi konjonktür çok farklı. Şu anda sosyalistlerin birinci derece-

de sorunu, ki konuşmacı da konuşmasında oldukça bahsediyor, sosyalistlerin varlığının devam ettirilmesi lâzım. İki, hepimiz şu olgunluğa geldik diyebilelim; üçüncü enternasyonal dahil, evrensel ilkeler dahil, yaşanmış sosyalizm deneyleri dahil hepsini bir irdeleyip, tartışıp, tabiri caizse sosyalizmin yeniden ayakları üstünde durarak hazırlayacağı toplumsal sosyalist projelerle kitlelerde yeniden ilgi odağı olabileceği, cazibe merkezi haline gelebileceği konumu yaratmakla mükellef sosyalistler.

İşte böylesi bir ortamda, birlik ve beraberlik olguları elbette ki geçmişten çok daha farklı bir şekilde, daha geniş bir şekilde tartışılıyor. Ancak biz şunu da biliyoruz; birlik ve beraberliğe hiçbir zaman karşı değilim ama süreç içerisinde elbette ki siyasî iktidarın ele geçirilmesi olayı gündeme geldiği anda ona yönelik çok büyük ihtimal farklılıklar da çıkacaktır. Örneğin salt bir legal parti aracılığıyla, salt bir oy mekanizmasına dayanaraktan iktidarın ele geçirilmesini savunan görüşler olabileceği gibi, iktidarın ele geçirilmesinde baskı mekanizmalarının da olabileceğini, siyasî organizasyonların bu farklı mekanizmaların bütünlüğü olduğunu savunan görüşler de elbette vardır. Bu anlamdaki farklılaşmalar süreç içerisinde gündeme mutlaka gelecektir.

Sıtkı Coşkun: Evet günümüze geçtiğimizde şartlar tamamen değişmiştir. Yüzyılın başında sanayi proleteryası daha sınırlı bir sınıftı. Marks'ın dediği gibi işçi sınıfı ise hiçbir zaman yukarıdan aşağı türdeş monoblok bir sınıf olmadı, tek bir sınıf oldu ama çok katmanlı, çok faktörlü bir sınıf oldu. Bu nedenle işçi sınıfının bütün güçlerinin birliği sorunu, parti örgütlerinin birliği sorunu belki bugün, yani ücretli emeğin bugünkü sosyolojik yapısındaki genişlediği bir ortamda sınıfın birliği, kendini, hele iktidar eşiğine geldiğinde çok daha kritik bir şekilde dayatır. Yani şimdi geldiğimiz noktada iktidar eşiğinde birlik sorunu bugünkünden daha sert bir şekilde dayatacaktır. Çünkü ancak bugün toplumun çoğunluğunu ... gün, azınlıktaki sınıfın iktidarın eşiğin-

deki mücadelesiydi. Şimdi ise sosyolojik olarak nüfusun içindeki payı artmış sınıfın, iktidarın eşiğindeki problemi ise daha farklıdır ve dünden daha farklı bir birlik problemi olarak çıkar önümüze.

Dolayısıyla biz birliği, gericilik dönemlerinin bizi sıkıştırdığı yerden çıkmak üzere ele alınan bir mesele olmaktan çok, toplumun yeni koşullarda ortaya çıkan sosyolojik dokusu içerisinde ücretli emeğin veya işçi sınıfının veya bugünkü anlamıyla çağdaş proleteryanın kazandığı özellikleri toplumun bütününün hizmetine sunacak tarzda, bugünkü dünyanın problemlerini çözecek tarzda güçlü bir organizasyona çevirmek ve farklı işçi-emekçi örgütlerinin o farklı tipleri içerisinde bileşik bir sistem, bir egemenlik sistemi olarak almalıyız.

Günümüzün sınıf mücadelesinde ise daha büyük enerjiye ihtiyaç varsa, bu daha büyük enerji, varolan imkânları optimal tarzda biraraya getiren, en az enerjiyi açığa çıkaran, en az kokuyu, en az artık maddeyi açığa çıkaran, bu anlamda da bitiştirici örgüt formlarını bulan bir şekilde olmalıdır. Şimdi bize bilimsel teknolojik gelişmelerin verdiği imkân nedir? Kapitalizm bize desantralizasyonu gerçekleştirme imkânı vermiyor. Tam tersine tekelcilik olduğu için bilimsel teknolojik gelişmenin verdiği desantralize etme ve her emekçinin düşünme imkânı, her emekçinin projesiyon geliştirme imkânı yok ediliyor. Neden? Bilgi tekelleşiyor. Bilgi en birikmiş sermaye. Bilgi de tekellerin elinde biriktiği için sınıf mücadelesinin demokratize edilmesi, sınıf mücadelesinin demokrasiyle ilgili imkânları daralıyor.

Dün olduğu gibi indirgemezlik yapmayacağız diyoruz, sırf mavi tulumlulara sınıf dedik, tarım emekçileriyle dalga geçtik, patates soğanı dedik, memuru da küçük burjuvazinin yanına koyduk. Halbuki hayat bize gösterdi ki, bunlar ücretli emeğin farklı kategorileridir. Eğer sınıf bu kadar geniş bir yelpazeye yayılmışsa, altın yakalısından mavi tulumlusuna ve eli bezlisine kadar, yani temizlik yapan kadın işçisine veya emeklilere kadar hepsi işçi sınıfının yeni bir parçası. Emekli de düşük ücretle, sigortasız ve örgütsüz çalışmaya başlıyor. Çocuk emeği tekrar sanayinin içine çekiliyor ve serbest bölgelerde 19'uncu yüzyılın

kölecilik düzeni yeniden gündeme geliyor. Mersin serbest bölgesinde sendika yok, o yok, bu yok. Tam barbarlığın, 19'uncu yüzyıl kapitalizminin kurumlaştırılması modernizm adına. O zaman sınıfın bu kadar geniş kesimleri ancak yeni tür Marksist partilerle, yeni tür sınıf örgütleriyle bir araya gelebilir.Yani sınıfın çoğulculuğunu kavrayan, o çoğulculuk içerisinde onu tek güce, -bire indirgeme değil- bileşik bir tek güce dönüştüren bir organizasyon. O zaman demek ki ayrışmak değil, sınıf bu kadar genişliyorsa o sınıfı kavrayan, iktidarın içine doğru genişleyen ve toplumun çoğunluğunu kavrayan bir örgüt olması lâzım. Onun için de iktidarın eşiğinde bizim kuşağın yaptığı tartışmalar belki yarın hiç olmayacak.

Gerçekten iktidarın eşiğinde namludan mı geçilecek yoksa o felsefî anlamdaki sıçrama, toplumun dönüşmesi bir tek kararnamede mi olacak, ya da parlamentoda kritik bir oylamadan mı geçecek, yoksa bir kan banyosundan mı geçecek onu kestirmek mümkün değil. O zaman biz sınıf mücadelesinin bugün kazandığı karakteri dikkate alarak özgürlüklerin, örgütlenmenin yeni yaratıcı biçimlerini bulduğumuz zaman belki iktidarın eşiğinde bu problemi yaşamayacağız.

Dolayısıyla bence geri koşullarda, yüzyılın başındaki sınıf mücadelesinin problemlerinde karşılaştığımız iktidarın eşiğinde ayrışmaya değil, iktidarın eşiğinde birleşme ve birliğin daha geniş, daha sistematik, daha esnek biçimlerini inşa eden bir şeye ihtiyaç var. Çünkü yüzyılın başında iktidarını aradığımız sınıf, toplumun azınlıktaki sınıfıydı. Şimdi ise toplumun bütün ezilenlerini birlikte ele aldığımız zaman, ezilen cins kadınlar, ezilen nesil gençler, bugün Türkiye'de 4,5 milyon emekli var, 2,5 milyon özürlü var. Bu nedenle, başarımız, sınıf mücadelesinin günümüz koşullarında ortaya çıkan yeni biçimine uygun sınıf örgütlerini bulmaya, emeği bütün farklı kategorileriyle kavrayan ve kitlesel olarak geliştirebilen, ezilmenin ana biçimi olarak emekçinin ezilmesiyle kadının, gencin, yaşlının, ezilen ulusun ezilme biçimlerini birbirinin karşısına koymayan, tam tersine günümüzde daha kombine hale getiren bir stili yakalamamıza bağlı. Dün olduğu gibi

emeğin ezilmesini önlemek için, örneğin Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi ezilen ulusların ezilmesinin üstünden bakmayalım. Veya başka bir yerde ulusal sorunun çözümü için sınıf meselesini bastırıp ezilmenin sınıfsal biçimini yok saymayalım. Veya Azerîlere özgürlük veriyoruz derken, Azerî kadınını hâlâ devrimin 70'inci yılında kocasının yanında oturup yemek yiyemez hale getiren bir erkek egemenlik sisteminin yaşamasına imkân verecek bir başka tutuculuk biçiminin zeminini açmış olmayalım.

Soru: *Konuşmanızın bir bölümünde, genelde de üzerinde durduğunuz konu birleşik çoğulcu bir örgütlenme... Bu da yasal bir partiyle olur, üstten yapılanmayla değil de tabandan yapılanmayla olur, diyorsunuz. Bu da sanırım benim de mensubu olduğum BSP'nin de aynı zamanda programının özünü oluşturuyor. Şimdi sizin söylediğiniz anlamda baktığımız zaman, en ücra köşeden bir gecekondu semtinde yaşıyorum, orada bir tek Birleşik Sosyalist Parti mensubu bulmak mümkün değil. Yani belki ben rastlamıyorum. Bu da şunu gösterir ki; sizin bulunduğunuz parti bugün tabandan değil de üstten yapılanma. Merkeziyetçi bir anlayışta bulunduğunun göstergesi. Çok taraflı bir örneğini biz yaşamımızda görüyoruz. Dediniz ki, ülkemizde yasal bir partiyle, yasal ilişkilerle birebir ilişkiler kurulursa herkesin .. edilebileceği bir ortam oluşturması gerekir. Bugünkü Türkiye'nin koşullarında bugün yapılan bellidir. Şu andaki insan sayısının yok denebilecek bir düzeyde olması ve çok cılız bir hareketlenme olmasına rağmen karşısında bir resmî ideolojinin olması, devletin bu muhalif kesime göz açtırmacasına baskı yapması, ekonomik ve siyasal alanda olsun, buna karşı bu cılız anlamda bu yasal basının karşı koyma gibi yaşaması...*

Sıtkı Coşkun: Hemen iki üç sözle söyleyeyim; gerçekten bizim BSP'lilere rastlamadın, ama herhalde başkalarına da pek rastlamadın. Genel olarak sosyalist akım, eğer emekçi yığınlarını da dişlisine alırsanız tepeden bir ilişki kuruyor. Bu doğrudur ama bu zaten 12 Ey-

lül'ün ve 12 Mart'ın ağır budamalarının sonucunda geldiğimiz izolasyonun sonucudur. Elbette aynı zamanda, geçtiğimiz dönemde tüm sosyalist akımların -yukarıdan aşağıya- gelişmiş şehirlerden taşraya doğru örgütlenmesinin sonucudur. Genellikle biz semtlerde nasıl çalışmışızdır? Profesyonel adamlarımızı göndermişizdir, mahalle çalışması yapmışızdır. Yani yukarıdan aşağı, merkezden çepere gitmiştir, bunun nesnel bir yanı var; ama genel olarak Türkiye'de sosyalist akım emekçi yığınlardan izole olmuştur.

Dolayısıyla bu söylediğim olgu sosyalist akımımızın bütünü için geçerli. BSP birliği bir deney olduğu için iş, öncelikle çevrelerin birliği çerçevesinde gitti. Bu anlamda biz tamamen aşağıdan yukarı bir partileşme deneyi de değiliz. Bunu deniyoruz ama daha beceremedik, yani daha çok Türkiye çapında kalıcı toparlanması için, il ve ilçelerdeki komünistlerin birbirini doğrudan tanıyabildiği ve kalıcı ilişkiler kurduğu bir yapıya ihtiyaç var. Türkiye Komünist Hareketi zaten jakoben bir akımdır, zaten yukarıdan gelme bir akımdır ki, kapitalizm dışarıdan geldiği için bunun da fikirleri dışarıdan geldi, bizim sosyalist fikirler de dışarıdan geldi; böyle bir durum var. Dolayısıyla bu anlamda söylediğiniz tespit doğru ama sanıyorum ki, Sezar'ın hakkını Sezar'a verirsek, sosyalist hareketimiz tek seçimde olur ve bu nesnel durumumuzla.

Biz 1960'ların ikinci yarısı ve 70'lerde Türkiye'de işçi ve emekçi sınıflarla yanyana gelmeye başladık, değmeye başladık. 70'lerde artık gerçekten 68 olaylarından sonra bizim gibi 17-18 yaşında sosyalizmle tanışan işçi önderleri kuşağı geldi ve 70'te Türkiye'de sosyalist akımın bütün akımları şu veya bu ölçüde emekçi kesimiyle buluşabildi, emekçilerin içinde kendi doğal sınıf mücadelesini çıkardığı unsurlar çıktı. Ama bu buluşma 12 Eylül'den sonra boğuldu ve ondan sonra sadece kendimizi savunmak durumunda kalışımız ve bu aşırı savunmanın teorize edilmesiyle, illegalitenin fetişleştirilmesiyle birlikte en kral psikolojik konforumuza çekildik. Haftada iki buluşma, senede iki tane de bildiri attık mı, en kral işi bağladık. Yasal faaliyette de şatoya çekil-

mesi mümkündür, illegal faaliyette de şatoya çekilmek mümkündür. Her iki durumda da bir mücadelenin açık ve kapalılığı, son tahlilde sınıf mücadelesinin şartlarına göre mücadele aracıdır, bizde ise, bizim kuşakta parti aşırı fetişleştirilmiştir, program aşırı fetişleştirilmiştir, en kral parti, en kral program adına biz parti tepelemişizdir, birini tepelemişizdir.

Şimdi kalemle yazıyorum, öbür gün de dolma kalemle yazarım, öbür gün de başka bir kalemle, elime ne gelirse onunla yazarım, derdim iş yapmaksa. Rejimin karşısında illegal örgütlerimiz çok daha mı güçlüydü? Hayat bana bir şeyi gösterdi ki, legalite ve illegalitenin kendisinde keramet yoktur, keramet, emekçilerin mücadelesindedir, halkın mücadelesindedir. Onun günlük yaşamında problemlere yanıt bulmaktadır. Faşizm gelirse şapkamı çıkarıp teslim olmayacağım elbette. Her canlının kendini savunma içgüdüsü vardır ve kapanır. Savunmak başka bir şeydir. Ama şimdi açık komünist örgütü kurmak mümkünken, komünist propaganda yapmak mümkünken niçin illegal olacağım? Yığınlara açık legal araçla söyleyemediğim ne var ki, illegal anlatayım? Şu anda bu mümkün. Özel bir durum, resmî devlet güçlü mü güçlü. İllegal örgütlerin karşısında daha mı zayıf? Aynı devlet onun karşısında, benim de karşımda var. Türkiye sosyalist akımı öylesine açık ve reşit olmuş bir yapıdadır ki, Türkiye polisinin künyesini bilmediği bizim kuşaktan bir tane adam yoktur. Kim vardı derse, "hadi canım sende" der, güler geçeriz. Yok, çünkü biz açık alanlardayız. Bizi illegaliteden kazanmadı kimse.

Toplumsal Araştırmalar Vakfı'nın düzenlediği ***'2000'e Doğru Türkiye, Dünya ve Sosyalizm Tartışmaları'*** *1994 yılından 1995 yılı ortalarına kadar yapılan paneller dizisi ile gerçekleşti. Bu tartışmalarda Türkiye ekonomisinin krizinden yapısal değişimine ve egemen sınıf yapılanmasına kadar; teknolojik gelişmelerin işçi sınıfının bileşiminde yarattığı farklılaşmadan, bu sınıfın öncü rolünün değerlendirilmesine kadar; Türkiye'de yaşanan rejim krizinden, birinci ve ikinci cumhuriyet tartışmalarına, yerel yönetimlerin sorunlarına ve islami hareketin yükselişine kadar bir dizi konu ve sorun ele alındı ve değerlendirildi.*

Öte yandan tarihsel ve güncel gelişmelerin dünyada ve Türkiye'de sosyalistler açısından yarattığı sorunların da çeşitli yönleri ile tartışıldığı toplantılar gerçekleştirildi. Plan, piyasa sosyalizm ilişkisi, demokratik özgürlükler ve sosyalizm ilişkisi, daha genel ve evrensel tartışmalar olarak ele alınırken, Türkiye'de geleneksel sol kültür hakkındaki toplantılarda ise daha özel sorunlara değinildi. Keza tarihsel açıdan dünyanın çeşitli yerlerinde yaşanmış deneyler, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkeleri, Latin Amerika mücadeleleri değerlendirildi.

Bu panellerin bir kısmında konuşulanlar, Toplumsal Araştırmalar Vakfı ve Alan Yayıncılık'ın ortak çalışması sonucunda broşürler halinde hazırlanarak, tartışmaları dinleme ve bunlara katılma imkanı olmayanlara da iletilmeye çalışılıyor. İşte elinizde tuttuğunuz broşür bu dizinin bir parçası. Toplumsal Araştırmalar Vakfı'nın bundan sonraki panel etkinlikleri de bu tür broşürlerle okurlara iletilmeye çalışılacak.

ISBN 975-7414-51-4

725000L